ПЛАН
ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА, ОБЛАСТ РУСЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

СЕПТЕМВРИ 2020 г.

Съдържание

Стр.

Въведение.....5
ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА
1. Обща характеристика на общината…….....7
1.1.Местоположение и географски особености..……..7
1.2.Териториални и поземлени ресурси……8
1.3.Природно-ресурсен потенциал..……10
1.3.1. Релеф, климат, води, почви и полезни изкопаеми..……10
1.3.2.Защитени зони, защитени територии и биоразнообразие...……12
1.4.Селищна система и урбанизация.……..……13
1.4.1.Характеристика на селищната система и на урбанистичната структура на общината……..……13
1.4.2.Общи характеристики на малките населени места в общината..……15
1.5. Етнически състав и вероизповедания.……24
1.6. Историческа обвързаност на общината с други територии..……25
2. Състояние на местната икономика.……26
2.1. Обща характеристика.……26
2.2. Промишленост...……28
2.3. Селско стопанство.……30
2.4. Горско стопанство.……39
2.5. Търговия и услуги..……42
2.6. Туризъм...……46
2.7.Инвестиции.……50
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси...……51
3.1. Демографска характеристика……..……51
3.2. Пазар на труда, заетост и безработица……55
3.3. Образование.....…… ……63
3.4. Здравно обслужване……..68
3.5. Социална инфраструктура и социални услуги……...70
3.6. Младежки дейности и спорт...……..74
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията.….....77
4.1.Транспортна инфраструктура, транспортна мрежа и транспортно обслужване.....77
4.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура..……..82
4.3.Енергийна инфраструктура и енергийна ефективност……83
4.4.Телекомуникационна инфраструктура..……84
5. Екологично състояние и рискове...…..... .84
5.1.Състояние на въздух, вода, почви и шум..……84
5.2. Дейности по управление на отпадъците..……87
5.3. Рискове за околната среда и за населението в община Бяла..……88
6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на Плана за интегрирано развитие на общината.….....92
7. Анализ на културно-историческото наследство...……93
8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор...……96
9. Анализ на елементите на градското културно наследство...……98
10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, с потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината...……101

11. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината.……103
12. SWOT-анализ…..107
13. Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие ……114
Част II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021 - 2027 Г.…….....117
Част III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА (ПИРО) ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.....129
Част IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ - ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ.....132
Част V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ.....140
Част VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.....143
Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО……..146
Част VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ. 32 ОТ ЗРР..……149

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 : ОПИСАНИЕ НА ПРЕДВИДЕНИТЕ МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ
Приложение № 1А. ИНДИКАТИВЕН СПИСЪК НА ВАЖНИ ЗА ОБЩИНАТА ПРОЕКТИ, ВКЛЮЧЕНИ В ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 Г.
Приложение № 2. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА
Приложение № 3. МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

Приложение № 4. РЕАЛИЗИРАНИ ПРОЕКТИ В ОБЩИНА БЯЛА ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014-2020 Г, ФННАНСИРАНИ ПО РАЗЛИЧНИ ПРОГРАМИ, ФОНДОВЕ, НАЦИОНАЛНИ ПРОЕКТИ, РЕПУБЛИКАНСКИ БЮДЖЕТ И ДР.ВЪНШНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

Приложение № 4А. ПРОЕКТИ НА ОБЩИНА БЯЛА, ОБЛАСТ РУСЕ,В ПРОЦЕС НА РЕАЛИЗАЦИЯ ПРЕЗ 2020 Г, ФИНАНСИРАНИ СЪС СРЕДСТВА ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ, ПРОГРАМИ И ФОНДОВЕ

Използвани съкращения

БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕВРОСТАТ	Статистическа служба на Европейския съюз
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФРЗ	Европейски фонд за развитие на земеделието
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗДБРБ	Закон за държавния бюджет на Република България
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗВД	Закон за ветеринарната дейност
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
КФ	Кохезионен фонд
МСП	Малки и средни предприятия
ДРСЗ	Дирекция регионална служба по заетостта
ДБТ	Дирекция „Бюро по труда“
ДРСЗ	Дирекция регионална служба по заетостта
НПО	Неправителствени организации
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България
ИТСЗ	Интегрирана териториална стратегия за развитие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОП	Оперативна програма
ОПМ	Общинска пътна мрежа
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“
ОПРР	Оперативна програма регионално развитие
НЦПР	Национална концепция за пространствено развитие
РСПР	Регионални схеми за пространствено развитие
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОУПО	Общ устройствен план на община
ПЧП	Публично-частно партньорство
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РЦП	Райони за целенасочена подкрепа от държавата
СЦР	Северен централен район
СИФ	Социално-инвестиционен фонд
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
NUTS	Класификация на териториалните единици за статистически цели в ЕС/ по Евростат

Въведение

Според Закона за регионално развитие / в сила от 31.08.2008 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г./, системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие обхваща:

1. Национална концепция за регионално и пространствено развитие;
2. Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2;
3. План за интегрирано развитие на община (ПИРО).

В съответствие с чл.13, ал.1 от Закона за регионално развитие (ЗРР), Планът за интегрирано развитие на община Бяла, област Русе определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини в съответствие с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен регион за планиране и Общия устройствен план на общината. Съгласно чл. 13, ал.2 ЗРР, Планът за интегрирано развитие на общината осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията. Той интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общината и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

Основен подход при разработването на Плана е прилагането на интегрирания подход на развитие, т.е. подход на тясна координация на различните публични политики и на различните секторни дейности за въздействие на базата на местните специфики. Пазарът на труда, заетостта, транспортното обслужване, качеството на околната среда, образованието, здравеопазването и множество други социални елементи си взаимодействат, за да окажат влияние на икономическото развитие. Макар всяка от тези сфери да има своите собствени цели, приоритети и бюджети, Планът за интегрирано развитие на община Бяла съдържа общи приоритети за тези сфери, доколкото тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход е водещ при разработването на ПИРО и съответно прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е изработен за цялата територия на общината, като са определени зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла съдържа:

1. анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на общината;
2. цели и приоритети за развитие на общината за периода 2021 – 2027 г;
3. зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини;
4. мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;

5. партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на плана при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;

6. индикативен списък на важни за общината проектни идеи с проектобюджети и оптимален график на изпълнение;

7. обща оценка на необходимите ресурси за реализация на плана, конкретизирана по години съобразно оптималния график за изпълнение на важните за общината проектни идеи;

8. програма за реализиране на плана за интегрирано развитие на общината;

9. необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на плана.

При разработването на Плана за интегрирано развитие на община Бяла са използвани подходи, методи и принципи, които гарантират в значителна степен съответствието на този стратегически документ с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България. В тази връзка той е синхронизиран с предвижданията на Националната концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г. (актуализация 2019 г.) и с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен регион на планиране за периода 2021 – 2027 г. Освен това, Планът е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла е разработен и в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. и с изискването този документ да допринася в максимална степен за постигането на цел 5 на кохезионната политика: „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Планът за интегрирано развитие на Община Бяла за периода 2021 – 2027 г. е разработен също в съответствие с Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., определящи унифицирани процедури за изработване, оценка, одобряване и прилагане на плановете за интегрирано развитие на община.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Планът за интегрирано развитие на Община Бяла за периода 2021 – 2027 г. е обсъден и е приет от Общинския съвет по предложение на Кмета на Общината / Решение № ….. по Протокол № …/…….2020 г.

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА

1. Обща характеристика на общината

1.1. Местоположение и географски особености

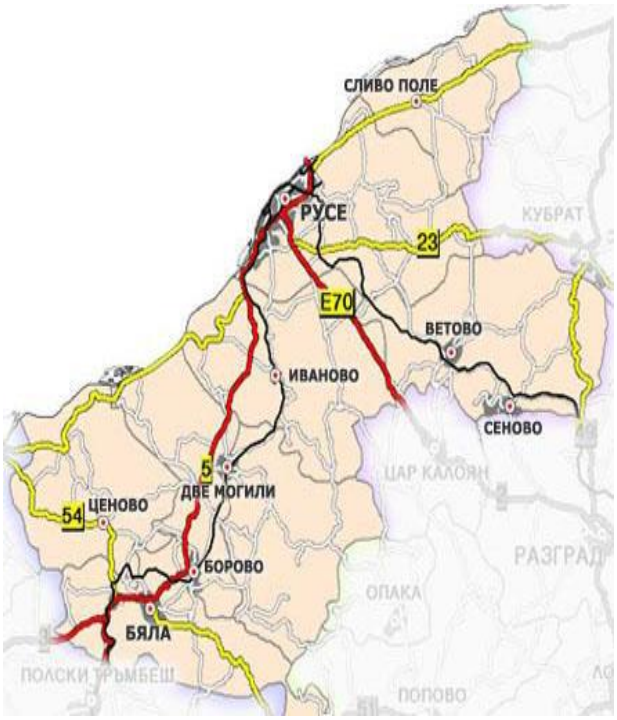

Фиг. 1. Карта на област Русе

Община Бяла се намира в Северна България и е разположена в най-южната част на област Русе, по долното течение на река Янтра. С площта си от 352,032 km^2 заема 4-то място сред 8-те общини на област Русе, което съставлява 12,16% от територията на областта и около 2% от територията на Северен централен район (СЦР, NUTS 2).

Границите на община Бяла са следните:

- на север – община Ценово и община Борово, област Русе;
- на североизток – община Две могили, област Русе;
- на югоизток – община Попово, област Търговище;
- на юг – община Стражица, област Велико Търново;
- на югозапад – община Полски Тръмбеш, област Велико Търново

Община Бяла е входната врата за област Русе от Западна и Централна България.

Общинският център отстои на 259 км от столицата, на 203 км от гр. Варна, на 254 км от гр. Пловдив, на 55 км от гр. Велико Търново и на 56 км от областния център – гр. Русе. Центровете на съседните общини отстоят на твърде благоприятно разстояние от град Бяла, от гледна точка перспективите за интегрираното развитие на общината. (Таблица № 1.).

***Таблица* 1. Разстояния в километри от гр. Бяла до някои големи градове и центрове на съседни общини**

София	Варна	Пловдив	Русе	Велико Търново	Свищов	Попово	Полски Тръмбеш	Стражица	Две могили	Ценово	Борово
259	203	234	56	55	48	53	22	42	22	14	10

Източник: www.bgmaps.com

Както се вижда от таблицата, град Бяла е почти равно отдалечен от областните центрове Русе и Велико Търново и общинските центрове Свищов и Попово, което го обособява като пресечна точка на транспортните връзки между тях.

Местоположението на общината от географска гледна точка е стратегическо и определя мястото й в националната транспортна, енергийна и съобщителна

инфраструктура. Тя е важен комуникационен и транспортен център на границата на три области – Русе, Търговище и Велико Търново.

През територията на общината минават важни пътища и комуникационни възли - първостепенните пътни артерии за София и южната граница, железопътната линия Русе - София, магистрален оптичен кабел, международни кабелни връзки и др.

Районът е с разнообразен релеф и обхваща част от Източната Дунавска равнина. Характеризира се с широки заоблени и ниски хълмове и платовидни участъци с черноземни и наносни почви.

В община Бяла живее около 6,57% от населението на област Русе (14 364 души към 31.12.2019 г. по постоянен адрес) и едва 1,5% от населението на Северен централен район.

В състава на общината влизат административния център – град Бяла и 10 села: Бистренци, Босилковци, Ботров, Дряновец, Копривец, Лом Черковна, Пейчиново, Полско Косово, Стърмен и Пет Кладенци.

Община Бяла е на второ място по население сред общините в областта. Най-голяма е концентрацията на населението в общините Русе, Сливо поле и Бяла – 82% от общия брой жители на областта. Най-малка по територия е община Борово, а по население община Ценово. Община Русе е с най-голяма територия в областта. Средната гъстота на населението в община Бяла (33,5 души на кв. км) е по-ниска от средните стойности за област Русе (78.0), за СЦР (52,4) и за страната (62,6). По брой населени места (11), община Бяла заема четвъртото място в областта с община Сливо поле след общините Русе (14 населени места), Иваново (13 населени места) и Две могили (12 населени места). (Таблица № 2)

Таблица 2. Основни статистически данни за община Бяла и останалите общини в област Русе

Район, област, община	Територия кв. км	Население брой 31.12.2019 г.	Гъстота на населението за 2019 г. (души на кв.км.)	Населени места (брой)	Градове (брой)	Села (брой)
България	**111 001,9**	**6 951 482**	**62,6**	**5 257**	**257**	**4 998**
Северен централен	**14 974.0**	**784 168**	52,4	996	39	957
Област Русе	**2 803.4**	**218 477**	**78,0**	**83**	**9**	**74**
Община Борово	252.2	5 024	20,0	7	1	6
Община Бяла	**352.0**	**14 364**	**40,8**	11	1	10
Община Ветово	448.7	11 143	24,8	7	3	4
Община Две могили	342.3	7 765	22,7	12	1	11
Община Иваново	425.8	7 873	18,5	13	-	13
Община Русе	469.2	157 577	335,8	14	2	12
Община Сливо поле	255.0	9 557	37,5	11	1	10
Община Ценово	258.2	4 788	18,5	9	-	9

Източник: Национален статистически институт и ГД „Грао“

1.2. Териториални и поземлени ресурси

Както се вижда от Таблица № 2, община Бяла е на четвърто място по площ сред общините в област Русе. Тази площ е разпределена по населени места на общината по следния начин: Вж. Таблица № 3:

Таблица № 3. Площи на землищата на населените места в община Бяла

Населено място	Площ	
	Кв. км	%
Град Бяла	86,862	24,675
с. Бистренци	23,012	6,537
с. Босилковци	32,825	9,262
с. Ботров	16,470	9,712
с. Дряновец	27,488	13,778
с. Копривец	41,907	8,266
с. Лом Черковна	29,224	9,037
с. Пет Кладенци	14,149	5,903
с. Пейчиново	22,175	4,655
с. Полско Косово	42,314	5,427
с. Стърмен	15,601	5,396
О б щ о:	**352,030**	**100,00**

Балансът на територията на общината е следният: (Вж. Таблица № 4)

Таблица 4. Баланс на територията на община Бяла (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
352032	264576	65907	7802	6314	4260	3173

Около 94% от територията на община Бяла се състои от земеделски и горски площи. Най-голям е относителният дял на земеделската земя – 264 576 дка (75,2%). Обработваемата земеделска земя по официални статистически данни е 233 194 дка или около 88,1% от земеделските територии. Територията заета от гори е 65 907 дка или 18,7%.

Населените места и другите урбанизирани територии са 2,2% от общата площ на Бяла (7 802 дка). Водните течения и водни площи заемат само 1,8% от площта на общината. Най-малък относителен дял съответно 1,2% и 0,9% имат териториите за добив на полезни изкопаеми и за транспорт и инфраструктура. (Фиг. 2)

Фиг. 2. Разпределение на площта на община Бяла по видове територии

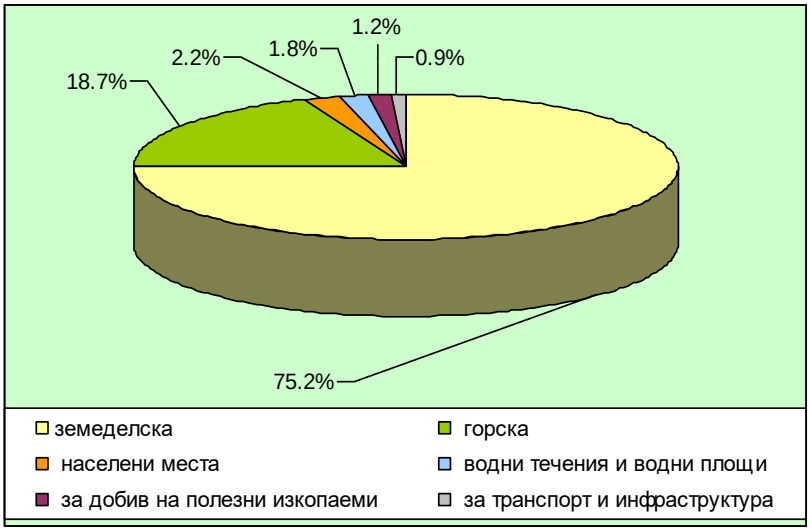

Източник: ОУПО-Бяла

1.3. Природно - ресурсен потенциал

1.3.1. Релеф, климат, води, почви и полезни изкопаеми

Релеф

Територията на Община Бяла, обхващаща част от Източната Дунавска хълмиста равнина, е с разнообразен релеф. Характеризира се с широки, заоблени, ниски, хълмове и платовидни участъци, прорязани от къси суходолия, придаващи на терена ниско хълмист характер.

По протежение на река Янтра от двете страни се редуват ниски и високи брегове, а покрай Беленска река има ниски заравнени тераси.

Надморската височина на гр. Бяла е 35 м, северно от с. Босилковци е 30 м, а на хълмовете източно от с. Дряновец – 376 м. По-голяма част от хълмовете са заоблени, терасирани и залесени.

Речната долина на р. Янтра има много живописни меандри. Тя е плодородна, на места подпочвените води са високи, но има и наводнени ливади.

По-голямата част от територията на Община Бяла е с наклонен терен, но въпреки това релефът е благоприятен за развитие на селскостопанските култури.

Климат

Районът на Община Бяла се характеризира с умерено-континентален климат, който се формира под влиянието на въздушните маси, постъпващи от умерените географски ширини – океански и континентални. По-ограничено е влиянието на тропическите и арктическите въздушни маси.

Географската ширина и надморската височина, на която е разположен района, осигурява значителна амплитуда на слънчевата радиация, която определя двата отличаващи се в топлинно отношение сезона – зима и лято.

Наблюдават се сравнително студени зими и горещи лета без рязко изразена температурна амплитуда. Най-студен е м. януари със средна температура до - 2 градуса Целзий, а най-топъл – м. юли със средномесечна температура 23,3 градуса Целзий. Средната годишна температура е 11,6 градуса Целзий, а годишната амплитуда е 28 градуса Целзий.

Обезпечеността с валежи – един от основните климатични фактори, влияещи върху самоочистването на атмосферния въздух е ниска, разпределена неравномерно сезонно и териториално. Средногодишната сума на валежите е 50 мм/м^2. Най-високи стойности са отбелязани през м. юни – 88 мм/м^2 , а най-ниски – през м. февруари – 30 мм/м^2. Валежите имат предимно циклонен характер.

Градушките са рядко явление. Слана се образува към първото десетдневие на м. октомври и най - късно до първото десетдневие на м. май.

Първите снеговалежи се наблюдават през м. ноември, а последните – през м. април.

Средната годишна относителна влажност на въздуха е 75% , като с най-ниска средна месечна относителна влажност се отличава м. август (64%), а с най-висока м. януари и декември – 87%.

Преобладаващите ветрове са североизточните и югозападните, а с по-малка повторяемост са северните, северозападните и южните. Средната скорост на вятъра е 1,6 м/сек, като през отделните месеци се колебае от 1,1 до 2,2 м/сек .

Наличието на средна скорост на вятъра над 1 м/сек и валежните суми осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух.

Води

Водните ресурси на общината се състоят от повърхностни течащи и подпочвени води. Важно място заемат р. Янтра, Беленска река, р. Шипа, пресичаща с. Дряновец и с.

Копривец и деретата, които минават през почти всички населени места на Общината. При валежи същите прочистват своите корита и обогатяват растителността.

В общината няма разкрити източници на дълбоко подпочвени минерални води.

В обсега на района не са наблюдавани опасни физико-геоложки явления и процеси, като: свлачища, срутища, плитки подпочвени води, ерозия и др.

Поречие на река Янтра: Долното течение на р. Янтра, което е на територията на Общината, образува меандри, които са особено живописни при гр. Бяла. От вътрешната страна на завоите се разстилат обширни речни тераси, които при пълноводие се заливат.

На територията на община Бяла се намират 8 язовира, чието състояние към 25.06.2020 г. е следното:

1. Язовир м. "**Карашлъка" с. Пейчиново** с площ 203.172 дка – Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е в изправност. Концесионер – "Сити ком". Максимален обем – 685 000 м^3.

2. Язовир м. **"Бахчите" с. Босилковци** с площ 163.383 дка – Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е изправен. Наемател – КПК "Здравец". Максимален обем – 154 000 м^3.

3. Язовир м. "**Голям куз" с. Пет Кладенци** с площ 14.035 дка. Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е в изправност. Наемател – Милен Върбанов. Максимален обем – 42 000 м^{3}00 м^3.

4. Язовир м. "**Радева чешма" с. Лом Черковна** с площ 45.908 дка- Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е в изправност. Наемател – "ИСИ" ЕООД. Максимален обем – 156 000 м^3.

5. Язовир м. "**Пазванска чешма" с. Лом Черковна**" с площ 19.561 дка- Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е изправен. Монтиран е и допълнителен сифонен изпускател. Наемател – Дончо Дончев. Максимален обем – 20 000 м^3.

6. Язовир м. "**Кърча" с. Бистренци** с площ 22.061 дка- Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е в изправност. Наемател – "Ауто корект-2013" ЕООД . Максимален обем – 82 000 м^3.

7. Язовир м. "**Боаза" с. Лом Черковна**. Язовирната стена е изправна. Изпускателният кран е повреден. Язовирът е собственост на ДГС Бяла. Максимален обем – 30 000 м^3.

8. Язовир м. "**Бойка" с. Лом Черковна**. Язовирната стена е изправна. Изпускателния кран е в изправност. Язовирът е собственост на "Напоителни системи" ЕАД Бяла. Максимален обем – 5 000 000 м^3.

Почви

В района на община Бяла преобладават черноземни почви със своите характерни подтипове – карбонатен чернозем, типичен чернозем, слабо излужен, развити върху дебела льосова подложка. Край река Янтра се срещат алувиални наноси, които са плодородни. Ограничено е разпространението на глинесто-песъчливите почви. Най-широко е застъпен льосът, покриващ всички по-стари формации и алувиалните отложения в речните тераси.

Цялата територия на общината е изградена от два основни типа скали – десетчетвъртична скална подложка и долнокредни скали, представена от варовици, мергелни варовици и мергели.

Почвената покривка е разнообразна. Тя има добър въздушен и топлинен режим и благоприятен състав на почвения разтвор. Най-често срещаните почви са алувиално-ливадни, ливадно-черноземни, карбонатно-черноземни, и типичен чернозем. По-често се срещат тъмно-сиви, горски сиви и ливадни почви.

Почвената покривка предоставя много добри възможности за отглеждане на земеделски култури, лозя, овощни дървета, зеленчуци и някои фуражни и технически култури.

Полезни изкопаеми

На територията на община Бяла до настоящия момент не са открити находища на рудни полезни изкопаеми. Обстоятелството, че теренът е изграден изключително от седиментни скали – варовици, мергели и техните разновидности, изключва възможността за наличие на такива. Територията на общината обаче е богата на естествени строителни материали – глина в с. Бистренци, ломен камък край гр. Бяла и с. Копривец и баластра и пясък по поречието на р. Янтра. В Община Бяла няма открити рудни полезни изкопаеми.

Според данните в Националния концесионен регистър единствената държавна концесия е за находище „Копривец“. Находището е предоставено на „Теракс и ко" АД за срок от 35 години, считано от 04.12.2012 г.

1.3.2. Защитени зони, защитени територии и биоразнообразие

Защитени зони

В община Бяла попадат две защитени зони по Директивата за местообитанията, попадащи в националната екологична мрежа НАТУРА 2000:

- ***Защитена зона “Беленска гора”;***
- ***Защитена зона “Река Янтра”***.

На територията на община Бяла, в землището на с. Полско Косово, със заповед № РД – 91 от 16.02.2006 г. на министъра на околната среда и водите е обявена ***Защитена местност “Естествено находище на кримска какула (Salvia scabiosifolia)”***- единственото регистрирано на Балканския полуостров находище на редкия вид многогодишно тревисто растение кримска какула, срещащо се още на п-в Крим, Русия, включено в европейския списък на редките и застрашени растения с категория рядък. Видът кримска какула е защитен, съгласно Закона за биологичното разнообразие.

Биоразнообразие

Разположението на района определя вида на ***флората*** характерна за районите с малка надморска височина – мезофитна.

Природните условия са определили три вегетационни растителни типа. Край река Янтра, където подпочвеното ниво на водите е високо и климатът е по-влажен, са разпространени бяла върба, бяла, черна и канадска топола.

От дървесните видове са разпространени липа, бяла акация, орех, черница, кестен. В горите се срещат следните видове : зимен дъб, летен дъб, цер, липа, благун, акация, габър, ясен, мъждрян, бреза. В района на гр. Бяла има значителни площи с иглолистни насаждения.

От храстите и полухрастите най-добре се развиват: смрадликата, дивото грозде, глогът, шипка, дрян, леска, черен бъз; Около селищата растат люлякови храсти.

Тревната растителност е от средноевропейски и азиатски тип със следните представители: бял равнец, обикновен репей, магарешки бодил, синя метличина, чернолюспеста метличина, синя жлъчка, полска паламида, тънколистна лайкучка, лечебно глухарче, овчарска торбичка, тревист бъз, обикновена поветица, голям жиловляк, ланцетолистен жиловляк, среден жиловляк, троскот, ежова главица, обикновено лютиче, лепка, татул, коприва, мащерка, риган, лайка и др. Срещат се и десетина вида гъби.

Фауната е разнообразна и се определя от принадлежността на района към палеарктичната и евросибирската фаунистични области. Преобладават евросибирските

и средноевропейските зоогеографски видове. Срещат се сърни, диви свине, лисици, язовци, вълци, катерици, от гризачите - зайци, мишки, лалугери, от влечугите – гущер, смок, слепок.

Интерес представлява популацията на благородния елен в Беленската гора. За отглеждането на тези елени се грижи Сдружение "Ловно-рибарско дружество – Сокол" - гр. Бяла. В последните години са намалели популациите на благороден елен, дива свиня, фазани, яребици, зайци и сърни. При хищниците е установено увеличение на броя на чакала, лисицата и вълците. Има добри условия за развитие на ловен туризъм.

Птичият свят се представя от диви патици, водни кокошки, речни чайки, чапли, сиви врани, гугутки, скорци, дроздове. Обект на лов са дивите патици, яребици, пъдпъдъци, фазани, гълъби, гургулици и др. Няма защитени гнездещи видове.

Рибата по р. Янтра е ограничена по видове. Срещат се сом, шаран, мряна, червеноперка, каракуда, кефал, уклей, попчета и др.

1.4. Селищна система и урбанизация

1.4.1. Характеристика на селищната система и на урбанистичната структура на общината

Урбанистичната структура на общината се характеризира с 11 населени места - град Бяла, който е административен център и 10 села, обединени в 5 кметства - Копривец, Полско Косово, Босилковци, Дряновец, Лом Черковна и 5 кметски наместничества - Пет Кладенци, Пейчиново, Бистренци, Ботров и Стърмен.

Отстоянието в километри от административния център – гр. Бяла до отделните населени места в общината е следното: Бистренци-12 км, Босилковци-14 км, Ботров-7 км, Дряновец-15 км, Копривец-18 км, Лом Черковна-30 км, Пейчиново-14 км, Полско Косово-16 км, Стърмен-5 км, и Пет Кладенци-10 км.

По оценка на НСИ, Бяла е средноурбанизирана община. Населението на община Бяла към 31.12.2019 г. по постоянен адрес е 14 364 души. Половата структура на населението– 48,9 % мъже и 51,1% жени - не се отличава съществено от половата структура на населението в България, в региона и областта.

Съотношението между градско и селско население в общината към 31 декември 2019 г. е 64,6 % : 35,4 %; докато за страната това съотношение е 73,7% : 26,3%.

Населението на община Бяла през 2018 г. е съставлявало 6.65 % от общото население на област Русе (218 977 души), а през 2019 г. населението на общината представлява 6,57 % от населението на Област Русе (235 339 души).

Наблюдава се подчертана тенденция към депопулация, като е налице спад на населението на общината през 2019 г спрямо 2011 г. с 9,5 %.

По данни на ГД ГРАО населението на общината по постоянен и настоящ адрес намалява, както за града, така и за селата. Към 31.12.2019 г. жителите по постоянен адрес са 14 364 души, което е с 9,5% по-малко спрямо 2011 г. Населението по настоящ адрес в края на 2019 г. е 13537 души или с 9, 2% по малко спрямо 2011 г.

Разпределението на жителите на общината по населени места е следното: (Таблица № 5)

Таблица 5. Население на община Бяла по постоянен и настоящ адрес за периода 2011 – 2019 г.

Населени места	Години								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
гр. Бяла - постоянен адрес	10 192	10 073	9 962	9 850	9 741	9 647	9 529	9 414	9 287
Гр. Бяла –	9 244	9 084	8 973	8 841	8 720	8 661	8 611	8 538	8 463

настоящ адрес									
с. Бистренци – постоянен адрес	294	287	279	276	282	274	268	251	252
с. Бистренци – настоящ адрес	367	361	347	348	356	351	349	327	339
с. Босилковци - постоянен адрес	667	653	653	647	631	617	597	590	564
с. Босилковци - настоящ адрес	630	615	616	608	593	587	567	548	526
с. Ботров – постоянен адрес	333	331	336	338	333	331	321	319	311
с. Ботров – настоящ адрес	325	320	322	330	332	316	306	302	293
с. Дряновец – постоянен адрес	721	707	706	703	698	695	692	691	697
с. Дряновец – настоящ адрес	703	689	691	686	681	681	691	693	697
с. Копривец – постоянен адрес	909	889	861	846	824	819	789	791	778
с. Копривец – настоящ адрес	859	840	808	788	776	780	751	747	732
с. Лом Черковна – постоянен адрес	358	355	376	380	378	370	385	384	384
с. Лом Черковна – настоящ адрес	420	417	429	438	435	427	427	424	431
с. Пейчиново – постоянен адрес	326	306	288	274	262	256	243	236	232
с. Пейчиново – настоящ адрес	311	291	267	255	248	258	247	237	228
с. Пет кладенци – постоянен адрес	43	40	36	36	32	31	29	27	27
с. Пет кладенци – настоящ адрес	48	47	48	51	55	54	52	49	44
с. Полско Косово – постоянен адрес	1 749	1 736	1 726	1 700	1 678	1 648	1 646	1 635	1 612
с. Полско Косово – настоящ адрес	1 678	1 654	1 648	1 620	1 594	1 568	1 571	1 565	1 545
с. Стърмен – постоянен адрес	287	274	265	245	240	236	230	226	220
с. Стърмен – настоящ адрес	327	310	288	279	267	266	257	250	239
Общо за общината – постоянен адрес	**15 869**	**15 651**	**15 478**	**15 295**	**15 099**	**14 924**	**14 729**	**14 564**	**14 364**
Общо за общината – настоящ адрес	**14 912**	**14 628**	**14 439**	**14 244**	**14 047**	**13 949**	**13 823**	**13 682**	**13 537**

Източник: http://www.grao.bg

Урбанистичната класификация на селищата е поляризирана - един град, 1 голямо село – над 1000 жители, 2 средно големи села – от 500 до 1000 жители, 6 малки села от 190 до 500 жители и 1 много малко село – Пет Кладенци – само 27 жители с постоянен адрес. (Вж. Таблица 5)

Развитието на селищната мрежа в общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Бяла. Почти всички хора, живеещи на село, са постоянно пребиваващи там и се занимават със земеделие в лични стопанства. Като цяло икономическият потенциал на градското население в общината е по-висок от този при селското население. Това се обуславя от различния начин на живот и възможностите за трудова реализация. Всички селища разполагат с изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване,

водоснабдяване, транспортен достъп, но селата в общината нямат изградена канализация.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, балансирана е върху цялата територия на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на населените места. По тази причина общината има нужда от целево създаване на опорни центрове на град Бяла, които да гарантират балансираното развитие на района в бъдеще.

Отчитайки географското разположение спрямо общинския център, броя на жителите на селата, осигуреността им с обществени и обслужващи функции и други фактори, като естествени вторични пунктове за развитие могат да бъдат определени следните 2 опорни центъра, към които са включени общо по 5 села:

- ***Западен опорен център с водещо село Полско Косово***, който включва селата: Пейчиново, Босилковци, Стърмен и Ботров.

- ***Източен опорен център с водещо село Копривец***, който включва селата: Лом Черковна, Дряновец, Бистренци и Пет Кладенци.

За да се постигне балансирано териториално развитие на община Бяла, в селата – опорни центрове трябва да се инвестира за подобряване на инфраструктурата и развитие на обслужващите функции и услуги, разнообразяване на икономическите дейности, съживяване, създаване на работни места и задържане на младите хора. Те трябва да съдействат и за развитието на останалите села, които са включени към тях.

1.4.2. Общи характеристики на малките населени места в общината

Настоящата характеристика е направена в резултат на проведено анкетно проучване и на допитване до кметовете и кметските наместници на малките населени места в община Бяла и отразява реалната ситуация в селата към края на 2019 г.:

с. Бистренци се намира на пътя Бяла-Попово на отклонение от два километра. Надморската височина е 252 м. Площта на землището е 23,012 кв. км. Старото име на селото е Гьол Бунар. Бистренци се характеризира с красива природа, чист въздух и прохладен вятър през лятото.

Жителите на селото по постоянен адрес са 252 човека, а по настоящ 339, но има и нерегистрирани около 10 човека, които живеят постоянно в Бистренци. Децата до 18 години са 67, като 37 от тях са ученици в училищата в град Бяла и с. Копривец.

В Бистренци има сграда на кметското наместничество, на която през 2018 г. е извършен ремонт на покривната конструкция и е сменена старата изгнила дървена дограма с нова. Сградата на бившето училище е преустроена в Дом за стари хора, с капацитет за настаняване на 35 лица, ползващи тази социална услуга. Читалищната сграда е пред събаряне. Църквата също е в лошо състояние.

На територията на селото има един смесен магазин, който работи 5 дни в седмицата.

Уличната мрежа се нуждае от ремонт. Стръмните улици са изронени от порои до основи и не са възстановявани изобщо. Тротоари в селото няма. Парковата площ се поддържа от един работник в кметството. Водопроводната система е стара и често възникват аварии. Няма канализация. Уличното осветление е подменено с нови енергоспестяващи осветителни тела. Лампите се подменят периодично, при необходимост.

През 2015 г. Кметство Бистренци, в качеството си на бенефициент реализира проект, финансиран по Национална кампания на МОСВ и ПУДООС „За чиста околна среда – 2015“ на тема: „Обичам природата - и аз участвам“, чрез който беше обособен

кът за отдих с нови детски съоръжения и паркови съоръжения за отдих, на стойност 10 000,00 лева на терен в кметството, с характер на зелена площ.

Населението е застаряващо. Хората в трудоспособна възраст събират билки, а някои са заети в селското стопанство и работят при арендатори. Промишлени предприятия на територията на селото няма. В Дома за стари хора работят няколко човека като обслужващ персонал.

За празник на селото е обявен 17-ти октомври – тогава се чества Свети Иван Рилски, на чието име е и Църквата.

Два пъти в месеца от общинския град от Дирекция "СП" идва социален работник. Населението има лични лекари в гр. Бяла, а два пъти в седмицата идва фелдшер, който работи съвместно с личните лекари.

Основните проблеми на Бистренци са застаряващото население и безработицата. За развитието на селото е необходим ремонт на сградата на кметското наместничество, ремонт на сградата на Читалището и ремонт на Църквата. Селото се нуждае от цялостно изкърпване на улиците. Необходимо е да се осигури достъп до интернет и покритие на мобилните оператори, защото достъпът до мрежата е силно ограничен.

с. Босилковци е разположено на 14 км северозападно от град Бяла и река Янтра, в средната част на хълмистата Дунавска равнина. Площта на землището е 32,825 кв. км.

Селото съществува още по време на турското робство с името „Чатма" и е било разположено на 4 км от сегашното му място.

По време на турското робство върлува чума и хората се местят на юг. Една от най-красивите местности на изток от селото е "Чантълъка". Хълмиста, покрита с вековни круши и буйна растителност, тя е често посещавана от любителите на природата.

Реалните жители на Босилковци по постоянен адрес са 564 човека, децата до 18 години са 100. В селото има следните обществени сгради: административна сграда на кметството, в която се помещават администрацията, здравната служба и библиотека; Църква „Въведение Богородично"- построена през 1868 г., Народно читалище „Просвета"- основано през 1919 г. и Целодневна детска градина „ Елица", филиал на ДГ „ Стадиона" гр. Бяла. Двете училища - начално и основно вече не функционират, а сградата на едното е вече полуразрушена. Живеещите в селото ученици се обучават в училищата в град Бяла, тъй като техният брой е крайно недостатъчен, за да функционират местните училища.

Църквата е в добро състояние. ЦДГ разполага с база, която има нужда от ремонт. В градината се отглеждат и възпитават 12 деца.

В селото функционират два магазина за хранителни стоки . Уличната мрежа е в много лошо състояние, тротоари има само по централната улица. Босилковци е водоснабдено, но няма канализация . Водопроводната мрежа е в много лошо състояние, постоянно стават аварии. Уличното осветление е добро.

По проект на Кметство Босилковци „Моята детска площадка-моят малък рай" на стойност 9 986,79 лв., финансиран от ПУДООС в ежегодната Национална кампания „Чиста околна среда – 2018 г." на тема „Обичам природата – и аз участвам" се възстанови детска площадка и благоустрои зелена площ в селото. Бяха доставени и монтирани нови спортни, паркови и детски съоръжения, беседка за отдих на жителите на селото, кошчета за отпадъци и др. Оформи се зелен кът, като се засадиха красиви храсти, създаде се едно чудесно място за отмора на възрастното население и забавни детски игри за децата. Площта, на която се реализира проекта е с местонахождение: обособена площ 0,390 дка от крайпътна зелена алея /3,100 дка/ в квартал 39, разположена на ул. „Цар Освободител", публична общинска собственост, срещу сградата на Кметство Босилковци.

В село Босилковци има ФК „Партизан”, който функционира от около пет години. Основен доход и поминък на населението е земеделието. Няма функциониращи предприятия. В Босилковци няма социален работник от селото, посещава се от такъв веднъж седмично от ДСП гр. Бяла. Личен лекар посещава селото веднъж в седмицата. За последните 5 години в селото има само една санирана и обновена сграда. Празникът на Босилковци е на 9 ноември – събор на селото.

Нашите препоръки са: изграждане на спортна площадка, подновяване на инфраструктурата на селото, подмяна на водопроводната мрежа, изграждане на канализационна мрежа, ремонт на ЦДГ „Елица” с. Босилковци и частичен ремонт на съблекалня в стадиона, която се ползва от футболистите на ФК „Партизан” с. Босилковци

с. Ботров Според едно предание, преди около 350 години в местността „Гърлище” зад „ Пустата Гора” се е намирало село на име „Гърлище”.Това име идва от самата местност, на която е било разположено селото. Самото име показва, че селото е било българско. Една част от жителите му се изселват в днешното село Караманово. Причината е била смъртоносната за него време болест холера / чума/. Повечето известни хора са измрели. Селото брояло четиридесет порти, а останали само седем. Оцелелите решили да се заселят в други села, като Караманово – Русенско, Дебелец – В. Търновско, за да избягат от тази опасна болест. Така село Гърлище опустяло. Някои от тях са останали и са се заселили в днешното село Ботров.

Изборът им не бил случаен, защото тази земя се намира между няколко хълма, почвата е била плодородна а е имало и подпочвени води. Не след дълго един богат турчин на име Бодур, водейки със себе си няколко семейства, се заселват и те в това село, а името на селото е избрано в негова чест. Той бил предприемчив и успял да привлече много домакинства към новото село, създавайки им работа в отглеждане на животни и обработване на земя.

Преданията от тогава казват, че след това холерата е взела една единствена жертва от село Ботров, докато в Долна Студена починалите от болестта били много повече. Навярно плодородната почва и чистата вода, която са употребявали са дали този резултат.

Първият учител в селото е бил Димитър Железов, дошъл през 1807 година от гр. Елена. Той е учил децата да пишат на плочки с калеми. Първото училище в селото е било построено със средствата на кмета Димо Николов, който е бил родом от с. Джулюница. Училището отваря врати през 1905 година за да се обучават ботровските деца до IV – то отделение. Училището се е издържало предимно от училищните имоти. На 11.01.1928 година се открива читалището в с.Ботров и е именувано Народно Читалище „Пробуда – 1928”.

Село Ботров се намира в близост до селата Стърмен, Брестовица и Долна Студена. Селото е разположено в средната част на Дунавската равнина, на 107 м надморска височина.

По постоянен адрес населението в кметското наместничество към края на 2019 г. е 311 жители, от които 71 деца и младежи до 18 години.

Публичните сгради в селото са: кметство и незавършен строеж на читалище. На територията има един смесен магазин.

Уличната мрежа в селото е неподдържана и с лоша инфраструктура, няма тротоари. Уличното осветление е в добро състояние.

Водопроводната мрежа е стара и амортизирана, няма канализация.

Основният поминък на селото е животновъдство и земеделие. Здравното обслужване се извършва в гр. Бяла.

Празникът на селото е на 21 септември.

През 2016 година беше съборена сградата на старото кметство, която бе амортизирана от години и не се обитаваше. На нейно място беше направена автобусна спирка и цветна градинка с чешма, която краси центъра.

В рамките на Националния конкурс „За чиста околна среда"– 2016" „Обичам природата и аз участвам" беше осъществен проект на кметството /тогава/ – „Любим кът за отдих и детски игри"/детска площадка/, на стойност 10 000 лв., чрез който се монтираха нови детски и паркови съоръжения: мини футболна врата с баскетболен кош; пясъчник; тройна люлка; кошчета за отпадъци; пейки с облегалка; детска пързалка; детска въртележка.

От няколко години Община Бяла с капиталови средства и със средства от общинския бюджет постепенно доизгражда Народно читалище „Пробуда 1928", за да има селото културно средище за местното население и за развитие и подобряване качеството на живот на жителите му.

Площта на землището е 16,470 кв. км или 9,712% от площта на община Бяла.

с. Копривец е разположено в подножието на Поповско-Самуиловските височини (220– 296 м надморско ниво), на 16 км от град Бяла и на 34 км от град Попово, на пътя София-Варна. Надморската височина на Копривец е 119 м. Площта на землището е 41,907 кв. км.

Най-старите следи от поселищен живот в района са открити в местността Южека, където е разположена поселищна могила. Тя датира от късния неолит и от ранната бронзова епоха. Край местността Новите гробища също е открито селище от късния неолит. Край селото е намирана тракийска керамика, както и тракийско селище и надгробни могили. В местността Змей кале се намират останки от ранновизантийска крепост, изградена по времето на император Юстиниан I. Най-голямата културна забележителност в Копривец е манастира „Св. Петка".

Реалните жители на селото към 31.12.2019 г. са 778 човека по постоянен адрес, от които 91 деца и младежи до 18 години по постоянен адрес /97 по настоящ адрес/. В Копривец има сграда на кметство, здравна служба, читалище, църква, целодневна детска градина и основно училище. Църквата е в добро състояние. ЦДГ разполага с много хубава база и редовно се посещава от около 20 деца. В селото има четири магазина за хранителни стоки, кафене, ресторант и скара-бира. Уличната мрежа в селото е в окаяно състояние, тротоари има само по централната улица. Село Копривец е водоснабдено, но липсва канализация. Улично осветление има в цялото село. В центъра има детска площадка със зелени площи, която има нужда от ремонт, а до читалището има друга детска площадка изградена със средства по ПУДООС. В селото има и стадион.

През 2018 г. Община Бяла изгради многофункционална спортна площадка в село Копривец на стойност 55 991,00 лв., финансирана с целева субсидия за капиталови разходи. Спортната площадка е с изкуствена настилка и нови седалки за посетители.

Основният източник на доходи е земеделието. На територията на селото работят още: цех за опаковачни машини, цех за печене и опаковане на ядки, цех за опаковъчно фолио. Здравното обслужване се осигурява от личен лекар, а социален работник отговаря за социалното обслужване на населението. През последните 5 години има няколко санирани и обновени сгради. Празникът на селото е на Свети дух.

Селото се нуждае от подмяна на водопровода; асфалтиране на улиците /поне част от тях, които са в най-окаяно състояние/, преасфалтиране на алеите на детската площадка в центъра на селото или да бъде поставена изкуствена трева.

с. Пейчиново е разположено на приблизително 70 км. от град Русе. Площта на землището е 22,178 кв. км. То е близо до град Свищов и затова до преди 1934 г. е било в пределите на Свищовска област и е носело името Бурумлии. По-късно през 1934 г. е преименувано на Пейчиново и след тази промяна, то принадлежи към Русенска област.

До селото минава магистралата Русе –Плевен –София , а в непосредствена близост са ж.п. гарите Полско Косово и Бяла, което улеснява пътуването на хората. Връзката с най- близкия град Бяла се осъществява с междуградски автобуси и лични автомобили.

Към 2019 г. жителите на селото по постоянен адрес са 232 човека, от които 19 деца до 18 години. Населението застарява и няма раждаемост.

В центъра на селото е разположена сградата на кметството, в която се помещават: Народно читалище „Съгласие 1918“, клубът на пенсионера, пощенският клон, а по-рано и здравната служба. Сградата се нуждае основно от подмяна на дограмата на прозорците, за да може през зимните месеци да се отоплява ефективно, има нужда и от други дребни ремонти.

В близост до центъра се намира църквата и училището с детската градина. Църквата е в добро състояние, но сградите на училището и детската градина се рушат, защото с години не функционират и няма кой да ги поддържа. В Пейчиново има един смесен магазин, от който хората се снабдяват със стоки от първа необходимост. Селото е електрифицирано и водоснабдено, но липсва канализация.

Уличната мрежа е в много лошо състояние. Уличните платна са изровени вследствие на честите аварии на водопровода и обилните валежи. Една част от тротоарите са за ремонт, а друга са обрасли с трева и правят невъзможно придвижването по тях.

В селото има изградени две приемо-предавателни клетки за телефони и прекаран кабелен интернет. Това дава много добра възможност на хората да комуникират със своите близки и познати извън населеното място. Голяма част от населението се състои от пенсионери, а хората в трудоспособна възраст, които са малко на брой, работят в град Бяла или се занимават с обработка на ниви и овощни градини.

В населеното място няма медицинско лице и затова хората ползват здравна помощ от личните си лекари в град Бяла.

Съборът на селото е на 8 ноември, тъй като църквата на населеното място носи името на Свети Архангел Михаил.

Селото има нужда от асфалтиране на улиците, ремонт на тротоарите и обществената сграда, а липсата на работници и застаряващото население правят невъзможно поддържането му в приличен вид.

с. Пет Кладенци намира се на 10 км от гр. Бяла по посока за Варна. Площта на землището е 14,149 кв. км. Разположено е в ниско, защитено от ветрове място. През зимата падат дебели снегове. Въпреки ниската надморска височина – 280 м., климатът в с. Пет Кладенци е планински. Въздухът е изключително чист, а лятото е прохладно. Няма преминаващ път през селото, което обяснява липсата на шум и прах в него. Пет Кладенци е заобиколено от големи площи широколистни и иглолистни гори, разполага и с микроязовир, който е на разположение за спортен риболов, като на него вече се организират риболовни състезания.

По информация от Главна дирекция „Грао“ жителите по постоянен адрес към 31.12.2019 г. са 27, но има и много хора, които нямат постоянен или настоящ адрес в населеното място, но пребивават в него целогодишно. Реално населението е около 180 жители, в това число 2 деца под 18 години, а през лятото – ваканции и почивни дни – децата стават около 20.

Селото има кметство и поща, намиращи се в единствената сграда ново строителство. Останалите обществени сгради - училище, читалище, църква са в много лошо техническо състояние. В Пет Кладенци има един хранителен магазин и две къщи за гости. Уличната мрежа е в много лошо състояние, тротоари и канализация липсват, В селото има слабо покритие на Интернет мрежа. Уличното осветление е задоволително. На територията на селото има много зелени площи, но не са обособени

в паркове и площадки, поради липса на средства. Има създадени зелени кътове около частните имоти, създадени от собствениците им.

Основната част от населението са пенсионери и доходите им са главно от пенсии. В селото няма функциониращи промишлени предприятия. Населението има лични лекари в гр. Бяла. Празникът на Пет Кладенци е на Димитровден; църквата носи името на св. Димитър.

Село Пет Кладенци има нужда от цялостно асфалтиране на улиците и направа на канализация, от ремонт на обществените сгради, от здравна служба, редовен транспорт до град Бяла, модерна детска площадка за децата, които гостуват в селото през ваканциите и почивните дни. Необходимо е да се подобри качеството на мобилните мрежи и достъпа до интернет.

с. Лом Черковна е разположено на второкласен път Е 51. Намира се на 30 км от общинския център – гр. Бяла и на 76 км от областния център – гр. Русе. Селото се нарича Лом Черковна, защото в миналото е имало 7 черкви на река Лом. Преди години това село се е казвало Бойка, на името на партизанката Кина-Бойка, на която е издигнат има паметник в центъра на селото. На територията на Лом Черковна има и паметник на Руските освободители – в околностите на селото са се водили жестоки битки по време на Руско - Турската освободителна война от 1877-1878 г. Землището е 29.224 кв. км, през него преминава газопровод и по същата линия ще се строи и газопроводът „Набуко".

Районът е полупланински, което предполага естествено развитие на земеделие и животновъдство. В околностите на Лом Черковна има четири язовира в много красиви местности.

Реалните жители на селото са 417 човека, от които 95 деца и младежи до 18 години.

Лом Черковна разполага с кметство и здравна служба. Те се помещават в една сграда, която се нуждае от основен ремонт. Детската градина, в която по списък има 15 деца, а средната посещаемост е 9 деца, също подлежи на основен ремонт. Читалището е основно ремонтирано, развива художествена самодейност и има богата библиотека. Църквата се нуждае от частичен ремонт /камбанария, дограма, ограда/.

В селото има четири магазина и две кафенета. Всички улици, с изключение на централната „Васил Левски" са изровени от дъждове и разбити от тежкотоварните камиони, извозващи дървесина от горите. Уличното осветление е в задоволително състояние – периодично се подменят електрическите тела и ел. лампи. Една трета от тротоарите липсват, една трета са за ремонт и едва една трета са в задоволително състояние. Площадът има нужда от частично асфалтиране и подмяна на бордюри. Водопроводната мрежа е стара и подлежи на подмяна. В селото няма канализация. Енергийната мрежа има чести аварии при лоши метеорологични условия.

На територията на Лом Черковна функционира цех за хамаци и въжета. Основният поминък на жителите на селото е събирането и сушенето на диворастящи билки. В цеха за хамаци и въжета са заети 5 работника, в земеделската кооперация постоянно са заети 10 работника и сезонно - около 10 работника. В селото живеят 7 търговски работници и 7 държавни служители.

Социалното обслужване в селото се осъществява, като 3 пъти в месеца идва социален работник, който обслужва всички нуждаещи се. В селото засега има медицински фелдшер, обслужващ здравно осигурените лица. Личният лекар е в с. Копривец и при нужда жителите на Лом Черковна го посещават там. Снабдяването с лекарства става много трудно поради това, че има автобусен превоз до гр. Бяла само 3 пъти в седмицата.

Селото има два празника. Единият е на Свети Архангел Михаил - 8 ноември, а другият на 15 август /Голяма Богородица/ когато се прави курбан за здраве и плодородие.

с. Полско Косово Село Полско Косово, общ. Бяла, обл. Русе се намира на 63 км. южно от гр. Русе по поречието на р. Янтра. Разположено е върху два хълма и един дол, които завършват до западния бряг на реката. Площта на землището е 42,314 кв.км.

Не може да се определи с точност началото на обособяването на селото, но е установено, че то изградено в непосредствена близост до реката, там където се е намирала някога така наречената селска бахча /зеленчукова градина/. Селото често е било заливано от водите на реката и затова постепенно се е изнасяло нагоре в западна посока, там където е тунелът „Гириза" под жп. линията.

Старото турско име на селото е Косова. По регистрите на населението от 1618 г. е имало 72 къщи. За произхода на името на селото има две версии. Едната е от многото ята косове, а другата - от името на първия заселник, някой си дядо Косьо, но името най-вероятно произлиза от думата за добро място за пчелини в старобългарския, а именно – Косово място. За да опази своя дух и вяра, българското население в селото подема инициатива за построяване на църква, но за да разреши строежа, турското правителство предявява искане тя да бъде вкопана в земята и да не бъде по-висока от джамията. Тук инициативният комитет проявява хитрост в определяне мястото на църквата – най-високото в българската махала. Спазва договаряното църквата да бъде вкопана в земята, но тя си остава по-висока от джамията, която се намира в дола. Говорело се, че момите от селото също участвали в изкопа, като са изнасяли пръстта с престилките си. Построяването на църквата става през 1854 год. Тя носи името на Св.св. Константин и Елена.

Сега съществуващото училище е започнато да се строи на гола поляна преди Първата световна война. Войната е причина строителството да прекъсне, но то продължава след войната и завършва към 1924 – 1925 г. През годините нуждите на образованието се увеличават и през 1960 г. е построен и втория етаж на училището. Днес в училището учат 81 деца от първи до седми клас от трите етноса – българи, роми и власи.

Читалището е основано през 1899 г., като се е помещавало дълго време в частни помещения; едва по-късно то получава самостоятелна сграда. През 2015 г. е реализиран проект „Подобряване на съществуващ център за предоставяне на културни услуги за населението на територията на село Полско Косово, Община Бяла, чрез ремонт на Народно читалище „Развитие 1899", за реконструкция на читалището в селото – по Договор за безвъзмездно финансиране № 18/321/01371 от 10.04.2013 г., по мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони" от Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г. Стойност на проекта: 377 594,60 лв. Бенефициент на финансовата помощ бе читалищното настоятелство.

Най-младата публична сграда в селото е тази на детската градина, която е открита през 1973 г., с четири групи на обучение. Към момента има само една група с 25 деца.

Полско Косово е голямо и благоустроено село, има автобусен и железопътен транспорт, електрифицирано и водоснабдено и с изградени съобщителни мрежи. Селото се намира в средната част на Дунавската равнина на надморска височина от 49 м., като климатът се характеризира с топло лято и студена зима.

В Полско Косово функционират кметството, пощенски клон, основно училище, детска градина, църква, читалище със салон за културни мероприятия, аптека и здравна служба. Състоянието на сградния фонд е сравнително добро, но сградите се нуждаят от подмяна на дограмата, топлоизолация и освежаване на фасадите.

На територията на селото има пет хранителни магазина, пет кафенета, но все още не открита къща за гости. Уличната мрежа се нуждае от основен ремонт и изграждане на канализация. Водопроводът е изключително амортизиран, често има аварии, поради което е необходимо укрепване на канала през населеното място. Полско Косово се нуждае също от видео наблюдение на входа и изхода на селото, както и от монтиране на банкомат за нуждите на населението.

По информация от кмета на селото към края на 2019 г. реалният брой на жителите по постоянен адрес е 1612 души, от които 315 деца и младежи до 18 години.

Два пъти в месеца в селото идват социални работници от гр. Бяла, с което се осигурява социалното обслужване на населението, без да е необходимо пътуването до града. Един път в месеца идват служители от Бюрото по труда от гр. Бяла, с което се осигурява подписването на безработните лица. По отношение на здравното обслужване - три дни в седмицата до обед има фелдшер, но това е крайно недостатъчно, предвид застаряващото население и нуждата от постоянна грижа. Голямо предимство за възрастните самотно живеещи хора е осигуряването от Общината на топъл обяд от Домашния социален патронаж на Община Бяла, всеки работен ден срещу минимално заплащане за услугата.

В селото функционира и приемна на Центъра за ранна интервенция, създаден по проект: „Предоставяне на услуги за ранно детско развитие на територията на Община Бяла, Област Русе“ по Процедура за директно предоставяне на безвъзмездна помощ BG05M9OP001-2.004 „Услуги за ранно детско развитие”, Приоритетна ос 2: „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване”, Инвестиционен приоритет № 3: „Повишаване на достъпа до услуги, които са на достъпна цена, устойчиви и висококачествени, включително здравни и социални услуги от общ интерес”, Специфична цел 3 към ИП3: „Намаляване броя на децата и младежите, настанени в институции чрез предоставяне на социални и здравни услуги в общността” на ОП „Развитие на човешките ресурси 2014-2020 г.” Проектът е финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № BG05M9OP001-2.004-0050-C01 от 13.07.2016 г. на стойност: 516 306,00 лв. и ще продължи да се изпълнява до 31.12.2020 г.

Традиционни празници са Цветница и Косовски събор в първата неделя от м. юни. Основен проблем на Полско Косово е безработицата. В селото няма функциониращи предприятия.

с. Дряновец Село Дряновец е разположено в средната част на Дунавската равнина в близост до селата Копривец и Бистренци, на 116 м. надморска височина. Релефът е равнинно хълмист, а климатът - умерено- континентален.

Селото отстои на 60 км. от областния град Русе и на 17 км. от общинския център гр. Бяла. През селото минава река Шипа, която е приток на река Русенски Лом.

Към края на 2019 г. реалните жители на селото по постоянен адрес е 697 човека, в това число 205 деца на възраст до 18 години. В селото се изповядва православно християнство.

Основният поминък на хората в с. Дряновец е селското стопанство - животновъдство и земеделие. В селото функционира биволовъдна ферма.

В селото има три смесени магазина.

Публичните сгради в с. Дряновец са: Кметство, Детска градина, Църква, Читалище, Библиотека, Здравна служба, реконструирано помещение за Център за предоставяне на социални услуги за ранно детско развитие до 7 годишна възраст, Клуб на пенсионера, Клуб за развлекателни игри.

Читалище “Пробуда – 1927 г.“ е създадено през далечната 1927 г. В него са се запазили обичаи и традиции, които се предават от поколение на поколение. През 70-те и 80-те години на миналия век читалището се е развивало много бързо. Имало е група

за народни песни, танцов състав, театрална група, пресъздаване на обичаи. През 2015 г. бе завършен проект: „Ремонт, реконструкция и доставка на оборудване и техника на Народно читалище "Пробуда -1927" – с. Дряновец, по Договор за финансиране № 18/321/01388 от 01.03.2013 г., мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони“ от Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г., на стойност 313 509 лв. Бенефициент на проекта беше читалищното настоятелство на културната институция.

В селото има Вокална група за автентичен фолклор „Северняшка“ към читалище „Пробуда 1927“. Групата всяка година участва на фестивалите „Авлига пее“, „Балкан фолк“ и Международен фолклорен фестивал „Евро фолк“. Групата е печелила златни, сребърни и бронзови медали. Читалището е наградено с орден „Св. св. Кирил и Методий“.

Социалното обслужване се осъществява, чрез посещения от социални работници и борсови посредници в изнесена приемна на дирекция „Бюро по труда” - гр. Бяла. Здравно обслужване се извършва чрез медицинско лице всяка сряда и един път месечно - мобилна лаборатория.

Празникът на с. Дряновец е на 7-ми ноември.

През 2015 год. в селото е реализиран проект за възстановяване на зелена площ и оформяне на кът за отдих и детски игри по ежегодната Национална кампания на ПУДООС и МОСВ „За чиста околна среда“, на тема „Обичам природата- и аз участвам“. През 2020 г. ще се изпълни още един проект, финансиран по същата кампания. В същата година ще се поставят и точки за достъп до безплатен безжичен Интернет на открити пространства в кметството, по инициативата на Европейската комисия за всички европейски страни WIFI4EU.

През 2018 г. Община Бяла изпълни проект със собствени средства, на стойност 12 733 лева „Ремонт и преустройство на сграда, намираща се в село Дряновец с цел преместване на филиал „Радост“- с. Дряновец на ДГ „Пролет“- Бяла.

Основните проблеми на селото са: неподдържаната инфраструктура - непочистено корито на р. Шипа, което е предпоставка за наводнение; спешна нужда от ремонт на отводнителен канал, който минава през центъра на селото; спешен ремонт на сградата на Здравната служба, която е обществено опасна; борбата с престъпността и насилието.

Водоснабдителната мрежа е стара, селото няма канализация, площадът и няколко улици се нуждаят от асфалтиране. С цел превенция в борбата с престъпността и насилието, е необходимо да се поставят камери за видео-наблюдение на входа и изхода на населеното място.

с. Стърмен се намира на десния бряг по поречието на река Янтра, на 4 км от град Бяла. Площта на землището е 15,603 кв. км. Селото е малко, добре устроено и носи духа на гордите си жители. Част от селото е построено на скала, а другата му част е равнинна. Стърмен е заобиколено от коритото на Янтра, окичено по бреговете с издигащи се високо каваци и увиснали над реката плачещи върби. Участъкът от реката е подходящ за спускане с каяк от гр. Бяла до устието и в река Дунав.

В селото има спирка на ЖП линията Русе-Горна Оряховица, същата се използва и от жители на съседни села.

Традиционният панаир в селото е през месец октомври.

Населението е изцяло българско.

Към края на 2019 г. в селото са регистрирани 220 жители по постоянен адрес, от които 13 деца до 18 години.

Публичните сгради в селото са:

Кметство - стара сграда, която се нуждае от ремонт, в същата сграда се намира и пощенската станция.

Народно читалище „Развитие 1927" в много добро състояние - реновирано и ремонтирано по проект за подобряване на съществуващи центрове за предоставяне на културни услуги на населението по мярка 321 на Програма за развитие на селските райони 2007-2013г.

Параклис „Света Петка" - нуждае се от ремонт /външна фасада и покрив/

Здравна служба, която е в много лошо техническо състояние.

Уличната мрежа и тротоарите са в лошо състояние. Стръмните улици са изронени до основи от порои.

Общинска пътна мрежа до селото е много добре развита. В края на 2015 г. бе завършен проект по рехабилитация на част от общински път RSE 1003 /Ботров-Стърмен-Бяла/ от км 13+237 до км 15+959 с безвъзмездно финансиране по Програма за развитие на селските райони 2007-2013 г., мярка 321 на стойност: 3 758 350,40 лв. С реализацията на дейностите по проекта бе рехабилитиран участък от пътя, с обща дължина 2,722 км, който свързва населеното място с главния център на общината – град Бяла, който отстои само на 4 км. от с. Стърмен. Чрез реализацията на проекта се изпълниха следните дейности: разширение на пътното платно, земни работи, полагане на асфалтова настилка, поставяне на маркировка, мантинели и канавки.

В непосредствена близост до селото през април 2019 г. започна да функционира новото Депо за битови отпадъци, след реализацията на инвестиционния проект: „Доизграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Борово (Бяла, област Русе)" и довеждаща инфраструктура за външни връзки на площадката с републиканската пътна мрежа и мрежите на техническата инфраструктура". В него депонират отпадъци още 5 общини от региона, партньори на Община Бяла по реализацията на проекта за построяването му, а именно: Община Две могили, Община Борово, Община Ценово, Община Опака и Община Полски Тръмбеш.

Селото е електрифицирано и водоснабдено - има изградена водопроводна мрежа, но е стара и много често има аварии в селото. Няма канализация.

Необходимо е да се поставят камери за видео наблюдение на двете входни точки на селото. Има улично осветление .

В центъра на селото има детска площадка със зелена площ в много добро състояние – възстановена по проект финансиран със средства в съвместна кампания на Министерството на околната среда и водите /МОСВ/ и Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/ по Национална кампания „За чиста околна среда - 2017 г." на тема: „Обичам природата – и аз участвам".

В Стърмен работят 2 магазина. В селото има и земеделска кооперация.

Основният поминък на населението е земеделието.

1.5. Етнически състав и вероизповедания

Основните етнически групи в общината са българи, турци и роми. Данните за числеността и относителния дял на етническите групи, както и за вероизповеданията на територията на общината са според последното преброяване на населението през 2011 г. [1] Етническият състав на населението в община Бяла според отговорилите на този въпрос лица е следният: (Таблица № 6)

Таблица 6. Численост и дял на етническите групи в община Бяла според преброяването на населението през 2011 г., по населени места

Населено място	Численост и дял в %													
	Общо		Българи		Турци		Роми		Други		Не се са-моопределят		Неотговорили	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%

[1] Следващото преброяване на населението в РБългария ще бъде през 2021 г.

Ботров	307	100	45	14.65	199	64.82	56	18.24	-	-	-	-	5	1.62
Дряновец	666	100	302	45.34	126	18.91	187	28.07	-	-	-	-	44	6.60
Лом-Черковна	395	100	237	60.00	62	15.69	30	7.59	-	-	11	2.78	55	13.92
Полско Косово	1234	100	787	63.77	16	1.29	364	29.49	18	1.45	33	2.67	16	1.29
Бистренци	308	100	239	77.59	16	5.19	53	17.20	-	-	-	-	-	-
Бяла	8457	100	6892	81.49	301	3.55	890	10.52	12	0.14	53	0.62	309	3.65
Босилковци	605	100	533	88.09	-	-	71	11.91	-	-	-	-	-	-
Пет кладенци	58	100	52	89.65	-	-	-	-	-	-	--		6	10.34
Стърмен	312	100	297	95.19	3	0.96	7	2.24	-	-	-	-	3	0.96
Пейчиново	296	100	288	97.29	-	-	5	1.65	-	-	-	-	2	0.67
Копривец	829	100	808	97.46	8	0.96	6	0.72	-	-	-	-	2	0.24
Общо за общината	**13467**	**100**	**10480**	**77.81**	**731**	**5.42**	**1669**	**12.39**	**35**	**0.25**	**110**	**0.81**	**442**	**3.28**

Източник: Национален статистически институт

Според данните от последното преброяване на населението, православието е най-разпространеното вероизповедание в общината, следвано от католицизма, протестантството и исляма. (Таблица № 7)

Таблица 7. Численост и дял на населението по вероизповедание в община Бяла според преброяването на населението през 2011 г.

	Численост	**Дял (в %)**
Общо	13 467	100.00
Православие	8 193	60.83
Католицизъм	45	0.33
Протестанство	47	0.34
Ислям	687	5.10
Друго	10	0.07
Нямат	1028	7.63
Не се самоопределят	2014	14.95
Непоказано	1443	10.71

Източник: Национален статистически институт

В общината не съществуват междуетнически противоречия и напрежение, хората от различен етнос и вероизповедание съжителстват мирно и с взаимно уважение към вярата, религиозните и културни различия на другите етноси.

1.6. Историческа обвързаност на общината с други територии

Анализът на културното и социално-икономическото развитие на община Бяла през различните исторически периоди показва, че е налице историческа свързаност на територията на общината с други територии, както в област Русе, така и в страната като цяло. Стратегическото местоположение на град Бяла по пътя Русе – Велико Търново, мостът на Кольо Фичето над река Янтра, предприемчивият дух на майсторите, занаятчиите и търговците в град Бяла, на земеделците в околните села, още по време на османското владичество «отварят» и обвързват територията на общината с други селища и региони. Освен традиционната «вътрешна» свързаност на град Бяла с близките селища, днес част от общината, в исторически план безспорно най-силно са се наложили връзките със селищата в област Русе и особено – с областния град, като крупен търговски, стопански и културен център на Дунавския регион и Северна България, с гр. Две могили, с гр. Велико Търново, с гр. Полски Тръмбеш, с гр. Свищов, с гр. Попово, с гр. Търговище, и селищата около тях, със селищата от общините Ценово, Борово и Стражица, както и с други територии на страната.

Тези традиционни връзки и исторически традиции дават основание да се търсят нови възможности за интегрирано развитие на общината с други общини в рамките на област Русе, в рамките на Централен северен район за планиране, както и с други територии в страната и в чужбина. В последния аспект може да се прогнозира и планира и по-широко «отваряне» на общината чрез областния център към дунавските общини в съседна Румъния и в други европейски страни, за което във все по-голяма степен ще благоприятстват общата политика на ЕС за развитие на регионите и на транспортните коридори в Югоизточна Европа.

Нови възможности за интегрирано развитие следва да се търсят и по отношение на онези градове и общини в чужбина, с които общината е установила и поддържа традиционни приятелски и културни връзки.

2. Състояние на местната икономика

2.1. Обща характеристика

Според статистическата справка на НСИ за основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия според заетите в тях лица, регистрираните предприятия на територията на община Бяла към 01.01.2019 г. са 525. Таблица 8. Най-голям относителен дял имат фирмите, работещи в сектор търговия и услуги - около 64% от всички предприятия на територията на община Бяла. Около 24% от предприятията работят в сектор „Селско стопанство", а около 12% са фирмите в сферата на индустрията.

Таблица 8. Групи предприятия според заетите тях в община Бяла към края на 2017 и 2018 г.

Групи предприятия, според заетите в тях лица	**Брой предприятия**
2017 г	
Общо	**526**
Микро- до 9 заети	485
Малки от 10 до 49	34
Средни от 50 до 249	7
Големи над 250	-
2018 г	
Общо	**525**
Микро- до 9 заети	483
Малки от 10 до 49	35
Средни от 50 до 249	7
Големи над 250	-

Източник: НСИ – ТСБ Север, Отдел „Статистически изследвания- Русе"

От данните в Таблица № 9 е видно, че не са настъпили съществени изменения в броя и структурата според заетите в тях лица, на отчетените нефинансови предприятия през последните две години. В общината продължават да доминират микропредприятията (92,0% от общия им брой), малките предприятия съставляват 6,7%, а относителният дял на средните предприятия остава неизменен - 1,3%. Големи предприятия над 250 заети в тях на територията на общината липсват. Продължаваща е тенденцията за концентриране на икономическите субекти предимно в областния център Русе. Фигура 3.

Фиг. 3.Големина на фирмите в община Бяла според броя на заетите в тях

Основните показатели по групи предприятия за община Бяла /нефинансов сектор/ за периода 2017-2018 г. са показани в Таблица 9.

Таблица 9. Основни показатели по групи предприятия за община Бяла /нефинансов сектор/ за периода 2017-2018 г.

Групи предпр. според бр.на заетите	Произ-ведена продук-ция[2]	Прихо-ди от дей-ността	Нетни прихо-ди от про-дажби	Разхо-ди за дей-ността	Печал-ба	Загу-ба	ДМА	Добаве-на стой-ност	Обо-рот
	Хиляди лв								
2017 г.									
Общо:	**138 708**	**223 148**	**189 986**	**204 833**	**20 640**	**4 574**	**161 873**	**57 374**	**199 137**
До 9	33273	87468	77799	79813	9135	К.д.	37744	17906	77818
10-49	63382	85785	68388	76499	9659	1544	69777	23120	75409
50-249	42053	49895	43799	48521	1846	К.д.[3]	54352	16348	45910
Над 250	-	-	-	-		-	-	-	-
2018 г.									
Общо:	**135661**	**135661**	**192489**	**202798**	**19073**	**2814**	**161588**	**57443**	**202250**
До 9	34268	84951	78441	76944	8128	1011	37020	16899	78453
10-49	58708	84129	68133	74689	9259	К.д.	71434	24224	75513
50-249	42685	52198	45915	51165	1686	К.д.	53134	16320	48284
Над 250	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Източник: НСИ – ТСБ Север, Отдел „Статистически изследвания- Русе“

От Таблица 9 е видно, че през 2018 г. , макар да е налице известно намаляване на по другите основни показатели, в същото време се отчита общо увеличаване на добавената стойност с 0,12%, като това увеличение е било по-голямо при малките фирми с персонал 10-49 човека (4,78%). Налице е и общо увеличение на оборота с 1,64%, като при микро-предприятията това увеличение е било 0,8%, при малките предприятия – 0,14%, и най-голямо е увеличението на оборота при средните предприятия – 5,17%.

[2] Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика
[3] К.д. – конфиденциални данни

През този период се отчита известно намаляване на заетите лица, но същевременно са се увеличили разходите за възнаграждения. Таблица №10.

Таблица 10. Заетост и разходи за работна заплата в община Бяла през 2017 и 2018 г.

Групи предприятия според броя на заетите	Заети лица[4] (брой)	Наети лица [5] (брой)	Разходи за възнаграждения (хил.лв)
2017 г.			
Общо:	**2 620**	**2173**	**20586**
До 9	903	506	3676
10-49	769	744	7785
50-249	948	923	9125
Над 250	-	-	-
2018 г.			
Общо:	**2609**	**2146**	**21717**
До 9	902	500	3976
10-49	785	755	8315
50-249	922	891	9426
Над 250	-	-	-

Източник: НСИ – ТСБ Север, Отдел „Статистически изследвания- Русе“

От данните в Таблица 10 е видно, че през последните години не са настъпили съществени изменения в броя на заетите и наетите лица във всички групи предприятия, но независимо от известното им намаление през 2018 г., с 5,5% са се увеличили разходите за възнаграждения. В най-голяма степен тези разходи са се увеличили микро-предприятията – 8,16%, следвани от малките предприятия – 6,81%, и от средните предприятия – 3,30%.

Чуждестранните преки инвестиции в община Бяла се променят колебливо, като към края на 2017 г. те достигат 1487,5 хил. евро, а към края на 2018 г. – 1344,7 хил. евро.[6]

Структуроопределящи сектори за местната икономика са селското стопанство, индустрията и услугите, като водещо значение продължава да заема селското стопанство. Неговата структура на производство и специализация определят характера на цялата територия и облика на населените места. Земеделието е застъпено във всички селища на общината и има важна роля за цялостното й развитие.

През последните години отрасълът остава основен източник на доходи в общината. Предпоставките за това са благоприятното географско положение на общината, природните дадености, с който тя разполага, почвено-климатичните условия, транспортната инфраструктура, човешките ресурси, традициите и др.

2.2. Промишленост

Секторът на индустрията (промишлеността) е представен от предприятия, работещи в различни сфери, преди всичко – в сферата на преработващата промишленост. Основните промишлени обекти са съсредоточени около гарата. По-големи, утвърдени на пазара и осигуряващи заетост на голяма част от населението на общината са следните фирми и дружества:

- **<u>Машиностроене:</u>**

[4] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

[5] Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

[6] По данни на НСИ – ТСБ Север, Отдел „Статистически изследвания- Русе“

- "МОДУЛ" АД, гр. Бяла е единственото в страната предприятие за производство на редуктори. Производител на: редуктори, мотор-редуктори, съединители, резервни части- зъбни колела, червяци и червячни колела, фенери. Запазва своя предмет на дейност и с малки съкращения в персонала продължава да работи, след приключване на приватизацията му;
- "УНИОН КЕХЛИБАР" ООД, с. Копривец. Производство на пакетиращи машини и опаковъчна техника за нуждите на хранително-вкусовата промишленост.
- **Химическа промишленост:**
- "ГАМА" ООД, гр. Бяла. Водещ производител за Северна България на технически каучукови изделия и сурови смеси за тях, на гумено-текстилни и гумено-метални изделия. Фирмата произвежда изделия в областта на : машиностроенето, корабостроенето, хранително- вкусовата промишленост, селското стопанство, енергетиката;
- „ХИМПРЕС РГ" ООД - ГР.БЯЛА. Производство на каучукови и силиконови смеси и изделия
- „БЕЛСИСТЕМС" ООД, гр. Бяла. Фирмата е специализирана в изработката на изделия от синтетичен брезент и винил/PVC/. Основни продукти са: покривала за транспортни средства; тенти и сенници; покривала тип "Щора"; ветроупорни завеси; технологични ръкави и завеси; покривала за контейнери и вагони; покривала за лагуни и рибарници; покривала за басейни; овощарски ленти.
- „ЦЕНКО – ЦВЕТАН ШИШМАНОВ" ООД , гр. Бяла. Производство на каучукови смеси и изделия.
- "Б – КОНТАКТ", ООД, гр. Бяла . Производство на хлорсъдържащи продукти – хлорна вар, белина и др.
- На територията на бившия химически завод "Лактекс", кв. "Гара Бяла" са обособени:
- "ЕКОН-91" ООД, гр. Бяла. Производство на изделия от пенолатекс;
- "ПРОТЕКС ООД", гр. Бяла. Производител на широка гама изделия от каучук, потопателни латексови изделия;
- Харъб ЕООД, гр. Бяла. Производство на каучукови смеси .

Лека промишленост:

Шивашката промишленост в града се осъществява предимно от цехове с 40-50 шивачки, които работят на ишлеме и са подизпълнители на по-големи фирми. Някои от по-големите шивашки фирми в град Бяла са: Янтра - Стил АД;Сървис център ЕООД и "Нова Примяна ВМ" ЕООД.

- "ЯНТРА-СТИЛ" АД, гр. Бяла. Производство на мъжки, дамски и детски спортни облекла, предназначени за високо спортно майсторство, екстремни спортове, както и облекла за свободното време. 90% от производствения капацитет на предприятието са заети с поръчки на клиенти, които доставят материали за изработка на свои собствени модели;
- Фирма "СЪРВИС ЦЕНТЪР" – ЕООД, гр. Бяла. Производство на работно облекло;
- "НОВА ПРИМЯНА ВМ" ЕООД, гр. Бяла. Производство на ишлеме на работно облекло - манти, униформи и др.;
- "Фешко, фешън сървиз компания" ООД, гр. Бяла. Индустриална пералня. Текстилно облагородяване на готови изделия с разнообразен състав за български и чуждестранни клиенти- всички видове перилни обработки, багрене, специални ефекти.

Хранително – вкусова промишленост:

- „ЛАКТИС" ЕООД – гр. Бяла – специализирана в производството на кашкавал, сирене и топени сирена, разполага със модернизирана производствена база, оборудвана със съвременна техника и апаратура;

- ЕТ”ИВАН АРЪШЕВ– ИЛИЯН АРЪШЕВ” гр. Бяла - производството на мляко и млечни продукти;
- ЕТ “КУНСТ - ВАЛЕНТИН ДОЧЕВ”, гр. Бяла – производство на хляб и тестени изделия;
- ГПК” НАРКООП” БЯЛА– производство на хляб и хлебни изделия, производство на сладкарски изделия, търговска мрежа в цялата община;
- ПК "УСПЕХ", с. Копривец: - хлебопроизводство;
- МЕЛНИЧЕН КОМБИНАТ “АЛИМЕТ” ООД, гр. Бяла- фирмата се развива в сферата на мелничното производство и търговията със зърнени култури. Понастоящем това е най-голямата и модерна мелница в област Русе;
- „НАДЕЖДА М” ООД гр. Бяла – производство и търговия с месо и месни продукти от червени меса;
- ЕТ”ДЕКАДАНС-Димитър Шишков” – гр. Бяла – Смесено отглеждане на маслодайни и зърнени култури, производство на растителни масла по метода на студеното пресоване;
- ЕТ „АСИ-М-РУЖДИ АХМЕДОВ” - с. Ботров. Фирмата се развива в областта на хлебопроизводството;
- „АЛИМЕТ” ООД с предмет на дейност производство на брашно и фуражи;
- ЕТ „КАМЕН ШИШКОВ”, гр. Бяла – производство на екобрикети, слънчогледово масло, белен слънчоглед.

Винопроизводство:

- “Винпром Бяла 2002” гр. Бяла – производител на качествени вина от местни сортове грозде. Традиционни пазари в Румъния и Полша.
- „СФК-АГРО” ООД - изба гара Бяла - специализирана в производството на бели и червени вина. Отглежда винените сортове грозде - Мерло, Шардоне, Каберне Фран и Каберне Совинъон.

Строителство:

- “БЯЛАСТРОЙ” ООД, гр. Бяла - строежи от високото строителство и с прилежащата му инфраструктура;
- “БЕСКУ” ЕООД, гр. Бяла - ниско строителство и строително-ремонтни услуги;
- “СФК – СТРОЙКО” ООД, гр. Бяла– производство на готови бетонови смеси, строително – ремонтни дейности и услуги;
- “КОЛЮ ФИЧЕТО ИНВЕСТ” ООД, гр. Бяла , - строително –ремонтни услуги.
- „СИМ“ ООД – строителство на сгради;
- „БЯЛАПЛАСТ“ ООД, гр. Бяла , - Производство на дограма и други изделия от пластмаса за строителството;
- „МЕТАЛ СТРОЙ“ ООД, гр. Бяла – изработка и монтаж на метални конструкции , и др.

Капацитетът на посочените стопански субекти обаче не е напълно достатъчен за постигане на трайна заетост в общината, като в същото време в отделни специализирани производства все още липсват достатъчно подготвени кадри.

2.3. Селско стопанство

Селското стопанство е важен източник на доходи и заетост и ще играе важна роля за развитието на района и в бъдеще. През плановия период 2014 -2020 г. селското стопанство беше основният източник на доходи на голяма част от жителите на общината. Предпоставките за неговото развитие са благоприятното географско положение на общината, природните дадености, с който тя разполага, почвено-

климатичните условия, транспортната инфраструктура, човешките ресурси, традициите.

Земеделието е застъпено във всички населени места на общината, и е основен отрасъл в селата, независимо от високия риск и ниската рентабилност. През плановия период 2014 – 2020 г. е налице непрекъснато увеличаване на площта на обработваемата земеделска земя, като през 2019 г. тя е достигнала 188 829 дка, или това е повече с 1,37 % повече, в сравнение с 2018 г, и с 6,16 % повече, в сравнение с 2013 г. Таблица № 11.

Таблица 11: Обработваема земеделска земя в община Бяла 2013-2016 г.

Година	Обработваема земеделска земя (дка)
2013	177 210
2014	176 092
2015	180 177
2016	179 208
2017	182 227.15
2018	186 246.7
2019	188 829

Източник: ОСЗ – Бяла

Видът на ползувателите и ползваните площи в дка през 2015 г. и 2019 г. е показан в Таблица № 12.

Таблица 12. Вид на ползвателите и ползвани площи в дка през 2015 г. и 2019 г.

Вид на ползвателите	Ползвани площи в дка през 2015 г.	%	Ползвани площи в дка през 2019 г.	%
Кооперации	**11 062**	**6.84**	**11 266**	**6.39**
ЕТ, ЕООД, ООД	**85 947**	**53.13**	**112 239**	**63.69**
Физически лица	**64 761**	**40.03**	**52 722**	**29.92**
Общо:	**161 770**	**100**	**176 227**	**100**

Източник: ОСЗ – Бяла

Структурата на земеделските стопанства в Община Бяла е много разнообразна. Регистрираните по Наредба 3/29.01.1999 г. земеделски стопани през 2019 г. са 246, като 20 от тях са занимават само с отглеждане на животни, 29 са земеделските производители, които се занимават едновременно със земеделие и животновъдство, 38 - с отглеждане на пчели, а останалите 159 - само със земеделие. Фигура № 4. За периода 2016 – 2019 г. е налице тенденция към увеличаване общия брой на всички земеделски стопани, като най-много е нараснал броят на тези, които се занимават само с отглеждане на земеделски култури.

В община Бяла има регистрирана 1 оранжерия и 1 стопанство за отглеждане на гъби.

От присъединяването си към Европейския съюз, България прилага принципите и законодателството на общата селскостопанска политика в областта на земеделието и предоставя директни плащания по Схемата за единно плащане на площ от бюджета на Европейския фонд за гарантиране на земеделието. От това се възползваха голяма част от местните земеделци, които коренно преобразиха техническите си паркове, като закупиха нова, високопроизводителна и нискоенергоемка техника. Старите складове са заменени със съвременни силузни стопанства, където добитата продукция се съхранява по най-добрия начин.

Фиг 4. Структура на земеделските стопанства в община Бяла към 31.12.2019 г.

По Схемата за единно плащане на площ, включително и за животновъдство, през 2016 г. са кандидатствали общо 273 земеделски производители от Община Бяла, през 2017 - 246, а през 2018 г. - 214 земеделски производители

На територията на общината работят земеделски производители, които са водещи производители в Русенска област като: „Шишманови – Бяла" ООД, с предмет на дейност - производството на лозов и посадъчен материал, „Агро сън" ЕООД - Бяла, с предмет на дейност – заготовка и съхранение на семена и посадъчен материал от всички звена на семепроизводствената схема и всички култури, сортове и хибриди, със специализация в зърножитните, зеленчуковите, маслодайните култури и люцерната, „Агрофактор" ЕООД, с предмет на дейност - производство на семена, посеви и посадъчен материал „Евагро" ЕООД, ЕТ „Декаданс – Димитър Шишков" ЗП „Георги Ангелов", ЕТ „Камен Шишков", ЕТ „Йорданка Хвърчилкова", ЕТ „ПМ – Петър Петров", ГПК „Наркоop" – град Бяла, , и др. Таблица № 13.

Таблица 13. Водещи земеделски производители в общината и стопанисваната от тях земя през 2015 г. и 2019 г.

Водещи земеделски производители	2015 г. дка	2019 г. дка
„Агрофактор" ЕООД,	58 470	63 140
„Евагро" ЕООД,	35	24 797
ГПК „Наркоop" – град Бяла.	2 350	2 289
ЕТ „Декаданс – Димитър Шишков"	35 253	31 226
ЗП „Георги Ангелов"	19 357	48
ЕТ „Камен Шишков"	29 380	30 116
ЕТ „Йорданка Хвърчилкова"	7 545	5 214

Източник: ОСЗ – Бяла

Зърносъхранението се осъществява в регистрирани зърнохранилища от фирмите: „Зърнени храни България" АД – зърнобаза гара Бяла и „Протекс" ООД - гр. Бяла, наемател на ЕТ „Нико – 64".

В общината има три земеделски кооперации. Броят на регистрираните земеделски производители в района се променя динамично, като през 2013 г. е бил 211, а през 2019 г. достига 246, т.е. увеличението е с 14,2 %. Таблица № 14.

Таблица 14. Земеделски производители и кооперации в община Бяла 2013-2019 г.

Показател	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Брой земеделски производители	211	212	256	280	275	267	246
Брой земеделски кооперации	4	4	3	3	3	3	3

Източник: ОСЗ – Бяла

Растениевъдство Растениевъдството в община Бяла има приоритетно направление, като се отглеждат основно зърнено-житни и технически култури: пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед и рапица. В Таблица № 15 е показана структурата на засетите култури и средният добив от декар от тези култури през периода 2016 – 2019 г.

Таблица 15. Растениевъдство в община Бяла през периода 2016 – 2019 г.

Култури	2016 г.		2017 г.		2018 г.		2019 г.	
	Засети площи (дка)	Среден добив кг/дка	Засети площи (дка)	Среден добив кг/дка	Засети площи (дка)	Среден добив кг/дка	Засети площи (дка)	Среден добив кг/дка
Зърнено-житни култури								
Пшеница	**60 263**	**545**	**61 815**	**661**	**64 567**	**611**	**64 212**	**606**
Ечемик	**8 479**	**483**	**3 628**	**560**	**5 569**	**603**	**3 995**	**628**
Царевица	**25 805**	**651**	**33 188**	**689**	**34 126**	**781**	**39 931**	**869**
Тритикале	**273**	**544**	**-**	**-**	**--**	**-**	**-**	**-**
II. Зърнено-бобови култури								
Грах	**1 968**	**182**	**794**	**311**	**1 089**	**104**	**482**	**344**
Фасул зрял	**80**	**50**	**130**	**52**	**90**	**80**	**-**	**-**
III. Технически култури								
Слънчоглед	**39 719**	**286**	**43 779**	**188**	**36 146**	**294**	**39 814**	**269**
Рапица	**23 420**	**357**	**21 328**	**294**	**22 810**	**289**	**15 343**	**256**
Соя	**524**	**198**	**535**	**184**	**-**	**-**	**-**	**-**
МЕМК[7]	**-**	**-**	**122**	**102**	**-**	**-**	**-**	**-**
IV. Фуражни култури								
Люцерна	**3 852.3**	**420**	**5 852**	**366**	**3 492**	**280**	**-**	**-**
Фий	**33**	**152**	**-**	**--**	**-**	**-**	**-**	**-**
V. Пресни зеленчуци								
Домати – оранжерийни	**0.4**		**0.4**		**-**	**-**	**-**	**-**
Домати	**4**		**4**		**-**	**-**	**-**	**-**

[7] Медицинско-етерични маслени култури

полски								
Краставици - оранжерийни	**0.8**		**0.8**		**-**	**-**	**-**	**-**
Пипер полски	**4**		**4**		**4**		**4**	
Дини	**66**		**66**		**20**		**20**	
Пъпеши	**5**		**5**		**-**	**-**	**-**	**-**
Картофи	**5**		**5**		**9**		**9**	
Други зеленчуци[8]	**60.6**		**60.6**		**20**		**20**	
VI. Овощни насаждения								
Ябълки	**61**	**452**	**61**	**1 460**	**61**	**1 600**	**61**	**1 229.5**
Кайсии	**80.1**	**170**	**73.5**	**850**	**73.5**	**471**	**86**	**234**
Праскови	**31**	**170**	**31**	**580**	**31**	**397**	**31**	**542**
Череши	**20.5**	**316**	**20.5**	**785**	**41.5**	**740**	**46.5**	**497**
Орехи		**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Лешници	**25**	**50**	**25**	**60**	**58**	**90**	**58**	**105**
Арония	**31.1**	**350**	**31.1**	**1 200**	**31.1**	**1 100**	**31.1**	**1 100**
Сини сливи	**42.2**	**325**	**42.2**	**270**	**98.7**	**536**	**104.7**	**320**
Малини	**-**	**-**	**15.0**	**133**	**-**	**-**	**-**	**-**
VII. Лозя								
Десертни(стопанисвани)	**77**	**179**	**116**	**241**	**116**	**450**	**116**	**397**
Винени(стопанисвани)	**184**	**419**	**66**	**424**	**66**	**773**	**66**	**426**

Източник: ОбС Земеделие

В структурата на обработваемата земеделска земя най-голям е делът на зърнените култури, които през последните стопански години са заемали средно около 58 %.

През 2016 г. са засадени нови площи орехи - 887,1 дка и лешници - 886,6 дка.

Нови насаждения от орехи и лешници в общината са регистрирани и през 2018 г.

Площите, засети с пшеница през 2019 година възлизат на 64 212 дка, което представлява 34,01 % от общата обработваема площ. Традиционно в община Бяла делът на ечемика е малък в сравнение с останалите зърнени култури и той заема около 2,12 %. Производството на царевица за зърно през последните години бележи значителен ръст на увеличение и през 2019 година достигна 39 931 декара, което е 21,1 % обработваемата земя, като е налице и увеличение на средния добив на декар от тази култура.

За ечемика през 2019 г. се наблюдава спад в засадените площи в сравнение с предходната година, но нарастване на средните добиви от декар, докато площите, засадени с пшеница през 2019 г . и добивите от тях бележат лек спад в сравнение с 2018 г.

Със зърнено-бобови култури през 2019 г. са засети 3 721,0 дка от видовете:

- грах /зърно/- 482 дка, със среден добив 344 кг/дка;
- нахут – 2 542 дка, все още с добив 0 кг/дка.

През периода 2016 – 2019 г. се наблюдава тенденция на рязък спад на засетите площи грах, но от тях е реализиран три пъти по-висок добив в сравнение с 2018 г. Притеснително е , че през 2019 г. няма засети площи с фасул, а от нахут все още няма реализиран добив.

Маслодайните култури заемат относително голям дял от общото земеделско производство в общината. Те са представени главно от маслодаен слънчоглед, който

[8] Лук, чесън, зеле, моркови, салати, репички и др.

през 2019 г. е бил разположен върху 39 814 дка и маслодайна рапица - 15 343 дка. Интересът в общината към маслодайните култури и царевицата през последните години се засилва главно поради факта, че те станаха суровина за производството на био-горива.

През 2019 г. се наблюдава тенденция към увеличение на засетите площи със слънчоглед, но за сметка на това, добивът на дка е намалял в сравнение от предходната година, за рапицата състоянието е обратно: с една трета са намалели засетите площи, а средният добив от декар почти се запазва.

Липсват данни за засети фуражни култури през 2019 г.

Овощарството също е много добре развито, защото почвено-климатичните условия са подходящи за развитието му. На територията на общината са засадени кайсии, праскови, ябълки, череши, арония, сини сливи, малини, орехи и лешници.

През 2019 г. на територията на общината се отглеждат общо 418,3 дка овошки, в т.ч.: ябълки – 61 дка; кайсии – 86 дка; праскови – 31 дка, череши – 46,5 дка.,лешници – 58 дка, арония - 31,1 и сини сливи – 104,7. Тези площи са с 23,3 дка повече, спрямо 2018 г., когато овощните насаждения са 395 дка; но със 119 дка повече, спрямо 2017 г, когато овощните насаждения са 299,3 дка и със 127,5 дка повече спрямо 2016 г., когато овощните насаждения са 290,8 дка. (Таблица № 16). Увеличението на площите с овошки през 2019 г. бележи чувствителен ръст спрямо предходните години - с 5,6% спрямо 2018 г., с 28,4% спрямо 2017 г. и с 30,5% спрямо 2016 г.

Трайните насаждения през 2019 г. са 600,3 дка, което представлява 0,32% от общата обработваема земя.

Природно-климатичните условия в региона са благоприятни за развитието на лозарството. През последните години, макар и с бавни темпове, започна създаването на нови лозя. През 2019 г. винените сортове лозя в Община Бяла заемат общо 1 279 дка, от които: 66 дка са обработваеми площи, а 1 213 дка са нестопанисвани. Средният добив от лозята за 2019 г. е 426 кг/дка от винените сортове. За десертните сортове лозя в общината, статистиката е следната: обща площ – 258 дка, обработваема- 116 дка, нестопанисвани – 142 дка; средният добив от десертните лозя е 397 кг/дка. От тези данни е видно, че размерът на обработваемите площи с лозя е запазен спрямо 2018 и 2017 г., но добивът от тях и при винените и десертните сортове е намалял значително спрямо предходните две години.

От зърнено-житните култури през 2019 г., най-големи са масивите от пшеница - 64 212 дка, следвани от царевица – 39 931 дка и ечемик - 3 995 дка. Насажденията с технически култури през 2019 г. се състоят от 39 814 дка - слънчоглед и 15 343 дка - рапица.

Средните добиви през 2019 г. от зърнено-житните и техническите култури, са както следва:

- от пшеница - 606 кг/дка;
- от ечемик – 628 кг/дка;
- от царевица 869 кг/дка;
- от слънчоглед 269 кг/дка;
- от рапица 356 кг/дка.

От Таблица № 15 се вижда, че през 2019 г. средните добиви от ечемик, царевица, и рапица са по-високи спрямо средните добиви от същите култури през 2018 г, а добивите от ечемик, царевица, слънчоглед и рапица са по-високи спрямо средните добиви от същите култури през 2017 г.

В земеделските стопанства преобладава семейна работна ръка. Основни пречки за развитието на модерен и ефективен аграрен сектор в общината са разпокъсаността на земята, ограничените икономически ресурси на земеделските стопани за модерно земеделие, полупазарния тип на стопанствата, възрастовата структура на заетите лица,

загубата на пазарни позиции. Решение на проблема трябва да се търси в развитието на нови, перспективни приоритетни направления в селското стопанство и участие в национални и европейски програми и проекти за подпомагане и модернизация на земеделието в страната, в региона и в общината.

През периода 2016 – 2019 г. се наблюдава общо увеличаване на стопанисваните площи на овощните насаждения, което се дължи на финансирането по мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г., и на инициативите за кандидатстване от страна на млади фермери от общината за развитие на стопанства с овощни дървета. Както е видно от Таблица № 16 през 2019 г. са се увеличили площите с овощни дървета, но реализираната от тях продукция е по-малко в сравнение с 2018 г.

По ПРСР през 2013 – 2015 г. са финансирани 12 проекта за модернизиране и повишаване на производствения капацитет на земеделски стопанства в община Бяла, на стойност 2 265 884 лв, а през 2015 – 2016 г. – 5 проекта за създаване на нови стопанства на млади фермери в общината, на стойност 244 475 лв.

През 2015 – 2016 г. по ПРСР са финансирани следните проекти:

- „Създаване на насаждения от Био орехи и закупуване на необходимата земеделска техника от „Върбанови" ООД;
- „Създаване на биологична орехова и лешникова градина и закупуване на земеделска техника за поддръжка от Сав Комерс ЕООД";
- „Създаване на 194 дка. биологична орехова градина и закупуване на специализирана овощарска техника на „Евро Нътс" ООД".

Животновъдство

Животновъдството е важен подотрасъл в селското стопанство на общива Бяла, но заема сравнително нисък дял от общото селскостопанското производство.

Структурните изменения в животновъдството и свиването на този сектор са свързани основно с трудности при осигуряване на храна за животните. Въпреки че в стопанствата се отглеждат фуражни култури, средните добиви са ниски, липсва напояване и високопроизводителна техника.

Ветеринарното обслужване в общината се осъществява от двама регистрирани ветеринарни лекари.

Животновъдството в Бяла е представено предимно от биволовъдство, говедовъдство, овцевъдство, козевъдство и птицевъдство. Броят на отглежданите животни в община Бяла по видове за периода 2015-2019 г. е представен в Таблица № 16.

Таблица 16. Брой отглеждани животни в община Бяла по видове 2015-2019 г.

Вид животни	2015	2016	2017	2018	2019
Говеда, в т.ч.	1 145	1 162	1 406	1 339	1 267
- **Крави**	800	800			
- **Телета**	345	210			
Овце	2 600	2 600	2 702		2 866
Кози	340	525	696		683
Свине	308	137	65		
Коне	41	82	45	41	39
Магарета	56	45	3		
Биволи	80	183	294	108	311
Зайци			54		
Шаранови			3	1	1

стопанства					
Пчелини		136	77	85	129
Пчелни семейства	778	508	8 100	8656	10 271
Ферми за калифорнийски червеи			5	1	1

Източник: ОбС Земеделие

От таблица 20 е видно, ча през периода 2015 – 2019 г. броят на отглежданите овце и броят на отглежданите говеда се е увеличил незначително, докато броят на отглежданите кози се е удвоил. Почти 3 пъти е нараснал броят на отглежданите биволи в общината.

Броят на регистрираните ферми и лични стопанства с отглежданите в тях животни през 2018 и 2019 г. са показани в Таблица № 17.

Таблица 17. Брой регистрирани ферми и лични стопанства с отглеждани в тях животни в община Бяла през 2018 г. и 2019 г.

Вид	***Регистрирани ферми и лични стопанства на територията на Община Бяла***	***Брой животни***
2018 г.		
Биволи от 6 до 24 месеца, неавтохтонни	4	86
Биволи над 24 месеца, неавтохтонни	6	22
Говеда за месо от 6 до 24 месеца, неавтохтонни	18	256
Говеда за мляко от 6 до 24 месеца, неавтохтонни	8	130
Говеда за месо над 24 месеца, неавтохтонни	42	317
Говеда за мляко над 24 месеца, неавтохтонни	57	636
Коне над 6 месеца, неавтохтонни	34	41
ДПЖ – овце, автохтонни	258	3 570
ДПЖ – кози	100	973
2019 г.		
Биволи от 6 до 24 месеца, неавтохтонни	3	83
Биволи над 24 месеца, неавтохтонни	5	228
Говеда за месо от 6 до 24 месеца, неавтохтонни	18	181
Говеда за мляко от 6 до 24 месеца, неавтохтонни	11	146
Говеда за месо над 24 месеца, неавтохтонни	39	408
Говеда за мляко над 24 месеца, неавтохтонни	45	532
Коне над 6 месеца, неавтохтонни	30	39
ДПЖ – овце, автохтонни	141	2866
ДПЖ - кози	32	683

Източник: ОбС Земеделие

От Таблица № 17 е видно, че през 2019 г. с 203 бр. спрямо 2018 г., се е увеличил броят на биволите, отглеждани в общината; със 72 бр. са се намалили говедата за същия период; с 704 бр. са намалели овцете и с 290 бр. – козите в общината. В същото време обаче расте броят на неатохтонните овце и кози, които отглеждат земеделските стопани в общината, с оглед подобряване на породния състав на животните и добиваната от тях продукция.

Разпределението на отглежданите в община Бяла животни, регистрирани по чл. 37 м, ал. 3 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, към м. Юни 2020 г. по населени места на общината, е следното: Таблица № 18.

Таблица 18. Брой отглеждани животни по населени места в община Бяла през 2020 г.

Населени места	Отглеждани животни									
	Биволи неавтохонни 6-24 месеца	Биволи неавтохонни над 24 месеца	Говеда неавтохонни 6-24 месеца		Говеда неавтохонни над 24 месеца		Кози неавтохонни над 12 месеца	Овце неавтохонни над 12 месеца	Коне неавтохонни над 6 месеца	Общ брой животни по населени места
			За месо	За мляко	За месо	За мляко				
с. Бистренци								27		27
с. Босилковци	9	95	30	24	15	102		156		431
с. Ботров			13	1	44	2	235	505	26	826
гр.Бяла		44	97	103	112	315	35	483	3	1 192
с. Дряновец	32		19	10	93	30	2	16		202
с. Копривец	42	89	9	4	25	32	299	779		1 279
с. Лом Черковна							64	70		134
с. Пейчиново				4		20		22		46
с. Пет кладенци						1	3	16		20
с. Полско Косово			13		117	23	56	759	7	975
с. Стърмен					2	7		22	3	34
Обща сума	**83**	**228**	**181**	**146**	**408**	**532**	**694**	**2855**	**39**	**5 166**

Източник: Интегрирана информационна система на Българска агенция по безопасност на храните

През последните години се забелязва засилен интерес на животновъдите към биволовъдството, като перспективен отрасъл за развитието на животновъдството в общината. Според регистъра на БАБХ, в списъка на обектите за ЕПЖ, актуален към м. Юни 2020 г., в общината са регистрирани 6 животновъдни обекта за отглеждане на биволи – 3 обекта в гр. Бяла и по 1 обект в селата Босилковци, Дряновец и Копривец. Общо в общината към средата на 2020 г. се отглеждат 311 биволи, като в с. Копривец се отглеждат 131 бр. животни, в с. Босилковци – 104 бр, в с. Дряновец – 32 бр., и в гр. Бяла – 44 бр.

В общината функционират 2 големи биволовъдни ферми, в селата Копривец и Босилковци.

Говедовъдството се осъществява в частни ферми, които не са достигнали водещите европейски стандарти. В тях все още липсват високо образовани специалисти, които да поставят говедовъдството на научни основи.

При овцевъдството и козевъдството се забелязва тенденция на намаляване броя на дребните животновъди, отглеждащи до 10 овце и кози и увеличаване на стопанствата, отглеждащи повече от 49 животни.

Свиневъдството като подотрасъл в общината бележи упадък и е много слабо развито към настоящия момент. Във връзка с влошената епизоотична обстановка в страната, породена от разпространението на заболяването Африканска чума по свинете и с оглед необходимостта от ранна превенция и/или ликвидиране на последствията от болестта, през 2019 г. голяма част от собствениците на домашни прасета на територията на общината бяха принудени да ги умъртвят. Собствениците са представили писмени декларации, че в срок от 1 година няма да отглеждат свине. Във връзка с това, към настоящия момент липсват данни на територията на Община Бяла да се отглеждат свине, както за лични нужди, така и със стопанска цел.

По-голяма част от птицевъдството се осъществява в личните стопанства и по-малко птици се отглеждат в специализирани птицеферми. Броят на птиците през 2019 г.

е нараснал на над 20 000 броя, като относителният дял на кокошките-носачки е около 30 % в сравнение с птиците, отглеждани за месо.

Производството на мед е благоприятствано от богатото видово разнообразие на растителност, релефа и климатичните условия. Голяма част от пчеларите са ориентирани към производството на биологично чисти продукти. Друга положителна тенденция е, че все повече млади хора се ориентират към практикуване на пчеларството. През 2019 г. броя на регистрираните пчелини на територията възлиза на 128, а пчелните семейства в тях са 10 271.

Разпределението на броя на пчелините и на пчелните семейства по населени места в общината за 2019 г. е показано в Таблица № 19.

Таблица 19. Брой пчелини и пчелни семейства по населени места в община Бяла през 2019 година

Населено място	Брой пчелини	Брой пчелни семейства
с. Бистренци	8	543
с. Босилковци	25	2 335
с. Ботров	3	207
гр.Бяла	48	3 430
с. Дряновец	2	120
с. Копривец	11	1 267
с. Лом Черковна	7	810
с. Пейчиново	8	605
с. Пет кладенци	10	803
с. Полско Косово	3	270
с. Стърмен	3	145
Обща сума	**128**	**10 271**

Източник: Областна дирекция по безопасност на храните

През 2015 – 2016 г. по ПРСР е изпълнен Проект „Инвестиции в модернизация на пчеларско стопанство за производство на биопродукти на ЕТ "ИВ-Стел" - Елиза Лазарова“.

2.4. Горско стопанство

Големи горски масиви в общината се срещат в южната й част, а в останалата част са разпръснати в малки горски територии сред обработваемите земи. По бреговете по р. Янтра основните дървесни видове са върба, бяла топола, а на места са създадени и тополови култури. Срещат се гори с основен дървесен вид сребролистна липа, в чисти и смесени издънкови насаждения. В състава на горите участват зимен дъб, летен дъб, благун, габър, цер, клен, бряст и др. Акациевите култури също са с голямо процентно участие.

Горите имат социално-хигиенни, защитно-водоохранителни, противоерозионни и здравно-украсни функции. Горите предпазват прилежащите земи от развитието на ерозионни процеси и увеличават плодородието им.

Горите подобряват климата, акумулират големи количества от падналите дъждовни води и намаляват скоростта на водния отток, с което предпазват почвата от ерозия. Горите създават възможности за осъществяване на ловни и туристически дейности. При благоприятни условия в тях се събират значителни количества билки, гъби и горски плодове, които осигуряват допълнителни доходи на местното население, и др.

Развитието на дейностите, свързани с ползването, опазването и възпроизводството на горите, създава работни места за част от населението на общината.

Поради тези и други странични ползвания, и в бъдеще е необходимо да се полагат грижи за опазването и обогатяването на горите в община Бяла..

Землищата на населените места в общината попадат в района на дейност на Регионална дирекция по горите (РДГ) – гр. Русе. Същите землища попадат в района на дейност на "Северно централно държавно предприятие" ДП ("СЦДП" ДП) – гр. Габрово и в района на дейност на неговото Териториално поделение Държавно горско стопанство (ТП ДГС) "Бяла" – гр. Бяла.

Общата площ на горите и горските територии в общината е **7111 ха**, от които 6758 ха (95.0 %) са залесени площи, незалесени площи 190 ха (2.7 %) и непроизводителна площ 163 ха (2.3 %). Таблица № 20.

Таблица 20. Гори и горски територии в община Бяла по землища и вид на площите към 31.12. 2019 г.

Землище на населено място	Обща площ на горите и ГТ	В това число:			
		Залесена площ		Незалесена площ за залесяване	Непроизводителна площ
		Общо залесена площ	*В т.ч. гори в земеделски територии*		
	хектари				
гр. Бяла	2078	1973	437	65	40
с. Бистренци	680	650	93	15	15
с. Босилковци	127	126	71	1	0
с. Ботров	440	416	129	12	12
с. Дряновец	562	551	94	0	11
с. Копривец, в т.ч.	989	956	160	10	23
с. Лом Черковна	1121	1106	217	2	13
с. Пейчиново	95	95	31	0	0
с. Пет кладенци	429	408	116	15	6
с. Полско Косово	532	425	46	70	37
с. Стърмен	58	52	47	0	6
Всичко	**7111**	**6758**	1441	**190**	**163**

Източник: ТП «Държавно горско стопанство Бяла»

От горната таблица е видно, че горите и горските територии са разположени основно в землищата на гр. Бяла 29.2 % , с. Лом Черковна 15.8 % и с. Копривец 13.9 % %, докато в землището на с. Стърмен и с. Пейчиново са само 0.8 % и 1.3 %.

По видов състав на горите, с най-големи площи са широколистните - 26.7 % и нискостъблените - 34.4 %, а най-малки площи заемат иглолистните гори - 13.6 %. Таблица № 21.

Таблица 21. Видов състав на горите в община Бяла към 31.12.2019 г.

Вид на горите	Обща площ на горите	По видове собственост		
		Държавна собственост	Общинска собственост	Частна собственост
	хектари			

Иглолистни гори	917	563	180	174
Широколистни високостъблени	1803	1625	39	130
Издънкови гори за превръщането им в семенни	1712	1624	39	49
Нискостъблени	2326	1367	302	657
Всичко:	**6758**	**5179**	**569**	**1010**

Източник: Регионална дирекция по горите – Русе

Разпределението на горските територии в община Бяла по вида на собствеността е следното: Таблица № 22.

Таблица 22. Разпределение на горските територии в община Бяла по вид собственост към 31.12. 2019 г.

Землище на населено място	Обща площ на горите в ГТ	По видове собственост		
		Държавна собственост	Общинска собственост	Частна собственост
	х е к т а р и			
гр. Бяла	2078	1628	78	372
с. Бистренци	680	588	91	1
с. Босилковци	127	52	33	42
с. Ботров	440	268	79	93
с. Дряновец	562	469	88	5
с. Копривец.	989	830	26	133
с. Лом Черковна	1121	831	62	228
с. Пейчиново	95	64	3	28
с. Пет кладенци	429	307	56	66
с. Полско Косово	532	421	44	67
с. Стърмен	58	30	26	2
Всичко	**7111**	**5488**	**586**	**1 037**

Източник: ТП «Държавно горско стопанство Бяла»

По вида на собственост на горските територии в община Бяла, превес има държавната собственост, 77.2 %, следвана от частната (физически и юридически лица) 14.6 % и общинската 8.2 %. Фигура № 5.

Фиг. 5. Вид собственост на горските територии в община Бяла

Планираното[9] и осъществено ползване на дървесина от Горския фонд на община Бяла за периода 2017 – 2019 г. е следното: Таблица № 23.

Таблица 23. Планирана и реално добита дървесина от Горския фонд на община Бяла за периода 2017 – 2019 г.

Година	Количество дървесина(куб.м)	
	Планирана/Позволена за сеч	**Реално добита**
2017	16 957	13 319
2018	28 074	25 201
2019	25 741	22 081

Източник: Регионална дирекция по горите – Русе

В общината работят 15 складове-площадки за продажба на дърва за огрев, регистрирани по чл. 206 от Закона за горите в РДГ – Русе.

Регистрираните км момента в РИОСВ пунктове за изкупуване и преработка на билки са 5 бр.

Данните за залесяването в община Бяла през периода 2017 – 2019 г. показват следното:

За 2017 г. – 255 дка, в т.ч. ново залесяване 204 дка;

За 2018 г. – не са извършвани залесявания;

За 2019 г - 205 дка.

Лесоустройственият проект на ТП «Държавно горско стопанство Бяла» осигурява добри предпоставки за стопанисване и ползване на горския фонд, като основните насоки на организация на работа на горското стопанство са съобразени с поставените в него цели по групи гори и земи съобразно функциите им.

2.5. Търговия и услуги

Важен показател за икономическо развитие на община Бяла е състоянието на сектора на търговията и услугите. Този сектор формира значителна част от реализираните приходи от икономика и заетост в общината и е важен фактор за повишаване качеството на живот на населението във всички населени места, като по този начин допринася за стабилизиране на селищната мрежа и противодейства на процесите на обезлюдяване на населените места. През плановия период 2014 – 2020 г. се усети определено оживление в сектор «Търговия» на територията на общината, както по отношение разширяване и разнообразяване на търговската мрежа, така и по отношение на реализирания оборот от търговските обекти. Към този сектор са проявили интерес 183 предприемачи, от общо 212 регистрирани фирми в община Бяла, обхванати в Бизнес-каталога на фирмите в България. Секторът на търговията и услугите е на трето място по обем продажби в общинската икономика.

Търговското обслужване на населението в община Бяла се осъществява в по-голямата си част от малки фирми, предимно на еднолични търговци, но в гр. Бяла има и магазини на големи вериги като „Пацони“ и „Фамилия“, както и супермаркетите „Бяла маркет“ и Супермаркет „НАРКООП“.

В останалите населени места от общината са разпространени по-малки търговски обекти.

Основен работодател на територията на община Бяла са предприятията в сферата търговията и услугите, където обаче заплащането е най-ниско.

[9] Реално планиране се извършва само за субектите-собственици на гори, които имат изготвени Горскостопански планове.Данните са извлечени от Справка 5ГФ в базата данни на ИАГ и включват ползването от всички гори – по позволителни за сеч и реално добита дървесина.

Търговската дейност на територията на общината е насочена предимно към продажба на стоки от първа необходимост. Преобладава броят на хранителните магазини. Търговската мрежа е добре развита, тъй като общината е с добра инфраструктура, позволяваща снабдяване със стоки от различни доставчици.

Статистическите данни към края на 2019 г. сочат, че между 70 и 80 % от фирмите в общината осъществяват търговска дейност на дребно. По големи от тях са:

- Ивкони-груп ООД - търговия на дребно, железария, стоки за обзавеждане и битови електроуреди;
- Радо Комерс ЕООД - търговия на едро и дребно с промишлени стоки, стоки за бита и промишлеността;
- Михневи и синове ООД- Търговия на едро и дребно със строителни материали, и др.

На територията на общината развиват своята дейност фирми, осъществяващи услуги в сферата на строителството, пътническия и автомобилен транспорт, фризьорството, козметиката, лечебен и спортен масаж. В гр. Бяла има и книжарници, които освен книги и канцеларски материали, предлагат компютърни консумативи и копирни услуги.

Във всяко село от общината има както магазини за хранителни стоки, така и за някои нехранителни стоки.

Обектите и заведенията в общината са категоризирани съгласно изискванията на Закона за туризма и наредбата към него.

В гр. Бяла има изграден общински пазар, където всяка четвъртък търгуват местни и регионални земеделски производители, търговци, рибовъди, а в населените места на общината са определени пазарни дни.

В община Бяла има:

- 8 бензиностанции и газстанции;
- 12 автосервиза.

Развитието на сектора на търговията и услугите е много съществена предпоставка за реализация на целите и приоритетите в областта на туризма, който придобива стратегическа важност за икономическия просперитет на общината и региона през плановия период 2021-2027 г. Качеството на туристическите продукти, които общината ще предложи през следващия планов период, както и желанието на туристите да прекарат повече време в общината и в общинския център, ще зависят както от атрактивността и инфраструктурата на туристическите обекти, така и от състоянието на сектора Търговия и услуги.

Заведенията за хранене и развлечения на територията на общината, са посочени в Таблица № 24.

Таблица 24. Заведения за хранене и развлечения на територията на Община Бяла към 02.09.2020 г.

№	Наименование и вид на обекта	Бр. категоризирани места в обекта та	Местонахождение
1.	Кафе-аперитив	20 места на закрито	гр. Бяла, ул. "Кольо Фичето"№ 4
2.	Класически - ресторант "Брашнаров"	72места 44 на закрито и 28 на открито	гр. Бяла, ул."П. Волов" №14
3.	Кафе-аперитив	20 места на закрито	с. Бистренци, ул.П.Р.Славейков"№1
4.	Кафе-бар	20 места на закрито	с. Ботров, ул." Г.Димитров"№19

5.	Кафе-бар	20 места на закрито	с. Босилковци, ул."Цар Освободител"№27
6.	Ресторант "Таверна Кошари"	48 места на закрито	гр. Бяла, ул."Силистра"№31
7.	Кафе-бар	20места 13 на закрито 7 на открито	с.Ботров, ул." П. Волов"№11
8.	Кафе-бар "Какафония"	50места 25 на закрито 25 на открито	гр. Бяла, ул."Васил Левски"№7
9.	Кафе-бар "Стивън"	50 места на открито	гр. Бяла, ул."Цар Борис"№8
10.	Кафе-аперитив	20 места15 на закрито5 на открито	с. Дряновец, ул. "Цар Симеон"№4
11.	Кафетерия "Одеса"	10 места на закрито	гр. Бяла, ул."Ген. Драгомиров" №4
12.	Ресторант "Горски кът"	50 места 38 на закрито 12 на открито	гр. Бяла, ПИ №274011
13.	Кафе-аперитив	28 места 10 на закрито 18 на открито	с.Полско Косово, ул. "Стоян Терзиев"№44
14.	Снек-бар "Старата къща"	100 места 50 на закрито 50 на открито	гр. Бяла, ул.Отец Паисий"№9
15.	Кафе-бар	50 места 42 на закрито 8 на открито	с. Полско Косово, ул."Хр.Терзиев"№23А
16.	Кафе-бар	18 места на закрито	с. Полско Косово, ул."Г. Димитров"№100
17.	Кафе-сладкарница "Мираж"	140 места 70 на закрито 70 на открито	гр. Бяла, ул. "Хаджи Димитър"№3
18.	Фастфууд	36 места 16 на закрито 20 на открито	гр. Бяла, ул."К. Фичето"№10
19.	Снек-бар "Формула"	50 места 30 на закрито 20 на открито	гр. Бяла, ул."К. Фичето"№1
20.	Снек-бар "Далия"	38 места26 на закрито12 на открито	гр. Бяла, ул."Васил Априлов"№34
21.	Кафе-аперитив	49 места 29 на закрито 20 на открито	с. Полско Косово, ул."9-ти септември"№66
22.	Ресторант "Градина"	120 места 40 на закрито 80 на открито	с. Копривец, ул."Райна Княгиня"№15
23.	Сладкарница "Съни кейк"	20 места на закрито	гр. Бяла, ул. "Ст. Стамболов"№42
24.	Ресторант "Рио"	50 места на закрито	гр. Бяла, ул. "Н. Вапцаров"№6
25.	Ресторант "Янтра"	150 места 100 на закрито 50 на открито	гр. Бяла, ул. "Васил Левски"№2

26.	Кафе-аперитив	20 места 12 на закрито 8 на открито	гр. Бяла, ул."Бяло море"№3
27.	Ресторант "Тополите"	50 места 30 на закрито 20 на открито	гр. Бяла, ул."К. Фичето"№1
28.	Ресторант "Магнолия"	85 места 76 на закрито 9 на открито	гр. Бяла, ул. "К. Фичето"№21
29.	Снек-бар "Каравана бърза закуска"	25 места 20 на закрито 5 на открито	с.Пейчиново, ул."Георги Димитров"№29
30.	Бирария "Червеното"	20 места на закрито	гр. Бяла, ул."Никола Петков"№2
31.	Бирария	50 места 25 на закрито 25 на открито	с. Копривец, ул."Възраждане"№32
32.	Снек-бар "Какафония"	150 места 130 на закрито 20 на открито	гр. Бяла, ул."Васил Левски"№7
33.	Ресторант "Шатрата"	50 места на закрито	гр. Бяла, ул."Цар Калоян"№52
34.	Кафе-бар	20 места на закрито	с. Дряновец, УПИ III-247, кв.29
35.	Кафе-сладкарница	12 места на закрито	гр. Бяла, ул. "Цар Освободител"№57
36.	Кафе-аперитив " Роял"	150 места 80 места на закрито 70 места на открито	гр. Бяла, ул."Х. Димитър"№1
37.	Снек-бар "Аутомакс"	50 места 30 на закрито 20 на открито	гр. Бяла, ул."Васил Априлов"№52
38.	Кафе-аперитив "Тополите"	45 места 25 на закрито 20 на открито	с. Копривец, ул."Райна Княгиня"№37
39.	Кафе-бар "Екзит"	48 места на закрито	гр. Бяла, пл. " Екзарх Йосиф I"№2
40.	Ресторант "Верона"	48 места28 на открито20 на закрито	гр. Бяла, ул. "П.Волов"№9
41.	Кафе-бар "Кабакчиев"	130 места 72 на открито 58 на закрито	гр. Бяла, пл. " Екзарх Йосиф I"№2
42.	Бистро "Боби"	70 места на закрито	гр. Бяла, ул. Кольо Фичето" №22
43.	Кафе-аперитив "Селект"	50 места на открито	гр. Бяла, пл. " Екзарх Йосиф I"№2
44.	Кафе-аперитив "Корнер"	50 места 35 на открито 15 на закрито	гр. Бяла, ул. "П. Волов"№17

Източник: Общинска стратегия за устойчиво развитие на туризма в община Бяла, област Русе за периода 2020-2030 г.

2.6. Туризъм

Община Бяла има голям потенциал за развитие на различни форми на туризма. Туристическите дадености, с които разполага Община Бяла са предпоставка за успешното развитие на отрасъла. Ето защо в Общинския план за развитие на Община Бяла за периода 2014-2020 г. туризмът бе идентифициран като приоритет в развитието на общината и това срещна широка подкрепа, както на обществеността, така и на местната и държавна власт. Той допълни и обогати визията за развитието на общината за периода 2014-2020 г. която беше определена като: „Община Бяла–утвърден промишлен и транспортно - логистичен център в Северна България, привлекателен за инвестиции с плодородна земя, съхранено природно и културно богатство и развит интегриран туризъм".

Въпреки потенциала за развитие на туризъм обаче, община Бяла все още не е усвоила всички възможности на този отрасъл и на територията на общината няма формирани цялостни продаваеми туристически продукти. Във връзка с това, в общината е разработен Проект на Стратегия за устойчиво развитие на туризма в община Бяла, област Русе, за периода 2020-2030 г., която конкретизира основните стратегически цели за устойчиво развитие на туризма на територията на общината в съответствие с приоритетите за развитието му на областно ниво, маркетинговата стратегия на туристическия район и съобразно местните туристически ресурси и потребности. **Целта на Стратегията** е да се постигне устойчив растеж на туризма в общината, основан на конкурентите предимства на общинския потенциал и ресурси, като източник на заетост и доходи за населението. **Специфични цели на Стратегията са: а)** Да се утвърди позитивния имидж на туризма в община Бяла и да се повиши разпознаваемостта на населените места от общината, като привлекателна целогодишна дестинация с характерна идентичност, запазени културни традиции и съхранена природа; б) Да се повиши конкурентоспособността на дестинация Бяла на местния пазар, чрез повишаване на качеството на туристическия продукт и маркетинг на дестинацията.

Тази стратегия е в съответствие със Стратегията за устойчиво развитие на туризма в България 2014 – 2030 г (актуализиран вариант) и Проект на стратегия за устойчиво развитие на туризма в област Русе 2020 – 2030 г.

Туристически обекти на територията на община Бяла, отразяващи богатото културно-историческо наследство на района

Град Бяла и районът около него е с богато минало и история, които намират отражение в десетки културно-исторически паметници, разположени на територията на общината. Четири от тях са национални паметници на културата: Прочутият мост на уста Колю Фичето над река Янтра; Паметникът на апостолите Панайот Волов, Георги Икономов и въстаникът Стоян Ангелов; Историческият музей в град Бяла, свързан с Руско-турската освободителна война; Надгробната плоча и костите на милосърдните сестри Юлия Вревская и Мария Неелова, намиращ се в двора на музея.

В гр. Бяла се намират още множество паметници, оформящи богатото културно-историческо наследство на района, които са и привлекателни обекти за стотици туристи:

- Градската часовникова кула, построена през 1872 г.;
- Църквата „Свети Георги";
- Руският паметник край р. Янтра;
- Паметникът на Юлия Вревская;
- Паметен знак на Николай Пирогов;
- Мемориал в памет на загиналите в Балканската, Междусъюзническата, Първата и Втора световни войни от гр. Бяла и региона;
- Храм „Свети вкмч Пантелеймон" град Бяла, квартал гара Бяла.

На територията на общината има десетки паметници, не толкова популяризирани за съжаление, но имащи голямо значение за местните жители и историята на страната:

- Паметни плочи на опълченци от Бяла;
- Барелеф на Васил Левски;
- Паметна плоча на загиналите във войните в с. Босилковци;
- Паметник на убитите по време на войните от 1912-1913 год. в с. Дряновец;
- Руски паметник в с. Лом Черковна и Паметникът на Кина Василева- Бойка – партизанка от Горнооряховския отряд.;
- Паметник на загиналите в Отечествената война в с. Полско Косово;
- Паметна плоча на Рачо Игнатов Яков и Петър Миланов Караиванов в село Стърмен;
- Паметник на загиналите в Руско-турската война в с. Копривец;
- Войнишки паметник в с. Копривец.

На 7 км от град Бяла в посока Попово се намира Лесопарк – обособена зона за отдих и почивка. БЕЛЕНСКАТА ГОРА е приятна природна среда с разкошна растителност, многообразни дървесни видове, с хижи, предлагащи удобства и уют на туристи и организирани ловци. В Беленската гора успешно развива своята дейност Сдружение ”Ловно-рибарско дружество – Сокол”- гр. Бяла, което подпомага развитието на ловния туризъм на региона. Сформирани са 38 ловни дружинки, а ловното стопанство обхваща териториите на Бяла и съседните общини: Борово, Ценово и Две могили. Всички те полагат перманентни грижи за опазване биоразнообразието на горските обитатели и за развитието на ловно-рибарския спорт. Налице е тенденция на засилен интерес от страна на любители на ловния спорт и от чужбина.

През града минава река Янтра, която е обявена за Защитена зона по Натура 2000.

Пространствата, които са от двете страни на реката, в частта която минава през града, са добре почистени и засипени, което създава предпоставки за развитие на градския туризъм и къмпингуване, провеждане на сбирки, състезания по ориентиране, пикници, викторини за опознаване на местния растителен и животински свят. По поречието на реката има чудесни предпоставки за развитие на риболовен туризъм и водни спортове. Когато реката е в пълноводен цикъл, ежегодно се провеждат състезания по кану каяк. Биоразнообразието от растителни и животински видове по поречието на реката е много голямо

През 2019 г., в рамките на проект „RTD Giurgiu-Ruse – Поддържане на устойчив селски туризъм в област Гюргево-Русе чрез нейното културно наследство“ Бизнес центърът за подпомагане на малки и средни предприятия - Русе разработи съвместно с Eastern Danube Convention and Visitors Bureau – Гюргево, Стратегия за валоризация за всички селски общности в трансграничния регион Русе-Гюргево с цел устойчивото им туристическо развитие. Основната цел на проекта е разработването на интегриран подход за популяризиране на културното нематериално и материално наследство на селските общности от областите Гюргево и Русе с цел подпомагане на местното икономическо развитие и развитието на селския туризъм.

Тази стратегия е основа за планиране на бъдещи инициативи на община Бяла в областта на туризма в селските райони на общината. В Стратегията за валоризация специалистите от сферата на туризма оценяват като много добра пригодността на община Бяла за различни алтернативни туристически форми, и на първо място – за културно-исторически туризъм.

В Проект на стратегия за устойчиво развитие на туризма в област Русе 2020 – 2030 г., към стратегическа цел 2: „Развитие на нови и усъвършенстване на съществуващи туристически продукти за подобряване преживяването на туристите в дестинацията“, към мярка 3.2.1.: „Доразвиване на туристическите атракции в област Русе“, е предвидена дейностД1: „Консервация и Реставрация на Моста на Колю Фичето

над река Янтра при гр. Бяла и прилагане на мерки за осигуряване на инженерна и туристическа инфраструктура за достъп, експониране и социализация на културната ценност“. По тази мярка се предвижда реставрация (по възможност цялостна) на разрушената през 1897 г част от моста, експониране на моста и изграждане на подходяща прилежаща дребномащабна инфраструктура в околното пространство на моста, за осигуряване на достъп до архитектурния обект и добра възможност за експониране на съоръжението. Предвиденият срок за изпълнение на дейността е 2020 – 2023 г. Като потенциален изпълнител/партньор е посочена община Бяла. Един от възможните източници на финансиране е ОП “Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.

След съгласуване от страна на Националния институт за недвижимо културно наследство /НИНКН/ към Министерство на културата на техническото задание за консервация и реставрация на националния паметник на културата, Община Бяла, в качеството си на Бенефициент кандидатства за комбинирано финансиране, включващо безвъзмездна финансова помощ и финансов инструмент с проектно предложение: „Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето в Община Бяла“ на 16.03.2020 г. пред Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г., Приоритетна Ос 6: Развитие на туристическите атракции, процедура за финансиране BG16RFFOP001-6.002.

Очакваните ползи от проекта са увеличение на туристопотока, както и съхранен, реставриран и запазен за идните поколения шедьовър на архитектурата.

Туристическа инфраструктура

На фона на богатото наследство и традиции, които дават възможности да се практикуват различни видове туризъм на територията на общината, готовността за посрещане на туристи не е достатъчна.

В региона съществуват слаби познания за обслужване на туристите по линия на екологичния и селския туризъм. На територията на общината не се предлагат конкретни туристически пакети на туристическия пазар. На територията на общината почти не се усвояват средства, които се отпускат по различни международни донорски програми, подпомагащи малкия и среден бизнес в областта на туризма.

Частният сектор все повече обръща внимание на увеличаване на инвестициите в туризма, като се изгражда леглова база и места за хранене и развлечения.

Функциониращите средства за подслон и места за настаняване отговарят на изискванията на чуждестранните туристи, но в много от туристическите обекти обслужващият персонал не притежава необходимата професионална квалификация или образование за заемане на съответната длъжност. В региона не се предлагат и такива образователни програми или курсове за повишаване на квалификацията на кадрите в сферата на туризма.

Липсва разнообразяване на досега предлаганите туристически продукти с други елементи , като например екотуристически. Необходимо е обогатяване и диференциране на туристическото предлагане и с нови форми на туризъм, така че да се задоволяват нуждите на различни категории туристи.

Друг проблем, който оказва негативно влияние върху развитието на туризма е недостатъчната реклама за наличното туристическо предлагане. Слабо е участието на всички заинтересовани страни: хотелиери и ресторантьори, неправителствени организации, на туристически изложения и панаири за популяризиране на туристическия продукт на региона.

Не са осъществени връзки и контакти с туроператори, на територията на общината не е развита този вид услуга. За бъдещото развитие на туризма на региона е необходимо да се вземат предвид всички тези факти, които влияят негативно върху процеса на диференцирано туристическо предлагане и развитие и да се търсят възможности за отстраняването им. В тази връзка, в Проекта за стратегия за устойчиво

развитие на туризма в община Бяла за дългосрочния хоризонт 2020-2030 г. са набелязани мерки и дейности, които могат да бъдат планирани или осъществени в един по-продължителен период.

На територията на общината са изградени редица хотели и къщи за гости, както и 2 крайпътни комплекса: „Магнолия“ и „Формула 1“ с места за настаняване и ресторанти, автомивки и др.

В Беленската гора има редица ведомствени хижи, които към настоящия момент не са достъпни за широката общественост, жителите и гостите на общината. Единствената работеща хижа, която разполага с леглова база от 40 места е хижа „Янтра“ и приема туристи от цялата страна и чужбина. За съжаление, материалната и база на хижата е доста остаряла и амортизирана. Тя се стопанисва от местното туристическо дружество, което не разполага с достатъчно средства за ремонт и обновяване на базата. Събраните такси от реализираните нощувки трудно покриват само режийните разноски по осигуряване на основните консумативи за функционирането й.

Към момента туризмът, като важен сектор за общинската икономика функционира под потенциала си. Броят на реализираните нощувки в местата за настаняване в община Бяла през 2018 г. е 4828, което бележи тенденция към лек спад в сравнение с 2017 г. - 4833 броя. Реализираните нощувки през 2019 г. са се увеличили в сравнение с предходните 2 години, като общият им брой е 5667. (Вж. Таблица № 25)

Таблица 25. Пренощували лица, реализирани нощувки и приходи от тях на територията на община Бяла през 2019 г.

2019 г.	Общо	Български граждани	Чуждестранни граждани
Пренощували лица	2478	1761	717
Реализирани нощувки	5657	4922	735
Приходи от турис-тически данък(лв)	3752	3274,40	477,60

Източник: Общинска администрация

В Таблица № 26 са посочени местата за настаняване и легловата база на територията на Община Бяла през 2019 г.

Таблица 26. Места за настаняване, леглова база и заведения за хранене на територията на Община Бяла през 2019 г.

№	Наименование и вид на обекта	Категория	Леглова база	Местонахождение
1.	Мотел „Формула 1“ – Бяла	1 звезда	12 стаи; 20 легла	град Бяла, бул. „Колю Фичето“ № 1
2.	Семеен хотел „Верона“ – Бяла	2 звезди	10 стаи; 22 легла	град Бяла, ул. „Панайот Волов“ № 9
3.	Семеен хотел „Одеса“- Бяла	1 звезда	7 стаи; 14 легла	град Бяла,ул. „Генерал Драгомиров“ № 4
4.	Мотел „Магнолия“ – Бяла	1 звезда	8 стаи; 20 легла	град Бяла, бул. „Колю Фичето“ № 21
5.	Къща за гости „Кошарите“ - Бяла	1 звезда	4 стаи 8 легла	Град Бяла, местност „Банка махала“
6.	Стаи за гости „Мираж“	1 звезди	4 стаи; 11 легла	град Бяла, ул.“Хаджи Димитър“ № 3

От изложените данни в таблицата е видно, че на територията на общината съществуват достатъчно места за настаняване и изхранване на потенциални туристи и гости, желаещи да посетят туристическите обекти.

Природните дадености, богатото културно и историческо наследство, живописните места на територията на общината, са предпоставка за по-нататъшното развитие на туризма като важен отрасъл на общинската икономика. От една страна, това ще доведе до нови възможности за развитие на малкия и средния бизнес в общината, създаване на нови работни места, промотиране и използване на местните природни ресурси. От друга страна обаче са необходими значителни инвестиции, за да се подобри прилежащата инфраструктура. Необходимо е също да се планира и осъществява широка рекламна кампания с цел привличането на туристи както от България, така и от чужбина, както и да се търсят финансови средства за реставрация, експониране, обновяване, популяризиране и подобряване на достъпа до туристическите обекти в общината.

Мерките в ПИРО, насочени към разгръщане на богатия потенциал за развитието на туризма в общината през периода 2021 – 2017 г., се очаква да доведат до следните резултати:

- Увеличаване на приходите от туризъм в общината;
- Увеличаване на броя на туристите в общината;
- Увеличаване на броя и подобряване състоянието на съществуващите атрактивни туристически атракции;
- Увеличаване на заетите в туризма;
- Подобряване качеството и разнообразяване на предлаганите основни и допълнителни туристически услуги в общината;
- Увеличаване на броя на семейните предприемачи в общината, предлагащи различни туристически услуги;
- Подобрена информираност на туристите относно комплексния туристически продукт на Община Бяла;
- Намаляване на безработицата и разкриване на трайни нови работни места;
- Повишаване на квалификацията на кадрите в туризма.

2.7. Инвестиции

Трябва да се отбележи фактът, че най-много инвестиции в публичния сектор на местната икономика през плановия период 2014 – 2020 г. са постъпили чрез оперативните програми („Оперативна програма за развитие на селските райони“ 2014-2020 г.„ ОП „Региони в растеж“ 2014-2020 г., ОП „Околна среда” 2014-2020 г., ОП“ „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020 ОП „Административен капацитет” 2007-2013, Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България 2014-2020, Програма за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania- Bulgaria,), Публичната инвестиционна програма "Растеж и устойчиво развитие на регионите," Програма BG 04 „Енергийна ефективност и възобновяема енергия” Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/, различни фондове (Фонд „Социална закрила“) и проекти (Проект „Красива България“, Проект „Социално включване”), субсидии от републиканския бюджет, МРРБ, и др.. В общината има и частни инвеститори, но от Информационната система за управление и наблюдения на структурните инструменти на ЕС в България е видно, че частният сектор през посочения период не е проявил нужната активност и не се е възползвал в достатъчна степен от възможностите, които те предоставят.

За периода 2014-2019 г. общата сума на одобрените и изпълнени проекти от общината по различните оперативни програми, проекти, фондове, и др. външни източници на финансиране е над 70 млн.лв. **В Приложение № 4** към настоящия План за интегрирано развитие на общината е представена подробна информация за реализираните проекти в община Бяла през периода 2014-2020 г, финансирани със средства от Европейския съюз, програми, фондове, национални проекти, републикански бюджет и др. външни източници на финансиране ***(Вж. Приложение № 4)***

В приложение № 4А към настоящия План за интегрирано развитие на общината е представена подробна информация за Проекти в процес на реализация, финансирани със средства от Европейския съюз, програми и фондове към 31.12.2019 г. на Община Бяла, Област Русе ***(Вж. Приложение № 4А)***

В **Приложение № 1А** е представен Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. ***(Вж. Приложение № 1А)***

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

3.1. Демографска характеристика

Както беше показано в Таблица 6, община Бяла се характеризира с неравномерно териториално разпределение на населението. Налице са много големи разлики както в броя на населението в града и в останалите селища на общината, така и между самите села. (Фигура 6)

Фиг. 6. Териториално разпределение на населението в община Бяла към 31.12.2019 г.

Източник: Национален статистически институт

Данните за териториалното разпределение на населението в община Бяла към 31.12.2019 г. по постоянен адрес показват следното:

- В гр. Бяла е съсредоточено 64,7% от населението на общината, което единственото населено място в общината с население над 9000 души. По брой на населението непосредствено след гр. Бяла се нарежда с. Полско Косово (1 612 жители), в което е концентрирано 11,2% от населението на общината. На територията на общината се намира едно от две от четирите населени места на област Русе, който са с население под 100 души - с. Пет кладенци (27 жители по постоянен адрес).

- По-голямата част от населението на общината продължава да е концентрирано в града – 9 287 жители по постоянен адрес към 31.12.2019 г. докато жителите на селата в общината по постоянен адрес към същата дата са 5 077. Относителният дял на градското население за общината е по-нисък спрямо този за област Русе (78,2%) и за страната (73,7%). Фигура 6.

Развитието на демографските процеси в общината през последните години навлезе в неблагоприятна фаза, характеризираща се с чувствително влошаване на режима на демографско възпроизводство и постепенно намаляване броя на населението. Както е видно от Таблица № 5. Динамика на населението на Община Бяла за периода 2011 – 2019 г. по местоживеене и пол, от 2011 година досега процесът на намаляване на населението продължава да се задълбочава с всяка изминала година, както за града, така и за селата.

Анализът на естественото движение на населението в Община Бяла за периода 2010 – 2019 г. показва отрицателен естествен прираст, който е една от най-важните причини за намаляване броя на жителите на общината. (Вж. Таблица № 27) Тенденцията за изминалите години е трайна, като тази тенденция за общината е особено неблагоприятна за 2019 г.

Таблица 27. Естествено движение на населението на община Бяла за периода 2011 – 2019 г.

Години	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2011	119	57	62	265	147	118	-146	-90	-56
2012	118	50	68	257	137	120	-139	-87	-52
2013	116	62	54	249	137	112	-133	-75	-58
2014	99	55	44	226	133	93	-127	-78	-49
2015	110	58	52	270	161	109	-160	-103	-57
2016	90	35	55	258	149	109	-168	-114	-54
2017	96	51	45	231	126	105	-135	-75	-60
2018	86	43	43	250	135	115	-164	-92	-72
2019	85	48	37	267	150	117	-182	-102	-80

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението през периода 2011 – 2019 г. показва тенденция на превишаване броя на изселените спрямо броя на заселените жители на общината, , т.е. той също е отрицателен, но тази негативна тенденция намалява през 2019 г..(Вж. Таблица № 28)

Таблица 28. Механичен прираст на населението на община Бяла за периода 2011 – 2019 г.[10]

Години	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2011	139	66	73	210	106	104	-71	-40	-31
2012	117	47	70	175	77	98	-58	-30	-28
2013	131	57	74	201	91	110	-70	-34	-36
2014	142	58	84	201	76	125	-59	-18	-41
2015	181	77	104	206	83	123	-25	-6	-19
2016	187	86	101	192	87	105	-5	-1	-4
2017	215	98	117	235	96	139	-20	2	-22
2018	209	85	124	251	103	148	-42	-18	-24
2019	250	117	133	276	131	145	-26	-14	-12

Източник: Национален статистически институт

Тенденцията на намаляване на населението се засилва чувствително през последните няколко години и се дължи на отрицателния естествен и механичен прираст. Във всички населени места на общината населението с постоянен адрес намалява (с изключение на с. Лом Черковна, където е налице известно увеличение). Демографските проблеми, характерни за цялата страна, са налице и в община Бяла, а именно: сериозно застаряване на трудоспособното население, отрицателен естествен прираст, вътрешна миграция и емиграция. На фона на бързото намаляване на общия брой на населението в общината, протичащите демографски процеси могат да доведат до значително намаляване на населението, особено в селата, като най-тежко е положението със с. Пет кладенци. Това е сериозен проблем и е необходимо да се предприемат мерки както на общинско, така и на национално ниво за възраждане на българското село и за подобряване на условията за живот в него.

По отношение на половата структура в общината през целия този период преобладаващото население е от женски пол, което е характерно както за града, така и за селата.

Възрастовата структура е показател, който определя как естественият и механичният прираст влияят върху общия брой на населението. Тя изразява разпределението на населението по възрастови групи. Възрастовата структура е твърде променлива и при това - в отрицателен план. За община Бяла за 2019 г. тя е следната: (Вж. Таблица № 29)

Таблица 29. Население в община Бяла по възрастови групи към 31.12.2019 г. (в %)

В общината	Общо	0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 -59	60 - 69	70 -79	80+
Общо	**100,00**	9,06	9,76	8,24	11,59	12,03	14,21	15,86	13,41	5,84
Мъже	**100,00**	9,62	10,34	8,89	12,98	12,78	14,98	15,52	10,96	3,93
Жени	**100,00**	8,51	9,21	7,63	10,28	11,33	13,47	16,17	15,74	7,66
В града:										
Общо	**100,00**	7,10	8,81	7,59	11,72	12,80	16,15	17,07	13,47	5,29
Мъже	**100,00**	7,42	9,84	8,04	13,14	13,28	16,83	16,67	11,03	3,75
Жени	**100,00**	6,79	7,85	7,16	10,39	12,34	15,53	17,45	15,75	6,74

[10] От 2007 година механичното движение на населението включва не само вътрешната миграция, а и движението на лицата към и от страната.

В селата										
Общо	**100,00**	12,30	11,33	9,33	11,38	10,77	10,99	13,84	13,32	6,74
Мъже	**100,00**	13,18	11,14	10,23	12,68	11,95	12,00	13,68	10,91	4,23
Жени	**100,00**	11,44	11,52	8,42	10,09	9,59	10,00	14,00	15,71	9,23

Източник: Национален статистически институт

Населението на Община Бяла в трудоспособна, надтрудоспособна и подтрудоспособна възраст към 31.12.2019 г. е както следва:

- В подтрудоспособна възраст - 12,1% от населението на община Бяла;
- В трудоспособна възраст – 55,5 % от населението на община Бяла;
- В надтрудоспособна възраст - 32,4 % от населението на община Бяла.(Вж. Фиг. 7.)

***Фиг. № 7.* Съотношение между населението в трудоспособна, надтрудоспособна и подтрудоспособна възраст в Община Бяла (2019 г)**

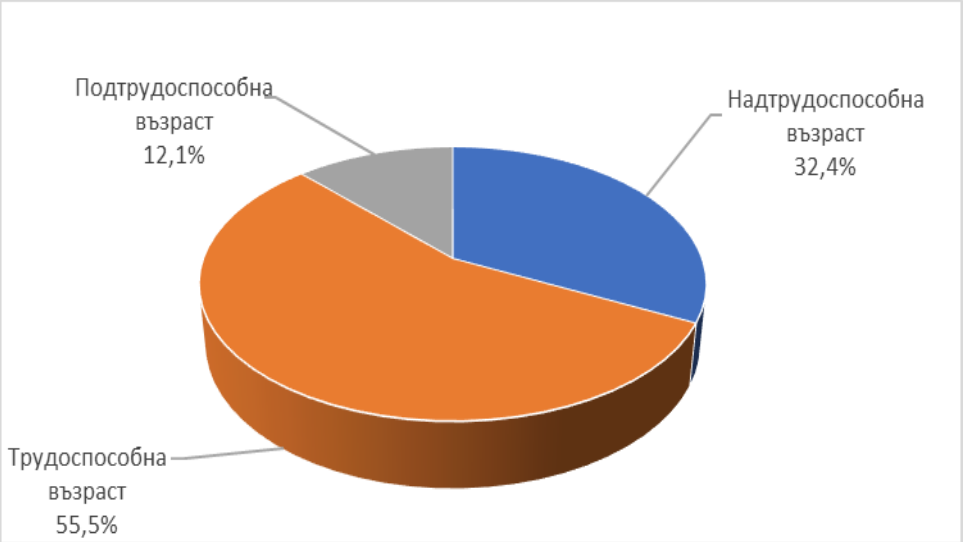

Сравнение с данните от преброяването, проведено през 2011 г. показва застаряване на населението на община Бяла и влошени възрастови коефициенти. В началото на 2011 г. населението в **активна** трудова възраст (между 30 и 59 години) в община Бяла е било 39,6% от общото население на общината, а населението на 60 и повече навършени години е било 31,9% от общото население. Броят на децата и младежите до 19 навършени години е бил 17,7% от населението на общината, а този на младите хора на възраст между 20 и 29 години е бил 10,8% от населението на община Бяла.

Към 31.12.2019 г. населението на общината в **активна** трудоспособна възраст (между 30 и 59 години) е 37,8 % от общото население на общината, а населението на 60 и повече навършени години е 35.1% от общото население. Броят на децата и младежите до 19 навършени години е 18,8% от населението на общината, а този на младите хора на възраст между 20 и 29 години е 8,2% от населението на община Бяла.

От направените сравнения ясно се вижда, че тенденциите през последните години са твърде неблагоприятни. В годините след 2011 и особено – след 2016, както за цялата страна и за областта, така и за община Бяла се забелязва, че населението в подтрудоспособна възраст намалява за сметка на това в надтрудоспособна. Особено силно е изразено това в селските селища в общината. Това е ясен индикатор, че демографската ситуация е сериозно влошена. В перспектива се очаква да започне намаляване на населението и в трудоспособна възраст. Значителният дял на

населението в надтрудоспособна възраст на населението в общината – 32,4%, и сравнително ниският дял на населението в подтрудоспособна възраст – 12,1%, ще продължат да влошават възрастовата структура на населението и трудовия потенциал на човешките ресурси в плановия период 2021 – 2027 година

Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал и учене през целия живот на работната сила.

3.2. Пазар на труда, заетост и безработица

По данни на НСИ, през 2019 г. община Бяла се нарежда на второ място в Русенска област след община Русе по дял на икономически активното население от общото население в общината (63,7 %). За област Русе коефициентът на икономическа активност за този период е бил 71,4% а коефициентът на заетост 15-64 г. – 69,6%, За страната той е 54,2%.

Равнището на безработица, изчислено като дял на регистрираните безработни лица в бюрата по труда към икономически активното население 15-64 год, по данни на Агенцията по заетостта, за община Бяла към 31.12.2019 г.,, възлиза на 12,8 %, което е доста по-високо от коефициента на безработица за областта – 5.6%, както и от средното за страната 4.2%.

В следващата таблица е представено равнището на безработица в община Бяла през периода 2013 – 2019 г. съпоставено с равнището на безработица в област Русе.

Таблица 30. Равнище на безработица в община Бяла и в област Русе през периода 2013 – 2019 г.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Община Бяла	21,9%	18,8%	18,2%	15,4%	14,4 %	11,9 %	12,8 %
Област Русе	12,5%	10,9%	9,0%	7,3%	6,4%	5,8 %	5.6 %

Източник: Агенция по заетостта

Средногодишният брой регистрирани безработни лица на територията на общината през последните години е следният: Таблица № 31.

Таблица 31. Средногодишен брой безработни лица в община Бяла през периода 2013 – 2019 г.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Брой безработни	1 055	906	876	743	692	574	619
Жени	542	481	455	390	365	314	343
Мъже	513	425	421	353	337	243	276

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

Както е видно от таблицата, през целия разглеждан период равнището на безработица в Община Бяла е значително по-високо от средното равнище на безработица в област Русе. Въпреки тенденцията към спад на равнището на безработица в община Бяла през последните години, то остава с над 6 % процента по-високо от средното за област Русе и съответно за страната за 2019 г. – 5,7 %.

Броят на продължително безработните лица на територията на общината през последните години е следният: Таблица №32.

Таблица 32. Брой продължително безработни лица в община Бяла за периода 2017 – 2019 г.

	Общо	По професионална квалификация			По образование			
		С раб. профе-сия	Специа-листи	Без специ-алност и професия	Висше	Сред-но	Основ-но	Начално и по-ниско
2017	**343**	**107**	**14**	**222**	**2**	**120**	**41**	**180**
2018	**275**	**81**	**15**	**179**	**3**	**97**	**26**	**149**
2019	**276**	**70**	**4**	**202**	**2**	**79**	**25**	**170**

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

През последните 7 години средногодишният брой на регистрираните безработни лица в Дирекция „Бюро по труда“ (ДБТ) – Бяла намалява вследствие на цялостната тенденция към намаляване на безработицата в област Русе. Към 31.12.2019 г. в община Бяла са регистрирани 619 безработни лица, от които 343 жени, което представлява 55,41 % от всички безработни лица в общината. Таблица № 32.

Средногодишното равнище и прирастът на безработица през последните години в община Бяла са се променяли така: Таблица № 33.

Таблица 33. Равнище и прираст на безработица през периода 2016 – 2019 г. в община Бяла

	Равнище на безработица (%)		При-раст (%)	Равнище на безработица (%)		При-раст (%)	Равнище на безработица (%)		При-раст (%)
Период	**2017 г**	**2016 г**		**2018 г.**	**2017 г**		**2019 г**	**2018 г.**	
За страната	7,2	8,7	-1,5	6,2	7,2	-1,0	5,6	6,2	-0,6
За област Русе	6,4	7,3	-0,9	5,8	6,4	-0,6	5,6	5,8	-0,2
За общината	**14,4**	**15,4**	**-1,0**	**11,9**	**14,4**	**-2,5**	**12,1**	**11,9**	**0,2**

Източник: Агенция по заетостта

От Таблица 32 и от Таблица 34 е видно, че равнището на безработица плавно е намалявало от 2016 до 2018 г., но е било чувствително по-високо и от средното за страната, и от това за област Русе. С най-висок темп през последните години е намалявала безработицата в общината през 2018 г. Фигура № 8.

Фигура 8. **Нива на безработица в страната, областта и общината**

Данните за безработицата през последните месеци на 2019 г. за община Бяла показват следното:

1. Налице е плавно нарастване на равнището на безработица от м. септември до м. декември 2019 г.

- м. септември – 11,9%;
- м. октомври – 12,1%;
- м. ноември - 12,2%;
- м. декември – 12,8%. Фигура № 9.

Фиг. 9. Равнище на безработица в община Бяла в края на 2019 г.

2. Регистрираните безработни лица от община Бяла са 619, или това са 34,3 % от всички регистрирани в Бюрото по труда – гр. Бяла. Това означава, че над 1/3 от всички регистрирани в БТ – гр. Бяла (обслужващо 4 общини - Бяла , Две могили, Борово и Ценово) са жители на община Бяла, което е силно неблагоприятно за икономиката на общината. В началото на плановия период 2021 – 2027 г. е необходимо да се предприемат допълнителни мерки за преодоляване на тази ситуация и за запазване тенденцията на трайно намаляване на безработицата на годишна база, която е била характерна за целия предишен период;

3. Структурата на регистрираните безработни към 31.12.2019 г. е следната:

3.1. По пол:

- Безработните жени, регистрирани в Дирекция "Бюро по труда" - Бяла към 31.12.2019 г. са 343. Относителният дял на жените в общата съвкупност на регистрираната безработица е 55,4 %, като този процент следва тенденциите в национален и в регионален план. Фигура 10.

Фиг. 10. Структура на регистрираните безработни лица от община Бяла по пол през 2019

3.2. По професионален признак:

Професионалната структура на безработните се характеризира с висок устойчив дял на регистрираните лица без квалификация – 397. Относителният им дял към 31.12.2019 г. е много висок - 64,14%. Регистрираните безработни с работническа професия са 171 - 27,63%, а специалистите са 51 – едва 8,23%. (фиг. 11.).Това показва, че за лицата без квалификация ще е много по-трудно да намерят работа сега, но особено – през новия планов период 2020 – 2027 г., когато очакваните технологични промени и иновациите във всички сфери на икономиката ще изискват висококвалифицирана работна сила. Неблагоприятната професионална структура и влошените шансове за намиране на подходяща работа и трайна заетост, особено на лицата без квалификация, сериозно ще се отразяват на доходите на голяма част от населението и ще забавят социално-икономическото развитие на общината. Това налага в стратегическите документи на общината за регионално развитие да се сложи специален акцент на мерките за повишаване равнището професионалната подготовка на човешките ресурси, като се прилагат всички форми на системата за учене през целия живот, целящи повишаване равнището на квалификация и преквалификация на човешкия фактор.

Фиг.11.Структура на регистрираните безработни в община Бяла по професионален признак

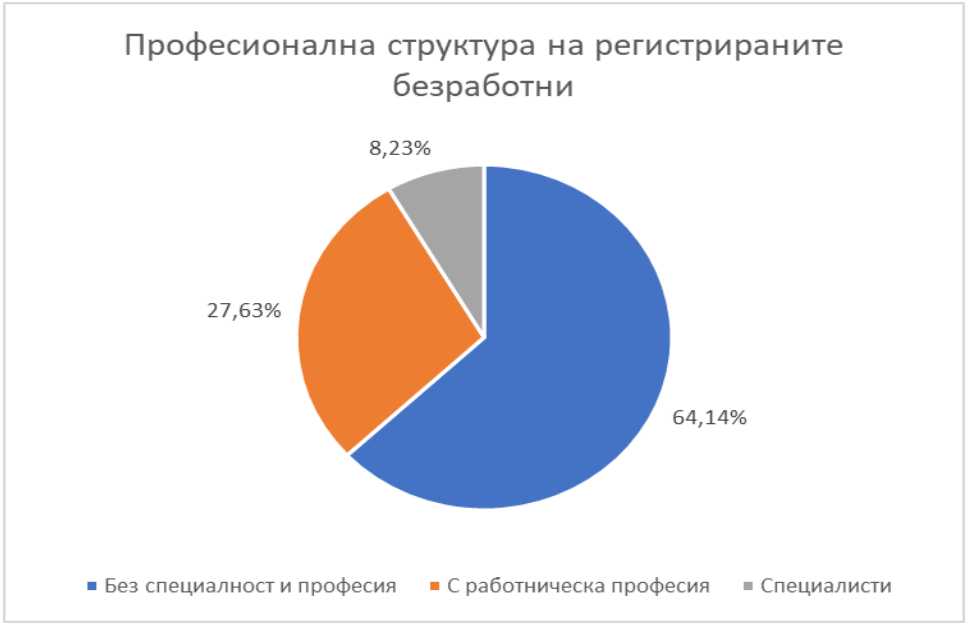

3.3.По образование:

В общината структурата на безработните по образователен признак е следната:

- С висше образование 28 - 4,5%
- Със средно образование 230 - 37,2%
- С основно образование 60 - 9,7%
- С начално и по-ниско образование 301 - 48,6% Фигура 12.

Структурата на безработните по образование потвърждава тенденцията, която е характерна не само за общината, но и за цялата икономика, че хората с начално и по-ниско образование най-често попадат в редиците на безработните и че са една от най-уязвимите групи на пазара на труда. В общината обаче те са почти половината от безработните, което налага да се полагат перманентни грижи за привличане и

задържане на всички деца и младежи в училище, а за безработните лица, които са в извънучилищна

Фиг.12. Структура на регистрираните безработни лица в община Две могили по образователен признак

възраст да се предприемат специални мерки за придобиване на определена професионална квалификация. Необходимо е в стратегическите документи на общината за регионално развитие да се сложи специален акцент на мерките за повишаване равнището на образование и за мотивиране на високообразованите човешки ресурси да останат на работа в общината.

3.4.По възраст:

По този признак структурата на безработните в общината е следната:

До 19 г. -5 човека, или 0,8 %; От 20 до 24 г.- 19 човека, или 3,1 %; От 25 до 29 г. - 33 човека, или 5,3 %; От 30 до 34 г.- 54 човека, или 8,7 %; От 35 до 39 г.- 75 човека, или 12,1 %; От 40 до 44 г.- 56 човека, или 9,1 %; От 45 до 49 г.- 62 човека, или 10,0 %; От 50 до 54 г.- 85 човека, или 13,7 %; Над 55 г. -230 човека, или 37,2 % Фигура 13.

Фиг. 13.Структура на регистрираните безработни лица в община Бяла по възраст

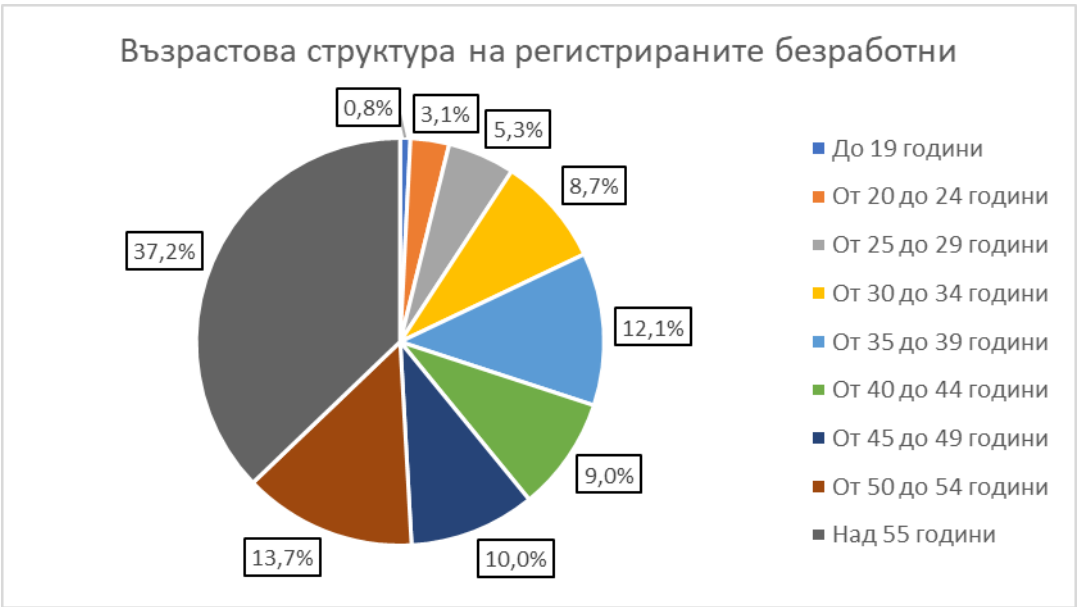

Разпределението на безработните лица по възрастов принцип през 2019 г. показва, че ръстът на безработица е най-голям при лицата над 55 години. На второ място са лицата от възрастовата категория: от 50 до 54 години, на трето - лицата на възраст от 35 до 39 години. Тенденциите в разпределението на безработните лица по възраст почти се запазили от 2013 г. насам. Таблица № 34.

Таблица 34. Безработни лица в община Бяла по възрастов признак през периода 2013 – 2019 г.

Възрастова група	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
До 19 години	15	6	5	3	4	5	5
От 20 до 24 години	69	46	35	32	28	21	19
От 25 до 29 години	106	78	62	35	51	37	33
От 30 до 34 години	84	71	77	65	62	51	54
От 35 до 39 години	109	81	92	73	66	60	75
От 40 до 44 години	84	83	79	56	67	45	56
От 45 до 49 години	116	104	90	87	74	49	62
От 50 до 54 години	154	121	138	122	83	78	85
Над 55 години	318	316	298	270	232	211	230
Общо:	**1 055**	**906**	**876**	**743**	**667**	**557**	**619**

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

От Таблица 35 е видно, че както през целия анализиран период, така и през 2019 г. най-застрашени на пазара на труда са били безработните лица над 55 години, следвани от тези на възраст от 50 до 54 години и лицата от 35 до 39 години. Ако тези лица са без необходимото образование и професионална подготовка, вероятността на попаднат в редиците на трайно безработните е много голяма. Ето защо за тази група безработни е много важно да бъдат включени в различни форми за повишаване на квалификацията или за преквалификация, за да могат отново да се конкурират на пазара на труда с по-младите и по-образовани човешки ресурси в общината.

Трудовият пазар в динамика към края на 2019 г. в общината изглежда така:.

1.Новорегистрираните безработни и такива с възобновена регистрация през м. декември са 54, от тях младежи до 29 години – 10.

2.Свободните работни места, обявени от работодателите през м. декември 2019 г. са 6.

3.Постъпили на работа през месеца общо 5, от които насочени от трудовите посредници на първичния трудов пазар /без програми и мерки за заетост/ - 3 безработни лица.

4.Свободни работни места към 31.12.2019 г. – 5.

Безработицата може да се приеме като основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в трудоспособна възраст. От групата на безработните най-засегнати са от 50 г. и над 55 годишна възраст, което показва, че лицата от горните възрастови групи са най-неконкурентни и най-трудно намират трудова реализация. Голяма част от безработните в тези групи са без квалификация или с работническа професия, с ниско ниво на образование.

Безработицата на трудоспособните хора се отразява негативно на качеството на живот на всички членове на семейството, особено на децата.

Практиката показва, че:

- образованието и развитите умения са сред най-значимите фактори за подобряването на пазара на труда;

- общините с висок дял на хората с основно и по-ниско образование постигат най-бавен ръст на заетостта, или дори - забавяния;

- застаряването и демографските проблеми ще стават все по-голяма пречка пред регионалното развитие на общините;

- за високата безработица в община Бяла допринасят най-вече липсата на възможности за заетост, свитото търсене на работна сила и освобождаването на персонал от отрасли, които ограничават своята дейност на територията на общината;

- основна причина за големия брой трайно безработни в общината е тяхното ниско образование и квалификация, както и високата средна възраст на безработните, които трудно могат да се конкурират при заемането на свободни работни места с тези, които притежават по-висока квалификация.

В община Бяла **заетостта** на населението е сравнително по-ниска, отколкото средните нива за областта(69,6%) и за страната (54,2%). Възможностите за намиране на работа в община Бяла са ограничени. Частният сектор наема малък брой от свободната работна ръка В публичния сектор трудно се освобождават места и там възможностите са изключително ограничени по отношение намиране на работа. В последните години общината участва активно в редица национални програми и мерки, целящи под различна форма ограничаване на безработицата и осигуряване на заетост и доходи за населението, като заетост за част от безработните се осигурява чрез различните проекти по оперативните програми.

Несъответствието между предлаганите и търсените квалификации в общината е предимно в следните групи: незавършилите училище; млади хора, завършващи средно образование; и тези без или с много ниско ниво на професионална квалификация. Това несъответствие се наблюдава също така в групите от хора с образование и професионални квалификации, но без стаж, както и в групата на продължително безработните. Бързо нарастват нуждите от квалифицирана работна ръка, свързани с въвеждането и използването на нови производствени технологии, информационни и комуникационни технологии. В същото време младите квалифицирани кадри предпочитат да пътуват и да работят в Русе и в по-големите градове. В голям процент от случаите те напускат родните места.

По данни на Териториално статистическо бюро Север – гр. Русе, средносписъчният брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Бяла през 2017 г. е 2 886 човека, а през 2018 г. – 2835 човека. Разкритите нови работни места през периода 2017 – 2019 г. е показан в Таблица 35.

Таблица 35. Разкрити работни места в община Бяла през периода 2017 – 2019 г.

	Всичко	С работническа професия	Специалисти	Без квалификация		
				Общо	със средно образование	с основно и по-ниско
Разкрити работни места 2017 г.	354	5	34	255	54	201
За трудоустроени	1	1				
Разкрити работни места 2018 г.	332	77	32	223	57	166
За трудоустроени	1		1			
Разкрити работни места 2019 г.	352	3	38	311	134	177
За трудоустроени	1			1		1

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Бяла

Може да се очаква, че през плановия период 2021 – 2027 г. ще се разкрият определени нови перспективи за повишаване на заетостта и в публичния, и в частния сектор, но трябва да се отчита, че общината-областен център (Русе) ще продължи да функционира като силно социално-икономическо ядро с центробежен характер по отношение на новоразкритите работни места и по-атрактивното заплащане на труда.

Аграрният сектор е един от структурообразуващите за местната икономика на община Бяла по показател „произведена продукция“, но механизирането на земеделското производство и окрупняването на стопанствата водят до съкращаване броя на заетите в него.

Най-голяма концентрация на работна сила се наблюдава в третичния сектор „услуги“, което е тенденция и в национален мащаб.

Липсата на възможности за заетост е основният фактор за ниската активност на работната сила, високата безработица и ниските доходи в община Бяла. Налице е и слабо разпространение на гъвкавите форми на заетост, които са „буфер” при непостоянно търсене на труд. Ограниченото им използване е и поради факта, че част от работодателите все още предпочитат „гъвкавостта” на сивата икономика.

За да се справят с високата безработица в община Бяла, както и с проблема с продължително безработните, местните власти реализират различни мерки за повишаване на заетостта, както и програми за заетост, включително в рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020. Таблица № 36.

Таблица 36. Брой лица включени в мерки и програми за заетост в община Бяла през периода 2014 – 2019 г.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Мерки за заетост	11	11	19	13	4	15
Програми за заетост	93	54	61	30	17	17
ОП "Развитие на човешките ресурси	52	34	101	11	74	11
Общо:	**156**	**99**	**181**	**54**	**95**	**43**

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ - Бяла

В общината през последните години бяха предприети редица мерки за обучение, повишаване на квалификацията и осигуряване на заетост на безработни лица от различните групи, посредством финансиране по различни проекти и програми.

Броят на включените лица в обучение за професионална квалификация в общината през периода 2017 – 2019 е както следва: Таблица №37.

Таблица 37. Включени лица в обучение за професионална квалификация в община Бяла през периода 2017 – 2019 г.

	Общо	**Безработни лица над 50 г.**	**Продължително безработни**	**Без професионална квалификация**	**Роми**
2017 г.	57	22	18	14	3
2018 г.	46	21	21	0	4
2019 г.	36	12	12	8	4

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ - Бяла

През периода 2017 – 2019 г. от рисковите групи на пазара на труда в община Бяла броят на устроените на работа е следният: Таблица № 38.

Таблица 38. Устроени на работа лица от рисковите групи в община Бяла

	Рискови групи				
	Общо	**Над 55 г.**	**Продължител**	**Роми**	**С намалена**

			но безра-ботни		работоспо-собност
2017 г.	207	73	70	53	11
2018 г.	182	72	22	66	22
2019 г.	175	61	48	53	13

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ - Бяла

Нивата на **доходите** в Община Бяла не се различават съществено от останалите общини в областта (с изключение на община Русе). По данни на Териториално статистическо бюро Север – гр. Русе, средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Бяла през 2017 г. е 9 484 лв, а през 2018 г. – 10 155 лв. Макар да се наблюдава ръст на средната месечна работна заплата в публичния сектор в номинално изражение, средномесечният доход на заетите остава на равнища около средните за областта, и около средните за страната. Може да се предположи, че сходна картина илюстрира нивата на заплащане на труд и в частния сектор – възходящият тренд на размера на заплатата в числово изражение се запазва, но в съпоставителен план с нивата на доходите на областно и национално ниво възнагражденията за труд в частния сектор в община Бяла са по-ниски или около средните.

Регистрираното увеличение на възнагражденията в периода 2014 – 2020 г. се дължи основно на регулярните увеличения на минималната работна заплата в страната. Растежът на доходите, конкретно в частния сектор, се дължи и на съкращаването на персонал с ниска квалификация.

Могат да се направят следните обобщаващи *изводи* по отношение на заетостта, безработицата и доходите на населението в община Бяла:

- Ниското равнище на доходи в общината може да се превърне в своеобразна преграда за нейното социално-икономическо развитие, защото не стимулира качественото възпроизводство на работната сила и задържането ѝ на местния пазар на труда;
- Намаляващата заетост и високата безработица са показател за неблагоприятно състояние на пазара на труда в община Бяла, който не предоставя адекватни възможности за реализация на сравнително високия процент икономически активно население, което все по-често търси заетост извън административните граници на общината;
- Сравнително ниският дял на лицата с висше и средно образование и високият такъв на лицата с основно и начално, са показател за преобладаването на неквалифицирана работна ръка, което прави територията непривлекателна за инвестиции в сектори с висока добавена стойност.

3.3. Образование

Демографското състояние на Община Бяла следва демографските тенденции на страната – застаряване и намаляване броя на населението. Възрастовата структура на населението в общината е силно влошена. Броят на децата и учениците на територията на община Бяла намалява в резултат на ниската раждаемост, отрицателния естествен прираст и тенденцията към миграция на родителите - преди всичко млади хора в активна трудоспособна възраст - към големите градове в страната. Таблица № 39 показва общия брой на учениците и учителите в община Бяла през последните учебни години.

Таблица 39. Брой на учащите и учителите в община Бяла

Учебни години	**2017/2018**	**2018/2019**	**2019/2020**
Учащи:	1 628	1 253	1 067
В т.ч. – в общообразователните училища	982	845	805
Учители:	106	97	101
В т.ч. – в общообразователните училища	86	78	82

Източник: Дирекция „Регионална служба по заетостта“ - Русе

Община Бяла се стреми да създава условия и възможности за усъвършенстване на образователната система. На територията на общината функционира образователна инфраструктура, която включва институции на предучилищното образование и училищно образование, осигуряващи предучилищна подготовка; общообразователна; разширена профилирана и професионална подготовка. Училищната структура и училищната мрежа в община Бяла са съобразени с действащите законови и подзаконови документи и нормативи в страната, и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието.

На територията на Община Бяла има 6 общински училища (1 средно, 3 основни и 2 начални), 1 държавно - Професионална гимназия Бяла, 2 общински детски градини с филиали в града и в по-малките населени места в общината.

През учебната 2019/2020 година на територията на община Бяла функционират следните образователни институции:

2 детски градини:

✓ ДГ „Пролет” гр. Бяла, със следните филиали:

- филиал „Първи юни“ гр. Бяла (поради извършване на ремонтни дейности, децата от централната сграда и филиала са събрани в една сграда);
- филиал „Люляк“ с. Копривец;
- филиал „Радост“ с. Дряновец;
- филиал „Пролет“ с. Лом Черковна;

✓ ДГ „Стадиона“ гр. Бяла, със следните филиали:

- филиал „Латекс“ гара Бяла;
- филиал „Радост“ с. Полско Косово;
- филиал „Елица“ с. Босилковци.

2 начални училища:

✓ НУ „П. Р. Славейков“ гр. Бяла;

✓ НУ „Св. Св. Кирил и Методий“ гр. Бяла;

3 основни училища:

✓ ОУ „Н. Й. Вапцаров“ гр. Бяла;

✓ ОУ „Неофит Рилски“ с. Копривец;

✓ ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Полско Косово;

1 средно училище - СУ „Панайот Волов“ гр. Бяла;

1 професионална гимназия гр. Бяла.

Средищни училища на територията на общината са: НУ „Св. Св. Кирил и Методий“ гр. Бяла, СУ „Панайот Волов“ гр. Бяла, ОУ „Н. Й. Вапцаров“ гр. Бяла и ОУ „Неофит Рилски“ с. Копривец. В тях се обучават ученици от населени места в община Бяла, в които няма училища: с. Босилковци, с. Пейчиново, с. Бистренци, с. Дряновец, с. Лом Черковна, с. Стърмен, с. Ботров, както и ученици от общините Ценово, Борово и Полски Тръмбеш.

Средищна детска градина на територията на община Бяла е ДГ „Пролет” гр. Бяла. В централната сграда се обучават деца от селата Стърмен и Ботров, а във филиал „Люляк“ с. Копривец - деца от с. Бистренци.

Броят на детските градини, децата, местата, педагогическия персонал и на групите в детските градини в община Бяла през учебната 2019/20 година е показан в Таблица № 40.

Таблица 40. Детски градини, деца, места, педагогически персонал и групи в детските градини в община Бяла през учебната 2019/20 година

Детски градини	Деца		Места		Педагогически персонал[11]		Детски групи
	Общо	В т.ч. момичета	Общо	На 100 деца	Общо	В т.ч. детски учители	
2	296	148	396	133, 8	32	30	14

Източник: Национален статистически институт

По данни от директорите на детските градини, текущата ситуация в периода януари 2019 – януари 2020 г.в детските градини на общината е следната: Таблица № 41.

Таблица 41. Предучилищно образование в община Бяла (януари 2019 – януари 2020г.)

Детска градина	Финанси-ране	Брой деца	Деца със СОП	Педагоги-чески специалисти	Непедаго-гически персонал
ДГ „Пролет“гр. Бяла	общинско	129/134	0/0	12/12	13/13
ДГ „Стадиона“ гр. Бяла	общинско	185/162	1/1	19/19	12/12
Общо		**314/296**	**1/1**	**31/31**	**25/25**

Източник: Общинска администрация

В следващата таблица е показан броят на училищата, паралелките, учителите, учащите и завършилите общообразователни и специални училища в община Бяла учебната 2019/20 година (Вж. Таблица № 42)

Таблица 42. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили общообразователни и специални училища в община Бяла през учебната 2019/20 година

Учи-лища	I – IV клас				V - VII клас				Завър-шили
	Пара-лелки	Учи-тели	Учащи		Пара-лелки	Учи-тели	Учащи		
			Об-що	В т.ч. жени			Об-що	В т.ч. жени	
6	23	44	342	186	14	24	297	140	87

Източник: Национален статистически институт

По данни от директорите на училищата в община Бяла, текущата ситуация в учебните заведения през периода януари 2019 – януари 2020 г.е следната: Таблица № 43.

Таблица 43. Начално, основно и средно образование в община Бяла (януари 2019 – януари 2020г.)

Училища	Финан-сиране	Бр. учени-ци в ДФО*	Брой учени-ци в ИФО*	Брой учени-ци в СФО*	Брой учени-ци ЗФО*	Общ брой учени-ци	Уче-ници със СОП*	Педагоги-чески пер-сонал	Непе-дагоги-ч. персо-нал
СУ „П.Волов“-	Общин	310/296	1/2	12/11	0/0	323/309	2/2	24/26	11/11

[11] Включит. директори без групи, музикални ръководители, методисти и възпитатели

Бяла	ско								
ОУ“Н. Й. Вапцаров“-Бяла	Общинско	73/70	1/1	15/9	0/0	93/84	4/4	12/11,5	3/3
ОУ „Н. Рилски“ - Копривец	Общинско	114/105	0/0	0/0	0/0	114/105	0/0	12/12	4/5
ОУ„Св.Св.Ки-рил и Методий“-П.Косово	Общинско	74/76	0/0	0/0	0/0	74/76	0/0	10/10	3/3
НУ „П.Р.Славейков“ - Бяла	Общинско	146/139	0/0	0/0	0/0	146/139	0/0	18/18	5/5
НУ „Св.Св.Кирил и Методий“-Бяла	Общинско	83/83	2/2	0/0	0/0	87/87	2/2	11/11	7/7
Общо		**800/769**	**4/5**	**27/20**	**0/0**	**837/800**	**8/8**	**87/88,5**	**33/34**

Източник: Общинска администрация

ДФО – дневна форма на обучение
ИФО – индивидуална форма на обучение
СФО – самостоятелна форма на обучение
ЗФО – задочна форма на обучение
СОП – специални образователни потребности

Броят на децата и учениците със специални образователни потребности (СОП) в община Бяла към 01.04.2020 г., по данни от Националната електронно информационна система за предучилищното и училищното образование (НЕИСПУО) е показан в следващата таблица: Таблица № 44.

Таблица 44. Деца и ученици със специални образователни потребности в община Бяла

Община	Бр. училища	Бр. ученици ДФО, ИФО, СФО, ЗФО	Бр. детски градини	Бр. деца	От тях бр. деца със СОП	Общ брой ученици със СОП	Деца и ученици със СОП
Бяла	**6**	**837/800**	**2**	**314/296**	**0/0**	**31/31**	**25/25**

Източник: Общинска администрация

В град Бяла функционира и Професионалната гимназия с държавно финансиране.

Професионална гимназия-гр. Бяла е училище с 45-годишни традиции. Съществува от 1972 г. като СПТУ по машиностроене. От 2003 година училището е обявено за професионална гимназия. То е единственото професионално училище в общините Бяла, Ценово и Борово.

В Професионалната гимназия към 31.12.2019 г. се обучават 205 ученика в дневна форма на обучение и 34 в самостоятелна форма на обучение. Наблюдава се рязък спад на учениците в самостоятелна форма на обучение: от 192 през 2018 г., на 34 през 2019 г., - намаление със 158 ученика.

Предимство на училището е осигуряването на безплатен транспорт със собствени автобуси на пътуващите ученици от близки населени места в общините Бяла, Борово, Ценово и Полски Тръмбеш.

Училището разполага с много добра материално-техническа база и квалифицирани учители по общообразователна и професионална подготовка, което гарантира добрата подготовка на учениците и професионална реализация.

В Професионална гимназия-гр. Бяла учениците се обучават в следните специалности:

– Производство на облекло от текстил;

- Монтьор на транспортна техника;
- Автотранспортна техника;
- Производство на кулинарни изделия и напитки;
- Фризьорство.

Завършеното професионално образование се удостоверява с диплома за средно образование и свидетелство за професионална квалификация и свидетелства за правоспособност на категория – „В“, “Ткт“ и Твк“.

За развитието на интелектуалното, емоционалното, духовно-нравственото и физическото развитие и подкрепа на всеки ученик в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му, в училището са сформирани клубове по интереси: „Природни науки“, „Информационни технологии“, „Предприемачество“, „Изкуство и спорт“.

В следващата таблица е показан броят на училищата, паралелките, учителите, учащите, новоприетите и завършилите в програми за придобиване на II-ра и III-та степен професионална квалификация в община Бяла през учебната 2019/20 година (Вж. Таблица № 45)

Таблица 45. Училища, паралелки, учители, учащи, новоприети и завършили в програми за придобиване на II-ра и III-та степен професионална квалификация в община Бяла през учебната 2019/20 година

Образ. степен	Учи-лища	Пара-лелки	Учители		Учащи		Новоприети		Завършили средно образование	
			Об-що	В т.ч. жени	Об-що	В т.ч. жени	Об-що	В т.ч. жени	Общо	От випуск 2019
II	–	6	–	–	177	68	61	24	1	1
III	1	4	18	12	85	39	–	–	11	11

Източник: Национален статистически институт

До всички средищни училища и детски градини е осигурен безплатен транспорт за учители, деца и ученици.

За подобряване на образованието в общината през последните години се изпълняват следните мерки:

- ✓ Увеличаване обхвата на подлежащите на задължително обучение чрез реализация на проекти и програми за пълно обхващане на децата от различни етнически групи;
- ✓ Подобряване на материално-техническата база на училищата;
- ✓ Повишаване квалификацията на учителите;
- ✓ Засилване на възпитателната и извънкласна работа в училищата и др.

Факт е обаче, че в четири от училищата съществуват паралелки с минимален и под минималния брой ученици. Освен това, много ромски деца отпадат от училище преди да са завършили седми клас и да придобият основно образование. Този проблем е сериозен в цялата община, като особено остро се проявява в селата със закрити училища (с.Дряновец, с.Лом Черковна), от които не всички деца посещават редовно средищно училище (с.Копривец). Част от ромските деца не посещават детска градина. В учебното съдържание на училищата не са включени знания за традициите и културата на ромите: в повечето от училищата в община Бяла понастоящем не се изучава СИП ”Фолклор на етносите” (изучаван в над двеста училища от цялата страна), голямата част от учителите не са преминавали обучения за работа в мултикултурна среда. Това създава предпоставки за формиране на предразсъдъци спрямо ромските деца и възпрепятства тяхната образователна интеграция.

През новия планов период е необходимо да се предприемат следните мерки за подобряване на образованието в община Бяла:

1. Поради влошената демографска картина и наличието на групи/паралелки с минимален и под минималния брой деца/ученици се налага извършване на оптимизация в системата на предучилищното и училищното образование в община Бяла. Необходимо е да се повишава средният брой ученици в паралелка на ниво община чрез ежегодно оптимизиране на паралелките;
2. Трябва да продължи осъществяването на целодневна организация на учебния процес като инструмент за превенция на отпадането от училище, за осигуряване на специализирана помощ при подготовката на учениците, за развиване на таланти и удовлетворяване на потребности и интереси;
3. С цел да се отговори на изискванията за създаване на приобщаващо и подкрепящо образование за личностно развитие на децата и учениците, е необходимо да се осигурят подходящите условия, както и екипи от висококвалифицирани специалисти: педагози, психолози, ресурсни учители, логопеди, които да направят оценка и да осъществяват допълнителна подкрепа на деца и ученици, имащи необходимост от приобщаване и социализация. Необходимо е също да се създаде подходяща подкрепяща среда за деца със СОП - достъпна архитектурна среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. В системата на училищното образование в общината е необходимо да продължи прилагането на различните форми на обучение, заложени в Закона за предучилищното и училищното образование (дистанционна, комбинирана, дуална система на обучение и др.), с цел да се отговори на потребностите и да се даде достъп до образование, както и да се предотврати преждевременно отпадане и ранно напускане на училище;
5. Повишаване на квалификацията и професионалната компетентност на педагогическите специалисти;
6. Създаване на партньорска мрежа между Професионалната гимназия и бизнеса за прилагане на метода „Учене чрез работа“;
7. Разработване на програми за избираеми и факултативтни форми за придобиване на компетентности в съответствие с потребностите и интересите на учениците;
8. Необходимо е да се разработи и прилага програма за кариерно ориентиране на учениците на ниво училище и подпомагане на трудовата и професионалната реализация на завършващите средно образование, както и да се разработят инструменти за ранно кариерно ориентиране на застрашените от отпадане ученици;
9. Обновяване и модернизиране на образователната инфраструктура;
10. Обогатяване на книжното богатство на библиотеките, за да станат любимо място за отдих и творчество на децата и учениците от общината, и др.;

3.4. Здравно обслужване

Здравното обслужване на населението на община Бяла е основна социална дейност, към развитието и нормалното функциониране на която имат ангажименти както държавата, така и местната общинска власт, с подкрепата на големите стопански субекти в общината.

Здравеопазването в община Бяла е осигурено от добре развита мрежа от заведения за болнична и извънболнична помощ.

В община Бяла има една многопрофилна болница и филиал на ЦСМП – гр. Русе.

Двете здравни заведения обслужват и населението на съседните общини Борово, Ценово, Две Могили, жителите на Община Полски Тръмбеш и отчасти на Общините Свищов и Попово.

МБАЛ "Юлия Вревска" – Бяла ЕООД" е създадена е преди повече от 120 години с районни функции. През всичките тези години тя се е утвърдила като диагностично-консултативен и лечебен център на населението от общините: Бяла, Борово, Ценово , Две могили, а от 01.03.2010 година и от община Полски Тръмбеш (общо пряко обслужвано население 58 хил. души). Болницата включва *4 функционално - обособени блока*, в които работят 46 *лекари*,, 80 *медицински специалисти*, като *общ*ият *брой персонал* е 201 човека.

Състоянието на сградния фонд е добро. Последен ремонт е правен през 2013 г., който е извършен с пари по програма "Регионално развитие" и Община Бяла. Целият проект е на стойност 4 549 064, 66 лева, като от тях 4 320 951,46 лв. са безвъзмездна помощ. Общо са ремонтирани и реконструирани над 1600 кв. м. болнична площ. В болницата е закупена нова апаратура за ранна диагностика на различни заболявания, компютърен томограф, дигитална рентгенова уредба и др.

МБАЛ „Юлия Вревска – Бяла" ЕООД разполага с добра материална база, в която са разкрити 105 легла, разпределени в 8 отделения.

В болницата функционират:

- Отделение по вътрешни болести, с подотделения: Ендокринология и болести на обмяната; Гастроентерология; Пневмология и фтизиатрия;
- Отделение по Кардиология;
- Отделение по акушерство и гинекология и неонатология;
- Отделение по нервни болести;
- Отделение по хирургия;
- Отделение по анестезиология и интензивно лечение;
- Отделение по педиатрия;
- Отделение по физиотерапевтична и рехабилитационна медицина.

В медицинското заведение функционират и отделения без легла: Отделение по хемодиализа и Отделение по образна диагностика, Отделение за продължително лечение по вътрешни болести и нервни болести, както и клинична лаборатория.

В град Бяла е разположена и Държавна психиатрична болница, която обслужва болни от цялата страна. Открита е през 1910 г. Осигурява амбулаторно и стационарно лечение на лица с психични заболявания над 18-годишна възраст. Разполага с: Диагностично - консултативен блок; Кабинет Клинична психология; Кабинет за функционална диагностика; Клинична лаборатория; Стационарен блок, Административно - стопански блок, Аптека. *Болничните легла са 270. Лекарите са 7, медицинските специалисти 34, общ брой персонал 132.*

На територията на общината към 31.12.2019 г. са регистрирани следните заведения за извънболнична помощ:

1. Амбулатория за първична извънболнична медицинска помощ - индивидуална практика – 7 лекари;
2. Амбулатория за първична извънболнична дентална помощ – индивидуална практика – 8 лекари;
3. Амбулатория за специализирана извънболнична медицинска помощ – индивидуална практика – 14 лекари;
4. Амбулатория за специализирана извънболнична медицинска помощ – групова практика – 1;

5. Медицински център – 1;
6. Медико – диагностични лаборатории – 1;
7. Медико – технически лаборатории – 2;

Справка от МБАЛ „Юлия Вревска“ – гр. Бяла за здравното обслужване на ромското население в лечебното заведение през 2019 г. показва следното:

1. Достъп до здравни услуги и програми - 971 хоспитализации и 1816 амбулаторни прегледа.

2. Дял на здравно неосигурените лица – 52,4 %

3. Дял на ражданията на майки под 18 г. – 34,5 % / 10 бр. от 29 раждания /.

4. Заболеваемост:

- за болнична помощ – 18,12 % - / 442 лица от 2 432 лица /;
- за доболнична помощ – 27,71 % - / 674 лица от 2 432 лица /.

Специалистите назначени по проект „Предоставяне на услуги за ранно детско развитие на територията на Община Бяла, Област Русе” осъществяват дейности по превенция на ранните бракове в ромската общност. Провеждат се беседи и консултации по различни теми, свързани с брака, отглеждането на деца, вредите за здравето от ранна бременност и евентуално увреждане на плода, поради неподготвения организъм на младото момиче.

През 2019г. В Община Бяла имаше назначен Здравен медиатор. Средствата бяха осигурени от държавния бюджет за 2019г. и бяха залегнали в раздел “Здравеопазване” в бюджета на общината.

БЧК – гр. Русе съвместно с БМЧК – гр. Бяла проведоха информационни кампании за повишаване на здравните знания и информираност на ромското население. В рамките на тези кампании се разпространяват листовки и брошури, консултират се момичетата за опасностите при ранните бракове. В часа на класа, по биология и здравно възпитание съвместно с медицинския фелдшер, който работи в училище и личните лекари се изнасят беседи по въпроси, свързани с начините на предпазване от нежелани и ранни бременности и полово – предаваните болести.

През 2019г. Отдел „Закрила на детето“ /Дирекция „Социално подпомагане“ проведоха 16 индивидуални беседи/консултации с малолетни/непълнолетни бременни, живеещи в съжителство на семейни начала.

Здравният статус на населението в община Бяла като цяло е добър. В регистрите на РЗИ преобладават заболявания на органите на кръвообращението, обмяната на веществата, дихателната и храносмилателната система. Броят на регистрираните заразни заболявания през последните години намалява, като се изключи заболеваемостта от COVID-19, медицинската статистика и прогнозите за която са все още непълни.

През 2019 г. не са идентифицирани деца със статус неимунизирани по неуважителни причини.

3.5. Социална инфраструктура и социални услуги

В община Бяла функционират:

1. Дом за стари хора, с капацитет 35 места;
2. Център за социална рехабилитация и интеграция, с капацитет 20 деца и младежи до 29 години с увреждания и техните семейства;
3. Център за настаняване от семеен тип, с капацитет 8 деца;
4. „Домашен социален патронаж”, с капацитет 135 места.

По проект „Газифициране на сградата на Дом за стари хора в с. Бистренци, Община Бяла, Област Русе“ през2018 г. е изградена газова инсталация в сградата на Дом за стари хора – с. Бистренци и е монтирано газово оборудване в дома.

Община Бяла има приета Стратегия за развитие на социалните услуги (2016-2020), която е в съответствие със заложените цели и приоритети на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в област Русе (2016-2020).

През 2019 г. Община Бяла продължи да предоставя социални услуги ***„Личен асистент“, „Социален асистент“ и „Домашен помощник“***, след приключването на проект „Независим живот и услуги в домашна среда на територията на Община Бяла”. Средствата за предоставяне на почасови социални услуги в домашна среда на лица с трайни увреждания, включително на деца, както и на възрастни хора над 65 г. , които са в пълна или частична невъзможност да се самообслужват, бяха осигурени по реда на две Постановления на Министерски съвет: ПМС № 344 от 21.12.2018 г. и ПМС №180 от 18.07.2019 г. Първото урежда предоставянето на услугите до 31.08.2019 г., а второто - за периода от 01.09.2019 г. до 31.12.2019 г.

По ПМС 180 от 18.07.2019 г. бяха обхванати потребители, които не попадат под обсега на влезлия в сила от 01.09.2019 г. „Механизъм лична помощ“, изпълняващ се по новия Закон за личната помощ и Наредба № РД07-07/28.06.2019 г. По този Закон се предоставя услугата „Личен асистент“ на лица, които притежават 90 и над 90 % трайно намалена работоспособност, включваща чужда помощ. За посочения период от 01.09.2019 г. до 31.12.2019 г. в община Бяла е назначен персонал от 67 лица, които обслужваха 67 потребители.

Във връзка с предоставяне на почасовите социални услуги по ПМС 344/21.12.2018 г. и ПМС 180/18.07.2019 г. в община Бяла са постигнати следните резултати:

1. Брой назначени лица на трудов договор – 118, на длъжностите: „Личен асистент“, „Домашен помощник“, „Социален асистент“;
2. Брой обслужени потребители на трите вида услуги: 182 възрастни и лица с трайни увреждания на територията на цялата община.
3. Изразходвани средства за 2019 г. – 235 722,60 лв.

За назначените лица по Закона за личната помощ са изразходени 116 625,00 лв.

Основната цел на предоставянето на услугите „Личен асистент“, „Домашен помощник“ и „Социален асистент“ е преодоляване на социалното изключване и бедността, чрез подобряване качеството на живот и достъпа до социални и здравни услуги. Видовете социални услуги включват услуги за лична помощ (личен асистент), услуги за комунално - битовите дейности (домашен помощник), услуги за социално включване (социален асистент).

Дейностите, които се извършват от назначените лица целят утвърждаване на модела за предоставяне на почасови услуги в общността в домашна среда на общинско ниво, намаляване на безработицата и създаване на нови работни места в сектора на социалната икономика чрез повишаване на професионалните умения и мотивация на обучени безработни лица.

- Услуга ***Обществена трапезария:***

През 2019 година Община Бяла продължи да предоставя услугата „Осигуряване на топъл обяд“ по Договор за директно предоставяне на БФП № BG05FMOP001-3.002-0062-C01 „Осигуряване на топъл обяд в град Бяла, област Русе“ по Процедура за директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG05FMOP001-3.002 „Осигуряване на топъл обяд-2016“ по Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане от ФЕП на най-нуждаещите се лица в България. През 2019 г. бяха подписани две Допълнителни споразумения № 5 и № 6 към Договора за финансиране.

С първото, подписано на 03.06.2019 г., се променя мястото на приготвяне на храната за потребителите на услугата – сформираната „Кухня-майка“ на Община Бяла, намираща се в сградата на ДГ „Стадиона“ – град Бяла.

С подписаното второ Допълнително споразумение № 6 на 23.12.2019 г. се удължава срокът на предоставяне на услугата „Топъл обяд“ от 31.12.2019 г. до 30.04.2020 г. и се завишават безвъзмездните средства за финансиране на проекта от Програмата на 207 046,24 лева.

Обществената трапезария в Община Бяла предоставя топъл обяд през работните дни от месеците на предоставяне на услугата на 80 потребители от следните целеви групи: лица и семейства на месечно подпомагане по реда и условията на чл. 9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане; лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях, установено от съответната дирекция „Социално подпомагане“; самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални пенсии – за осигурителен стаж и възраст; за инвалидност; наследствени пенсии; пенсии, несвързани с трудова дейност; скитащи и бездомни деца и лица; лица и семейства, подпомагани по Наредба № РД-07-5 от 2008 г. за условията и реда за отпускане на целеви помощи за отопление, за отоплителния сезон, предхождащ предоставянето на помощта; майки (осиновителки), които получават месечни помощи за отглеждане на дете до една година, по реда на чл. 8, ал. 1 от Закона за семейни помощи за деца (ЗСПД).

- Изграждане на Звено „Майка и бебе”.

Община Бяла е една от 82-те в цялата страна, която ще продължи да предоставя социалната услуга "Приемна грижа".

Проектът "Приеми ме 2015" се изпълнява от Агенцията за социално подпомагане в партньорство с общините в България. Неговата цел е да се разшири обхватът на услугата "приемна грижа" и да се затвърди нейното предоставяне на местно ниво като алтернативна форма за отглеждане в семейна среда на деца в риск.

Срокът за изпълнение на Договор № BG05M9OP001-2.003-0001-C01 е 32 месеца с продължителност до 31.12.2020 г.

Получените трансфери по проект „Приеми ме 2015“ в извънбюджетната сметка на Община Бяла за периода 01.01.2019 – 31.12.2019 г. са 288 533,69 лв. като в т. ч. са разходи пряко свързани с дейностите по проекта и разходи за организация и управление.

Община Бяла, като доставчик на социалната услуга „Приемна грижа”, сключва договор за отглеждане на дете от приемно семейство, както и договор за настаняване на дете в професионално приемно семейство. Професионалните приемни родители получават месечно възнаграждение и месечна издръжка на детето, в зависимост от неговата възраст.

Общия брой на утвърдените професионални приемни родители е 30,като през 2019 г. в Община Бяла в професионални приемни семейства са настанени 26 деца. За 25 деца настаняването е прекратено, като причините за това най-често са осиновяване или реинтеграция на детето в биологичното семейство.

В община Бяла се предприемат редица **целенасочени мерки за предотвратяване на социално изключване на младите хора в риск на възраст от 18 до 25 години.**

Дирекция „Социално подпомагане” - Бяла е ангажирана и оказва помощ на млади хора в риск при наличие на потребност по реда на Закона за социално подпомагане и Правилника за неговото прилагане. Гарантирането на адекватни и устойчиви социални плащания е важен елемент на подкрепата за уязвимите групи в обществото, на политиката за намаляване на бедността и насърчаването на социалното включване. Осигуряването на материална подкрепа е свързано със социалната закрила и социалното включване чрез: по-добра целенасоченост на социалните помощи и помощите за хора с увреждания; подпомагане на семейства с деца; прилагане на диференциран подход в зависимост от конкретните потребности на подпомаганите

лица и семейства. Тази подкрепа се гарантира със средства от държавния бюджет. Съществено измерение на приоритета за гарантиране на адекватни и устойчиви социални плащания е осигуряването на материална подкрепа и подпомагане на семействата с деца.

Предоставянето на социални помощи по Закона за социално подпомагане е един от инструментите за подкрепа на хората с увреждания, като специфично уязвима група в обществото.

Социални услуги в общността (включително от типа подкрепа, придружаване, менторство), подходящи за млади хора на възраст от 18 до 25 години в риск.

Социалните услуги в общността са сред основните инструменти, чрез които се насърчава социалното включване на уязвимите групи. Те се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицата, в т.ч. на млади хора на възраст до 29 години в риск.

Целогодишно се осъществяват съвместни инициативи с Дирекция „Социално подпомагане“ - Бяла, сдружение „БАЛИЗ” и СНЦ „Еквилибриум” - гр. Русе. Провеждат се редовни срещи и консултации с работещите в институциите за деца. При необходимост се провеждат информационни и разяснителни кампании, както и дарителски акции.

През 2019 г. в социалната услуга „Личен асистент“, 11 младежи са включени като потребители, а 4 лица са работили като лични асистенти.

От началото на м. септември 2019 г. с прилагането на механизма по Закона за личната помощ се подпомагат 9 ползватели, а 2 лица са работили като лични асистенти.

Община Бяла предоставя услугата „Осигуряване на топъл обяд“ на 2 потребители на възраст до 29 г.

Развитие на социалните услуги за млади хора в специализираните институции към подготовка за извеждането и интегрирането им в общността.

Социалните услуги, които се предоставят на територията на община Бяла, имат за цел подкрепа на индивидуалното развитие, придобиване на нови способности и самостоятелност на децата. Оказва се и специализирана подкрепа на родителите за повишаване на тяхната осведоменост и увереност при отглеждането и възпитанието на дете/младеж със специални потребности.

В община Бяла са разкрити и функционират 2 социални услуги, подходящи за млади хора на възраст от 15 до 29 години в неравностойно положение, подпомагащи тяхното интегриране в общността: **Център за социална рехабилитация и интеграция** и **Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания,** които са услуги от резидентен тип. С договори № Д-237/ 21.08.2019 г. и № Д-238/21.08.2019 г. Община Бяла възлага управлението на двете услуги на СНЦ „Еквилибриум” гр. Русе за срок от три години.

Потребителите на Центъра за социална рехабилитация и интеграция в гр. Бяла на възраст 15-18 години са 10 на брой през 2019 г..

Предоставяните целенасочени конкретни дейности са с краткосрочна и дългосрочна продължителност и обхващат:

1. Консултативни дейности;
2. Терапевтични дейности;
3. Рехабилитационни и интеграционни програми и дейности;
4. Медицинска рехабилитация.

Програмите, предлагани в ЦСРИ, се разработват в съответствие с потребностите на целевите групи. Лицата ползват дейностите и програмите (индивидуални или групови) почасово - всеки ден. Психологическата подкрепа е насочена към

възстановяване и поддържане на психическото равновесие. Тя е изключително важна при децата и младежите, когато е наложителна промяна в ценностните нагласи и мотивацията.

ЦСРИ - гр. Бяла е модерно оборудван с нужните за терапиите уреди, с рампа и асансьор за улеснен достъп, в съответствие с нормативните изисквания за достъпна архитектурна среда. Услугата е мобилна за тези, които живеят в малките населени места на община Бяла или са трудно подвижни. Мобилната работа се предлага с цел по-широко обхващане на целевите групи и предотвратяване процеса на социално изключване, чрез използване ресурсите на услугата ЦСРИ.

- Центърът за настаняване от семеен тип за деца без увреждания / ЦНСТДБУ / в гр. Бяла е с капацитет 8 места. В него се предоставя сигурна и защитена среда чрез индивидуална грижа и подкрепа за деца и младежи, като за целта са осигурени много добри битови и хигиенни условия.

ЦНСТДБУ е социална услуга в общността - резидентен тип, в която деца и младежи до завършване на образованието си, водят относително независим начин на живот, подпомагани от професионалисти. На всеки младеж се осигурява правото на избор по отношение на свободно време, социални дейности, културни интереси, установена практика на ежедневния живот, лични и социални отношения.

3.6. Младежки дейности и спорт

В Община Бяла ежегодно се разработва План за изпълнение на Националната стратегия за младежта (2010 – 2020 г.) Общината създава възможности за:

* подкрепа на дейността на младежки клубове и организации;
* популяризиране на дейността им;
* подкрепа на младежки инициативи и проекти, свързани с развитието на младежката политика;
* реализация на съвместни проекти и инициативи между местната власт и младите хора;
* участие на младите хора в местното самоуправление при решаване на младежки проблеми.

В условията на пазарна икономика доброто образование е важно условие за трудова и социална реализация на младите хора и за пълноценното им участие в обществения живот.

Община Бяла разполага с добре разгъната образователна мрежа, която гарантира равнопоставен достъп до образование, в т.ч. извънкласни дейности.

По отношение на образователна политика, местното управление се стреми да осигурява качествено образование на младите хора като:

- подпомага и оказва помощ при разработване и реализиране на проекти в общинските учебни и детски заведения;
- поддържа и обновява сградния фонд на учебните и детските заведения, детски и спортни площадки, зони за отдих, посещавани от младежите;
- осигурява максимални условия за равен достъп на младите хора за образование;
- предприема мерки и провежда действия по превенция и ограничаване на отпадането от училище;
- изготвя програми за ограничаване на агресията сред младите хора;
- осигурява допълнителна педагогическа работа с деца през ваканциите, като се използва ресурса на социалните програми, насочени към безработни лица с педагогическа правоспособност.

За младежи, навършили 16 години, е осигурена възможност за самостоятелна форма на обучение в следните училища на територията на общината: СУ „Панайот Волов”, Професионална гимназия и ОУ „Н. Й. Вапцаров”- гр. Бяла, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий” - с. Полско Косово.

Чрез Закона за насърчаване на заетостта ще бъдат наемани безработни младежи с основно и по-ниско образование и без квалификация за чиракуване под ръководството на наставник.

Доброволчеството предоставя много възможности на младите хора да проявяват хуманност и грижа за другите, както и за утвърждаване на общочовешки ценности. В Община Бяла успешно се развива Българския младежки червен кръст в двете средни училища. Увеличава се броят на доброволците, които са активни участници в превантивната дейност в борбата срещу рисковите фактори сред младите хора. Информационни кампании се организират самостоятелно или в сътрудничество с РУ - Бяла и НЧ „Трудолюбие 1884” - Бяла. Те се провеждат по повод Световни и Международни дни - за борба с тютюнопушенето, наркотиците, с трафика на хора, за толерантност, за правата на човека, срещу ХИВ/СПИН и др. Младежите с готовност се включват доброволно при всяка необходимост от помощ. И през 2019 г. в Деня на Червения кръст от Областния съвет на БЧК - Русе бяха наградени доброволци от община Бяла.

Част от инициативите на младите хора в рамките на Плана за изпълнение на Националната стратегия за младежта през 2019 г. са показани в Таблица № 47.

Таблица 47. Реализирани дейности в Плана за младежта за 2019 г. в община Бяла

№ по ред	Дейност	Период за изпълнение	Отговорни институции организатори участници
	I. Социално-културни дейности:		
1.	Ден на розовата фланелка - за борба с тормоза в училище	февруари 2019 г.	МКБППМН, БМЧК
2.	Общински театрален фестивал	април 2019 г.	Община Бяла, училища
3.	Ден на Европа	9 май 2019 г.	Община Бяла, училища
4.	Среща на Кмета на Община Бяла с абитуриенти от СУ „П. Волов” и Професионална гимназия	май 2019 г.	Община Бяла
5.	XVIII Национален конкурс за поезия „Искри над Бяла”	юни 2019 г.	Община Бяла, училища, НЧ „Трудолюбие 1884”
6.	Фолклорен събор „Бяла 2019”	юни 2019 г.	Община Бяла, НЧ „Трудолюбие 1884”
7.	Музикални вечери	юни - август 2019 г.	Община Бяла
8.	Ден за борба с наркоманиите	26 юни 2019 г.	МКБППМН, БМЧК
9.	Седмица на мобилността	септември 2019 г.	Община Бяла, училища
10.	Благотворителни акции	текущо през годината	Община Бяла, училища, БМЧК, младежи доброволци
	II. Образование - формално и неформално:		
1.	Тренингови обучения по метода „Връстници обучават връстници” на нови членове на БМЧК	текущо през годината	Община Бяла, БМЧК
3.	Отбелязване на Международния ден на Земята	22 април 2019 г.	Община Бяла, училища, доброволци

4.	Обучение на тема: „Моето CV” и „Как да търсим работа ефективно“	май 2019 г.	Община Бяла, Д „БТ”
5.	Професионално ориентиране, чрез Център за кариерно ориентиране към РУО - Русе	текущо през годината	Училища
III. Социална и здравна защита:			
1.	Тренингови обучения по метода „Връстници обучават връстници”	текущо през годината	Община Бяла, училища, БМЧК
2.	Обучителни семинари на различни теми: „Насилието и начини за предпазване”, „Агресия”, „Трафик на хора” и др.	текущо през годината	Община Бяла, МКБППМН, училища
3.	Ден на спорта	17 май 2019 г.	Община Бяла, училища
4.	Организиране на кампания за доброволно кръводаряване	септември 2019 г.	БМЧК, Община Бяла
5.	Ден за почит на жертвите от ПТП	ноември 2019 г.	БМЧК, Община Бяла
6.	Световен ден за борба срещу СПИН	1 декември 2019 г.	Община Бяла, МКБППМН, училища
7.	Общински турнир по шахмат	февруари 2019 г.	Община Бяла, училища
8.	Турнир по футбол на малки вратички	април 2019 г.	Община Бяла, ФК „Бенковски”
9.	Състезание Стрийт фитнес	юни 2019 г.	Община Бяла
10.	Състезание - шоу „STRONGMAN”	септември 2019 г.	Община Бяла, СК Херкулес
IV. Равнопоставеност и антидискриминация:			
1.	Ромска Нова година - Василица	13 януари 2019 г.	Община Бяла
2.	Международен ден на ромите	8 април 2019 г.	Община Бяла
3.	Международен ден за толерантност	16 ноември 2019 г.	Община Бяла, МКБППМН
4.	Международен ден на правата на човека	10 декември 2019 г.	Община Бяла, МКБППМН
5.	Включване на младите хора в европейски и национални програми за заетост	текущо през годината	Община Бяла, Д „БТ”
6.	Дискусионни форуми с младежи за обсъждане на идеи и предложения	текущо през годината	Община Бяла

Източник: Общинска администрация

В град Бяла има изградена добра спортна база, която включва официално и тренировъчно футболно игрище, лекоатлетическа писта, тенис корт и плувен басейн. В отлично състояние е спортният комплекс на стадион "Георги Бенковски" в гр. Бяла. В общината като цяло има добри условия за развитие на спортно-състезателна дейност.

Спортният комплекс разполага с игрище за футбол и лекоатлетическа писта, които се поддържат в добро състояние. Има също тренировъчно игрище, игрище за хандбал и за тенис на корт.

Добри резултати през последните години постигат футболните отбори – деца, юноши и мъже. Отборът по хокей на трева участва в републикански първенства и е един от малкото такива клубове в страната. За развитие на масовата физкултура и спорт сред децата спортната база се предоставя за ползване на училищата за провеждане на различни спортни прояви и турнири.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

4.1. Транспортна инфраструктура, транспортна мрежа и транспортно обслужване

Местоположението на общината от географска гледна точка е стратегическо и определя мястото й в националната транспортна, енергийна и съобщителна инфраструктура. Освен че е граница на две области, през нейната територия минават важни пътища и комуникационни възли - първостепенните пътни артерии за София и южната граница, железопътната линия Русе - София, магистрален оптичен кабел, международни кабелни връзки и др.

От североизток на югозапад, през централната част на общината преминава участък от 24,8 km от жп линията Русе – Горна Оряховица – Стара Загора – Димитровград – Подкова.

През общината преминават частично 7 пътя от Републиканската пътна мрежа на България с обща дължина 65,3 km:

- началният участък от 6,2 km от Републикански път I-3 (от km 0 до km 6,2);
- участък от 20,1 km от Републикански път I-5 (от km 45,9 до km 66,0);
- началният участък от 32 km от Републикански път II-51 (от km 0 до km 32,0);
- началният участък от 2,2 km от Републикански път II-54 (от km 0 до km 2,2);
- началният участък от 2 km от Републикански път III-514 (от km 0 до km 2,0);
- последният участък от 0,4 km от Републикански път III-4072 (от km 11,3 до km 11,7);
- началният участък от 2,4 km от Републикански път III-5101 (от km 0 до km 2,4).

Община Бяла е разположена в регион, в който са развити всички видове транспорт – автомобилен, железопътен, воден и въздушен. През територията на този регион преминават коридор № 7 – трансевропейският воден път Рейн – Майн – Дунав от Ротердам до Сулина, и коридор № 9, който свързва Северна, Средна и Източна Европа с Егейско море. На територията на общината няма изградени и функциониращи участъци от автомагистрали. През територията на общината ще премине трасето на АМ Русе – В. Търново. Изработен е ПУП – парцеларен план, направено е обявление в ДВ, следва да започне процедура по отчуждаване. Влиянието на този голям инфраструктурен проект с регионално и национално значение върху инфраструктурното развитие, свързаността и достъпността на територията е разгледано в т. 11 на Част I от настоящия ПИРО

Местоположението на общината предлага удобен транспортен достъп до Русе, Велико Търново, София, голямото черноморско пристанище Варна, черноморските пристанища и курорти, пазарите на Румъния.

Състоянието на пътищата от републиканската пътна мрежа, които преминават през територията на община Бяла е сравнително добро и се поддържат от Областно пътно управление.

През територията на община Бяла се стопанисват от ОПУ Русе шест пътя от Републиканската пътна мрежа. Таблица № 48.

Таблица 48. Пътища от републиканската пътна мрежа, преминаващи през територията на община Бяла

Р П №	Трасе на пътя	Километраж на територията на община Бяла	Дължина на територията на община Бяла

I-3	Гара Бяла – о.п. Плевен – Луковит – Ботевград	от км 0+000 до км 7+000	7.000 км
I-5 /E85/	Русе – Бяла – В. Търново – о.п. Дебелец – Габрово – Шипка – Казанлък – о.п. Стара Загора – Хасково – Кърджали – Маказа	от км 45+900 до км 65+200	19.300 км
II-51	Бяла – Копривец – Водица – о.п. Попово – Дралфа – о.п. Лозница – Мировец – (о.п.Разград – о.п. Шумен)	от км 0+000 до км 30+000	30.000 км
II-54	(Бяла – Полски Тръмбеш) кв. Гара Бяла – Ценово – Пиперково – Караманово – Вардим – (Новград – Свищов)	от км 48+000 до км 52+610	4.610 км
III-501	Русе – Иваново –Две могили – Бяла	от км 0+000 до км 12+350	12.350 км
III-5101	(Бяла – Копривец) – Пет Кладенци – Борово – (Русе – Бяла)	от км 0+000 до км 2+600	2.600 км

Източник: ОУП на община Бяла

Пътища III-514 и III-4072 не се стопанисват от ОПУ Русе и поради периферното си местоположение не оказват влияние на транспортната обстановка.

Общата дължина на Републиканската пътна мрежа възлиза на 65.710 км разпределени както следва:

I клас	26.300 км	40.03 %
II клас	32.200 км	49.00 %
III клас	7.210 км	10.97 %

При площ на общината от 352 км^2 това дава плътност на РПМ от 0.1867 км/км^2 по–голяма от средната за страната 0.1766 км/км^2.

Най- важен за общината е първокласният път I-5 / E85 /. Той е част от Европейски транспортен коридор № IX: „Букурещ – Русе – Велико Търново – Хасково – Александруполис". Пътят е важна транспортна връзка между Северна и Южна България. Той свързва общината с областния център гр. Русе. Това е и пътят с най - много пътнотранспортни произшествия в общината. Състоянието на пътната настилка е добро за 2.00 % от пътя, от км 51+634 до км 51+986, средно за 68.00 % от пътя, от км 51+986 до км 65+200 и лошо за 30.00 %, от км 45+900 до км 51+634. Ширината на пътното платно варира от 7.50 м до 14.50 м.

Път I-3 дава връзка на общината към гр. Плевен и столицата гр. София. Състоянието на пътната настилка е добро за 46.74 % от пътя, от км 0+000 до км 0+882 и от км 3+310 до км 5+700 , средно за 15.36 % от пътя, от км 5+700 до км 6+775 и лошо за 37.90 %, от км 0+882 до км 3+310 и от км 6+775 до км 7+000. Ширината на пътното платно е 7.50м.

Път II-51 дава връзка на общината със съседната област Търговище и източните части на страната. Състоянието на пътната настилка е добро за 93.10 % от пътя, от км 0+000 до км 27+930 и лошо за 6.90 % от пътя от км 27+930 до км 30+000. Ширината на пътното платно варира от 6.80 м до 9.00 м.

Път II-54 е връзка към гр. Свищов. Състоянието на пътната настилка е средно за 15.91% от пътя, от км 1+850 до км 2+200 и лошо за 84.01 % от пътя от км 0+000 до км 1+850. Ширината на пътното платно варира от 6.50 м до 7.00 м.

При третокласните пътища III-501 и III- 5101 настилката е в лошо състояние. Ширината на пътното платно и при двата пътя е 6.00 м.

Републиканската пътна мрежа в община Бяла е ситуирана така, че осигурява лесен и бърз достъп до всички краища на страната. Общото състоянието на пътната настилка е сравнително добро.

Състояние на пътната настилка	**Дължина на РПМ**	**Процент**
Добро	31.560 км	48.04 %
Средно	14.640 км	22.28 %
Лошо	19.500 км	29.68 %

Важна съставна част от пътната инфраструктура е *Общинската пътна мрежа*. Общинските пътища са 16 броя с обща дължина 59.460 км. Чрез тях се осъществяват връзките между населените места в рамките на общината. Тези пътища са: Таблица № 49.

Таблица 49. Пътища от общинската пътна мрежа

Път №	**Трасе на пътя**	**Дължина км**
RSE1003	/I-5, Обретеник – Бяла/ Волово – Гр. община (Борово – Бяла) – Ботров – Бяла/I-5/	10.700 км
RSE1022	/II-51, Бяла - Копривец/ – Бистренци – Дряновец - Копривец/ II–51/	12.900 км
RSE1210	/II-54/Ценово – Долна Студена – Гр. община (Ценово – Бяла) – Ботров/RSE1003/	0.400 км
VTR1233	/III-407/Павел – Гр. община (Полски Тръмбеш – Бяла) – Босилковци – Бяла, кв. Гара Бяла - /II-54/	10.000 км
VTR1289	/ III-407, Лозен – Орловец / – Гр. община (Стражица – Бяла) – /RSE1022/	2.900 км
RSE2020	/ I-3, Бяла – п. к. Страхилово/ - Пейчиново – Босилковци / VTR1233/	4.800 км
RSE2028	/I-5, Бяла – Полски Тръмбеш/ – м. Старите лозя – Полско Косово – гробищен парк	2.750 км
RSE3021	/II-51, Бяла - Копривец/ – Почивна станция „Гората”	5.600 км
RSE3023	/RSE1003, Ботров – Бяла/ – Депо ТБО Бяла	0.500 км
RSE3027	/VTR1233, Босилковци – кв. Гара Бяла / – м. До село	0.920 км
RSE3029	/II-54, кв. Гара Бяла – Ценово/ кв. Гара Бяла – гробищен парк	1.030 км
RSE3030	/RSE1022, Бистренци – Копривец /Дряновец – гробищен парк	1.210 км.
RSE3032	/RSE1022, п.к. Пет Кладенци – Дряновец/ Бистренци – Керамична фабрика	1.200 км
RSE3033	/II-51, Копривец – Водица/Лом Черковна – гробищен парк	0.550 км
RSE3035	/II-51, Копривец – Водица/Лом Черковна – лесопарк Боаза	2.900 км
RSE3037	/I-5, Бяла - Полско Косово/ - х. Балтора	1.100 км

Източник: ОУП на община Бяла

IV-класната пътна мрежа на територията на общината е с обща дължина 42,4 км. Вътрешната улична мрежа в гр. Бяла е с дължина 48 км, почти изцяло благоустроена –

изпълнена с трайна асфалтова и бетонова настилка. За останалите населени места, с дължина на уличната мрежа от 170 км са благоустроени 130 км. Общинската пътна мрежа е добре структурирана, като няма населени места без осигурен транспортен достъп. Общата дължина на общинските пътища е 59.460 км, което дава плътност от 0.1689 км/км^2 малко над средната за страната 0.1614 км/км^2.

Повечето от пътищата са в лошо състояние, като се нуждаят от рехабилитация, а пътят от Босилковци до Пейчиново - и от разширение.

Общата плътност на Републиканската и Общинската пътни мрежи е 0.3556 км/км^2 по–голяма от средната за страната 0.3380 км/км^2.

През територията на община Бяла преминава четвърта главна ж.п. линия „Русе – Горна Оряховица - Подкова", която в този участък е единична и електрифицирана. Дължината на железопътната мрежа на територията на общината е 24.400 км. Техническото състояние на релсо – траверсовата скара е добро и гарантира заложените в графика за движение на влаковете скорости. На територията на общината са разположени следните експлоатационни пунктове: гара Бяла, гара Моруница, спирка Полско Косово, спирка Стърмен. Па трасето на ж.п. линията са разположени шест прелеза: км 72.481, км 74+482, км75+228 в междугарието Моруница – Бяла, км 76+696 в гара Бяла, км 82+701, км 84+397 в междугарието Бяла – Полски Тръмбеш.

В „Стратегия за развитие на транспортната инфраструктура на Р. България до 2020 г." не се предвижда да бъдат изпълнявани проекти за развитие на железопътната мрежа на територията на община Бяла.

Независимо от ограничените финансови ресурси, през плановия период 2014 – 2020 г. о община Бяла бяха ремонтирани реконструирани улици, тротоари и улично осветление, както следва:

1.Със средства от Републиканския бюджет през 2014 г. е извършен основен ремонт и реконструкция на транспортна инфраструктура „Черни дол" – Бяла;

2. Със средства от Републиканския бюджет през 2014 г. е извършен основен ремонт на път с.Босилковци-кв.гара Бяла – 10 км;

3. Със средства от Републиканския бюджет през 2014 г. е извършен ремонт на път Ботров – Стърмен от 7+987 до 13+237 – 5 км;

4. По проект към ПРСР „Рехабилитация на част от общински път RSE 1003 /Ботров-Стърмен-Бяла/ от км 13+237 до км 15+959, община Бяла" 2013 – 2015 г., е рехабилитиран участък от пътя, с обща дължина 2,722 км, който свързва с.Стърмен с град Бяла;

5. Със средства от Републиканския бюджет през 2014 г е извършен Основен ремонт на път Бистренци-Дряновец-Копривец – 10,5 км;

6. По проект към ПРСР "Реконструкция и изграждане тротоари, площади и улично осветление в гр. Бяла" за обектите: пл. „Славейков", ул. „Ст. Стамболов", ул. „Отец Паисий", ул. „Княз Борис I", ул. „П. Волов", ул. „В. Левски", ул. „Цар Освободител", ул. „Братя Миладинови", ул. Хаджи Димитър", ул. „11 декември", ул. „Плевен" , до 2014 г. са реконструирани и обновени тротоарни настилки - 20 136 кв.м., поставени са нови осветителни тела - 331 бр., реновирани - 107 бр., доставени и монтирани 1006 бр. бетонови кошчета за отпадъци;

7. Със средства от Общинския бюджет през 2014 г. е положена асфалтова настилка по ул."Средна гора" – гр. Бяла;

8. Със средства от Общинския бюджет през 2014 г. е възстановена настилка на ул. "Партизанска" - с.Босилковци;

9. Със средства от Общинския бюджет през 2014 г. са изградени подпорни стени по ул. "Черни дол"-гр. Бяла;

10. Със средства от Общинския бюджет през 2015 г. е изградена бетонова настилка кв. "Освобождение"-част от ул. "Осъм" и "Арда"- гр. Бяла;

11. Със средства от Общинския бюджет през 2015 г. са извършени Основен ремонт и реконструкция инфраструктура-ул. "Черни дол"-гр. Бяла;

12. Със средства от Общинския бюджет през 2015 г. е положена асфалтова настилка по ул. "Средна гора"- гр. Бяла;

13. Със средства от Общинския бюджет през 2015 г. е извършен частичен ремонт на паважна настилка по ул. "Васил Левски"- гр. Бяла;

14. Със средства от Общинския бюджет през 2015 г. е извършен основен ремонт настилка ул. "Климент Охридски"- гр. Бяла;

15. Със средства от Общинския бюджет през 2016 г. е извършена рехабилитация на част от настилка от ул. "Братя Миладинови" и зад пазара;

16. Със средства от Общинския бюджет през 2016 г. е извършена на ул. "Г. Бенковски"-гр. Бяла от ОК382 до ОК376 (от площад до ул. "Бр.Миладинови")

17. Със средства от Общинския бюджет през 2016 г. е извършен основен ремонт на ул."Бунар Хисар"-гр. Бяла - ОК 395 до ОК 368;

18. Със средства от Общинския бюджет през 2016 г. е извършена рехабилитация на ул. "Г. С. Раковски" - гара Бяла ОК182 до ОК67;

19. По проект към ПРСР „Реконструкция и рехабилитация на част от IV-класен път VTR1233 (№IV-40964) „Павел – Босилковци – Гара Бяла“ от общинската мрежа, от км. 2+000 до км. 12+000 с обща дължина 10 000 метра“ 2017 – 2020 г. са извършени реконструкция и рехабилитация на част от IV-класен път VTR1233 (№IV-40964) „Павел – Босилковци – Гара Бяла“ от общинската мрежа, от км. 2+000 до км. 12+000 с обща дължина 10 000 метра;

20. Със средства от Държавния и Общинския бюджет през 2017 г. е извършен основен ремонт на улица „Васил Левски”;

21. С капиталови разходи през 2017 г. е извършен основен ремонт чрез асфалтиране на пътното платно на част от улиците „Климент Охридски“ – гр. Бяла и ул. „Скобелева“ гр. Бяла;

22. С капиталови разходи през 2017 г. е извършен основен ремонт чрез асфалтиране на пътното платно на улиците „Капитан Бендерев“, ул. „Кичево“ ул. „Стефан Караджа“, ул. „Черни дол“, ул. „Македония“, ул. „Стефан Стамболов“, ул. „Шишман“, ул. „Никола Обретенов“, ул. „Янтра“, ул. „Княз Борис I“, ул. „Георги Живков“ – всичките в гр. Бяла, и ул. „Георги Димитров“ – с. Полско Косово;

23. С капиталови разходи през 2018 г. е извършен ремонт и полагане на асфалт на околовръстен път и кръстовище на улиците "Места", „Искър“, „Осъм“ и „Камчия“ в квартал „Освобождение“ в гр. Бяла;

24. С капиталови разходи през 2018 г. е извършен ремонт и полагане на асфалт на част от улица "Христо Ботев" в гр. Бяла и на част от улица „Княз Батенберг“ в гр. Бяла;

25. С капиталови разходи през 2018 г. е извършен ремонт и полагане на асфалтова настилка на улица "Трайчо Костов" в квартал гара Бяла и на ул. „В. Коларов“, в с. Полско Косово;

26. С капиталови разходи и собствени средства през 2018 г. са асфалтирани улици в с. Стърмен, на стойност 15 222 лв;

27. По проект към ПРСР „Реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици, тротоари и принадлежностите към тях в град Бяла“в периода 2018 – 2020 г. са извършени реконструкция и рехабилитация на 6 големи улици в град Бяла: „Цар Освободител“; „Г. Бенковски“; „П. Волов“; „Ив. Папазов“; „Отец Паисий“; „Железничарска“;

28. В рамките на ПроектB-TEN: Подобрени пътни възли в общините Гюргево-Бяла за по-добра свързаност с инфраструктурата на TEN-T мрежата“, изпълняван в партньорство с Окръжен съвет Гюргево от РРумъния, който е и Водещ партньор по

проекта,през периода 2018 – 2023 г. се предвижда реконструкция и рехабилитация на улици, тротоари и ул. осветление на 8 участъци от улици в град Бяла, а именно: ул. "Р. Димитриев"; ул. "М. Папасчиков"; ул. "5-ти октомври" -- от ул. "Иларион Драгостинов"; ул. "11-ти декември"; ул. "Н. Вапцаров"; ул. "Васил Априлов"; ул. "Александър Стамболийски".

През отчетния период са извършени и други дейности, свързани с рехабилитацията на уличната мрежа в град Бяла:

- полагане на асфалтова настилка на Общински кооперативен пазар в град Бяла с източник на финансиране целевата субсидия за капиталови разходи;
- ремонт на настилка пред блок „Тинтява“ в град Бяла с източник на финансиране целевата субсидия за капиталови разходи;
- изграждане на главна алея към църква „Св. Пантелеймон“ в квартал Гара Бяла със собствени средства;
- изграждане на паркинг и подход към паркинг в квартал гара Бяла със собствени средства.

Транспортно обслужване на населението

Автомобилните и автобусните транспортни услуги на територията на общината се извършват от общинска фирма „Беску” ЕООД. В транспортната схема на община Бяла са включени градски и междуселищни автобусни линии. Градска автобусна линия осигурява връзката с ж.п. гара Бяла. С междуселищните автобусни линии са осигурени връзки на населението с общините: Ценово, Борово, Две Могили и Русе. Автобусни линии, минаващи през града, осигуряват връзката на пътуващите с други градове и общини в страната.

4.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура

Всички села на територията на Община Бяла са водоснабдени. Водоснабдяването се осъществява от:

- Водопровод от Батинската водоснабдителна група;
- Водопровод от с. Баниска, община Две могили;
- Собствени водоизточници.

Водоснабдителната и водопреносната мрежа се стопанисва и поддържа от “Водоснабдяване и канализация” – ООД гр. Русе, чрез ПЕР (производствено-експлоатационен район) в гр. Бяла. Водопроводната мрежа от водоизточниците до облекчителните резервоари е в сравнително добро техническо състояние и е изградена основно през 1982 - 1991 г. Поддържането и рехабилитацията й са елементи от инвестиционната програма на експлоатационното дружество.

Само в общинския център в гр. Бяла има изградена канализационна система за събиране и отвеждане на отпадъчните води. В края на 2015 г. община Бяла реализира проект „Интегрирано управление на водите на територията на гр. Бяла, област Русе – етап I“ по ОП „Околна среда“ 2007 – 2013 на обща стойност 41.4 млн. лв., в рамките на който в гр. Бяла бе изградена пречиствателна станция за 14 100 еквивалент жители заедно с прилежащата й инфраструктура. Беше доизградена канализационната мрежа в града и беше реконструирана водопроводната мрежа по улиците, по които бяха инсталирани нови канализационни тръби.

Градът има изградена канализационна мрежа с дължина 15.170 км. Канализационната мрежа се състои от 10 броя главни и 136 броя второстепенни профили. Канализацията е смесена – за дъждовни и битови води. Канализацията е изцяло изградена от бетонови тръби – ø 200 до ø 600 и елипсовидни профили 60/90 и 80/120. Реконструираната водоснабдителна мрежа в рамките на проекта е 16,99 км, а новоизградените колектори - 4,25 км.

Със средства от общинския бюджет през 2014-2015 г. беше изградена канализация по ул. "Добри Чинтулов"-ОК 62 до ОК 117 и РШ1-гара Бяла и по ул. "Ал. Стамболийски"-ОК 53 до ОК 216, кв. гара Бяла. През 2017 г., с капиталови разходи беше изградена канализация по улиците: Йосиф Хербст“- гара Бяла от ОК 219 до ОК 118 /пр. 35/- 44 метра; Йосиф Хербст“- гара Бяла от ОК 219 до ОК 124 /пр. 32/- 175 метра; Гео Милев“- гара Бяла от ОК 216 до ОК 237 /пр. 22/ - 125 метра; ул. Митко Палаузов“- гара Бяла от ОК 67 до ОК 53 /пр. 23/- 90 метра, и ул. Митко Палаузов“- гара Бяла от ОК 67 до ОК 53 /пр. 33/ - 65 метра.

В квартал гара Бяла делът на изградените главни профили и довеждащият колектор е 100%. Същите са изградени от елипсовиден профил 200/150 и бетонови тръби ø 300 до ø 500. Общата дължина на изградената канализационна мрежа е над 5 500 метра.

В останалите населени места в общината обаче понастоящем липсва канализационна мрежа, а на много места водопроводната мрежа е в недобро състояние поради остарелите водопроводни тръби, което води до многобройни аварии и прекъсване на водоснабдяването.

4.3. Енергийна инфраструктура и енергийна ефективност

Електроснабдяването на община Бяла и цялостното стопанисване на електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се осъществява от “Енерго-Про Мрежи” АД.

“Енерго-Про Мрежи” АД, (от 30 януари 2018 г - "Електроразпределение Север") електроенергийният системен оператор, осъществява единното оперативно планиране, координиране и управление, осигурява експлоатацията, поддръжката и надеждното функциониране на електропреносната мрежа, поддържането на спомагателните мрежи, както и ремонтните дейности и услуги и поддържа електропроводи високо напрежение на територията на община Бяла.

Всички 11 населени места на територията на община Бяла са електрифицирани и нуждите на населението от електропотребление са задоволени.

Улично осветление е изградено във всички населени места. Съгласно разработената програма за енергийна ефективност всички осветителни тела в общината са подменени и през 2016 г. са монтирани енергоспестяващи осветителни тела с мощност от 15 и 30 W, което води до 3 пъти намаление на разходите за поддържане на уличното осветление.

Община Бяла притежава потенциал за използване на ВЕИ, който може да осигури част от общата, необходима енергия чрез развитие, разработване и използване на възобновяемите ресурси, най-вече слънчевата енергия. Във връзка с това в община Бяла е разработена и се изпълнява Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020-2022 г.

Голяма част от използваните имоти общинска собственост за образователни, социални и културни нужди през плановия период 2014 – 2020 г. не са били обект на мерки по енергийна ефективност. С оглед подобряване на енергийната ефективност на общината през този период са реализирани следните проекти за повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ:

1. Проект „Повишаване на енергийната ефективност чрез използване на възобновяеми източници на енергия в общинско болнично заведение МБАЛ „Юлия Вревская” ЕООД”, изпълнен през 2015 – 2016 г., по Програма BG 04 „Енергийна ефективност и възобновяема енергия” Процедура BG 04-02-03 „Повишаване на енергийната ефективност и използване на възобновяема енергия в общински и държавни сгради и локални отоплителни системи”. Резултатът от проекта е доставка и

изграждане на слънчева и аеротермална инсталация за производство на енергия за отопление и охлаждане за увеличаване енергия от ВЕИ в 296 914 000 Wh/годишно, а очакваното увеличение на намаляването на вредните емисии от CO2 в тонове/годишно – 38,952 t/годишно. Съоръжението използва възобновяемата енергия от околния въздух и слънцето;

2. Проект „Ремонт и оборудване на общински административни сгради в гр. Бяла, с. Копривец и с. Лом Черковна, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност“ 2019 – 2022 г. Одобрено е финансирането само на единия обект от 3-те, с които Община Бяла кандидатства:Административната сграда на Кметство Лом Черковна. Проектът е по Подмярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от ПРСР за периода 2014 – 2020 г. и предвижда саниране и рехабилитация на сградата на Кметство Лом Черковна, в която се предоставят административни услуги на граждани;

3. Проект „Реконструкция на съществуваща сграда за съблекални към спортен комплекс и въвеждане на мерки за енергийна ефективност“ през 2017 г., по Проект „Красива България“, Кампания 2017 г. към МТСП, мярка М01 „Подобряване на обществената среда в населените места“;

4. Проект „Ремонт на сградата на ДГ „Пролет“ и въвеждане на мерки за енергийна ефективност“ , през 2020 г., по Проект „Красива България“, Кампания 2020 г.

4.4. Телекомуникационна инфраструктура

През територията на община Бяла преминава оптичен телефонен кабел – трансгранична съобщителна връзка, която осигурява голям капацитет за развитие на съвременни съобщителни връзки. Територията на общината има покритие от основните мобилни оператори в страната – А1, Теленор и Виваком, но покритието в по-малките населени места не навсякъде е добро. Освен това в някои от селата в община Бяла липсват доставчици на интернет услуги.

Комуникационно-информационната инфраструктура включва още и услугите, предлагани от РУ ”Далекосъобщения” – Русе и ТП “Български пощи”.

През плановия период 2014 – 2020 г. завърши модернизацията на съществуващите АТЦ – подмяната на аналоговите АТЦ с цифрови.

През 2020 г. със средства от Европейския съюз бе изпълнен проект „Инсталиране на безплатен, безжичен Интернет по инициативата на ЕС WIFI4EU“, с който беше подобрена мобилната инфраструктура и комуникациите.

5. Екологично състояние и рискове

5.1. Състояние на въздух, води, почви и шум

Община Бяла се отличава с относително чиста околна среда – незамърсени води, въздух и почви, сравнително добре развита и поддържана зелена система. Анализът на компонентите на околната среда показва едно сравнително добро екологично състояние на общината и сравнително ниски рискове от замърсяване.

Състоянието на околната среда по компоненти е следното:

Атмосферен въздух

В община Бяла няма промишлени производства, които да оказват негативно влияние върху атмосферния въздух. Известно замърсяване се получава от битовото отопление през зимния сезон, което води до изпускане в атмосферата на прах, сажди, серен двуокис. От метеорологичните фактори, влияещи върху нивото на замърсяване

на приземния атмосферен слой с вредни вещества, особено голяма роля имат: температура на въздуха, влажността му, скорост и посока на вятъра и др. Обезпечеността с валежи е един от основните климатични фактори, влияещи върху самоочистването на атмосферния въздух. Наличието на средна скорост на вятъра над 1 м/сек и валежните суми осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух.

Географското положение на община Бяла в област Русе създава определена косвена опасност за чистотата на атмосферния въздух, доколкото в областта нивото на вредни вещества в атмосферата, я поставя на пето място по замърсеност на атмосферния въздух след областите Стара Загора, Варна, София (столица) и Кюстендил.

Води

Реките, формиращи речната мрежа на община Бяла, са чисти от техническа гледна точка. На територията на общината има малко предприятия, изхвърлящи вредни вещества в река Янтра. На границата между село Баниска (Община Две могили) и село Копривец (Община Бяла) се намира най-големият язовир в област Русе - язовир "Баниски ". Той е водосбор от водите в община Попово и община Бяла. Два пъти годишно се прави дезинфекция на резервоарите и водопроводите, а ежемесечно се вземат проби за изследване чистотата на водата. При изследванията не са отчетени негативни резултати. Уточнени са водоизточниците за населените места в общината при бедствено положение. Системата за мониторинг на качеството на водата за питейно-битови нужди е добре организирана. Постоянен мониторинг се извършва от РЗИ – гр. Русе.

За решаването на проблема с чистотата на водите на реката е наложително доизграждане на канализационната мрежа. Само в общинския център в гр. Бяла има изградена канализационна система за събиране и отвеждане на отпадъчните води. В края на 2015 г. община Бяла реализира проект „Интегрирано управление на водите на територията на гр. Бяла, област Русе – етап I“ по ОП „Околна среда“ 2007 – 2013 на обща стойност 41.4 млн. лв., в рамките на който в гр. Бяла бе изградена пречиствателна станция за 14 100 еквивалент жители заедно с прилежащата й инфраструктура, беше доизградена канализационната мрежа в града и беше реконструирана водопроводната мрежа по улиците, по които бяха инсталирани нови канализационни тръби.

Анализите показват, че през последните години е налице тенденция към намаляване на количеството използвана вода и подобряване качеството на повърхностните води.

Почви

Запазването чистотата на почвата има важно значение за развитието на растениевъдството, животновъдството и суровинно свързаната с тях преработваща промишленост. Почвите в района са в добро екологично състояние, както по отношение на запасеност с биогенни елементи, така и по отношение замърсяване с тежки метали и металоиди. На територията на общината не работят фирми, които замърсяват почвата с тежки метали и устойчиви органични замърсители, което предопределя производството на екологично чиста продукция.

Община Бяла е изключена от териториите с повишен здравен риск, свързан със замърсяването на почвата.

Основен проблем на малките населени места в общината е безотговорното депониране на отпадъци – битови и от селскостопанските обори, които, освен механично замърсяване, са и източници на нитратно замърсяване, вследствие на процесите на разлагане.

Шум

Няма констатирани нарушения на шумовите нива в общината. На територията на община Бяла няма предприятия и съоръжения, създаващи голямо излъчване на шум. Основен източник на шума в общината е движението на транспортни средства (леки и товарни автомобили и др.).

За опазване на околната среда на територията на Община Бяла, през 2018 г. Обс – Бяла, прие **Наредба № 1,** с която се **р**егламентира контрола върху състоянието на околната среда. Контролът се състои в наблюдението на качествата на компонентите на природната среда и регистрирането на измененията в тях, както и в наблюдението на източниците на тези изменения по отношение на:

1. Опазване чистотата на въздуха;
2. Шумовото натоварване;
3. Опазване на питейните води, поречията на реките и водните обекти;
4. Опазване на земите и почвите;
5. Опазване на биологичното разнообразие, горите и защитените територии;
6. Отглеждането на домашни животни;
7. Придобиване, притежаване и отглеждане на домашни любимци.
8. Поддържане и опазване на чистотата в населените места и извън селищните територии.

През плановия период 2014 – 2020 г. в община Бяла са реализирани следните проекти, насочени към опазване на околната среда:

1. Проект на Кметство с. Бистренци, Община Бяла през 2015 г. по ПУДООС включващ дейности за почистване и озеленяване на обществени площи
2. Проект на Кметство с. с. Дряновец, Община Бяла през 2015 г. по ПУДООС включващ дейности за почистване и озеленяване на обществени площи
3. Проект на НУ „Св.Св.Кирил и Методий” гр. Бяла през 2015 г. по ПУДООС , включващ дейности по изграждане на Еко-кът за отдих със зелена класна стая, мини-дендрариум и Кабинет „Човек и природа”;
4. Проект на Кметство с. Ботров, Община Бяла през 2016 г. по ПУДООС за създаване на кът за детски игри;
5. Проект на ЦДГ „Пролет” гр. Бяла през 2016 г. по ПУДООС за създаване на зелен кът за детски игри;
6. Проект «Почистване, озеленяване и облагородяване на парк в Кметство Стърмен, Община Бяла» през 2017 г. по ПУДООС, по Национална кампания „За чиста околна среда–2017 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“;
7. Проект „Да играем на воля с грижа за чиста природа” - Обособяване на площадка за детски игри и отдих, облагородяване и озеленяване на междублоково пространство на блокове „Латекс“ 1, 2, 3 и 4 в квартал 27, УПИ I, /гара Бяла/ в град Бяла, Община Бяла, 2018 г., по ПУДООС, по Национална кампания „За чиста околна среда–2018 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“;
8. Проект Моята детска площадка-моят малък рай” - Възстановяване детска площадка и благоустрояване на зелена площ в село Босилковци, Община Бяла, 2018 г., по ПУДООС, по Национална кампания „За чиста околна среда–2018 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“;
9. Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на парк с паметник на Кина Василева „Бойка“ в Кметство Лом Черковна, Община Бяла“, 2019 г. по ПУДООС, по Национална кампания „За чиста околна среда–2019 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“;
10. Проект „Моето училище-кътче природа за мен всеки ден“. гр. Бяла, Община Бяла, Област Русе. Обектът се намира в НУ «П. Р. Славейков», ул. „Стефан Стамболов” № 52, през 2019 г. по ПУДООС, по Национална кампания „За чиста околна среда–2019

г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“;

11. Проект „Кътче природа в моята детска градина“, ДГ „Радост“ – с. Полско Косово, филиал на ДГ „Стадиона“ – град Бяла, 2020 г. по ПУДООС, по Национална кампания „За чиста околна среда–2020 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“;

12. Проект „Почистване, озеленяване и облагородяване на парк в двора на Кметство Дряновец, Община Бяла“, 2020 г., по Национална кампания „За чиста околна среда–2020 г.“ на тема: „Обичам природата - и аз участвам“.

.

5.2. Дейности по управление на отпадъците

Отпадъците са пряк замърсител на компонентите на околната среда и носят непосредствен риск за здравето и живота на хората.

На територията на община Бяла е изградена организирана система на сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци, която обхваща 100% от населението на общината. Организирано се събират битовите отпадъци от жилищните домове, сградите с обществено предназначение и промишлените предприятия. Периодично се закупуват съдове за ТБО, необходими за подмяна на амортизираните съдове за отпадъци.

Националният план за управление на дейностите по отпадъците (2014-2020 г.) определи регион Бяла, като регион за прилагане на регионална система за управление на отпадъците, която да обслужва общините Борово, Бяла, Две могили, Ценово, Полски Тръмбеш и Опака.

През 2015 г. община Бяла заедно с пет други общини от региона (Борово, Две могили, Ценово, Полски Тръмбеш и Опака) реализира проект за изграждане на регионална система за управление на отпадъците, включваща регионално депо за отпадъци, сепарираща и компостираща инсталация. Целта на проекта е изграждането на необходимата инфраструктура за екологосъобразното обезвреждане на цялото количество битови отпадъци, генерирани на територията на региона, обхващащ общините Борово, Бяла, Две Могили, Опака, Полски Тръмбеш и Ценово с обща площ на проектния регион 1 800,7 км^2 и население над 50 000 жители, чрез :

- оптимизиране на системите за събиране и транспортиране на битовите отпадъци и осигуряване на разделно събиране на специфични отпадъчни потоци;
- оптимизиране транспорта на дълги разстояния чрез претоварване в превозно средство за дълги разстояния;
- изграждане на съоръжения за предварително третиране на генерираните количества отпадъци преди депониране;
- компостиране и сепариране на рециклируеми отпадъци ;
- екологосъобразно депониране с възможност за оползотворяване на биогаза;
- преустановяване използването на нерегламентираните сметища.

Проектът включва изграждане на:

- регионално депо;
- инсталация за сепариране на отпадъците;
- инсталация за компостиране;
- Център за рециклиране.

Съгласно Договор за сътрудничество Д-87/31.08.2010 г. между организацията по оползотворяване на отпадъци от опаковки „Екоколект”АД и Община Бяла, „Екоколект”АД организира система на разделно събиране, временно съхранение, сортиране, обработка и транспортиране на отпадъци от опаковки, образувани от домакинствата, обществените и административните учреждения, училищата, търговските, промишлените и туристическите обекти на територията на общината.

Събирането на негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба моторни превозни средства, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, в т. ч. луминесцентни и други лампи съдържащи живак, на територията на община Бяла се извършва от фирми, притежаващи съответното разрешение по чл. 67 от ЗУО.

През плановия период 2014 – 2020 г. в община Бяла са реализирани следните проекти, насочени към подобряване управлението на отпадъците:

1. Проект „Доизграждане на регионална система за управление на отпадъците на регион Борово (Бяла, област Русе)“, 2016 – 2019 г., по ПУДООС;
2. Проект „Закриване и рекултивация на съществуващо общинско депо за битови отпадъци, имот № 07603.211.664, по КККР на гр. Бяла, общ. Бяла, обл. Русе“, 2020 – 2021 г. по Процедура чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG16M1OP002-2.010 „Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14“, по приоритетна ос 2 “Отпадъци” на Оперативна програма “Околна среда 2014-2020”

На територията на Община Бяла се осъществява организирана система на сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци обхващаща 100% от населението на общината.. Организирано се събират битовите отпадъци от жилищните домове, сградите с обществено предназначение и промишлените предприятия. Периодично се закупуват съдове за ТБО, необходими за подмяна на амортизираните съдове за отпадъци.

Събирането и транспортирането на отпадъците, стопанисването, поддържането и експлоатацията на 1 (един) брой депо за неопасни отпадъци на територията на Общината се извършва от общинска фирма “БЕСКУ” ЕООД – гр. Бяла.

Извършването на тези дейности се осъществява въз основа на утвърдени графици и маршрути за движение и последователност на обслужване на улиците, които при необходимост се актуализират.

На територията на община Бяла към момента няма организирани системи за събиране на масово разпространени отпадъци – отпадъци от опаковки, отработени маска, ИУМПС, ИУЕЕО, излезли от употреба гуми, акумулатори и батерии. Общината няма сключени договори с организации за оползотворяване на изброените масово разпространени отпадъци.

Община Бяла е имала сключен договор с организация за оползотворяване на отпадъци от опаковки, но договорът е прекратен поради нерентабилност на организираната система за разделното им събиране.

5.3. Рискове за околната среда и за населението в община Бяла

През 2019 г. в община Бяла е приет Общински план за защита от бедствия. В него е оценена степента на риск и са набелязани мерки и действия при следните рискове:

Земетресения

Опасни последствия на територията на общината могат да бъдат предизвикани от силни земетресения в Североизточния сеизмичен район, включващ Горнооряховската сеизмична зона, Шабленска зона, Дуловската зона или от външния за страната Вранчански сеизмичен район, Румъния.

Наводнения

За община Бяла най-характерни са наводненията от т. нар. дъждовно – речен тип, възникващи през пролетния и летния сезон след обилни, продължителни валежи и при интензивно топене на снеговете по поречията на реките Янтра, Шипа и Беленска

река. Възможно е да възникнат ситуации с наводнени площи в населени места на територията на гр. Бяла и селата Полско Косово, Стърмен и Дряновец.

Съгласно План за управление на риска от наводнения (ПУРН) в Дунавски район на басейново управление, приет с решение №1104/29.12.2016 г. на Министерски съвет, поречието на р. Янтра и Беленска река на територията на община Бяла попада в районите със значителен потенциален риск от наводнение (РЗПРН).

За поречието на река Янтра са изготвени карти на заплахата и риска от наводнение и в ПУРН са анализирани и описани мерките за намаляване на риска от наводнение и евентуалните щети при настъпването му.

Друга заплаха от настъпване на наводнение е преливане и скъсване на язовирна стена. Най-опасен язовир на територията на община Бяла е язовир „Бойка", собственост на „Напоителни системи". Ще се създадат условия за заливане при висока вълна на село Лом Черковна, което ще нанесе щети на жилища и обработваеми земи.

Снегонавявания и обледявания

Най-често снежни бури в Североизточна България, където попада и община Бяла, се формират през месеците декември, януари и февруари. Важен фактор, определящ дали снеговалежът има бедствен характер е скоростта на натрупване на снега.

Община Бяла се характеризира с бързо натрупване на сняг, обикновено придружено със силен и много студен северен вятър, което води до снегонавяване и образуване на преспи по пътната инфраструктура, понякога достигащи до 1-2 метра височина.

В резултат на снегонавявания и обледявания обширни райони от общината се оказват без електро и водоснабдяване, с нарушени транспортни и свързочни комуникации за различни периоди от време и произтичащите от това последствия – значителни проблеми в снабдяване на населението с храна, осигуряване на медицинско обслужване.

Ниските температури са причина за обледеняването на електропроводите и други открити комуникационни линии и за заледяване на пътищата и тротоарите, което предизвиква много пътно-транспортни произшествия и висок травматизъм сред населението.

Всички населени места в общината биват засягани в по-голяма или по-малка степен ежегодно от това природно явление. Най-засегнати ще бъдат населените места: Пет Кладенци, Бистренци, Дряновец, Босилковци.

Често непроходими при зимни условия се оказват основните пътни артерии от и за община Бяла, което налага затваряне на основни пътните участъци Бяла – Русе, Бяла – Попово и спиране на движението по тях до почистването им.

Непроходими може да се окажат пътните участъци свързващи Община Бяла със съседни общини, както и вътрешната пътна инфраструктура на Община Бяла. Съществува реалната възможност населени места да останат без проходими пътища и връзка с общинския център което затруднява оказване на медицинска и противопожарна помощ.

Свлачища

На територията на община Бяла през последните години няма регистрирани свлачищни процеси. Констатираните пропадания и пропуквания на стени и сгради на

други места са в резултат на течове от водопроводната и канализационна система в близост до сградите и специалистите не ги квалифицират като свлачищни процеси.

Силни бури

Силните ветрове на територията на общината могат да доведат до прекъсване на електроснабдяването, блокиране на пътища следствие на паднали дървета и клони, билбордове и други предмети и са заплаха за живота и имуществото на хората. Ураганният вятър може да разруши или откъсне част от покривната конструкция на сграда или преместваем обект. Това може да доведе до разрушения, възможни са и човешки жертви.

Горски и полски пожари

На територията на община Бяла е възможно възникването на различни по вид, характер и размери горски и полски пожари, които могат да предизвикат значителни материални щети и понякога и човешки загуби. Характерът на последствията от вероятните пожари, изисква готовност за използване на всички сили и средства за защита на населението и околната среда, както и провеждане на предварителни мероприятия за намаляване на вредното въздействие от тях.

Радиоактивно замърсяване и други аварийни събития с възможни радиационни последствия за населението и околната среда

Радиоактивно замърсяване би могло да се получи при:

- аварийна ситуация в АЕЦ "Козлодуй", съпроводена с неконтролируемо изпускане на радиоактивни вещества в околната среда;
- трансграничен пренос на радиоактивни вещества при аварийна ситуация в АЕЦ „Черна вода", намираща се на територията на Република Румъния или друга такава;
- инциденти с транспортни средства (автомобили, ж.п. вагони, плавателни средства и самолети), превозващи радиоактивни материали.
- авария в обекти, съхраняващи и работещи с източници на йонизиращи лъчения

В случаите на инциденти с транспортни средства, превозващи радиоактивни материали, може да се стигне до облъчване на лицата, извършващи транспортирането, спасителите и на персонала, ликвидиращ последствията.

Химическо замърсяване. Промишлени аварии, свързани с отделяне на опасни вещества

Основни причини, които могат до доведат до замърсяване на околната среда с опасни химични вещества в община Бяла са:

- технологични аварии в обекти, с предмет на дейност преработване, съхранение и търговия с нефтопродукти и техни деривати;
- прекъсване на преминаващия през областта магистрален газопровод, авария в някоя от двете автоматични газоразпределителни станции; инциденти в обекти с предмет на дейност доставка, съхранение и търговия с втечнени въглеводороди и техни смеси;
- технологични аварии и инциденти във фирми, съхраняващи и работещи с опасни химични вещества;
- изтичане на амоняк от хладилни инсталации;

- неправилно използване на течен хлор при дезинфекциране на водопроводните и очистителни съоръжения;

- производствена авария или инциденти при производство или съхранение на взривни вещества ;

- пътно-транспортни произшествия и инциденти със специализирани транспортни средства, превозващи опасни химични или взривни вещества;

- разпиляване или неправилно съхранение на ПРЗ, живак и др. химични продукти;

- осъществяване на терористичен акт с разпръскване на токсични вещества.

На територията на община Бяла има пет предприятия с рискови производствени площадки и съоръжения, на чиято територия се използват или съхраняват опасни химични вещества и смеси (ОХВС), продукти за растителна защита (ПРЗ), взривни материали и вещества, нефто- и газопродукти, които при евентуално възникване на аварии биха предизвикали замърсяване на въздуха, водите и почвата, застрашавайки живота и здравето на хората и живите организми.

Всички обекти са концентрирани основно в 1 зона в гр. Бяла – квартал Гара Бяла, което от своя страна е предпоставка за излагане на риск живота и здравето хора в случай на авария или инцидент с изтичане на ОХВС.

През територията на общината преминават основни железопътни линии Букурещ – Русе – Бяла - Горна Оряховица, пътища от Европейската пътна мрежа Път I – 5 , път II-51 , по които се транспортират различни по количества и вид химически, пожароопасни и взривоопасни продукти.

При аварии или катастрофи с железопътни или автоцистерни е възможно да се получат разливи на химически опасни или токсични продукти, свързани със загазоване на различни по мащаби райони, със замърсяване на почви от разливане и на водоеми от просмукване на продуктите.

Биологично заразяване

Съществуващите производствено-икономически условия, структурата на селското стопанство, географското разположение на общината, често влошаващата се международна епизоотична обстановка, търговията, вноса и износа с живи животни, продукти от животински и растителен произход са условия за възникване на огнища на биологично заразяване.

Пожар в урбанизирана територия

Големи пожари могат да възникнат в жилищни сгради, обекти от промишлеността и критичната инфраструктура, вследствие на технологична авария.

Риск за живота и здравето на хората има и при възникване на пожар в големи административни сгради, в обекти за обществено обслужване: търговски обекти, спортни зали, читалища, училища и други места с голяма концентрация на хора.

Големи пътно-транспортни произшествия

Най-високото ниво на риск от възникване на ПТП в община Бяла съществува по първокласните пътища I-5 (Русе – Бяла – Велико Търново); II-51 (Бяла – Попово). Железопътни катастрофи са възможни по железопътния път Букурещ – Русе – Бяла – Горна Оряховица.

Анализът на екологичното състояние и на екологичните рискове за община Бяла към началото на плановия период 2021 – 2027 г. показва:

- нисък риск от замърсяване компонентите на околната среда;
- на територията на общината е възможно възникването на различни бедствия, аварии и катастрофи, които могат да предизвикат значителни загуби. Характерът на последствията от вероятните бедствия изисква готовност за използване на всички сили и средства за защита на околната среда и на населението, и провеждане на предварителни мероприятия за намаляване на вредното въздействие от тях.

6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на Плана за интегрирано развитие на общината

Община Бяла разполага с добре изградена административна структура и има нужния човешки ресурс и капацитет за изпълнение на Общинския план за развитие за 2021-2027 г.

Общинската администрация е разделена на Обща и Специализирана администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му, извършващи дейности по административното обслужване на гражданите и юридическите лица. Общата администрация се състои от Дирекция "Обща администрация", а Специализираната администрация от Дирекция "Специализирана администрация".

Към 31.12.2019 г. общата численост и структура на дейност Общинска администрация в Община Бяла е 64 щатни бройки, в това число:

1	КМЕТ НА ОБЩИНА	1
2	Заместник кмет на Община	2
3	Кмет на кметство	5
4	Кметски наместник	5
5	Секретар на Община	1
6	Вътрешен одитор	1
7	Финансов контрольор	1
8	Служител по сигурността на информацията и деловодство	1
9	Главен архитект	1
10	Дирекция Обща администрация	17
11	Дирекция Специализирана администрация	24
12	Общинска администрация в кметства	5
	ОБЩА ЧИСЛЕНОСТ:	64

Обща численост на персонала намалена с изборните длъжности и органи на власт по чл.19 от Закона за администрацията, техните заместници и кметските наместници е 51 щатни бройки. Общата администрация - 17 щатни бройки. Специализираната администрация – 24 щатни бройки. Служителите, заемащи ръководни длъжности са 8, а служители заемащи експертни длъжности с аналитични и/или контролни функции - 24 щатни бройки.

Наличните човешки ресурси и структурата на общинската администрация са предпоставка за качественото изпълнение на мерките, проектите и дейностите в ПИРО 2021-2027 г. Професионално добре подготвените общински кадри имат необходимия

опит в работата по европейски проекти и програми. В дирекция Специализирана администрация е обособен отдел „Програми и проекти, образовние, култура и хуманитарни дейности“.

В същото време, през плановия период 2021 – 2027 г. са необходими и надграждащи мерки за оптимизиране структурата на администрацията и подобряване управлението на човешките ресурси. Хоризонтална дейност, която независимо от добрите резултати, ще е необходима и в бъдеще, е осигуряване на нужните ресурси за перманентно поддържане и повишаване равнището на квалификация на човешките ресурси в администрацията.

Ефектът от направените до сега инвестиции в общинската администрация е свързан както с изградения капацитет - умение за прогнозиране и анализ на нуждите, ясно целеполагане, стратегическо планиране, мониторинг и оценка на въздействието, така също и с изградените и внедрени в общината системи за електронно управление и електронно обслужване. Включването на нови мерки в ПИРО за повишаване на административния капацитет на общинската администрация в рамките на новия програмен период би гарантирало успешното изпълнение на Плана за интегрирано развитие на общината, би

допринесло за постигане на още по-висока устойчивост на постигнатите резултати и по-висока ефективност на направените за целта инвестиции.

7.Анализ на културно-историческото наследство

Според някои източници, името на Бяла произхожда от цвета на белите хълмове до брега на река Янтра, сред които са се сгушили кварталите му. Други го тълкуват като превод на италианската дума белла - хубава.

Археологически и други извори доказват, че територията й е била населявана още през древността. Първият писмен документ, в който се споменава Бяла, е Регистъра на ленните владения на територията на Никополския санджак през 1544/45г. Това е най-ранното, открито до сега, историческо сведение за селището. Археологическите проучвания, обаче показват, че организирани форми на живот по нашите земи е имало много години преди това, още през неолита. Макар и оскъдни и недостатъчно проучени археологическите находки доказват, че близо до бреговете на река Янтра през IV/V век се е намирала една от осемте римски крепости за охрана на пътя – Градището. Стара легенда разказва, че знатен римски военачалник заминавайки на бран с врага заровил между крепостните стени на Беленското градище златна колесница с четири златни коня.

Много иманяри са копали из нивите между стените за да търсят златното съкровище. Но освен части от глинени съдове, керемиди и монети - нищо не намирали. А то богатството си е там някъде и чака да бъде открито...

Градищата /крепостите/ са строени главно през римско време от камъни с хоросанова спойка. Разположени са по високи, скалисти и трудно достъпни речни брегове и долини с цел охрана и наблюдение на района. Използвани са до края на средните векове. Вероятно по време на турското робство са били изоставени и разрушени.

По река Янтра е имало 8 крепости, строени 4-5 в., охраняващи пътя от Ятрус /с.Кривина/ до Никополис ад Иструм /с.Никюп/. Две били на левия и 6 на десния бряг на Янтра: до Кривина, Новград,Стърмен, Бяла, П.Косово, две при Раданово и една при с.Крушето.

Беленското градище е разположено северозападно от града, върху слабо наклонено към югозапад плато, завършващо с висок , скалист и стръмен нос между устието на Беленско дере и десния бряг на Янтра, срещу каменния мост на Фичето.

През 1929 г. е направен първия план на Градището. Тогава още ясно личат останките от трите крепостни стени, като останките от зидовете са високи 50-60см. Северната стена е дълга 308м., източната – 208м., а южната – 198м., като от западната няма запазени следи. На южната и източната стена има слаба чупка.

През 1949 г. Градището е почти унищожено от каменоломните. Основите на северната и голяма част от източната стена остават под дебел насип, от 1 до 2 метра. Зад стените платото продължава. За предпазване от север личи голям изкоп. На североизточния и югозападния ъгъл има насипи от камъни, като вероятно там е имало по една кула за наблюдение.

Нивите между стените са осеяни с късове от късноримски глинени съдове, тухли и керемиди. Могат да бъдат намерени и монети от Грациан /375-383/, и Теодосий Велики /364-395/. През годините в музей "Освободителна война" гр. Бяла за съхранение са предадени общо 362 предмета. Част от тях са изложени в постоянната изложба "Археология" на музея от септември 2007 г. Сред предметите са и части от глинени турски лули, които свидетелстват за използването на крепостта в по-късен период.

Освен Градището в Бяла има и много други следи, останали от римско време .В местността Каваккьои личат останки от старо селище, има и гробища наречени "Латински ".Открити са и надгробни могили с тракийски произход.

В кратък регистър на джизието от Търновски вилает от 1618 година е отбелязано, че селището брои пет български къщи.

В началото на XVII век Бяла е малко селце с 20-30 души население. По-късно бързо нараства вследствие на миграционните процеси към равнината. След Чипровското въстание от 1688 година тук се преселват турци, които заемат западната част на селото. Идват и много българи от балканските и задбалканските селища. През XVIII век приижда българско население от Свищов и Арбанаси. Бяла става най-многолюдното селище в района между Русе и Търново, Свищов и Попово и негов естествен център, причина за което е освен благоприятното географско положение, и каменният мост над река Янтра, построен през 1865-1867 година от самоукия възрожденски майстор Колю Фичето. След построяването му възникват прочутите Беленски ханища. Разположени по средата на пътя Русе - Търново, по важната вътрешна магистрала на Турската империя Русе - Цариград, ханищата превръщат Бяла във важна крайпътна станция. С уникалното за времето си съоръжение Мидхат паша свързва Русчук с най-отдалечения град на своя вилает - Ниш (през Плевен и София), а също и с Цариград (през Търново и Одрин). По-сетне каменният мост е заменен от железен, а днес е кръстовище на две международни магистрали - Русе - Велико Търново - Свиленград и Драгоман - София - Плевен - Варна.

С икономическия подем в Бяла се пробужда и националното съзнание на населението. През 1836 година тук е открито първото училище, през 1843 година е построена църква. Георги Сава Раковски в своя "Горски пътник" сочи Бяла за родно място на легендарния Радой войвода. В горите източно от града през есента на 1875 година, по време на Старозагорското въстание, се укрива Червеноводската чета на Върбан Йорданов. След разгрома на Априлското въстание в околностите на Бяла се укриват апостолите Панайот Волов и Георги Икономов и въстаникът Стоян Ангелов, които намират смъртта си при опит да преминат буйните води на Янтра.

На 5 юли 1877 година в Бяла влизат руските освободители. На 20 юли, за около един месец, в бившата къща на турския управител Мехмед бей се установява Главната квартира на руския император Александър II. Тук се настаняват и две военновременни болници, в които работят руски лекари и милосърдни сестри. Сред тях са баронеса Юлия Петровна Вревская и Мария Неелова, чиято саможертва признателното население е увековечило с паметник.

След Освобождението Бяла е най-голямото селище в околността с добре развито скотовъдство, земеделие, кожухарство, мутафчийство, лозарство и пчеларство. На мястото, където сега се издига училище "Петко Р. Славейков", е построена голяма салхана (кланица). Приготвените в нея балпастърма и лой се извозват с биволски кервани до Цариград и Одрин. Един французин построява парна мелница, а Кирил Рускович от Арбанаси - спиртна фабрика.

През 1891 година Шестото обикновено народно събрание дава официално на Бяла статут на град.

В Бяла съществуват следните културно-исторически обекти, които привличат много туристи:

1. Мостът на „Колю Фичето”, превърнал се в символ на града. Мостът над Янтра, построен от Колъо Фичето през 1865 г. – 1867 г. е завидно постижение на българското възрожденско инженерно и архитектурно строителство. Той се намира на един километър от град Бяла, на пътя между Плевен и Русе. Дължината му е 276 метра, а ширината 9,5 метра. Има 13 подпорни стълба и 14 полукръгли свода. В средата се издига колона, на която е поставена мраморна плоча с арабски надпис. Носещите стълбове са украсени със скулптури грифон, лъв, нимфа, лебед и това прави моста историческо и художествено произведение.

2. Музей „Освободителна война 1877-1878 г.” – музеят е официално открит през1907 г. Създаден е от Стоян Заимов. В него се съхраняват оригинални експонати от Руско-турската освободителна война. Основният му фонд наброява 550 експоната. В паркът на музея се намират и оригиналния надгробен камък и костите на Баронеса Юлия Вревская и милосърдната сестра Мария Неелова, работили в 48 Военновременна болница в гр. Бяла по време на Руско – турската освободителна война.

3. Градска часовникова кула - от 1906 г. до днес тя служи за градски часовник. Механизмът е швейцарско производство и до днес отмерва времето точно без да му е правен основен ремонт. Замислена да бъде камбанария на беленската църква, кулата е построена през 1872 г. с пари дадени от беленския еснаф.

4. Църква „Свети Георги” – на северната част на централния площад на града се намира една от най-красивите църкви в България, построена през 1910 г. Четирите камбани са подарени от руския император Александър II след освобождението на България. Най-голямата е трета по големина в България и тежи 1500 килограма; висока е 1,10 метра. Камбанарията, в която са камбаните е висока 20 метра.

5. Паметникът на Юлия Вревская – изграден близо до часовниковата кула, където до 1907 г. е бил гробът на баронеса Юлия Петровна Вревская, принадлежала към висшето руско общество, работила като милосърдна сестра в 48 военновременна болница в гр. Бяла по време на руско-турската война. Умира от тиф и е погребана заедно с милосърдната сестра Мария Неелова. За нея Виктор Юго казва: ”Розата на Русия откъсната на българска земя.” Оригиналният надгробен паметник и костите на баронеса Вревская се намират в двора на Историческия музей в град Бяла.

6. Руски паметник на загиналите руски офицери и войници в сражението при с. Горно Абланово и при с. Кацелово по време на Освободителната руско-турска война, намиращ се в квартал „Ханищата“, близо до двата моста над Янтра, на пътя Русе-Велико Търново;

7. Паметникът на Панайот Волов, Георги Икономов и Стоян Ангелов които **с**лед разгрома на Априлското въстание от 1876 г. на път за Румъния загиват в пълноводната река Янтра;

8. Паметен знак на Николай Пирогов – Издигнат е в памет на големия руски хирург, пребивавал в гр. Бяла през ноември 1877 г., като инспектиращ 48 и 56 военновременни болници, разположени на територията на общината. Паметникът е открит през 1977 г;.

9. Мемориал в памет на загиналите в Балканската, Междусъюзническата, Първата и Втора световни войни – разположен е на централния градски площад. Открит на 9 октомври 2006 г. ;

10. Храм „Свети вкмч Пантелеймон“ град Бяла, квартал гара Бяла, открит през 2018 г., в който са положени частици от мощите на Свети Пантелеймон и Свети Теодор Тирон. Намира се в близост до кръстовище на главен път Русе-Велико Търново и републикански път Бяла-Ценово-Свищов, главен път Русе-Плевен-София. Храмът е притегателен обект и атракция както за всички граждани от общината и региона, така и за минаващите туристи през града, защото той се намира на международен европейски транспортен коридор Е-85.

На територията на Община Бяла функционират десет читалища, които развиват богата културна дейност и съхраняват българското и местно културно-историческо наследство. В библиотеките към читалищата има над 110 000 тома библиотечен фонд от художествена и специализирана литература.

8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

Селищната мрежа представлява произволна или административно организирана пространствено разположена съвкупност от взаимосвързани селища, населени места и територии, чрез различни икономически, социални, инфраструктурни или информационни връзки.

Селищната мрежа е пространствена форма на организация на обществения живот. Тя има за елементи различните населени места в съответния район, взаимно свързани помежду си посредством товаро-, пътнико- и информационни потоци, а също и посредством общността на природоползването.

Селищната мрежа в община Бяла обхваща 11 населени места – 1 град, който според градоустройствената класификация се отнася към категорията много малки градове, и 10 села. По оценка на НСИ, Бяла е средноурбанизирана община. Степента на урбанизация (процентът на градското население) е 62,4 %, докато за страната тя е 73,73%, а за областта - 78,0%.

Проблематиката на развитието на селищната мрежа в община Бяла е сложна и многообразна. Наред с общите проблеми, съществуват и определени различия по отношение на селската и градска селищна мрежа.

Един от най-важните проблеми на селищната мрежа в общината е промяната в обхвата и структурата на селската селищна мрежа. Бурният процес на урбанизация в България през втората половина на миналия век доведе до съкращаване на селската селищна мрежа, поради големите преселвания към градовете. Градовете в областта и извън нея и понастоящем се оказват силен притегателен център, предлагайки по-добри условия за заетост, образование, здравеопазване, културен живот. Намаляването на селското население с 11,2 % през последните 10 години обаче се дължи не просто на механичното движение на населението, но на още редица демографски и социални фактори, като ниска раждаемост, застаряване на населението, висока безработица, ниски доходи, незадоволително състояние на пътната, транспортната, образователната, здравната инфраструктура, инфраструктурата на културата и др. Проблемите, изложени в т. 1.4. Селищна система и урбанизация - 1.4.1. Характеристика на селищната система и на урбанистичната структура на общината и 1.4.2. Общи характеристики на малките населени места в общината, налагат спешни мерки за подобряване на състоянието на селската селищна система, задържане и преодоляване на опасната тенденция към още по-силно намаляване на числеността на селското население в община Бяла, което би могло да нанесе тежки щети на нейната икономика. Целевото създаване на опорни центрове на град Бяла, като естествени вторични пунктове за развитие, могат да повишат

привлекателността на общината като място за живот, работа и почивка, да намалят силата на миграционните процеси и да гарантират балансираното развитие на района в бъдеще.

Стилът и начин на живот на единствения град в общината – град Бяла, са характерни за малките градове на България. През последните години обаче все повече се засилват неговите собствени и районообразуващи функции. Ускореното урбанистично развитие на града поражда и проблеми от чисто териториално-устройствен характер, свързани с увеличаване на урбанизираните територии в землището на града, на промишлените и складовите зони, жилищните комплекси, инфраструктурните обекти, и др. Голяма част от тях са решени с новия ОУП на общината, влязъл в сила от *18.05 2020 г* **.**

Жилищният фонд в община Бяла към 31.12.2015 г. наброява 7 267 жилища, разположени в 6 179 сгради.

Жилищният фонд в общината е сравнително "стар", като след 2001 г. са построени само 61 жилища от жилищата в общината, или 0.8 % от жилищния фонд. В периода до 1945 г. са построени 23.0 % (1 670 жилища) от жилищата в населените места на общината. Най-голям е делът на фонда, построен в периода 1946-1960 (с възраст около 60 години), който има дял от 28.3 % (2 054 жилища). Висок е делът на построените жилища в периода 1961-1970 – 17.2 % (1 204 жилища) и 1971-1980 г.- 17.9 % (1 300 жилища). Възпроизводството на жилищата след началото на прехода е било значително по-малко в сравнение с предходния период.

След 2001 г. по-голямо строителство има само в отделни селища: гр. Бяла 42 жилища, с. Пет кладенци 14 жилища, с. Стърмен 3 жилища и с. Пейчиново 2 жилища. В останалите селища жилищно строителство не е извършвано.

Обобщената оценка за възрастта на жилищния фонд е:

- Гр. Бяла , с. Пет кладенци и с. Ботров имат сравнително млад жилищен фонд – със средна възраст под 40 г., съответно (51.4 %), (34.7 %) и (18.7 %);
- Отделни селата в общината са с относително стар, респективно, амортизиран фонд, със средна възраст над 70 години – с. Лом Черковна 56.6 %, с. Пейчиново 56.2 %, с. Бистренци 52.0 % и с. Полско Косово 46.6 % .

Трайните негативни тенденции в демографското развитие на общината формират и тенденция към увеличаване на дела на необитаваните жилища. В общината той варира от около 21.1 % (за гр. Бяла) до над 79.8 % (с. Пет кладенци), 56.7 % (с. Бистренци) и 55.7 % (с. Лом черковна). Повечето от тези жилища се обитават само през летните месеци, т.е. използват се като вилни имоти.

Панелните жилища са само 5.6 % (407 бр.), разположени изцяло в гр. Бяла, където в 16 сгради има 401 жилища, в другите селища отчетените 6 панелни жилища са едно- и двуетажни сгради. Стоманобетонните жилища са с незначителен дял от - 3.6 % (258 жилища) и са разположени основно в гр. Бяла - 249 жилища. Категорията «масивни» има дял от близо 81.2 % (5 895 жилища) и са разположени повсеместно във всички селища, от тях 26.7 % са тухлени с бетонна плоча и 54.5 % са тухлени с гредоред. Делът на другите (паянтовите) жилища е 9.7 %, като достигат 43.5 % в с. Ботров и 27.0 % в с. Пейчиново. Отчитайки и възрастта на фонда, може да се направи обобщена оценка, че жилищният фонд в някои селата е амортизиран. Една част е за събаряне - около 9 %, а други - около 50-60 % - за обновяване (включително енергийно саниране).

В сгради до 3 етажа (малоетажни) са разположени общо 89.8 % (6 526 жилища) от жилищата в общината, от тях в едноетажни сгради - 40.9 % (2 972 жилища), в двуетажни сгради - 45.4 % (3 300 жилища) и в триетажни сгради само 3.5 % (254 жилища). Средната и високата етажност са част от фонда само на гр. Бяла, където в средноетажни сгради (4-5 етажа) са разположени 9.7 % (369 жилища), а във

високоетажни сгради (6-8 етажа) са разположени 9.8 % (372 жилища) от жилищата в града.

Свързани с обществена канализация са 47.1 % от жилищата в общината, като само в гр. Бяла има жилища с обществена канализация 89.0 (3388 жилища). Свързани със септична или попивна яма са повечето от жилищата в селата, от 88.8 % за с. Пейчиново, до 100.0 % за с. Бистренци, без канализация са само 2.9 % от жилищата.

Водопровод вътре в жилището имат 93.8 % от жилищата, водопровод извън жилището имат 4.3 % от жилищата, без водопровод са само 1.9 % от жилищата в общината.

Малко над 99.4 % (7 226) са частните жилища, при само 0.6 % обществени (на общината и на държавата). Това са само 41 жилища. На фона на растяща бедност, безработица и несигурна заетост, символичният обем на социални жилища е в противоречие с потребностите от обществено подпомогнат подслон. Независимо от огромния брой необитавани жилища (на които е трудно да се разчита за социални нужди), общината следва да планира изграждането на нови социални жилища за нуждаещите се групи.

Осигуреността на населението с жилища (към 31.12.2015 г.) е 582 жилища/1000 д. Този макро-показател - "брой жилища/1000 обитатели" отразява количеството жилища, без да дава информация за качествените характеристики на жилищата, начина на тяхното ползване и реалното потребление. От гледна точка на общия наличен фонд, по показателя - "*брой жилища/1000 обитатели*" община Бяла има значително по-високи показатели (582/1000) от средно-европейските (420/1000). Но този показател има адекватна диагностична стойност в условията на балансирани икономики и развити жилищни пазари. В община Бяла, той се деформира сериозно от голямото количество необитавани жилища (2 031 жилища), или 31.7 % от жилищния фонд.

Към 31.12.2015 г. в едно жилище живеят средно 1.7 лица, на едно жилище се падат средно по 78.0 $м^2$, а на обитател – 45.4 $м^2$ полезна площ, при обща полезна площ за общината 567 497 $м^2$. Основният показател за жилищна осигуреност на населението *жилищната площ*/човек е 34.2 $м^{2.}$

Основните изводи по отношение на жилищния сектор в общината са:

- В близките години община Бяла ще разчита основно на съществуващия фонд;
- Ще се изграждат и нови жилища, предимно като вилни имоти (втори жилища);
- Ресурсът, привличан в жилищния сектор за изграждане на социални жилища, е крайно недостатъчен; общината трябва да провежда и адекватна общинска жилищна политика;
- Необходим е нов подход в инвестиционните инициативи, включващ и нова среда за обитаване в селищата (възможност за модела "къща с двор");
- При перманентно променящите се обществени, икономически и законови условия, свързани със стопанисването на недвижимото имущество, в общината все по-голямо значение придобива въпросът за поддържането на сградите в добро състояние и в изискващия се вид.

9.Анализ на елементите на градското културно наследство

Запазването на културата и градското културно наследство подържа и съхранява беленското гражданство. Визията за развитие на културните процеси в общината се основава на разбирането за елементите на градското културно наследство като важен фактор за развитието на общността.

Най-старото читалище, основано през 1884 година е НЧ "Трудолюбие" – гр. Бяла, което към края на 2019 г. разполага с библиотечен фонд от 44 814 тома

литература. Към читалището има самодеен театър, музикална школа, школа по изкуствата, вокални състави, детски театър, арт клуб.

За участия в изложби в страната и в Турция, Гърция, Македония и Италия участниците в школите по изкуствата са отличавани с грамоти и награди, а голяма част от тях са приети в средни училища по изкуствата в гр. Русе, гр. Трявна, гр. Казанлък и гр. София. Групите за автентичен фолклор при читалищата в гр. Бяла и с. П. Косово са лауреати на фестивала в Копривщица.

Творчески сдружения в град Бяла са Клуба на дейците на културата и Сатиричният клуб „Хайде де". По решение на Общинския съвет в град Бяла ежегодно се провежда литературен конкурс „Искри над Бяла". През месец май се провеждат утвърдилите се като традиция „Дни на културата", а от 2004 година насам, в дните около празника на града – Гергьовден, се провежда фестивал на етносите – БАТЕР.

На територията на град Бяла се намира Историческият музей "Освободителна война – 1878 г.", съхранил в залите си оригинални експонати от Руско-турската освободителна война. Музеят е официално открит на 17.09.1907 година от Стоян Заимов. Основният му фонд наброява 1011 експоната и богат етнографски фонд.

През последните години се регистрира увеличен интерес на гражданите към културните прояви. Изготвени са проекти за възстановяване на стари беленски обичаи и традиции, които се осъществяват в рамките на ежегодния Културен календар на общината.

В Община Бяла се провеждат следните културни прояви:

- Началото на годината - Бебе на годината;
- 6 януари – празнуване на Йордановден по стар български обичай;
- 21 януари – Бабинден - Ден на родилната помощ;
- 5 февруари – Отбелязване на годишнина от смъртта на Баронеса Юлия Вревска;
- 14 февруари – Трифон Зарезан с участието на самодейци, читалищни дейци, общински служители и граждани;
- 19 февруари – Общоградско поклонение по повод годишнина от обесването на Васил Левски;
- 1 март – Посрещане на Баба Марта и изложба на мартеници, изработени от ученици;
- 3 март–Тържествен „Митинг–заря"–честване годишнината от Освобождението на България от турско робство;
- месец Април – Великденска изложба и благотворителен базар;
- месец Април – Общински детски театрален фестивал;
- месец май - Национален конкурс за поезия „Искри над Бяла";
- 06 май – Празници на гр. Бяла;
- Месец Май – Среща на Ръководството на общината с абитуриенти;
- 24 май – Отбелязване на Деня на българската просвета и култура и славянската писменост;
- Месец Май – Провеждане на абитуриентски балове;
- Месец Май – Провеждане на XVIII-ти Национален конкурс за поезия „Искри над Бяла"
- Месец Май – Годишни награди за реставрация на паметници на културата от местно и национално значение „Колю Фичето";
- 1 юни – Честване на международен ден на детето;
- Месец Юни – Провеждане на фолклорен събор „Бяла 2019";
- Месец Юни – Откриване на летния сезон на градския басейн;
- Месец Юли и месец Август – Провеждане на музикални вечери край басейна;

- 6 септември – Отбелязване на деня на независимостта на България;
- Месец Октомври – Отбелязване на световния ден на възрастните хора;
- 1 ноември – Отбелязване на деня на народните будители;
- Месец Декември – Коледна украса, запалване на коледните елхи в гр. Бяла и на гара Бяла, детски концерт, благотворителен базар;
- Месец Декември – Посрещане на Дядо Коледа и Снежанка – раздаване на подаръци, коледен концерт;
- През цялата година се провеждат и отбелязват „Традиционни празници“ на останалите населени места в общината.

НЧ „Трудолюбие 1884“ – град Бяла развива богата художествена самодейност. През 2019 година към читалището са работили 5 самодейни групи. Най-значимите успехи на самодейните състави през 2019 г. са следните:

1. Вокална група стари градски песни „Нежни Звуци“:

- Фестивал на Старата градска и шлагерна песен „Спомени в песни“ – Попово – III-то място;

- Фестивал „Евро-фолк“ – Хисаря – сребърен медал и II-ро място;

- Първи фестивал на старата градска песен „Аз съм мома Беленчанка“ – III-то място -диплом и медал;

- XX -ти Национален фестивал на старата градска песен „Дунавски спомени“- Силистра 2019 – диплом за участие и отлично представяне на юбилейния фестивал;

- Национален фестивал на старата градска песен – „Георги Бейков“ – Свищов – грамота

2. Група за автентичен фолклор „Хърцойки“:

- XV Национален юбилеен събор – надпяване – „Авлига пее“ - с. Обединение - I-во място и златен медал;

- Фестивал „Балкан -фолк“ – жива вода - гр. Хисаря 2019 – III-то място;

- Фолклорен фестивал „Песни и танци от слънчева Добруджа“ – Дебрене 2019 – грамота за участие;

Индивидуално участие към същия фестивал – награда за речеви фолклор;

Диплом за участие и цялостно представяне на школата за народно пеене към НЧ “Трудолюбие 1884“ – гр. Бяла във фестивала „Жива вода“ – Каран Върбовка;

Приз на фестивала за Беленска хърцойска носия от колекцията на Корнелия Александрова на национална фолклорна среща „Автентичност и съвремие“ – гр. Попово 2019

3. Вокална група „Романтика“:

- XV-ти Национален юбилеен събор-надпяване – „Авлига пее “- с. Обединение – II-ро място - сребърен медал;

- XI-ти Национален фестивал за градски и шлагерни песни „Спомени в песни“ – Попово 2019 – III-то място;

- VIII-ми Балкански шампионат по фолклор – „Евро -фолк – жива вода“ гр. Хисаря - сребърен медал и препоръка за участие в Европейския шампионат;

- Фолклорен фестивал „Еньовден – 2019“ Русе – диплом за отлично представяне;

- XXII-ри Национален фестивал на художествената самодейност на хората от третата възраст – Балчик 2019г. – диплом за отлично представяне;

- Национален фестивал на старата градска песен – „Георги Бейков“ – Свищов – грамота за участие;

- Първи фестивал на старата градска песен „Аз съм мома Беленчанка“ – Диплом за второ място и сребърен медал;

- Участие и грамота в събора на Българската песен и танц – Бяла2019;

- V Фестивал „Напевите на Янтра“ – с. Стърмен – I-во място, златен медал

През 2019 г. бяха получени и редица индивидуални награди от различни фестивали и фолклорни събори.

4. **Фолклорна формация „Зорница”** към школата по народно пеене при НЧ „Трудолюбие 1884” гр. Бяла

Участия и награди*:*

- Фолклорен фестивал „Авлига пее” с. Обединение - златен медал;
- Тракийски християнски събор - гр. Ахелой - златен медал;
- Фолклорен фестивал „Жива вода” с. Каран Върбовка - приз и награда за цялостно представяне;
- Фестивал „Балкан фолк” гр. Хисаря - сребърен медал;
- Фолклорен фестивал „Напеви над Янтра” с. Стърмен, община Бяла - златен медал;
- Фолклорен фестивал „Автентичност и съвремие” гр. Попово - награда за песен; златен медал/приз за представяне на автентични беленски хърцойски носии на ревюто на автентични носии;
- Участие във фолклорна вечер на градския басейн „Бяла 2019”;
- Събор „Букет” с. Семерджиево, обл. Русе - парична награда;
- 21.01.2019 - възстановка на празника Бабинден;
- 14.02. - Трифон Зарезан, Беленско надиграване;
- Благотворителен Коледен концерт, Концерт за запалване на коледната елха и градската коледна украса в гр. Бяла и кв. гара Бяла;
- Събор на българската песен и танц – Бяла 2019.

През 2019 г. са получени и много индивидуални награди от децата към **школата за народно пеене.**

На сцените в региона вече уверено стъпва и печели призови места танцова формация „Беленска китка“.

10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, с потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината

Целта на анализа на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината е да се разгледат евентуалните въздействия (както положителни, така и отрицателни) на съседните територии върху община Бяла, да се идентифицират общи предизвикателства и евентуални възможности за коопериране с други общини за изпълнение на съвместни проекти.

Както беше посочено в т. 1.6. Историческа обвързаност на общината с други територии, на част I на ПИРО, налице е историческа свързаност на територията на общината с други територии, както в област Русе, така и в страната като цяло. През последните години е налице и процес на сближаване с някои общини и територии извън пределите на страната.

Тези връзки и зависимости в плановата дейност досега са се разглеждали и отчитали главно в културно-исторически, и доста по-малко – в социално-икономически аспект. Прилагането на интегриран подход в стратегическата планова дейност на общинско равнище през новия планов период 2021 – 2027 г. обаче налага задължителното откриване, интензифициране и укрепване на връзките на общината със съседните територии извън административните й граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината и за

повишаване на мултипликационния ефект от разработването и изпълнението на съвместни проекти. .

Съседните територии на община Бяла през плановия период 2021 – 2027 г могат да оказват преди всичко положителни въздействия върху нейното социално-икономическо развитие. Както е видно от Таблица № 1, град Бяла е почти равно отдалечен от областните центрове Русе и В.Търново и от и общинските центрове Свищов и Попово, като разстоянията до тях изключително благоприятстват транспортните и икономически връзки с тези по-големи общини. Разстоянията между общинския център гр. Бяла и центровете на общини Полски Тръмбеш и Две могили са само 22 км, а разстоянията до общинските центрове Ценово и Борово са съответно 14 и 10 километра. Тези разстояния, при наличната пътна инфраструктура и очертаващите се перспективи за нейното подобряване през плановия период, не са пречка, а по-скоро са предпоставка за задълбочаване на интеграционните връзки между съседните общини за подкрепа на техните потенциали за развитие.

Изграждането на автомагистралата Русе – Велико Търново, се разглежда като стратегически проект, под чието въздействие се очаква да се ускори процесът на икономическо и социално сближаване на регионално и международно ниво. Строителството на автомагистралата ще окаже благоприятно влияние върху връзката на община Бяла със съседните територии извън административните й граници, и най-вече – с община Русе, от която започва автомагистралата. Благоприятните ефекти на стратегическия инфраструктурен обект върху социално-икономическото развитие на община Бяла през плановия период 2021-2027 г. са представени в т. 11. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината.

Благоприятното влияние на съседните общини върху развитието на населените места и териториите в рамките на община Бяла може да се разглежда в следните основни насоки:

1. Възможност за съвместно кандидатстване с големи проекти по Оперативните програми, изискващи значително съфинансиране от страна на бенефициентите, което е трудно осъществимо само от една община;
2. Изграждане на значими съвместни инфраструктурни обекти, които могат да създават заетост на човешките ресурси в общината;
3. Реализация на съвместни проекти и инициативи на територията на съседни общини за опазване на околната среда, за ограничаване изменението на климата, за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
4. Сътрудничество на бизнеса между различните общини и създаване на съвместни предприятия;
5. Създаване на вертикални, хоризонтални и секторни клъстери в икономиката на съседните общини;
6. Разработване на общи туристически продукти и маршрути, които ще съдействат за подобряване на икономическото състояние на общината;
7. Развитие на културните връзки и културния обмен между съседните общини;
8. Разнообразяване на културния живот в общината чрез задълбочаване на сътрудничеството с културните институции на съседните общини;
9. Изграждане на общи политики за най-ефективно използване на потенциалите на съседните общини, и др.

На този етап не се отчитат отрицателни въздействия на съседните територии върху община Бяла. В съседните на общината територии няма промишлени обекти, които могат да причинят сериозно замърсяване на околната среда. Конкуренцията между съседните общини от икономическа гледна точка е по-скоро положителен фактор за тяхното развитие.

Изтичането най-вече на квалифицирана работна ръка от община Бяла към съседни общини и най-вече – към гр. Русе, не би следвало да се отчита като неблагоприятно въздействие на тази община, а по-скоро като последица от незадоволителното икономическо развитие на община Бяла, а и равнището на живот на нейните жители.

11. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината

През плановия период 2021 – 2027 г. се очаква стартиране на строителството на автомагистралата „Русе – Велико Търново“.

Строителството на АМ „Русе - Велико Търново” се разглежда като стратегически проект, под чието въздействие се очаква да се ускори процесът на икономическо и социално сближаване на регионално и международно ниво. Строителството на автомагистралата ще окаже влияние върху регионалната икономика на района, с благоприятно въздействие върху бизнеса и създаването на нови работни места, както през плановия период 2021 – 2027 г, така и след това. Трасето на АМ „Русе - Велико Търново” е част от Европейската пътна мрежа.

Изграждането на нова автомагистрала по направлението „Русе - Велико Търново“ ще облекчи изключително товаропотока и ще доведе до рязко намаляване на пътно транспортните произшествия по съществуващия път I-5.

Автомагистрала „Русе – Велико Търново“ е планирана като част от Паневропейски транспортен коридор № 9, свързващ Европа с Истанбул и Близкия Изток, а оттам - и с Африка, и Европейски път Е85. Ще минава покрай гр. Горна Оряховица, гр. Полски Тръмбеш, гр. Бяла, гр. Две могили.

Първоначалните планове са по трасето да се строи скоростен път, но през февруари 2015 г. е решено да бъде проектирана автомагистрала. Основните технически параметри на пътя са: проектна скорост 120 км/час; пътен габарит А-27 и товароносимост на пътната настилка 11,5 т/ос. Планираната дължина на автомагистрала „Русе – Велико Търново“ е около 133 км.

Обектът присъства в Интегрираната транспортна стратегия до 2030 г., която беше одобрена от Министерския съвет през 2017 г. Русе - Велико Търново се счита за обект с национално значение от 2011 г., когато Министерският съвет обявява републикански път I-5 за такъв.

Началото на автомагистралата е предвидено да започва на 3 км източно от съществуващия Дунав мост при гр. Русе, а краят й да бъде след град Дебелец. Обектът е разделен на три участъка, за да се ускори неговата реализация:

- „Русе – Бяла“– с дължина около 40 км;
- „Обход на гр. Бяла“ с дължина 36 км;
- „Бяла — Велико Търново, пресичане на път I-5 Велико Търново - Габрово с дължина 57 км.

Общата индикативна стойност на проекта е около 1,18 млрд. лв.

Реализацията на проекта за строителство на автомагистрала „Русе – Велико Търново“ е един от основните приоритети, свързани с изграждането на модерна инфраструктура в Северна България.

Една от възможностите за осигуряване на финансиране на проекта е по Оперативна програма „Транспортна свързаност“ 2021 – 2027 г., като същевременно се търсят и други алтернативни източници, включително и държавно финансиране.

Накратко хронологията на този обект от национално значение е следната:

- През м март 2015 г. Агенция „Пътна инфраструктура“ обявява обществена поръчка за изработване на идеен проект на магистралата;
- През м. май 2015 г. са отворени офертите на 11 кандидати;
- През м. август 2015 г. са отворени и ценовите оферти и е избран изпълнител за изработване на идеен проект;
- През м. октомври 2015 г. е подписан договор за „Изработване на идеен проект за АМ „Русе – Велико Търново““ с избрания изпълнител;
- През м. февруари 2016 г. е подписан договор за „Изготвяне на Доклад за ОВОС“;
- През м. август 2016 г. е подписан договор за „Изработване на проект за подробен устройствен план - парцеларен план за обект: „Русе - Велико Търново“, участъци „Русе - Бяла“ и „Обхода на гр. Бяла“;
- През м. април 2019 г. е открита обществена поръчка с предмет „Издирване на археологически обекти по трасето на инфраструктурен проект „Автомагистрала „Русе – Велико Търново“
- През м. октомври 2019 г. е подписан договор за „Издирване на археологически обекти по трасето на инфраструктурен проект „Автомагистрала „Русе – Велико Търново“ с „Национален археологически институт с музей при БАН“
- През 2020 г. подготовката на проекта за строителство на автомагистрала „Русе – Велико Търново“ е в напреднала фаза. Към настоящия момент на 100 % са готови идейният проект, подробният устройствен план и ОВОС на трасето за участъка „Русе - Бяла“, а за вторият участък от входа на гр. Бяла до гр. Велико Търново предстои изготвяне на идеен проект.

За разработения идеен проект е завършена екологичната процедура с постановено и влязло в сила Решение по ОВОС, считано от 15.07.2019 г. Проектът е предаден в АПИ, където подлежи на разглеждане от Експертен технико-икономически съвет. За участъците „Русе – Бяла“ и „Обход на гр. Бяла“, от км 0+400 до км 76+200 на територията на област Русе, в Агенция „Пътна инфраструктура“ е внесен пилотен екземпляр на подробен устройствен план – парцеларен план още през м. юли 2017 г. Проектът на ПУП-ПП е преработен няколкократно върху актуални извадки от кадастрална карта и кадастралните регистри, действащи за засегнатите от обекта землища, след което стартира обявяване на проекта по общините по реда на чл. 128 от Закона за устройство на територията (ЗУТ). Следва съгласуване на проекта със заинтересованите дружества и процедиране по реда на Закона за опазване на земеделските земи и Закона за горите към Министерството на земеделието, храните и горите. След приключване на всички процедури проектът на ПУП-ПП ще бъде внесен за одобрение от Националния експертен съвет по устройство на територията и регионална политика към министъра на регионалното развитие. Тъй като обектът не е национален, отчуждителният акт ще бъде постановен от областния управител на област Русе и връчен индивидуално на всеки собственик.

С Националния археологически институт с музей при БАН е сключен договор за издирване на археологически обекти по трасето на бъдещата магистрала. Теренното проучване стартира от м. ноември 2019 г.

Подготвя се процедура за избор на изпълнител за изработване на „Одит по пътна безопасност на фаза „Идеен проект“.

Подготвя се и обществена поръчка за възлагане изработването на проект на ПУП-ПП за територията на област Велико Търново с идеен проект за пътен възел при пресичането с АМ „Хемус“.

През 2020 г. ще бъдат обявени обществени поръчки за проектиране и строителство и за строителен надзор на обекта. След сключване на договор с избраните

изпълнители ще стартира и реалното строителство на автомагистралата Русе -Велико Търново.

Основен принцип на Закона за пътищата в чл. 2, ал. 2 е, че пътната мрежа се развива съобразно транспортните и социалните потребности на обществото, инфраструктурата на населените места и изискванията в нормативните актове, свързани с националната сигурност, опазването на околната среда и безопасността на движението. Инвестиционното предложение е за изграждане на автомагистрала с габарит А27, която да бъде основна транспортна връзка, свързваща предвидения втори мост над река Дунав между Република Румъния и Република България при гр. Русе и гр. Велико Търново с прилежащите му главни транспортни коридори - път I-4 (Е772) и бъдещ участък от АМ „Хемус“.

В тази връзка очакваното влияние на този голям инфраструктурен проект с регионално и национално значение, върху социално-икономическото развитие на община Бяла през плановия период е в следните насоки:

1. При „нулева” алтернатива съществуващия път I-5 и съществуващите комуникационно-транспортни връзки ще продължават да бъдат все по-натоварени с допълнителен трафик, ще се увеличат задръстванията, а оттам и вредните въздействия върху околната среда. С изнасяне на движението извън населените места се очаква подобряване параметрите на жилищната среда: повишаване чистотата на атмосферния въздух, намаляване на емисиите на шум, намаляване предпоставките за инциденти с МПС и техните товари, както на територията на община Бяла, така и на многобройните населени места, през които в момента се осъществява движението на МПС по направлението гр. Русе – гр. Велико Търново;

2. Развитие на съпътстващите дейности при строителството, като търговията и доставката на материали, консумативи и суровини, както и ангажирането на местна специализирана техника и предоставянето на сервизно - ремонтни услуги;

3. Развитие на туризма в следните направления:

3.1. Културно-исторически туризъм;

Наличието на множество културно-исторически обекти в общината, като:

- Прочутият мост на уста Колю Фичето над река Янтра;
- Паметникът на апостолите Панайот Волов, Георги Икономов и въстаникът Стоян Ангелов;
- Историческият музей в град Бяла, свързан с Руско-турската освободителна война;
- Надгробната плоча и костите на милосърдните сестри Юлия Вревская и Мария Неелова, намиращa се в двора на музея;
- Градската часовникова кула, построена през 1872 г.;
- Църквата „Свети Георги”;
- Руският паметник край р. Янтра;
- Паметникът на Юлия Вревская;
- Паметен знак на Николай Пирогов;
- Мемориал в памет на загиналите в Балканската, Междусъюзническата, Първата и Втора световни войни от гр. Бяла и региона;
- Храм „Свети вкмч Пантелеймон“ град Бяла, квартал гара Бяла.
- Паметни плочи на опълченци от Бяла;
- Барелеф на Васил Левски;
- Паметна плоча на загиналите във войните в с. Босилковци;
- Паметник на убитите по време на войните от 1912-1913 год. в с. Дряновец;
- Руски паметник в с. Лом Черковна и Паметникът на Кина Василева- Бойка – партизанка от Горнооряховския отряд.;
- Паметник на загиналите в Отечествената война в с. Полско Косово;

- Паметна плоча на Рачо Игнатов Яков и Петър Миланов Караиванов в село Стърмен;
- Паметник на загиналите в Руско-турската война в с. Копривец;
- Войнишки паметник в с. Копривец, и др.,

биха довели до увеличение на туристическия поток, както и до популяризиране на региона, като част от атрактивните туристически дестинации.

3.2. Приключенски туризъм, екотуризъм и ловен туризъм;

Приключенският туризъм е един от най-бързо развиващите се сектори в туристическата индустрия, който привлича платежоспособни потребители, подкрепя местните икономики и насърчава прилагането на устойчиви практики. Включва дейности като кану, рафтинг, приключенско, планинско и шосейно колоездене, езда, някои видове off - road , програми за оцеляване, и др. Община Бяла разполага със значителни ресурси за приключенски туризъм, въпреки че като цяло приключенският туризъм в България все още е слабо забележим, както като обем, така и като икономически измерения и липсва като акцент в националната туристическа оферта. Тази ниша в туризма очаква разгръщане на големия си потенциал

Беленската гора с нейната разкошна растителност, многообразни дървесни видове, с хижи, предлагащи удобства и уют е притегателно място за развитие на приключенския туризъм, екотуризма и ловния туризъм.

През града минава река Янтра, която е обявена за Защитена зона по Натура 2000. Реката и нейните красиви околности правят общината предпочитано място за различни видове спорт и туризъм;

4. Повишаване на степента на изграденост на транспортната инфраструктура и качеството на предоставяните от нея услуги имат определящо значение за пространствената организация на територията и функционирането на системата от населени места в общината, респективно - социално-икономическото развитие и сътрудничество между районите и съставните им области.

5. Подобряване на транзитните потоци. Северният централен район, в който попада и община Бяла, има най-висока обща гъстота на пътната мрежа, дължаща се на добре развита регионална мрежа (с най-висока гъстота), но все още е без автомагистрали. Транзитните потоци се пренасят само от първокласните пътища и често се налага регионалната пътна мрежа да поема и техните функции.

6. Подобряване на структурата на заетостта;

7. Позитивно развитие по отношение на наличния човешки капитал;

8. Повишаване на инвеститорския интерес от страна на български и чуждестранни инвеститори;

9. Ускоряване на социално-икономическия растеж и елиминиране на острите регионални различия;

10. Подобряване условията за реализация на готовата продукция, благодарение на подобрената инфраструктура и изграждане на нови търговски връзки;

На очакваното влияние на проекта в посочените направления следва да се гледа като на възможности за общината да подобри своето социално-икономическо положение през следващите години. Това обаче са само потенциални възможности, които, за да се реализират на практика, е необходимо да се осъществява стратегическо и оперативно планиране в тези направления, да се формулират съответни цели и мерки в ПИРО, както при неговото разработване, така и при следващи актуализации на този план.

12. SWOT-анализ

SWOT- анализът е обективно следствие от социално–икономическия анализ и представя изводите от проучването на състоянието и потенциала на общината, като акцентира на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за развитие.

SWOT-анализът включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на община Бяла, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за 2. **на SWOT-анализа ще позволи по-реалистичното формулиране на визията и приоритетите на ПИРО, както и голямата конкретизация на отделните дейности и мерки в него.**

Наличието на едни и същи силни страни в SWOT – анализа на различните стопански сектори ще е индикатор за това, че общината през новия планов период трябва да се стреми да се възползва максимално от тези силни страни, за постигане на т.нар. мултипликационен ефект, който е в основата на интегрирания подход в регионалното и пространствено планиране. Това означава още, че общината приоритетно трябва да насочва ограничените си ресурси именно в посока засилване на силните страни, както и към преодоляване на слабите страни, разкрити чрез секторните SWOT – анализи, особено ако е открита повторяемост на тези слаби страни в тях. Известно е правилото на SWOT- матрицата, че силни страни, съчетани с благоприятни възможности, са предпоставка за постигането на по-голям ефект от планираните дейности; силни страни, в съчетание със заплахи от околната среда, са в състояние в голяма степен да намалят, да компенсират неблагоприятните последствия. И обратното: Слаби страни, съчетани с благоприятни възможности в средата, значително ще намалят очаквания ефект от предприеманите мерки. Най-лошата ситуация обаче би била, ако се съчетаят слаби страни със заплахи от средата. Тогава се получават и най-големите загуби, т.нар. мултипликационни „дефекти“.

SWOT – анализ на стопански сектор

Силни страни	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Благоприятно географско положение	4.0
2. Добри природо-климатични условия за развитие на земеделие	4.6
3 Екологично чиста природа.	4.9
4. Обновена техническа база в земеделието.	4.0
5.Наличие на производствен опит и традиции в селското стопанство.	4.5
6. Богати водни ресурси – р.Янтра и останалите реки на територията на общината	4.3
7.Голям относителен дял на обработваемата земя, нисък дял на ерозиралите земи.	4.3
8.Добра транспортна достъпност – през общината преминава трансевропейски транспортен коридор №9 Русе–Бяла-Велико Търново и ж.п. линията Русе - Горна Оряховица, а в близка перспектива – автомагистрала Русе – В.Търново.	4.8

1. Изградена промишлена база за развитие на машиностроенето, химическата промишленост, леката и хранително-вкусовата промишленост и винопроизводството	4.6
9.Развита транспортна инфраструктура (жп гара, автомобилен транспорт и комуникации).	4.5
10.Наличие на природни забележителности, исторически и архитектурни паметници, които правят общината атрактивна за различни форми на туризъм	4.7
11. Добри условия за инвестиции-наличие на свободни и евтини терени за строителство, трудови ресурси, изградена инфраструктура и комуникации).	4.0
12.Добри транспортни връзки между населените места	4.2

Слаби страни	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Ниска конкурентоспособност и ниска добавена стойност на структуроопределящите отрасли	4,9
2. Незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите лица	4.5
3. Монокултурно растениевъдство	4.1
4. Влошени демографски показатели	4.8
6. Липса на иновации в земеделието	4.0
7. Дребен размер на животновъдните ферми	4.2
8. Разрушени хидромелиоративни мрежи и съоръжения	4.0
9. Ниска производителност на труда	4.2
10. Дефицит на предприемаческа култура, знания и умения	4.5
11. Ниски доходи на голяма част от населението	4.6
13. Липса на активна политика за привличане на инвеститори в местната икономика	4.2
14. Обезлюдяване на малките населени места	4.9
1. Слаба икономическа активност на населението	4.2

Възможности	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Подобряване на условията за кредитиране на бизнеса	3.5
2. Промените на ОС политика на ЕС, насърчаващи зеленчукопроизводството и трайните насаждения	4.1
3. Възстановяване на традициите в лозарството, овощарството и зеленчукопроизводството	4.3
4. Възстановяване и развитие на модерно поливно земеделие	3.7
5. Развитие на алтернативно/биологично земеделие	3.1
6. Развитие на културно-исторически, познавателен, приключенски и еко туризъм	4.8

7. Привличане на външни инвестиции на базата на доброто геостратегическо положение и близки пазари	4.2
8. Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с модернизация на производството и повишаване конкурентноспособността на местната икономика	4.6
9. Провеждане на насърчителна държавна политика по отношение на МСП и земеделието	4.3
10.Изграждане на автомагистралата Русе – Велико Търново	4.9
11. Изграждане на интермодален терминал в Русе и развитие на най-голямото пътническо речно пристанище в страната	4.1
12. Макроикономическа стабилност, устойчиви стойности на валутен курс и сравнително ниска инфлация	3.8
13. Привличане на съфинансиране от външни източници за решаване на проблеми на територията чрез развитие на формите на публично-частно партньорство	3.6
14. Развитие на нови територии за икономическа активност и логистика с оглед близостта на пристанище Русе, ЖП гара Бяла и автомагистрала Русе – Велико Търново.	4.8
Заплахи	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Риск от природни бедствия и лоши климатични условия	3.5
2. Интензивни деструктивни промени в демографската ситуация на територията	4.8
3. Силна външна конкуренция и фалиране на дребните селскостопански производители	4.0
4. Затруднен достъп до финансов ресурс и неадекватна държавна политика в областта на земеделието	3.9
5. Липса на достатъчно инвестиции от страна на производителите	3.9
6. Слабата и недостатъчно активна намеса на държавата за подпомагане на селското стопанство	4.3
7. По-висока субсидирана подкрепа за земеделие в съседни страни, извън ЕС	4.2
8. Засилване на конкуренцията от страна на европейски стоки и услуги	4.1
9. Непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция	4.3
2. Икономически упадък, увеличаване на безработицата, нисък жизнен стандарт.	4.9
3. Задълбочаване на демографските проблеми, миграция и застаряване на населението	4.7
4. Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи	4.6
5. Влошаване на епизоотичната обстановка в страната и в общината	4,5
6. Глобални пандемии	4.6

От SWOT- анализа на стопанския сектор е видно, че Община Бяла не разполага с голям набор от уникални, безспорни и силно въздействащи предимства (силни страни), на които безусловно да разчита. Това е така, защото такива силни страни са характерни

и за част от съседните общини. Това предполага, координирани и непрестанни усилия на местно ниво, с които тези характеристики да се подсилват и мултиплицират, както и интензифициране на връзките на общината със съседните й територии, извън нейните административни граници, с потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината.

На практика, водещите силни страни са тези, свързани с развитието на земеделието, туризма и промишлеността. Това ще са и лостовете, които трябва максимално да се използват в плановия период 2021-2027 г.

Най-съществените слаби страни, за отстраняването на които трябва да се работи много методично, са : «Незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите лица», «Липса на крупни инвеститори/работодатели», «Обезлюдяване на малките населени места» , „Ниски доходи на населението“, „Влошена демографска характеристика“ и др.

Идентифицираните възможности са вече добре познати и общината и местните заинтересовани страни са демонстрирали, че при определени условия биха могли да се възползват на наличието им, напр. «Диверсификация на селското стопанство», «Развитие на културно-исторически, познавателен и еко туризъм», «Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с модернизация на производството и повишаване конкурентноспособността на местната икономика» и др.

Заплахите визират преди всичко сериозни макроикономически негативни събития, от които общината може да се предпази само в партньорство на регионално или национално ниво. Особено сериозна е заплахата от: продължаваща «по-висока субсидирана подкрепа за земеделие в съседни страни, извън ЕС», «природни бедствия и лоши климатични условия» и «непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция».

SWOT- анализ на сектор човешки ресурси

Силни страни	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Добре функционираща образователна система	4.5
2. Наличие на свободна и евтина работна ръка	4.0
3.Добре изградена здравна инфраструктура	4.4
4. Наличие на междуетнически диалог	4.0
5. Развита социална инфраструктура и социални дейности	4.2
6. Развита инфраструктура и традиции в областта на културата, младежките дейности и спорта	4.2

Слаби страни	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Намаляване на броя на заетите лица	4.2
2. Увеличаване на дела на безработните и зависимите от социална подкрепа	4.4
3. Тенденция за формиране на устойчива структурна безработица в общината	4.3

4. Ниско образователно равнище на населението и отсъствие на квалифицирани човешки ресурси (нисък дял на придобилите висше и средно образование спрямо средните стойности за областта и по-висок дял на лицата с основно и начално образование)	4.6
5. Трайно негативни демографски тенденции	4.7
6.Неефективни политики за задържане на младите хора в общината	4.6
6. Ниско развита община по показател индекс на човешко развитие	4.1
7.Недостатъчно въвличане на обществеността при решаването на въпроси от общинско значение	3.8

Възможности	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Достъп до европейско финансиране на проекти и програми за развитие на човешките ресурси	4.1
2. Бурно развитие на информационно-комуникационните технологии	4.5
3. Развитие на системите за дистанционно обучение	3.5
4. Подобряване на образователното равнище на малцинствата и социално-слабите	4.0
5. Интензивно развитие на местния административен капацитет и потенциал	4.1
6. Участие в програми за обучение на работното място, програми за професионално обучение	3.9
7. Оптимизиране на образователната система спрямо потребностите на пазара на труда	4.5

Заплахи	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1.Задълбочаване на демографските проблеми	4.9
2. Нарастващо отчуждаване между публичните институции и гражданите, политическа апатия и неразвито гражданско съзнание	3.6
3. Маргинализация и социално изключване на малцинствените групи	4.5
4.Увеличаване на безработицата, нисък жизнен стандарт	4.8
5. Миграция и застаряване на населението	4.6
6. Обезлюдяване, икономически, социален и културен упадък на селата в общината	4.7

От направения SWOT анализ на човешките ресурси могат да се направят следните изводи:

- Силните страни, осигуряващи известна стабилност и устойчивост в тази сфера, са преди всичко „Добре функционираща образователна система“, „Добре изградена здравна инфраструктура“, „Развита социална инфраструктура и социални дейности“ и „Развита инфраструктура и традиции в областта на културата, младежките дейности и спорта“;

- Слабите страни са преобладаващи и изключително сериозни. Сред тях с най-голяма тежест се очертават: „Трайно негативни демографски тенденции“, „Тенденция за формиране на устойчива структурна безработица в общината“ и „Ниско образователно равнище на населението и отсъствие на квалифицирани човешки ресурси“.
- Възможностите са сериозен потенциал за растеж ако бъдат използвани: „Бурно развитие на ИКТ“ и „Оптимизиране на образователната система спрямо потребностите на пазара на труда“.
- Идентифицираните заплахи са много сериозни и минимизирането на последствията от тях трябва да бъдат резултат на мащабна и резултатно ориентирана политика в редица сфери на общественото развитие.

SWOT- анализ на сектор
развитие на инфраструктурата и опазване на околната среда

Силни страни	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Развита транспортна инфраструктура	4.5
2. Балансирана (компактна) селищна мрежа	4.1
3. Добра транспортна свързаност между общинския център и съставните села	4.3
4. Сравнително добро състояние на пътищата от републиканската пътна мрежа, преминаващи през територията на община Бяла	4.7
5. Изградена техническа и социална инфраструктура	4.9
6. Добре организирана система на сметосъбиране и сметоизвозване на битовите отпадъци	3.8
7. Осигуреност с питейна вода на населението.	4.6
8. Изградена канализационна мрежа в гр.Бяла и пречиствателна станция за отпадни води	4.2
9. Добро състояние на атмосферния въздух, почвите и повърхностните води	4.7
10.Изградена регионална система за управление на отпадъците	4.0
11. Съхранена разнообразна природа, наличие на защитени зони и биоразнообразие	4.5

Слаби страни	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Липса на канализация в селата на общината	4.0
2. Занемарено благоустройство в селата на общината	4.2
3. Незадоволително състояние на третокласната и четвъртокласната пътна мрежа	4.1
4. Амортизирани хидромелиоративни съоръжения	3.7
5. Незадоволително състояние на инфраструктурата на здравеопазването в селата	4.2
6. Незадоволителна система на разделно събиране, временно съхранение, сортиране, обработка и транспортиране на отпадъците	3.9

7. Недостатъчни грижи за зелената система и озеленяването в селищата на общината	4.0

Възможности	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Изграждане на автомагистралата Русе – Велико Търново	4.6
3. Въвеждане на съвременни технологии, позволяващи реализацията на мерки за енергийна ефективност	3.8
3. Повишаване на инвестиционната активност за използване на алтернативни енергоизточници	3.7
4. Държавната и европейска политика за „зелена икономика“	4.1
5. Използване на финансовите инструменти на ЕС за развитие на производства с нисък риск от замърсяване на околната среда	4.2
6. Повишен интерес към биопродуктите, биопроизводството и екологичното земеделие	4.3
7. Интегриране със съседни общини за изпълнение на съвместни проекти, свързани с опазване на околната среда	4.3

Заплахи	**Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)**
1. Промяна в националната политика за финансиране на инфраструктурата, която да лиши общината до достъп до финансов ресурс	4.6
2. Намаляване на субсидиите и целевите трансфери от централния бюджет за общината	4.1
3. Пренебрегване на грижите към природното и културно-историческо наследство, благоустройството и инфраструктурните мрежи поради липса на достатъчно ресурси за поддържането им	4.5
4. Риск от замърсяване на речните ресурси от промишлени и други източници	4.0
5. Риск от засушаване и възникване на ерозионни процеси	4.0
6.Нарушаване структурата на ландшафта и развитие на производства и дейности с висок риск за околната среда	4.1
7.Ниска култура по отношение на природоползването и природоопазването	4.2

От направения SWOT анализ в областта на инфраструктурата и околната среда се оформят следните изводи:

Качеството на отделните елементи на инфраструктурата е задоволително, но все още далеч от най-добрите съвременни показатели. Високо са оценени като силни страни изградената техническа и социална инфраструктура, осигуреността на населението с питейна вода, както и доброто състояние на важни екологични компоненти на жизнената среда: състояние на атмосферния въздух, почвите и повърхностните води.

В същото време състоянието на третокласната и четвъртокласна пътна мрежа е лошо и значителни участъци от нея се нуждаят от рехабилитация. Канализационна

система в селата не е изградена. Занемарено е благоустрояването и озеленяването в селата на общината. Незадоволително е състоянието на инфраструктурата на здравеопазването в селата.

По отношение на заплахите се очертава известен скептицизъм, като това преди всичко се дължи на сериозния финансов и времеви ресурс, който е необходим за съществена промяна в състоянието на жизнената среда. Във връзка с това с най-висока тежест е заплахата от промяна в националната политика за финансиране на инфраструктурата, която да лиши общината до достъп до финансов ресурс, както и пренебрегване на грижите към природното и културно-историческо наследство, благоустройството и инфраструктурните мрежи поради липса на достатъчно ресурси за поддържането им. Общинското ръководство трябва да проявява системни грижи за екологичното възпитание и образование на населението, особено на подрастващите и младежите, с оглед повишаване на екологичната култура по отношение на екологосъобразното природоползване и природоопазване.

13. Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие

Хоризонталният социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие е изготвен за нуждите на:

а)Оперативна програма за регионално развитие и други програми, финансирани със средства от ЕСИФ;

б) Националната стратегия за регионално развитие на Република България;

в) Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2;

г) Националната концепция за пространствено развитие;

д) Регионалните схеми за пространствено развитие на район от ниво 2 за периода след 2020 г.

Основната цел на анализа е насочена към подобряване на интеграцията между секторните политики в полза на регионалното развитие и икономическия растеж и обвързването им с националното пространство. Социално-икономическият анализ на районите поставя основите на секторните анализи по отношение на общите параметри на развитие, но не може да ги замени.

Извършеният анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Бяла във връзка с подготовката на Плана за интегрирано развитие на общината през плановия период 2021 – 2027 г., показва силни взаимовръзки с проведения през 2019 г. хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие.

Тези взаимовръзки могат да се открият по отношение на:

1. Тематичния обхват на хоризонталния социално-икономически анализ на районите на национално ниво и тематичния обхват на анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Бяла.

Тематичният обхват на хоризонталния социално-икономически анализ покрива основни тематични направления на ПИРО: икономическо развитие; демографски анализ; инфраструктурно развитие; развитие на социалната сфера и човешките ресурси (образование, здравеопазване, социални услуги, заетост и безработица, пазар на труда); инвестиции; култура и културно наследство; екологично състояние и рискове, административен капацитет;

2. Методологията и методиката на извършване на социално-икономически анализ на районите на национално ниво и анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Бяла;

3. Основните източници на достоверна информация и данни за разработване на двата анализа;

4. Времевия обхват на анализите;

5. Резултатите и изводите от извършения социално-икономически анализ на районите на национално ниво и анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Бяла.

Налице е единство или сходство в основните изводи от двата анализа:

1. Демографската ситуация не предполага оптимистични прогнози. Демографската ситуация в страната и в общината се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст. Влошен е общият коефициент на възрастова зависимост. Неблагоприятни са тенденциите в структурата на населението, като това в трудоспособна възраст (между 15 и 64-годишна възраст) намалява значително, а абсолютният и относителен дял на населението на възраст над 65 години нараства. Поради намаляване на раждаемостта в абсолютни стойности намалява населението до 14 годишна възраст, което води до намаляване на броя на учениците и налага закриването на отделни учебни заведения. Наложителна е реорганизация на системата за предучилищно и училищно образование, като се осигури равен достъп до образование за всички и се предотврати отпадането на децата от училище. Основен фактор за дела на отпадналите ученици както в страната, така и в общината е наличието на големи ромски общности в съответната територия;

2. Неравномерното разпределение на населението по области в страната и по населени места в община Бяла ще продължи. Ако не се вземат спешни мерки за осигуряване на заетост и подобряване на условията на живот, ще се ускорят процесите на обезлюдяване на малките населени места;

3. Пазарът на труда в страната и в общината показва известно подобрение. Налице е нарастване на коефициента на икономическа активност и на коефициента на заетост както за страната като цяло, така и за община Бяла. Коефициентът на безработица намалява. Влошаването на възрастовата структура на населението обаче рефлектира върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, поражда необходимостта от насърчаване на ученето през целия живот Сравнително ниски са стойностите на показателя население на възраст 25-64 години с висше образование, като за община Бяла те са по-ниски както спрямо този показател за страната, така и за Северен централен район като цяло;

4. Степента на регионално развитие зависи изключително от развитието на градовете. В конкретния случай определящо за развитието на община Бяла е развитието на общинския център. Бяла обаче попада в категорията от слабоурбанизирани до средноурбанизирани общини, в които населените места се обезлюдяват със сравнително по-бързи темпове, задълбочават се негативните демографски тенденции, затруднява се функционирането на пазара на труда, на системите на здравеопазването, образованието и социалните услуги. Населението в тези райони с неговите демографски характеристики е по-уязвимо и по-застрашено от бедност и от по-голям риск от социално изключване;

5. Здравеопазването трудно преодолява системните си слабости. Сериозен проблем в здравеопазването е отдалечеността на отделните малки населени места от мястото на предлагане на медицинска помощ (първична, специализирана, болнична,

спешна и неотложна). Повишаването на здравната култура, особено сред малцинствените групи, които се характеризират с ограничен достъп до здравни услуги, е сериозно предизвикателство;

6. Социалната система покрива широк спектър от услуги, предоставени в общността и в специализирани институции за нуждаещите се групи от населението и ориентирани към пълноценно удовлетворяване на потребностите им в среда, по-близка до домашната;

7. Инвестициите в спортна инфраструктура са инвестиции в здравето на нацията;

8. Културните прояви и културните институции са с богати традиции, а ролята на културата като фактор за подобряване качеството на живота и за постигане на устойчиво развитие непрекъснато нараства. Читалищата, като призната обществена културна институция, имат специфична мисия за съхранение и развитие на традиционните културни ценности;

9. Културното наследство е основен извор на национална идентичност. Характерно за културата в районите на България и в община Бяла е нейното многообразие, проявяващо се в недвижимите и движимите културни ценности, в „нематериалното културно наследство". Сравнително малко са реализираните проекти за реставрация, адаптация и социализация на археологическите и природни забележителности;

10. Техническата инфраструктура е структуроопределяща за териториалното развитие. Доизграждането на автомагистралите ще осигури по-рационална пространствена организация на транспортната мрежа, а за община Бяла от голямо значение за ускоряване на социално-икономическото развитие ще има изграждането на автомагистралата Русе – Велико Търново. Въпреки съществените усилия за подобряване на енергийните характеристики на сградите - частни и публични, все още разхищението на енергия в сградния фонд в страната и в общината е много голямо. В програмите за енергийна ефективност е необходимо да се залагат мерки не само за подобряване на енергийните характеристики на сградите, но и за подобряване на ефективността на сградните инсталации. Сериозен проблем за страната и за общината е високото ниво на загуби на вода, което показва неефективно използване и разхищение на ресурсите от питейна вода, дължащо се преди всичко на амортизацията на водопреносната мрежа. Процесът на отвеждане и пречистване на отпадъчните води изостава;

11. Широколентовият достъп до интернет е един от основните инструменти за подобряване на икономическото и социално благосъстояние на населението и за преодоляване на териториалните дисбаланси в страната и в общината. Разпространението на широколентовия достъп позволява и прави лесно достъпни икономическите и социалните ползи от информационните и комуникационните технологии (ИКТ), свързани и с преодоляване на пречките в разстоянието и развитието, особено на по-отдалечените населени места;

12. Компонентите на околната среда са в относително добро състояние;

13. Територията на страната и на общината се отличават с голямо биоразнообразие, защитени зони и защитени територии;

14. Климатичните промени и природните бедствия заплашват да се превърнат в реална пречка пред икономическото и социално развитие на регионите и на общината;

15. Предимства и неусвоен потенциал съществуват в почти всички сектори на социално-икономическия живот на страната и на община Бяла, и др.

Наличието на тези взаимовръзки показва общия характер и важността на разкритите проблеми както на регионално, така и на общинско равнище. Това потвърждава необходимостта от единен подход и съгласуване на стратегическите

планови документи на всички равнища – национално, регионално и местно, за тяхното най-ефективно разрешаване през плановия период 2021 – 2027 г.

II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021 - 2027 Г.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. обвързва сравнителните предимства и потенциал на местно ниво с ясно дефинирана визия, стратегически цели и приоритети за постигане на стратегически цели. На всеки от формулираните приоритети съответства пакет от мерки/проекти и конкретни дейности, свързани с реализацията на мерките/проектите.

Според Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., стратегическата част на ПИРО се структурира в низходящ ред така: Визия – Стратегически цели – Приоритети – Мерки/проекти – Дейности.

Визията отразява желанието за достигане на определено ниво на развитие на община Бяла. Тя е консолидирана, обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава.

Жителите на Бяла искат да имат „работа и по-висок жизнен стандарт", да обитават „добре устроена жизнена среда" и да чувстват „сигурност" за живота си и за бъдещето на децата си. На тази основа е формулирана и визията за развитие на общината.

Визия:

„Община Бяла – утвърден промишлен и транспортно - логистичен център в Северна България, привлекателен за инвестиции, с плодородна земя, съхранено природно и културно богатство и развит интегриран туризъм."

Стратегически цели:

Стратегическа цел I: Развитие на конкурентоспособна местна икономика, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността, туризма и съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

Стратегическа цел II: Балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социална инфраструктура и жизнената среда, съхраняване и опазване на природното богатство и културно-историческо наследство.

Стратегическа цел III: Развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.

На посочените стратегически цели съответстват следните ***основни приоритети*** на ПИРО, насочени към потенциала за развитие на община Бяла:

Приоритет 1: Икономическо развитие на общината, насърчаване на предприемачеството, инвестициите и иновациите в секторите на общинската икономика, с приоритет - промишленост, селско стопанство, логистика и туризъм.

Приоритет 2: Развитие на инфраструктурата, опазване на околната среда и природното богатство.

Приоритет 3: Преодоляване на демографската криза, подобряване качеството на живот и жизнената среда, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в общината.

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, образователни, здравни, социални и културни услуги.

В съответствие с използването на интегрирания подход за планиране на регионалното и пространственото развитие, стратегическите цели и приоритетите в ПИРО са съгласувани и предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, залегнали в Общия устройствен план за развитие на територията.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла е разработен като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие и е в унисон с предвижданията на Националната концепция за пространствено развитие и другите секторни политики в страната.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са обвързани с постигането на конкретни резултати за територията на община Бяла. Те отразяват местните потенциали за развитие и са съсредоточени върху решаването на конкретните проблеми на общината. Приоритетите, дефинирани в ПИРО, логически произтичат от аналитичната част на документа, като са фокусирани върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

Основните приоритети на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021– 2027 г. се декомпозират на конкретни мерки и дейности за тяхното постигане.[12]

Първи основен приоритет: **Икономическо развитие на общината, насърчаване на предприемачеството, инвестициите и иновациите в секторите на общинската икономика, с приоритет - промишленост, селско стопанство, логистика и туризъм.**

Конкретните мерки/дейности по първи основен приоритет са следните:

Мярка	**Дейност**
1.1. Създаване на нови и разрастване на съществуващите предприятия в промишлеността, търговията, услугите и туризма	1.1.1. Създаване на нови предприятия сферата на в промишлеността, търговията, услугите и туризма 1.1.2. Разрастване и модернизация на

[12] Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., мярката и дейността съвпадат, когато мярката включва само 1 дейност. Различни дейности се посочват само в случай на комплексни мерки, които се осъществяват чрез повече от 1 дейност

	съществуващите предприятия сферата на в промишлеността, търговията, услугите и туризма
1.2. Изграждане на логистични центрове на територията на общината	
1.3. Разработване на екшън план за привличане на инвестиции и реализация на публично-частни партньорства	
1.4. Изготвяне и разпространение на информационни материали, ориентирани към потенциални инвеститори, промотиращи общината и възможностите за инвестиции	
1.5. Насърчаване на предприемачите за развитие на иновативни и творчески индустрии	
1.6. Провеждане на регулярни срещи на ръководството на общината с представители на бизнеса при изготвяне на инвестиционните програми	
1.7.Разширяване на публично – частното партньорство в секторите на общинската икономика	
1.8. Използване на сградния фонд на бившия завод за печатни платки за производствени, търговски или логистични дейности, с оглед създаване на работни места	
1.9. Насърчаване стартирането на неселскостопански дейности в селските райони на общината	
1.10.Предоставяне на пасища, мери и ливади от общинския поземлен фонд за насърчаване създаването на специализирани животновъдни ферми	
1.11. Осигуряване на терени за постоянни и временни пчелини на пчеларите	
1.12.Подобряване на научно-техническото, информационното и пазарното обслужване на местните селскостопански производители	1.12.1.Организиране, съвместно с Областна дирекция по безопасност на храните - Русе на информационна кампания за въвеждане и сертифициране по HACCP на животновъдните ферми в общината 1.12.2.Организиране, съвместно с ОДБХ - Русе на информационна кампания за внедряване на стандарти за качество и изисквания за хуманно отглеждане на животните 1.12.3. Осигуряване на необходимите площи за реализация на

	земеделската продукция
1.13.Съдействие на общината за развитие на рибовъдство и риболовен туризъм на язовир Дряновец и язовир Босилковци	1.13.1.Съдействие на общината за развитие на рибовъдство на язовир Дряновец и язовир Босилковци 1.13.2.Съдействие на общината за развитие на риболовен туризъм на язовир Дряновец и язовир Босилковци
1.14. Институционална подкрепа на ТП «Държавно горско стопанство Бяла» и на ловно-рибарското дружество за ефективно използване на горското богатство при осъществяване на дейностите по залесяване, подобряване стопанисването и опазването на горите, създаване на ловни бази, събиране на билки и други съпътстващи дейности	1.14.1.Оказване на съдействие от страна на Общината при осъществяване на дейностите по залесяване, подобряване стопанисването и опазването на горите 1.14.2.Оказване на съдействие от страна на Общината при осъществяване на дейностите по създаване на ловни бази, събиране на билки и други съпътстващи дейности
1.15. Провеждане на ежегодни празници на строителя	
1.16.Доразвитие на изградения туристически информационен център	
1.17.Разработване на годишни програми за развитие на туризма	
1.18. Създаване на нови туристически продукти	
1.19. Разширяване легловата база на туризма в общината	
1.20.Разработване на проекти по Оперативни програми на ЕС с туристическа насоченост, в.т.ч. и на съвместни проекти по въпросите на туризма с други общини	
1.21. Разработване на интегрирани проекти с други общини по Програма „Региони в растеж“	
1.22.Участие на общината с проекти по други Оперативни програми и Проекти	
1.23.Рекламиране на туристическите продукти на общината на туристически борси и изложения	
1.24.Взаимодействие и членство на общината в туристически организации и сдружения за управление на туристическия район	
1.25. Развитие на международното сътрудничество и икономическите връзки с побратимени градове	

1.26.Организиране на културни събития за популяризиране на интегриран туризъм, базиран на природно-ландшафтните и културни дадености и ресурси и за привличане на туристи	
1.27.Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири и организиране на срещи с пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти, за популяризиране на туризма в общината	1.27.1.Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири 1.27.2. Организиране на срещи с пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти, за популяризиране на туризма в общината
1.28. Развитие на туристическата инфраструктура в общината	1.28.1.Изграждане на екопътеки и велоалеи 1.28.2.Подобряване достъпа до историческите, културни и природни забележителности в общината
1.29. Разработване на стратегия за управление на общинската собственост	
1.30 Ежегодно изготвяне и приемане на годишни програми за управление и разпореждане с имотите – общинска собственост	
1.31. Обособяване в квартал Гара Бяла на зона за прилагане на интегриран подход „Парк „Св. Пантелеймон“	

<u>Втори основен приоритет:</u> **Развитие на инфраструктурата, опазване на околната среда и природното богатство**

Конкретните мерки/дейности по втори основен приоритет са следните:

Мярка	**Дейност**
2.1.Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето в Община Бяла и обособяване на зона за прилагане на интегриран подход „Мост на Колю Фичето“	
2.2.Ремонт на общински път Босилковци – Пейчиново (4,4 км)	
2.3. Ремонт на общински път Бистренци-Дряновец-Копривец (12 км)	
2.4. Ремонт и рехабилитация на IV-класен път Стърмен-Ботров (4,5 км)	

2.5. Съдействие от страна на Общината при ремонта и поддръжката на пътищата от републиканска пътна мрежа на територията на община Бяла	
2.6.Продължаване реконструкцията на основни улични артерии и участъци в град Бяла	Конкретните дейности, т.е. списъкът на обектите, ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период, съобразно инвестиционната програма, в зависимост от наличните ресурси – собствени и привлечени средства, и приоритетните нужди.
2.7. Ремонт и поддръжка на улична мрежа в село Полско Косово	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период.
2.8. Ремонт и поддръжка на улична мрежа в село Копривец	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.9. Продължаване реконструкцията на основни улични артерии и участъци в с. Стърмен	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период.
2.10. Ремонт и поддръжка на улична мрежа в село Босилковци	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.11. Брегоукрепване и корекция на речните корита на реките Беленска и Шипа с оглед предотвратяване на бедствия	
2.12. Покриване на част от Беленска река	
2.13. Подобряване на комуникационната инфраструктура чрез осигуряване на широколентов достъп до всички населени места в общината, с цел - подобряване качеството и обхвата на мобилните комуникационни услуги	
2.14. Повишаване енергийната ефективност на обществени сгради	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.15. Въвеждане на ВЕИ в обекти на общинската инфраструктура	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.16. Изграждане на соларни паркове за усвояване потенциала на територията за използване на слънчева енергия	
2.17. Ремонт и обновяване на площади в населените места в общината	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.18. Паспортизация на всички общински сгради – описание на сградния фонд, съоръженията и въвеждане на система за наблюдение	
2.19. Ремонт и обновяване на сгради на кметства в общината	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.20 Рехабилитация на обществени зелени площи-паркове, градини и детски площадки за населените	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на

места в Община Бяла	плановия период
2.21. Насърчаване на частните инвестиции за подобряване на жилищната среда	
2.22. Изграждане на площи за широко обществено ползване в град Бяла, област Русе, кв. 35, по плана на гара Бяла	
2.23. Реконструкция и изграждане на площи за широко обществено ползване в с. Босилковци, Община Бяла, област Русе, в с. Копривец, Община Бяла, област Русе, част от УПИ I – 845 – площад с площ 1053 м2 и УПИ II – 845 – градина с площ 1312 м2, кв. 84 и в с. Лом Черковна, Община Бяла, област Русе, кв. 38.	
2.24. Подобряване на съществуващите практики и условия за събиране, транспортиране, депониране обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци	
2.25. Рекултивация на замърсени територии	
2.26. Ликвидиране на нерегламентирани сметища в общината	
2.27. Разработване на дългосрочна енергийна програма на община Бяла периода 2021–2027 г.	
2.28. Ремонт и саниране на НУ „Св. Св. Кирил и Методий” – гр. Бяла	
2.29. Ремонт и саниране на ЦДГ „1-ви юни” – гр Бяла	
2.30. Извършване на основен ремонт на училище в с. Полско Косово	
2.31. Ремонт на Дом за стари хора – с. Бистренци	
2.32. „Реконструкция и преустройство на съществуващи сгради в Център за социални дейности” в УПИ № IV в кв. 141А, по регулационния план на град Бяла, област Русе”	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.33. Ремонт и оборудване на читалища в малките населени места	Списъкът на обектите ще се уточнява текущо, в рамките на плановия период
2.34.Изграждане на улично осветление, където липсва такова, в населените места на общината	
2.35.Надграждане на системата за видеонаблюдение на територията на общината и осигуряване свързаността й с РУ на МВР – гр. Бяла	
2.36.Обособяване на места за паркиране встрани от главни улици	
2.37. „Изграждане на сграда за културни дейности в УПИ № III-142, зона за обществено обслужване, кв. 35, гара Бяла, обл. Русе“	
2.38. Оборудване на общоселски културен дом в с. Ботров	

Трети основен приоритет: **Преодоляване на демографската криза, подобряване качеството на живот и жизнената среда, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в общината**

Конкретните мерки/дейности по трети основен приоритет са следните:

Мярка	**Дейност**
3.1.Участие на общината в програми, насочени към осигуряване на заетост на продължително безработни лица	
3.2. Съдействие на Бюрото по труда за организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица и лица в неравностойно положение	
3.3. Съдействие на бизнеса за осигуряване на адаптирани работни места за нуждите на хора с увреждания	
3.4. Осигуряване на редовен обществен транспорт за насърчаване на трудовата мобилност в общината	
3.5. Съдействие на Бюрото по труда при организиране на обучения на безработни лица и на обучения за стартиране и управление на собствен бизнес	
3.6. Насърчаване на работодателите за наемане на работа на младежи до 29 години	
3.7. Разработване на мерки за мотивиране на млади специалисти и семейства да работят и живеят в общината	
3.8. Разработване и провеждане на активни политики за интеграция на етническите общности	
3.9. Отпускане на безвъзмездна финансова помощ от общината на родителите при раждане на деца	
3.10. Разработване и провеждане на активни политики за обхващане на всички деца в детските градини на общината	
3.11. Развитие на жилищната политика, в т.ч. закупуване на жилища за нуждите на общината от специалисти в областта на образованието, здравеопазването и спорта	
3.12. Разработване на политики за подобряване на социалния статус на рисковите групи	
3.13. Подпомагане на социално слаби граждани	
3.14. Изграждане на детски площадки в населените места	
3.15. Изграждане на кътове за отдих и игри на открито	
3.16. Адаптиране на съществуващите детски площадки и спортни съоръжения в детските градини и училищата към изискванията за безопасност и функционалност	
3.17. Благоустрояване на централната част и на паркови територии в населените места	
3.18. Разработване на общинска стратегия за развитието на спорта	
3.19. Поддържане и модернизация на спортните бази на територията на общината	
3.20. Кандидатстване по европейски програми за развитие на спорта в общината	

3.21. Разширяване дейността на спортните клубове с деца и юноши	
3.22.Осигуряване на целогодишен достъп до спортни съоръжения за масов спорт и игра на децата и младежите	
3.23.Финансово подпомагане развитието на масов детско – юношески спорт и участието в турнири	
3.24.Финансиране на дейности от ежегодния Спортен календар	
3.25.Подкрепа за спорта в училищата и обхващане на всички възрастови групи	
3.26. Разработване на дългосрочни програми за развитие на основните културни институции в общината	
3.27.Стимулиране дейността на читалищата в малките населени места на общината	
3.28.Разработване на политики за превенция на социалното изключване на хората в неравностойно положение и за активизиране на гражданското общество за толерантност и съпричастност към тях	
3.29. Разработване на политики за преодоляване на изолацията на маргинализираните групи и интегрирането им в обществото;	
3.30. Осъществяване на програми за превенция на всички форми на насилие и подкрепа на жертвите на насилие	
3.31. Поддържане в добър вид на християнските и мюсюлмански гробищни паркове	
3.32. Поддръжка на общинската дълготрайна декоративна растителност	
3.33. Ежегодно разработване и организиране на изпълнението на Годишен план за защита на горските територии на общината от пожари	
3.34. Разработване съвместно с ветеринарните власти на Общинска програма за контрол върху кучешката популация на територията на общината	
3.35.Осъществяване на контрол при изпълнението на дезинсекции, дератизации и дезакаризации в общината	
3.36. Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината	
3.37. Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата	
2.38.Провеждане на информационни кампании във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението	
3.39.Приемане на годишни програми за ограничаване на рисковете от бедствия и аварии	

Четвърти основен приоритет: **Подобряване на качеството и достъпа до административни, образователни, здравни, социални и културни услуги**

Конкретните мерки/дейности по четвърти основен приоритет са следните:

Мярка	**Дейност**
4.1. Повишаване капацитета на общинската администрация за управление, изпълнение, наблюдение и оценка на планови стратегически документи	4.1.1.Разработване на програми за обучение на общинските служители, които изпреварващо да посрещат нуждите от обучение на персонала 4.1.2.Участие в обучителни семинари и специализирани квалификационни курсове 4.1.3. Обмен на опит с други общини 4.1.4.Въвеждане на добри практики за подобряване работата на общинската администрация
4.2. Повишаване капацитета на общинската администрация за използване на европейски фондове	
4.3. Разширяване обхвата на предоставяните услуги на „едно гише” и електронните административни услуги	
4.4. Повишаване информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията чрез по-широко използване на електронните и печатни медии	
4.5. Включване на гражданите и бизнеса в процеса на планиране на проектите	
4.6. Подобряване на финансовия мениджмънт на общината	4.6.1. Подобряване на контрола и гарантиране на прозрачност при изразходване на публичните средства 4.6.2. Повишаване събираемостта на местните данъци и такси 4.6.3. Прилагане на гъвкави форми за повишаване приходната част на бюджета 4.6.4.Оптимизиране на системата на заплащане на общинските служители, съобразена с квалификацията и периодичното оценяване на резултатите от труда

4.7. Разработване, съвместно с училищата в общината на програма за превенция на ранното отпадане на децата от училище	
4.8. Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от придобиване на образователен ценз с оглед бъдеща реализация на младежите в рамките на общината	
4.9. Насърчаване от страна на Общината на сътрудничеството между бизнеса и образователните институции за развитие на професионалните умения на човешките ресурси и обвързването им с потребностите на пазара	
4.10.Създаване на условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора	
4.11. Подкрепа от страна на общината за пълноценна интеграция и социализация на учениците от различните малцинствени групи	
4.12. Насърчаване активното участие на младите хора в превантивни програми и кампании за намаляване на престъпността, насилието и зависимостите	
4.13. Разширяване участието на млади хора в дейности, заложени в Общинския културен календар, Общинския спортен календар, клубна и читалищна дейност	
4.14. Съдействие на МБАЛ „Юлия Вревска“ за увеличаване броя на медицинския персонал	
4.15. Съдействие на лечебните заведения за осигуряване на мобилност на медицинските услуги	
4.16.Осигуряване на облекчен достъп до медицински услуги на всички жители на общината	4.16.1.Създаване на условия за профилактични прегледи по населени места с изнесени центрове 4.16.2. Изготвяне на график за осъществяване на профилактични прегледи с превантивна цел по селата от общината, съгласувано с МБАЛ – гр. Бяла 4.16.3.Осигуряване на медицински специалисти в здравните кабинети и в детските градини и училища 4.16.4.Осигуряване на целодневно медицинско обслужване на деца и ученици в детските градини и училищата

4.17. Провеждане на информационни и разяснителни кампании за повишаване на здравната култура на населението и превенция на хронични и епидемиологични заболявания	
4.18. Включване на подрастващите в здравно-профилактични и образователни програми за подобряване на здравната, половата и общата култура	
4.19. Провеждане на общинска образователна и здравна политика, ориентирана към етническите малцинства	
4.20. Изграждане на Звено „Приемна грижа“	
4.21. Подобряване на качеството и разширяване на услугата Домашен социален патронаж, в населените места на общината	
4.22. Администриране на услугата „Личен асистент”	
4.23. Администриране на услугата Обществена трапезария	
4.24. Доизграждане на Дом за стари хора в град Бяла	
4.25. Създаване на Хоспис в община Бяла чрез ПЧП	
4.26. Активизиране работата на социалните работници в областта на образованието и здравеопазването на територията на общината	
4.27. Изготвяне на карта на потребностите от социални услуги	
4.28. Участие на общината в програми и проекти със социална насоченост	
4.29. Обсъждане с НПО, граждани, заинтересовани лица и институции, на възможности за разкриване на нови социални услуги	
4.30. Изготвяне на база данни за лица с тежки увреждания, за включване в бъдещи проекти или включване на съответна услуга за финансиране като държавно делегирана дейност	
4.31.Стимулиране дейността на читалищата в малките населени места на общината	4.31.1.Ежегодна оценка на потребностите на читалищата по обективни критерии 4.31.2.Включване на читалищата в проекти за подобряване на тяхната ефективност и материално-техническа база
4.32. Ежегодно подпомагане дейността на културните институции, чрез финансиране на културния календар на Община Бяла	
4.33. Организиране на местни културни празници и инициативи, свързани с местните обичаи и традиции	
4.34. Обогатяване на интернет страницата на общината с информация за младежки проекти, програми, стипендии, обучение, стажуване, конкурси, мобилност на младите	

хора и др. възможности за развитие	
4.35. Насърчаване дейността на самодейните художествени състави	
4.36. Културен обмен с различни културни институции от страната и чужбина	
4.37. Сключване на договори за партньорство с други общини в страната и в чужбина	
4.38.Участие на общината в съвместни културни мероприятия с партньорски организации в страната и в чужбина	
4.39. Увеличаване броя на спечелените проекти и относителния дял на привлечените средства от ЕС за съхраняване и развитие на културно-историческото наследство, традициите и занаятите	
4.40. Възстановяване и опазване на религиозните храмове на територията на община Бяла	

Част III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Комуникационната стратегия като управленска категория включва всички инструменти и процеси, които помагат да се достави правилното послание към точните хора по максимално ефективен начин. Съставни части на всяка комуникационна стратегия са: целева аудитория; цел на комуникационната стратегия; принципи на стратегията; комуникационно послание; форми и канали на комуникация.

Целева аудитория на Комуникационната стратегия е населението на община Бяла. Комуникационната стратегия трябва да повиши информираността на целевата аудитория за визията, целите, приоритетите и мерките на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г.

Основната цел на Комуникационната стратегия е да стимулира съпричастността и участието на населението на община Бяла и на структурите на гражданското общество, развиващи дейност на нейната територия, при разработването, приемането и изпълнението на ПИРО за периода 2021 – 2027 г. Едновременно с това е насочена и към подкрепа за изграждане на облик на община Бяла като активна страна в провеждането на политики за усъвършенстване на териториалното и пространствено развитие и формирането на позитивни нагласи към дългосрочното стратегическо планиране. Комуникационната стратегия се разработва в помощ на развитието и поддържането на ефективни взаимоотношения с гражданите и техните сдружения; неправителствените организации; външните инвеститори; бизнеса, който развива своята дейност на територията на общината; на осигуряването на информация, необходима за идентифициране на възникващи проблеми, повишаване нивото на разбиране, генериране на подкрепа за инициативите на местната власт за успешната реализация на ПИРО.

Комуникационното послание е, че ПИРО се разработва в интерес на всички групи от населението, за да се превърне община Бяла в утвърден промишлен и транспортно - логистичен център в Северна България, привлекателен за инвестиции с плодородна земя, съхранено природно и културно богатство и развит интегриран

туризъм, и че само с широката обществена подкрепа и участие тази цел може да бъде постигната.

Основните принципи на комуникационната стратегия са: публичност и създаване на условия за провеждане на дебат; предоставяне на балансирана и обективна информация на целевата аудитория; осигуряване на възможност гражданите да изразяват своите очаквания и предложения; защита на обществения интерес; изграждане на съпричастност в населението и структурите на гражданското общество към проблемите на общината и мотивирането им за участие в нейното управление; прозрачност и информираност; ефективност на дейностите по стратегията.

Форми на комуникация при осъществяване на комуникационната стратегия са публични дискусии, презентации, фокус-групи, печатни материали, а основни комуникационни канали са интернет -страницата на общината и регионалните медии.

Съгласно Закона за регионалното развитие, основни принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, са принципите на партньорство, публичност и прозрачност на всички нива, при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката за изпълнение на плановите документи. В съответствие със закона, основен принцип при разработването на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. е принципът на партньорство, а чрез осигурената информация и публичност се гарантира неговия успех и широка обществена подкрепа.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. се разработва, обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината. Главната цел на действията за прилагане на принципа на партньорството е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на изработването и изпълнението на ПИРО за очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на неговата реализация.

Реалното участие на икономическите и социални партньори на Общината във всички етапи на разработване, изпълнение, наблюдение, оценка и актуализация на Плана за интегрирано развитие на Община Бяла за периода 2021 – 2027 г. се препоръчва като задължително условие за успешната му реализация, защото:

1. Партньорите могат да имат важни знания в определена икономическа и социална сфера на развитие, която може да бъде слабо позната на общинските служители, които не са се сблъсквали често с конкретните проблеми;

2. Партньорите контролират капитала и човешките ресурси;

3. Партньорите са заинтересовани от развитието на своята община, защото икономическият растеж в общината означава и увеличение на техните доходи;

4. Участието на партньорите при подготовката, съгласуването, обсъждането и контрола на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на ПИРО;

5. Чрез участието на партньорите, ПИРО се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението на общината.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се постигне по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на средства.

Участието на обществеността в процесите по разработване, наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО може да създаде благоприятни очаквания за бързото

икономическо и социално развитие на община Бяла. Положителните икономически очаквания могат да увеличат преките инвестиции и да увеличат въздействието на обществената политика.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. се разработи чрез прилагане на принципа на партньорство. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Даде се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения както чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, така и чрез работа във фокус-групи и организиране на публични дискусии със социалните и икономически партньори и гражданското общество.

Обменът на мнения и информация се състоя и чрез провеждане на анкети, вземане на интервюта, допитвания и отзиви, с кметовете и кметските наместници в населените места в общината, с общинските съветници, с представители на общинската администрация, на бизнеса, на образователните и социални институции, на неформални структури на гражданското общество, с граждани.

Спазването на принципите на партньорство и осигуряване на информация и публичност се осъществяват чрез следните конкретни действия:

1. Представяне в подходяща форма на информация за предвижданията на Плана за интегрирано развитие за периода до 2027 г., за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта човешките ресурси, на инфраструктурата и околната среда;

2. Фокусиране вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор, насочени към подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;

3. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред Кмета, Общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество, за осигуряване висока ефективност при изпълнението на ПИРО;

4. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината, за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност за общината;

5. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на ПИРО.

Основната цел на прилагането на принципите на информираност и публичност във връзка с ПИРО е да се повиши обществената осведоменост, както и прозрачността относно прилагането на мерките за местно развитие. Осигуряването на нужната информация и публичност е основна предпоставка за успешното разработване и изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г.

В началния етап на разработване на Плана обществеността беше приканена да споделя предложения за разработването на ПИРО в писмен вид, както и да присъства на организираните открити обсъждания на Плана от работната група по неговото изработване. За целта на сайта на Общината бяха публикувани съответни съобщения, информиращи обществеността за стартирането на процеса на планиране, анкетна карта за предварително проучване на актуалните икономически, социални, инфраструктурни проблеми и проблемите на човешките ресурси в общината и за нагласите на жителите на общината за визията, основните цели и приоритети на ПИРО, а също така бяха използвани и другите местни медии.

Такъв подход трябва да се следва и при актуализирането и усъвършенстването на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. Възможностите на

модерните телекомуникационни средства могат успешно да се използват в процеса на приобщаване на партньорите и широката общественост към приоритетите и целите на ПИРО. Откритите обсъждания на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. във всеки етап от неговото изпълнение могат да бъдат обявявани в пресата, самият ПИРО и неговите изменения да бъдат публикувани в Интернет-страницата на общината и други местни публични институции.

Основна отговорност за осигуряване на информация и публичност на процеса на разработване, съгласуване, актуализиране и изпълнение на ПИРО, имат Кмета на общината и Общинският съвет, в съответствие с техните компетенции. Но във всички етапи ще участват, и ще се разпределят отговорности между всички групи партньори: териториални и местни административни структури на изпълнителната власт, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения, широка общественост, като в зависимост от етапа, нивото на съучастие ще бъде в различна степен. Ще се прилагат и трите форми на взаимодействие между посочените групи: информиране, консултиране и съгласуваност, ангажираност и активно участие.

В процеса на изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на ПИРО. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на Интернет-страницата на общината.

Важен фактор са действията на партньорите в процеса на реализация на Плана за избягване на потенциалните екологични рискове. В етапите на наблюдение и оценка на ПИРО е желателно активно участие на местните и регионалните екологични власти за своевременно координиране и комуникиране при разрешаване на потенциални „конфликти" между икономическото развитие на общината и околната среда.

Част IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ - ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

ПИРО като стратегически документ интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за определяне на актуалните потенциали за развитие на общината и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

В тази връзка определянето на приоритетни зони за развитие и прилагането на интегриран подход и сътрудничество с други общини и държавата при реализиране на потенциалите за развитие на общината ще доведе до повишаване благосъстоянието на общността и икономическото развитие на региона.

За реализирането на тази цел община Бяла ще насочи своите усилия за обособяването на такива зони за въздействие, чрез реализацията на Проект „Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето" в община Бяла и чрез изграждане на Зона за интегриран подход „Св. Пантелеймон" в Квартал Гара Бяла, град Бяла.

А. ПРОЕКТЪТ „КОНСЕРВАЦИЯ И РЕСТАВРАЦИЯ НА МОСТА НА КОЛЮ ФИЧЕТО" в община Бяла, по ОПРР 2014 – 2020 г. и предвиден за изпълнение до 2023 г., е проект с регионално и национално културно-историческо и

архитектурно значение, който ще окаже благоприятно влияние върху социално-икономическото развитие на общината. Той предвижда изграждането на ансанбъл от свързани обекти, които оформят приоритетна зона за въздействие с център уникалния Мост на Колю Фичето.

Територията на Зоната за прилагане на интегриран подход е охранителната зона на обекта на културното наследство и непосредствено прилежащи територии за транспортно, техническо и туристическо обслужване, свързано с обекта. Разработката на инвестиционния проект обхваща и частично зоната при двата бряга около Моста, както и връзка с път I-5 от Републиканска пътна мрежа.

Конкретните дейности, очакваните резултати, изпълнителите, работните графици и финансовите ресурси за всяка дейност, както и механизмите за контрол и координация в хода на нейното реализиране, са представени в „Бизнес план с финансов анализ на проект „Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето“ в община Бяла“, а подробното описание на предвидените КРР и СМР е представено в Инвестиционния проект.

Основната цел на изпълнението на Проекта и изграждането на Зоната за прилагане на интегриран подход е постигането на балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на културно-историческата туристическа инфраструктура на територията на Община Бяла, чрез реализация на неизползвания потенциал на културния туризъм и неговото устойчиво развитие,

Реализирането на този Проект ще създаде необходимите условия както за прилагането на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие на община Бяла, така и за разщиряване на възможностите за сътрудничество с други общини.

Необходимостта от този Проект и свързаното с неговата реализация обособяване на Зона за прилагане на интегриран подход, са продиктувани от редица предпоставки:

Мостът на Колю Фичето **се е** превърнал в символ на града и на община Бяла. Той се намира на един километър от град Бяла, на пътя между Плевен и Русе. Беленският мост е изграден преди близо 150 години от майстор Колю Фичето и се смята за забележително постижение на българското възрожденско инженерно-строително и архитектурно изкуство. Работата по него започва през 1865 г. и завършва през 1867 г. Построен е по заповед на Мидхат паша. Той е дълъг 276 м и е широк 9 м. Неговите 14 свода с отвор 12 м са украсени с релефни изображения на животни. Поддържат го 13 опори с водорези и облекчаващи ниши, както и два брегови устоя. В средата се издига колона, на която е поставена мраморна плоча с арабски надпис. Носещите стълбове са украсени със скулптури грифон, лъв, нимфа, лебед, и това прави моста историческо и художествено произведение.

Мостът е направен от издялан камък от местен варовик и варов хоросан. След наводнение през 1897 г. осем свода в средната част на моста (ок. 130 м) са унищожени. През 1922–23 г. мостът е реконструиран със стоманобетонни опори и сводове, но първоначалният му облик е променен. За Колю Фичето и Беленския мост Феликс Каниц казва: „И тоя скромен човек в потури и абичка не знае, че с Беленския си мост е построил най-голямата хидравлическа постройка на Балканския полуостров извън Цариград.“

Паметникът на културата обаче в момента е в окаяно състояние, има пукнатини, обрасъл е с растителност, а най-сериозният проблем към момента е рушащата се облицовка от каменни плочи на Моста. Перилата също се рушат, тъй като са направени от тежък камък, при които с времето сцеплението намалява. При високите води на р. Янтра в основите на моста се затлачват дървета и постепенно устоите се подкопават. До настоящия момент Община Бяла е предприемала множество различни инициативи за набиране на средства, но те не успяват да стигнат за повече от поредния козметичен ремонт. Общината е организирала множество инициативи като: провеждане на дарителски изложби с рисунки на моста, заснемане на документален филм и др.

Основният проблем с недвижимата културна ценност е, че ако в близко бъдеще не се вземат мерки за нейната консервация и реставрация, то тя ще бъде загубена за идните поколения. Това прави консервацията и реставрацията на Моста изключително навременни и актуални.

Община Бяла определя бизнес потенциала на Проект „Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето“ като много висок, като основните мотиви за това са следните:

I.. Мостът на Колю Фичето е в окаяно състояние и основна задача на Община Бяла е да го запази и съхрани за бъдещите поколения. Проектът предвижда надеждна консервация и реставрация на обекта съобразно последните достижения на инженерно-техническата и архитектурна практика. При реализацията на проекта ще се модернизира съществуващ мост, културна ценност с национално значение, с ключово разположение на обекта на международен път Е85 обслужващ трафика от Румъния за Турция и Гърция и обратно. От съществено значение е и близостта с една от най-посещаваните дестинации у нас – гр. Велико Търново, както и с популярни дестинации в района като Ивановските скални манастири, пещерата Орлова чука, крепостта Червен, археологически резерват Никополис ад Иструм и гр. Русе, спирка на круизните кораби по р. Дунав. Със своята уникалност, възстановеният мост ще бъде запазен като историческа ценност, но и ще има възможност бързо да се позиционира като важна атракция в един установен туристически район, който привлича не само местни, но и голям брой чуждестранни туристи.

II. Чрез Проекта се предвижда да бъде изградена:

1. Двуетажна сграда с РЗП 690,33м^2 . Сградата ще бъде с изключително модерен архитектурен дизайн, който няма да остане незабелязан от посетителите и подобава да бъд разположен до архитектурното бижу на българското възрожденско строителство.

В сградата ще се помещават:

- Ресторант;
- Музей;
- Обслужващи помещения;
- Зала за прожекции;
- Интерактивно културно преживяване „Машина на времето“;
- Магазин за сувенири;
- Оборудване за 3 D мапинг културни програми.

Ресторант: По път I-5 от Републиканска пътна мрежа в посока Русе - Велико Търново няма нито един ресторант в района. Съществуват три крайпътни заведения в района, но те са в обратна посока на пътя, т.е. Велико Търново – Русе. Концепцията на ресторант „Беленски мост“ е той да не бъде поредното крайпътно заведение, а да предлага на посетителите си високо обслужване, панорамна гледка и уникална атмосфера. Той ще е насочен към концепцията да не предлага просто храна, а изживяване, което може да бъде съчетано в определени дни с прожекция на 3 D мапинг културна програма. В района, ресторантът единствен ще предлага уникална гледка към моста, което гарантира, че той ще бъде предпочитано място за посетителите и пътуващите, които преминават покрай него.

Музей: Основната концепция на музея ще бъде да представи историята на Беленския край, но по интересен интерактивен и атрактивен начин, което ще включва експозиция (постоянно подържана и актуализирана от музейните работници), която разказва историята на Паметника на културата и Беленския край, восъчни фигури на личности, свързани с историята на Паметника на културата, прожекции на интерактивно съдържание и документални филми, Машина на времето, която разказва историята на Моста.

„Машина на времето“ е композиция от хардуер и софтуер, която се разработва индивидуално за даден туристически обект или място, която помага на посетителите да се върнат години назад (на принципа на Панорамата) и да проследят историята на даден обект. Композицията е изключително атрактивна и иновативна за пределите на България. Чрез нея посетителите виждат мястото още преди да бъде заселено и застроено, виждат построяването на моста, воденето на военни действия, прелитането на бомбардировачи, природни бедствия и други, от гледна точка на позицията в която са застанали в момента. Точното интерактивно съдържание ще бъде с голяма доза историческа достоверност и ще бъде създадено от професионален екип специалисти.

В музея ще се осъществява и продажбата на сувенири. Посещенията в музея ще бъдат 2 вида:

- Пакет 1: Разходка с екскурзовод и беседа по Моста и под него (предвидено е изграждането на 4 рампи под арките), в това число разглеждане на восъчните фигури и музейната експозиция;

- Пакет 2: Разходка с екскурзовод и беседа по Моста и под него (предвидено е изграждането на 4 рампи под арките), в това число разглеждане на восъчните фигури и музейната експозиция, Прожекция на интерактивно съдържание и интерактивно преживяване, чрез машина на времето.

3 D Мапинг културна програма: Технологията на 3D мапинг е сходна със светлинно шоу, но това не е стандартно шоу, технологията е уникална и предизвиква възторг. Тя е много популярна за проектиране върху сгради. Интересен е фактът, че тя се възприема именно като шоу, а не като реклама с цел популяризиране, което е безспорен плюс.

3D мапинга няма да генерира пряко приходи, а косвено. Той ще има следните основни функции:

- Реклама на туристическия обект;

- Предразполагане на туристите на територията на Община Бяла да останат да пренощуват за да наблюдават шоута, а не просто да посетят музея и да продължат по пътя си.

2. Изграждане на техническа прилежаща инфраструктура и облагородяване на зоната около Беленския мост. Предвижда се изграждане на алеи в зоната около моста, предимно в експонираната част и за достъп към паметника и панорамната тераса;

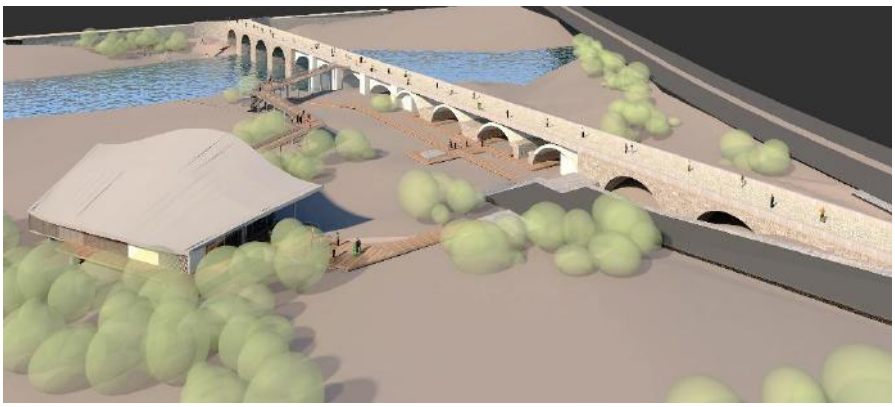

III. Към момента за посещението на този уникален възрожденски паметник на културата не се събират никакви такси и не се генерират никакви приходи, в същото време поради липсата на туристическо предлагане той остава непознат и непопулярен за потенциалните посетители от България и чужбина като туристическа дестинация;

IV. Съществува пазарна ниша в предлагането на качествени услуги за хранене по протежението на път I-5 от Републиканска пътна мрежа. По него, в посока Русе - Велико Търново няма нито един ресторант в района, въпреки интензивния трафик

V. На територията на Община Бяла няма изграден модерен музеен комплекс, които да предложи на посетителите на град Бяла модерно и съвременно туристическо предлагане;

VI. Мостът на Колю Фичето е в окаяно състояние и основна задача на Община Бяла е да го запази и съхрани за бъдещите поколения;

VII. Реализацията на инвестицията ще доведе до мултиплициране на резултатите от проекта към всички други под-отрасли на туристическо-развлекателната индустрия на територията на Община Бяла, което индиректно ще доведе до повишаването на приходите от местни данъци и такси;

VIII. Наред с всички други ефекти, реализацията на Проекта и на Зоната за прилагане на интегриран подход ще създаде заетост за населението в общината.

С реализацията на Проекта и изграждането на съответната Зона за интегриран подход ще се постигнат следните цели:

- Съхраняване, реставрация и опазване на уникален паметник на културата от национално значение за бъдещите поколения чрез извършване на консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето в Община Бяла;

- Подобряване достъпа до културно-образователни услуги на населението и гостите на общината чрез изграждане на туристическа и техническа инфраструктура на територия на общината;

- Повишаване привлекателността на общината, като се създадат предпоставки за достъп до туристически и културни инфраструктури;

- Създаване на благоприятни условия, стабилизиращи местната икономика и водещи до балансирано и устойчиво развитие;

- Подобряване качеството на публичните услуги и на жизнената на населението от общината;

- Създаване на цялостен интегриран туристически продукт в рамките на община Бяла и съседни общини;

- Популяризиране на приноса на ЕС за развитието на социално-икономическите процеси в

региона, промотиране на възможностите за финансиране на местни инициативи, както и да се усъвършенства местния капацитет за усвояване на средства от Европейския фонд за регионално развитие.

Интерактивните преживявания за туристите, които предвижда проекта, тематичната музейна експозиция, панорамния ресторант ще превърнат туристическия обект в уникална атракция за всички посетители на Община Бяла и преминаващи по главния път Русе – Велико Търново.

Инвестицията в осъществяване на Проекта и на Зоната за интегриран подход е и инвестиция в човешкия потенциал на общината: източник на родолюбие и любов към историята и културните традиции на Беленския край, мотивиращ фактор за младите хора да останат в общината и да работят за нейното развитие и благоденствие.

Реализацията на Проекта и Зоната за интегриран подход кореспондират със следните приоритети на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г:

Приоритет 1: Икономическо развитие на общината, насърчаване на предприемачеството, инвестициите и иновациите в секторите на общинската икономика, с приоритет - промишленост, селско стопанство, логистика и туризъм.

Приоритет 2: Развитие на инфраструктурата, опазване на околната среда и природното богатство.

Приоритет 3: Преодоляване на демографската криза, подобряване качеството на живот и жизнената среда, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в общината.

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, образователни, здравни, социални и културни услуги.

Б. ЗОНА ЗА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД „СВ. ПАНТЕЛЕЙМОН“ В КВАРТАЛ ГАРА БЯЛА, ГРАД БЯЛА

Зоната за интегриран подход „Св. Пантелеймон“ в квартал Гара Бяла, град Бяла, включва следните обекти:

1. Православен храм Св. Пантелеймон

Зоната за интегриран подход се формира около централния й обект - Храм „СВЕТИ ВКМЧ. ПАНТЕЛЕЙМОН“. Храмът се намира в близост до кръстовище на главен път Русе-Велико Търново и републикански път Бяла-Ценово-Свищов, главен път Русе-Плевен-София. Храмът е изграден с финансовата помощ на местното население, дарения от дирекция „Вероизповедания“, различни институции, фирми, от Кмета на община Градинари в Румъния-Тудор Флоря, която е партньор на Община Бяла в няколко проекта, реализиращи се по програма Интеррег V-А Румъния-България 2014-2020 г. , и др. дарители. Общата стойност на дарените средства възлиза на 347 051,94 лева.

За първи път от 100 години на територията на общината се строи православен храм. Строителството на храма започна през 2016 г., като се разчиташе основно на дарения.

В нашата страна сравнително рядко се откриват нови православни храмове заради липса на средства, във връзка с което община Бяла е благодарна на всички хора, които бяха съпричастни и помогнаха за това добро дело.

За няколко месеца по сметката на Сдружение с дейност в частна полза ”Св.Пантелеймон”, с предмет на дейност „Организиране набирането на финансови средства за изграждане на православен храм /църква/”, със съдействието на представители на местния бизнес, Община Бяла и Русенска митрополия, от дарения бяха събрани финансови средства в размер на 105 547.10 лева.

Дирекция „Вероизповедания” към Министерски съвет през 2016 г. преведе държавна субсидия в размер на 15 000 лв., както и през м. септември 2017 г. - допълнителна субсидия в размер на 10 000 лева.

Кметът на гр.Градинари, Румъния - г-н Тудор Флоря дари 14 кубика дървен

материал.

През м. Септември 2017 г. Общинският съвет - Бяла даде съгласие за строителството на новия православен храм "Св. Пантелеймон" и реши за целта да се дарят финансови средства в размер на 10 000 лева от собствени приходи на общината. По повод рождения си ден, премиерът Бойко Борисов дари 10 000 лева за доизграждането на новия храм.

Новият православен храм беше тържествено осветен на 27.07.2018 г. от Негово Светейшество Патриарх Неофит. В него са положени частици от мощите на Свети Пантелеймон и Свети Теодор Тирон, които са дарени от испански свещеници.

След завършване на строителството на храм „Св. Пантелеймон" се изпълни вертикалната планировка около храма, както и цялостното , по уникална технология, съчетаваща старите зографски техники и уникална технология за рисуване на платно и поставянето му в храма, която осигурява най-високо качество на стенописите и изключителна дълготрайност.

Новопостроеният храм е притегателен обект и атракция както за всички граждани от общината и региона, така и за минаващите туристи през града, защото той се намира на международен европейски транспортен коридор Е-85.

2. <u>Зона за обществено обслужване в кв. Гара Бяла (УПИ III – за обществени нужди, кв. 35, по плана на Гара Бяла с площ 12079 м2)</u>

Община Бяла има разработен проект за подобряване на физическата среда за този общински парцел. Основните дейности по облагородяването на парцела, предназначен за обществено обслужване са:

1. Изграждане на зони за обществен отдих, детски и спортни площадки, поставяне на парково оборудване и други елементи от градското обзавеждане;
2. Изграждане на нови алеи и подходи;
3. Изграждане на обслужващ паркинг за територията и близките жилищни блокове;
4. Монтиране на енергоспестяващо осветление и изграждане на подземната техническа инфраструктура на обекта на интервенция (електро, ВиК), изграждане на поливна система за озеленени площи.
5. Създаване на достъпна архитектурна среда, позволяваща ползване на съоръженията и обектите в терена.
6. Изграждане на амфитеатър.

Културен център

Културният център се изгражда въз основа на инвестиционно намерение на Община Бяла за преустройство на бившата детска градина ”Латекс” в многофункционален културен център.

Предмет на проучване и проектиране е обект: “ОСНОВЕН РЕМОНТ, РЕКОНСТРУКЦИЯ И ПРЕУСТРОЙСТВО НА БИВША ДЕТСКА ГРАДИНА ”ЛАТЕКС” В МНОГОФУНКЦИОНАЛЕН КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР, НАМИРАЩ СЕ В П.И. №07603.502.141 ПО КАДАСТРАЛНАТА КАРТА НА ГР. БЯЛА”.

1. Съществуващо положение на обекта

Пространството и зоната, предмет на проектиране и проучване, се намира в кв. “Гара Бяла”, разположен в непосредствена близост до жп гарата на града по пътя за Плевен и Велико Търново и европейски път Е85. Сградата на детската градина и зоната около нея – обект на разработката, са в изключително лошо техническо състояние. Тя е силно амортизирана и понастоящем изоставена на груб строеж, изложена на неблагоприятни климатични условия, в резултат на което се наблюдават множество деформации, пукнатини и разрушения.

2. Териториален обхват

Проектното решение следва да обхване сградата на бившата детска градина, като я ремонтира и преустрои в многофункционален културен център със зони за експозиции и кафене. При преустройството на сградата следва да се решат основни проблеми, свързани с протичане на ежедневните дейности, и бъдещото облагородяване на зоната около сградата в приятна и приветлива среда на обитаване.

2.1. Релеф

Град Бяла е разположен в централната част на Дунавската равнина, край р. Янтра, на 54 м надморска височина. Релефът на града е равнинно- хълмист. Разположен в долината на Беленската река и на хълмовете около нея, той бива естествено защитен от релефа на местността на север. Климатът е умерено континентален – с горещо лято и студена зима. Поради географското положение, преобладават западните, северозападните и североизточните ветрове, ориентирани главно по долината на реката.

Теренът на бившата детската градина е с денивелация от около 2 м в посока запад.

2.2. Благоустройство

Електрозахранване

Съществуващото ел. захранване по отношение на сигурността на електрозахранването според чл. 42 от Наредба № 3 от 9.06.2004 г. за устройството на електрическите уредби и електропроводните линии, издадена от министъра на енергетиката и енергийните ресурси, обн., ДВ, бр.90 от 13.10.2004г. и бр. 91 от 14.10.2004г., в сила от 15.01.2005г., изм. и доп., бр. 108 от 19.12.2007 г. обектът е III категория. По съществуващите стоманобетонни стълбове има окачено слаботоково окабеляване - проводник, окачен на стоманена проволка.

Водоснабдяване и канализация

На територията на площадното пространство има изградена външна чешма, която към момента не функционира. В района на площадното пространство не бе установено наличие на пожарен хидрант. Липсва изградена канализационна система за дъждовни води, която да позволи отвеждане на излишната повърхностна вода при обилни валежи и снеговалежи. По прилежащите улици няма изградени дъждоприемни шахти. Поради съществуващия наклон на терена в случай на обилни валежи от дъжд и снеговалежи, част от водата не може да се оттече и остава събрана в най-ниската точка от площадното пространство.

3. Цел на инвестиционния проект

Основна цел на инвестиционния проект е реконструкцията и преустройството на детска градина "Латекс" в привлекателен многофункционален културен център, който да играе ролята на социално средище на общността. Функционалното решение трябва да е съвкупност от няколко основни дейности – експозиционна, културна, спортно-рекреационна, както и да се съобрази функционално с нуждите на населението и визуално - с връзката на сградата с парковото пространство.

4. Интегрирани функционални зони

Проектът трябва да е съвкупност от интегрирани функционални зони – социални и културни, с пълна и оправдана функционалност, както и да се предвиди устойчивост за бъдещ период на развитие.

Основният подход за зониране на сградата е тя да бъде структурирана в следните функционални групи:

1.Функционална група 1 – изложбени площи, две зали за музейни експозиции.

2.Функционална група 2- вертикални комуникации, свързващи звена на отделните видове социални дейности, решаване на ходова линия на посетители, както и възможност за етапно функциониране като част от целия комплекс.

3.Функционална група 3 – кафене тип "бар" със съпътстващи зони (тоалетни и складово пространство).

4.Функционална група 4 – зона за културно-самодейни и читалищни дейности и зона за кино салон.

Решенията за основните СМР и дейности, свързани с обекта, са описани подробно в Инвестиционния проект на общината. Търсеният положителен ефект е оформяне на качествена градска среда с отчитане на местните традиции.

Част V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Както е известно, интегрираният подход е един от новите моменти в регионалното и пространствено планиране през плановия период 2021 – 2027 г. Интегрираният подход в стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие изисква да се търси и да се отчита не само локалният ефект от отделните мерки в Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. , но и да се държи

сметка за възможния и съзнателно търсен мултипликационен ефект от тези мерки. Мултипликационният ефект е:

1. Интегрален;

2. Синергетичен, т.е. по-голям от сумата на ефектите от отделните мерки, ако последните биха се провеждали поединично, без връзка и взаимодействие с другите мерки;

3. Метричен и неметричен, като качествените ефекти в крайна сметка могат да доведат до подобряване и на метричните резултати от функционирането на социо-икономическата система;

4. Постоянно нарастващ, умножаващ се ефект. Реализиран в една сфера, винаги води след себе си, пряко или косвено, до съответни ефекти и в други, по-близки или по-далечни, по-пряко или по-непряко свързани с конкретната сфера подсистеми.

Макар да са относително самостоятелни, икономическата, социалната и инфраструктурната системи на територията на общината, процесите на реализиране на мерките в тези системи функционално се преплитат помежду си, зависят едни от други, предопределят се едни други. Така подобряване качеството на човешките ресурси и на инфраструктурата ще доведе до ускоряване развитието на икономиката; развитието на икономиката, от своя страна, ще позволи подобряване на инфраструктурата, повишаване качеството на човешките ресурси и мотивация на хората да останат и да работят в общината, повишавайки нейната привлекателност като предпочитано място за живот, труд и отдих. С подобен мултипликационен ефект ще бъдат и мерките, насочени към опазване и подобряване на околната среда.

Независимо от това, че всяка от посочените сфери има своите собствени цели, приоритети и бюджети, при интегрирания подход за развитие трябва да се държи сметка как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход следва да бъде водещ при разработването на стратегическия раздел на ПИРО и съответно да бъде прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Всичко това налага, както при формулирането, така и при изпълнението на мерките и дейностите в стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г., представени в Програмата за реализация на ПИРО, съзнателно да се търсят, да се разкриват и да се развиват интеграционните връзки на всички равнища, както вътре в общината, така и в нейната обвързаност с други територии, извън нейния обхват.

Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е представена в **ПРИЛОЖЕНИЕ № 1.**

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. представлява стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато Програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектите/проектните идеи, за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в ПИРО, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализацията му, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на ПИРО.

Основните структурни елементи на Програмата са мерките и проектите/проектните идеи по съответните приоритети на ПИРО. Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично, в зависимост от условията и прогнозите за

реализацията на ПИРО, с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане целите и приоритетите за развитие.

Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. съдържа Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на Програмата (**ПРИЛОЖЕНИЕ №1А**).

Индикативният списък е изготвен по образец, регламентиран в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. от м. март на Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Индикативният списък с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на ПИРО е неразделна част от Програмата за реализация, тъй като проектите по своята същност могат да представляват мерки, съвкупност от мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети. В този смисъл, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки могат да фигурират и в Приложение №1.

Условието за включване на конкретни проекти или проектни идеи в Приложение №1А е, че общината, съвместно с партньорите са преценили, че : а) съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и б) съответният проект има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка е възможно на етапа на изготвяне на ПИРО общината да няма готовност със списък съгласно приложение №1А, но той може да бъде добавен по-късно, при актуализация на Програмата за реализация на ПИРО. Индикативният списък с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство, чрез съответните мерки от комуникационната стратегия.

Съгласно Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. от м. март 2020 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. съдържа и Индикативна финансова таблица (**ПРИЛОЖЕНИЕ № 2**).

Индикативната финансова таблица представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на ПИРО. Ресурсите за реализацията на ПИРО включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проекти/проектни идеи. В този смисъл Индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието й през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства, чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация на ПИРО и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Част VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Измененията в климатичните фактори – глобалното затопляне, природните бедствия, рисковите територии и зони, дават отражение и върху разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране, върху управлението на водите, земята и природните ценности.

Стратегическите документи в областта на околната среда на национално ниво поставят общи цели и редица изисквания, свързани с изменението на климата и адаптация към климатичните промени, които следва да бъдат съобразени с характерните особености и проблеми на всеки регион, област и община. През 2019 г. Правителството на РБългария одобри Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие, като на национално ниво разработването на стратегията е залегнало в Закона за ограничаване изменението на климата. Документът очертава стратегическата рамка и приоритетите по отношение на адаптацията към изменението на климата до 2030 г. Целта е да се намали уязвимостта на страната спрямо последиците от изменението на климата и да се подобри капацитета за адаптация на екологичните, социалните и икономическите системи към въздействията на изменението на климата.Националната стратегия за адаптация към изменението на климата обхваща девет сектора - „Селско стопанство“, „Гори“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Води“, „Енергетика“, „Транспорт“, „Градска среда“, „Човешко здраве“ и „Туризъм“.Част от документа е и разработеният План за действие, в който са определени целите и приоритетите за подобряване на капацитета за адаптация. В плана детайлно са разписани дейности за всеки от секторите, в това число необходим финансов ресурс, очаквани резултати, отговорни институции за тяхното прилагане.За първи път в България е изготвен и макроикономически анализ, в който са оценени социално-икономическите последици от въздействията от изменение на климата. Изчисленията показват, че ако не се предприемат действия, изменението на климата ще окаже негативно влияние във финансово отношение, като е възможно да ликвидира икономическия растеж на страната до 2050 г.

Адаптирането на подходите в планирането към измененията на климата в община Бяла, област Русе ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия - хидроложки, метеорологични, геофизични и биологични природни явления и бедствия.

В община Бяла през 2017 г. е направена екологична оценка на Общия устройствен план, която определя доколко и по какъв начин процесите на регионалното и пространствено развитие влияят върху състоянието на околната среда и качеството на живот на територията на общината, какви са основните проблеми, свързани с изменението на климата и какви са мерките, които са предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последствия от осъществяване на ОУП.

Доколкото Общият устройствен план е документ с дългосрочна визия за развитие за 15-20 години напред, а Планът за интегрирано развитие на общината е с хоризонт 7 години, може да се приеме, че анализите, оценките, прогнозите и мерките в Доклада за екологична оценка на ОУПО относно ограничаване изменението на климата, адаптиране към климатичните промени и намаляване на риска от бедствия, са актуални и по отношение на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за плановия период 2021 – 2027 г. Макар да не се предвижда разработване на предварителен доклад за екологична оценка на ПИРО, следва да се отбележи, че в съответствие с действащата

нормативна уредба, при изпълнението на всяка от мерките в Плана за интегрирано развитие на общината, свързана с реализация на инвестиционни проекти, за които е задължителна ОВОС, такава ще бъде извършвана преди икономическата оценка, финансиране и стартиране на съответните обекти.

В Доклада за екологична оценка на ОУПО анализът на текущото състояние на околната среда е направен по основни компоненти на средата: въздух; води; почви; ландшафт; биологично разнообразие – растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии; отпадъци; вредни физични фактори. В този доклад са предвидени редица адекватни мерки за ограничаване изменението на климата, както и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия. Предвидените мерки са съобразени основно с:

1. Директивите на ЕС в областта на околната среда;
2. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и Плана за действие;
3. Плана за управление на риска от наводнения в Дунавски район 2016 – 2021 г, както и със забраните, ограниченията и регламентите на чл. 143, 146, 149, ал. 2 и ал. 3 от Закона за водите;
4. Целите и приоритетите на програмите на Националния доверителен екофонд и Третия национален план за действие по изменение на климата, предвиждащи намаляване на емисиите парникови газове във всички сектори;
5. Плана за управление на речните басейни в Дунавски район 2016 – 2021 г.;
6. Закона за защита при бедствия;
7. Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
8. Областния план за защита при бедствия на Област Русе.;
9. Общинския план за защита при бедствия в община Бяла 2019 г.;
10. Наредба № 1 за опазване на околната среда на територията на Община Бяла 2018 г.
11. Общинската Програма за управление на дейностите по отпадъците на община Бяла 2015 – 2020 г.
12. Програма за енергийна ефективност на община Бяла за периода 2020-2022 г.
13. Краткосрочна общинска програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива за периода 2020 – 2022 г.

Предвидените мерки в Плана за интегрирано развитие на общината са напълно съобразени с набелязаните в Доклада за екологична оценка на ОУПО мерки за ограничаване изменението на климата, както и с мерките за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.

В Общинския план за защита при бедствия в община Бяла се посочва, че на територията на общината е възможно възникването на различни по вид бедствия, които могат да предизвикат значителни загуби в човешки и материални ресурси. Най - характерни от тях са : земетресения; наводнения; снегонавяване и обледяване; силни бури; горски и полски пожари; радиоактивно замърсяване и други аварийни събития с възможни радиационни последствия за населението и околната среда; химично замърсяване - промишлени аварии, свързани с отделяне на опасни вещества; биологично замърсяване; големи пътно-транспортни произшествия.

Възникването на бедствия на територията на община Бяла може да доведе до сериозни затруднения в нормалната работа на инфраструктурата в районите на бедствията, да се нарушат жизнено важни системи за управление и нормалното функциониране на стопанските обекти. Основната цел на Общинския план за защита при бедствия е защитата на живота и здравето на населението, опазване на околната среда и имуществото при бедствия, възникнали на територията на община Бяла.

Набелязване на превантивни мерки за предотвратяването или намаляване неблагоприятните последици в резултат от бедствия и извънредни ситуации, организиране и координиране на дейностите по защитата при възникването им - оказване помощ на пострадалите, ресурсно осигуряване, подпомагане и възстановяване на засегнатите райони, ограничаване мащабите на възможните последствия, ликвидиране на последствията за населението и околната среда.

Във връзка с това, в Общинския план за защита при бедствия в община Бяла са набелязани следните мерки за предотвратяване или намаляване на последиците от бедствия:

- Мерки за предотвратяване или намаляване на риска от сеизмично въздействие;
- Мерки за предотвратяване или намаляване на риска от наводнения;
- Мерки за намаляване на риска от обилни снеговалежи, снежни бури и заледяване;
- Мерки за предотвратяване или намаляване на риска при радиационна авария;
- Мерки за предотвратяване или намаляване на риска от авария с опасни химични вещества;
- Мерки за предотвратяване или намаляване на риска от биологично заразяване (пандемии по хората и заразни болести по животните)
- Мерки за предотвратяване и намаляване на риска от големи пожари за горски територии и земеделски масиви
- Мерки за предотвратяване и намаляване на риска от големи пожари за обекти от промишлеността и критичната инфраструктура.

Важни раздели от Общинския план за защита при бедствия в община Бяла са също и конкретните политики, методи и дейности за намаляване на риска чрез превенция, разпределението на задълженията и отговорните органи и лица, както и средствата и ресурсите, предвидени за ликвидиране на последиците от бедствия.

Освен че всички мерки в Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. косвено са съобразени и хармонизирани с набелязаните в Доклада за екологична оценка на ОУПО мерки за ограничаване изменението на климата, както и с мерките за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия, в ПИРО са набелязани и конкретни мерки в тази насока, с което се слага допълнителен акцент върху важността на проблема за ограничаване изменението на климата, за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.

Тези мерки са:

1.14.1.Оказване на съдействие от страна на Общината при осъществяване на дейностите по залесяване, подобряване стопанисването и опазването на горите;

2.14. Повишаване енергийната ефективност на обществени сгради;

2.15. Въвеждане на ВЕИ в обекти на общинската инфраструктура;

2.16. Изграждане на соларни паркове за усвояване потенциала на територията за използване на слънчева енергия;

2.24. Подобряване на съществуващите практики и условия за събиране, транспортиране, депониране обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци;

2.25. Рекултивация на замърсени територии;

2.26. Ликвидиране на нерегламентирани сметища в общината;

2.27. Разработване на дългосрочна енергийна програма на община Бяла периода 2021–2027 г.;

3.33. Ежегодно разработване и организиране на изпълнението на Годишен план за защита на горските територии на общината от пожари;

3.35.Осъществяване на контрол при изпълнението на дезинсекции, дератизации и дезакаризации в общината;

3.36. Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината;

3.37. Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата;

2.38.Провеждане на информационни кампании във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението;

3.39.Приемане на годишни програми за ограничаване на рисковете от бедствия и аварии, и др.

Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Ефективната реализация на Плана за интегрирано развитие на община Бяла през 7-те години на неговото действие изисква способност за адаптация към променящите се характеристики на общината и на околната нормативно-правна, икономическа и социална среда. За да бъде ПИРО основа за разработване на стратегическите документи и през последващия планов период, е необходимо той да е актуален и в края на 2027 г. Това определя нуждата от разработване на система за наблюдение и оценка на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г.

Целта на системата е да се определи степента на изпълнение на планираните цели, да се проследи съответствието на ПИРО с променящите се условия и да се аргументира нуждата от неговата актуализация.

Системата за наблюдение и оценка на ПИРО включва следните основни компоненти:

- Системата от индикатори за наблюдение;
- Системата на докладване, форми и начини за осигуряване на информация;
- Актуализация.

Основните задачи на системата за наблюдение и оценка на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. , са:

1. Осигуряване на необходимата информация за извършване на наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО, в т.ч. – определяне на източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на необходимата информация;

2. Приложение на системата от индикатори на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. ;

3. Определяне на съответните звена, които трябва да осъществяват необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО;

4. Регламентиране на функциите на тези звена и последователността на извършваните дейности във времето;

5. Осигуряване на пълноценна координация и взаимодействие на участващите структури в този процес;

6. Успешно публично представяне на резултатите от наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО.

Източниците на информация за наблюдение и оценка на регионалното развитие се определят в Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие. Наблюдението, оценката и актуализацията на Плана за интегрирано за развитие на Община Бяла 2021 – 2027 г. се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, Агенция по заетостта към МТСП, АПИ, Дирекция регионална служба по заетостта - Русе, Дирекция Бюро по труда-гр. Бяла, информационния портал за европейските фондове в България, данни от отделни фирми и лични стопанства в общината, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични

наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общината.

Основни участници в процесите на наблюдение, оценка и актуализация на Плана са Общинският съвет на Община Бяла, Кмета на общината, специализираните дирекции в местната администрация, различните институции, осигуряващи необходимата информация и заинтересованите страни – представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, заедно с отделните жители на общината. Кметовете и кметските наместници в селата също са част от системата за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Те наблюдават осъществяването на общите дела на общинското развитие в рамките на селищата и осигуряват информация за състоянието и тенденциите в развитието на техните землища.

Обвързването на изброените звена в единна система за взаимодействие позволява всеобхватно наблюдение на ПИРО и точна оценка на неговия прогрес и на ограничаващите го фактори.

Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението и оценката на ПИРО се осигурява от бюджета на Община Бяла.

В съответствие с чл. 23 на Закона за регионалното развитие, Кметът на общината:

1. организира изработването на Плана за интегрирано развитие на общината и го внася за обсъждане и приемане от Общинския съвет;

2. ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината;

3. представя Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината за одобряване от Общинския съвет;

4. осигурява публичност и прозрачност на Плана за интегрирано развитие на общината, както и на действията по реализацията му.

Съществена функция на Кмета е планиране на вътрешна организационна структура, където детайлно са разпределени задълженията на специализираните дирекции в общината, поддържащи процеса по наблюдение на ПИРО.

В съответствие с чл. 23 на Закона за регионалното развитие Общинският съвет:

1. обсъжда и приема Плана за интегрирано развитие на общината по предложение на Кмета на общината;

2. контролира осигуряването на съответствие на Общия устройствен план с Плана за интегрирано развитие на общината;

3 одобрява Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината по предложение на Кмета на общината.

За реализацията на Плана за интегрирано за развитие на Община Бяла 2021 – 2027 г. се извършва междинна оценка в средата на периода на неговото действие. Междинната оценка е ключов инструмент за оценка на изпълнението на ПИРО и представлява логическо продължение на предходните годишни доклади. Изводите на междинната оценка водят до евентуална актуализация на ПИРО.

Междинната оценка включва:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;

2. оценка на степента на постигане на съответните цели;

3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;

4. изводи и препоръки за изпълнението на ПИРО.

През периода на действие на ПИРО могат да се извършват допълнителни тематични оценки и оценки за специфични случаи, по преценка на общинските органи за управление.

За изпълнението на ПИРО се извършва последваща оценка на въздействието, не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие.

Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Планът за интегрирано за развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е отворена система и може да се актуализира. Веднъж приет, той би трябвало да остане относително "твърд" в стратегическата си насоченост и цели, но отворен и гъвкав – по отношение на мерките, дейностите и проектите, които ще се изпълняват.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано за развитие на Община Бяла 2021 – 2027 г. има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. отговарят на изискванията на " Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., а също така отразяват и спецификата на района.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в Матрица на индикаторите (**ПРИЛОЖЕНИЕ № 3**).

Избраните индикатори са:

- ✓ ***Конкретни –*** ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;
- ✓ ***Измерими*** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ✓ ***Достъпни*** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ✓ ***Адекватни*** - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ✓ ***Обвързани са с времето*** - на базата на периодична информация, позволяват сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г., както и Списъка на общите индикатори, съгласно проектите на Регламенти на ЕС за периода 2021-2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на ПИРО, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики. Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни.

За целите на ПИРО са използвани два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по

отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. Индикаторите за продукт не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект – включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

Част VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ. 32 ОТ ЗРР

Съгласно Чл. 32, ал.1 на Закона за регионалното развитие, едновременно с разработването на ПИРО се извършва екологична оценка или се преценява необходимостта от извършване на екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда. Такава оценка на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. не се налага, по съображения, представени в част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия. Планът за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. е рамков документ и не съдържа инвестиционни предложения, попадащи в обхвата по приложение No 1 към чл.92, т.1 и приложение No 2 към чл.93, ал.1 т. 1 и 2 от ЗООС и/или други инвестиционни предложения с предполагаемо значително въздействие върху околната среда.

Съгласно Чл. 32, ал. 2, на Закона за регионалното развитие, по преценка на кметовете на общини, като компетентни органи за разработването на ПИРО, може да се извършва предварителна оценка за социално-икономическото им въздействие.

Предварителната оценка за социално-икономическо въздействие е изготвена успоредно с подготовката на проекта на Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. Тя съдържа:

1. Оценка на структурата и съдържанието на плановия документ;
2. Оценка на вътрешната и външна съгласуваност на ПИРО, в 4 поднаправления:

а) Съответствие между анализа на социално-икономическото развитие и SWOT анализа;

б) Съответствие между идентифицираните проблеми в аналитичната част и предвидените цели, приоритети и мерки в стратегическата част на ПИРО;

в) Външна съгласуваност с принципите и целите на европейската и националната регионални политики и с документите от по-високо ниво;

3. Оценка на въздействието на ПИРО върху процесите на социално-икономическо развитие на община Бяла;

4. Оценка на финансовите въздействия на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г.;

5. Оценка за реалистичност, приложимост и изпълнимост на документа;

а) Оценка на реалистичността на целите и индикаторите за измерване на резултатите;

б) Оценка на реда и начина за наблюдение, оценка, прилагане принципа на партньорство и публичност.

I. Общ преглед на структурата и съдържанието на плановия документ

Планът за интегрирано развитие на община Бяла е разработен като средносрочен документ за периода 2021-2027 г., с помощта на който се определят визията, стратегическите цели и приоритетите за развитието на общината, както и мерките/дейностите и ресурсите за неговата реализация. Основната цел е ПИРО да бъде практическо средство и методическо ръководство за управление на общината с участието на всички заинтересовани страни в рамките на местното развитие - общинска администрация, неправителствени организации и частен бизнес.

В структурно отношение Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. съдържа две основни части: Аналитична и Стратегическа.

Аналитичната част обхваща обща характеристика на общината, задълбочен анализ на икономическото състояние на общината, на развитието на социалната сфера и на човешките ресурси, на инфраструктурното развитие, на екологичното състояние, на административния капацитет на общинската администрация, на културно-историческото наследство, на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор, на връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, на влиянието на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината. В тази част е разработен секторен SWOT-анализ и са изяснени взаимовръзките на резултатите от аналитичната част с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие.

Стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. включва разделите: Цели и приоритети за развитие на община Бяла за периода 2021 - 2027 г.; Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО, при спазване на принципите на партньорство и осигуряване на информация и публичност; Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини - приоритетни зони за въздействие**;** Индикативен списък на важни за общината проектни идеи с проектобюджети и оптимален график на изпълнение; Обща оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО; Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие; Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия; Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.

Основни компоненти на стратегическата част на ПИРО са визията, стратегическите цели, основните приоритети, и конкретните мерки и дейности за постигане на целите и приоритетите на ПИРО. Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са обвързани с постигането на конкретни резултати за територията на община Бяла. Те отразяват местните потенциали за развитие и са съсредоточени върху решаването на конкретните проблеми на общината. Приоритетите, дефинирани в ПИРО, логически произтичат от аналитичната част на документа, като са фокусирани върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и по-конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

Между визията, стратегическите цели, приоритетите на ПИРО и конкретните мерки и дейности има добре изразена връзка, така че изпълнението на мерките и

дейностите естествено ще доведат до реализация на стратегическия документ през периода 2021-2027 г.

В Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г са включени 3 ***стратегически цели и 4 основни приоритета***, както следва:

Стратегически цели:

Стратегическа цел I: Развитие на конкурентоспособна местна икономика, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността, туризма и съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

Стратегическа цел II: Балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социална инфраструктура и жизнената среда, съхраняване и опазване на природното богатство и културно-историческо наследство.

Стратегическа цел III: Развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.

На посочените стратегически цели съответстват следните ***основни приоритети*** на ПИРО, насочени към потенциала за развитие на община Бяла:

Приоритет 1: Икономическо развитие на общината, насърчаване на предприемачеството, инвестициите и иновациите в секторите на общинската икономика, с приоритет - промишленост, селско стопанство, логистика и туризъм.

Приоритет 2: Развитие на инфраструктурата, опазване на околната среда и природното богатство.

Приоритет 3: Преодоляване на демографската криза, подобряване качеството на живот и жизнената среда, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в общината.

Приоритет 4: Подобряване на качеството и достъпа до административни, образователни, здравни, социални и културни услуги.

Към Приоритет 1 са включени 31 мерки; към Приоритет 2 – 38 мерки; към Приоритет 3 – 39 мерки; към Приоритет 4 – 40 мерки.

Формулираните мерки и дейности към отделните приоритети са логически обвързани с идентифицираните в аналитичната част на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. проблеми и нужди на целевата територия. По този начин с реализацията на ПИРО ще се постигне желаното положително въздействие в социално-икономическото развитие на общината и ще се подобри текущото й състояние.

В общото структуриране на стратегическата част на разработения План за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. не се наблюдават повторения или застъпване на части от целите, приоритетите и мерките.

В плановия документ е включена Програма за реализация на ПИРО (Приложение № 1), включваща индикативен бюджет и източници на финансиране, както следва: Републикански бюджет, Общински бюджет, средства от Европейските фондове, Национални програми, частни инвестиции и други привлечени средства.

Предвидените действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО отговарят на изискванията, заложени в Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г.,

Прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност между Общинската администрация, бизнеса, неправителствените организации и други заинтересовани лица е реализирано при разработването на плановия документ, чрез проведени анкети, допитвания, интервюта, работа във фокус групи и обществени обсъждания.

Изводът, който се налага е, че Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е добре структуриран, съдържателен и отговаря на всички нормативни изисквания за разработването на този вид планови и стратегически документи.

II. Вътрешна и външна съгласуваност

1. Съответствие между анализа на социално-икономическото развитие и SWOT анализа

Анализът на силните и слабите страни, на възможностите и заплахите е достатъчно подробен и задълбочен и е разработен по основни сектори на социо-икономическата система на общината – стопански сектор, човешки ресурси, инфраструктурно развитие и опазване на околната среда. Такава детайлизация на SWOT-анализа позволява реалистично формулиране на визията и приоритетите на ПИРО, както и по-голяма конкретизация на отделните мерки и дейности в него.

Наличието на едни и същи силни страни в SWOT – анализа на различните стопански сектори е индикатор за това, че общината през новия планов период трябва да се стреми да се възползва максимално от тези силни страни, за постигане на т.нар. мултипликационен ефект, който е в основата на интегрирания подход в регионалното и пространствено планиране. Това означава още, че общината приоритетно трябва да насочва ограничените си ресурси именно в посока засилване на силните страни, както и към преодоляване на слабите страни, разкрити чрез секторните SWOT – анализи, особено ако е открита повторяемост на тези слаби страни в тях.

SWOT- анализът е изпълнен в съответствие със стандартната методология, според която силните и слабите страни са резултат от влиянието на вътрешни фактори, а възможностите и заплахите - на външни фактори. В ПИРО успешно са изведени силните и слабите страни, възможностите и заплахите въз основа на резултатите от анализа на социално-икономическата среда, който е пълен и задълбочен.

Изведените водещи силни страни в SWOT- анализа на *стопанския сектор* са свързани с развитието на промишлеността, селското стопанство, туризма и свързаните с тях подотрасли и дейности в общинската икономика. Това ще са и лостовете, които трябва максимално да се използват в плановия период 2021-2027 г.

Водещите проблеми на общината, посочени в квадранта „Слаби страни“ на SWOT- анализа, за отстраняването на които трябва да се работи много методично, са: «Незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите лица», « Ниска конкурентоспособност и ниска добавена стойност на структуроопределящите отрасли », «Обезлюдяване на малките населени места» , „Ниски доходи на голяма част от населението“, „Влошена демографска характеристика“ и др.

Основните възможности за развитие на община Бяла, обобщени в SWOT- анализа на стопанския сектор, са: « Привличане на външни инвестиции на базата на доброто геостратегическо положение и близки пазари», «Развитие на културно-исторически, познавателен, приключенски и еко туризъм», «Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с модернизация на производството и повишаване конкурентоспособността на местната икономика» и др.

Изведени са и следните потенциални заплахи за бъдещето на общината, както следва:

1. Интензивни деструктивни промени в демографската ситуация на територията;
2. Силна външна конкуренция и фалиране на дребните селскостопански производители;
3. Затруднен достъп до финансов ресурс и неадекватна държавна политика в областта на земеделието;
4. Слабата и недостатъчно активна намеса на държавата за подпомагане на селското стопанство;

5. Липса на достатъчно инвестиции от страна на производителите;
6. По-висока субсидирана подкрепа за земеделие в съседни страни;
7. Риск от природни бедствия и лоши климатични условия;
8. Засилване на конкуренцията от страна на европейски стоки и услуги;
9. Непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция.

Изведените водещи силни страни в SWOT- анализа на *сектор „Човешки ресурси“,* са:

1. Добре функционираща образователна система;
2. Наличие на свободна и евтина работна ръка;
3. Наличие на междуетнически диалог;
4. Развита социална инфраструктура и социални дейности;
5. Развита инфраструктура и традиции в областта на културата, младежките дейности и спорта.

Водещите проблеми на общината, посочени в квадранта „Слаби страни“ на SWOT- анализа, са „Ниско образователно равнище на населението и отсъствие на квалифицирани човешки ресурси“, „Трайно негативни демографски тенденции“, „Увеличаване на дела на безработните и зависимите от социална подкрепа“, „Ниско развита община по показател индекс на човешко развитие“, „Тенденция за формиране на устойчива структурна безработица в общината“, „Намаляване броя на заетите лица“.

Основните възможности за развитие на община Бяла, обобщени в SWOT- анализ на човешките ресурси са сериозен потенциал за растеж, ако бъдат използвани. Сред тях водещо място имат: „Бурно развитие на информационно-комуникационните технологии“, „Оптимизиране на образователната система спрямо потребностите на пазара на труда“, „Достъп до европейско финансиране на проекти и програми за развитие на човешките ресурси“ и „Участие в програми за обучение на работното място, програми за професионално обучение“.

В резултат на секторния SWOT- анализ, са изведени следните потенциални заплахи за бъдещето на общината, свързани с развитието на човешкия фактор:

1. Задълбочаване на демографските проблеми;
2. Увеличаване на безработицата, нисък жизнен стандарт;
3. Нарастващо отчуждаване между публичните институции и гражданите, политическа апатия и неразвито гражданско съзнание;
4. Маргинализация и социално изключване на малцинствените групи;
5. Обезлюдяване, икономически, социален и културен упадък на селата в общината.

Изведените водещи силни страни в SWOT- анализа на *сектор „Развитие на инфраструктурата и опазване на околната среда“,* са: „Добро състояние на атмосферния въздух, почвите и повърхностните води“, „Съхранена разнообразна природа, наличие на защитени зони и биоразнообразие», „Изградена техническа и социална инфраструктура“, „Добра транспортна свързаност между общинския център и съставните села“, „Изградена регионална система за управление на отпадъците“.

Водещите проблеми на общината, посочени в квадранта „Слаби страни“ на SWOT- анализа, са: „ Незадоволително състояние на третокласната и четвъртокласната пътна мрежа“, „Занемарено благоустройство в селата на общината“, „Незадоволително състояние на инфраструктурата на здравеопазването в селата“, „Липса на канализация в селата на общината“, „ Недостатъчни грижи за зелената система и озеленяването в селищата на общината“.

Основните възможности за развитие на община Бяла, обобщени в SWOT- анализа на сектор „Развитие на инфраструктурата и опазване на околната среда, са: “ Използване на финансовите инструменти на ЕС за развитие на производства с нисък

риск от замърсяване на околната среда“, „Изграждане на автомагистрала Русе – Велико Търново“, “ Въвеждане на съвременни технологии, позволяващи реализацията на мерки за енергийна ефективност“, „Повишаване на инвестиционната активност за използване на алтернативни енергоизточници“, „Интегриране със съседни общини за изпълнение на съвместни проекти, свързани с опазване на околната среда“.

В резултат на секторния SWOT- анализ, са изведени следните потенциални заплахи за бъдещето на общината, свързани с развитието на инфраструктурата и опазването на околната среда:

1. Промяна в националната политика за финансиране на инфраструктурата, която да лиши общината до достъп до финансов ресурс;
2. Пренебрегване на грижите към природното и културно-историческо наследство, благоустройството и инфраструктурните мрежи поради липса на достатъчно ресурси за поддържането им;
3. Намаляване на субсидиите и целевите трансфери от централния бюджет за общината;
4. Риск от замърсяване на речните ресурси от промишлени и други източници;
5. Забавяне на процеса на децентрализация на управлението в страната
6. Нарушаване структурата на ландшафта и развитие на производства и дейности с висок риск за околната среда;
7. Ниска култура по отношение на природоползването и природоопазването. Дефинираните цели в стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. са насочени към намаляване на слабите страни и преодоляване на заплахите. Те имат за цел развитие и оползотворяване на наличния потенциал и възможностите, които предоставя средата.

Целите са определени в съответствие с “Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., като е приложена комбинацията от метода на еквивалентността и метода на конверсията.

Целите и приоритетите са съгласувани от гледна точка на спецификата на района, възможностите за интегрирано развитие и връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, с потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината. Планирани са действия за развитие на потенциала и уникалните конкурентни предимства на общината за преодоляване на наличните дефицити, в съответствие с извършения анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите.

2.2. Съответствие между идентифицираните проблеми в аналитичната част и предвидените цели, приоритети и мерки в стратегическата част на ПИРО

Ситуационният анализ на общината е структуриран тематично в тринадесет параграфа, включени в Част I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Бяла.

В параграф Обща характеристика на общината е направен анализ на местоположението и географските особености на община Бяла, на природно-ресурсния потенциал - релеф, почви, климат, води и полезни изкопаеми, защитени зони, защитени територии и биоразнообразие. Местоположението на общината е анализирано от гледна точка на предимствата и ограниченията за развитие. Структурата на природния комплекс е разгледана достатъчно подробно, като са описани релефа, климата, почвите и водните ресурси.

В анализа е намерила място оценката на компонентите на природната среда, защитените зони, територии и техните най-важни характеристики. Сравнителните природо-географски предимства на общината и тяхното ефективно използване и усвояване са от важно значение за устойчивото и балансирано развитие на територията.

В параграфа Селищна система и урбанизация е направена характеристика на селищната система и на урбанистичната структура на общината и са представени общите характеристики на малките населени места в общината, синтезирани на базата на анкетно проучване, допитване и доклади на кметовете и кметските наместници в селата.

В общата характеристика на общината е включен анализ на етническия състав и вероизповедания на населението и на историческата обвързаност на общината с други територии.

В параграфа Състояние на местната икономика, е направен анализ на състоянието на водещите отрасли - промишленост, селско стопанство, търговия и услуги, транспорт, туризъм.

Направена е оценка на състоянието инвестициите и инвестиционната политика на общината през предходния планов период 2014 – 2020 г.

В параграфа Развитие на социалната сфера и човешките ресурси е направена демографска характеристика на общината, на пазара на труда, заетостта и безработицата.

Динамиката и структурата на човешките ресурси са представени чрез анализа на основни демографски фактори като брой население, разпределение по населени места, възрастова структура, образователно равнище, естествен прираст, механичен прираст, безработица и трудова заетост, благосъстояние и жилищна политика. Направените изводи отразяват правилно демографската ситуация в общината и са свързани с продължаващите процеси на депопулация на общинската територия, влошена възрастова, образователна и професионална структура на населението и наличието на все още над средното за страната равнище на безработица. Тези изводи са от особена важност за демографската рамка на реализация на ПИРО.

Отчетени са факторите, повлияващи икономиката на общината, произтичащи от членството на България в ЕС. Икономиката на общината е показана в нейното развитие и структура. Направена е обща характеристика на общинската икономика и са изведени основните тенденции в развитието.

Подробният икономически анализ по отделни сектори описва последователно структурата и тенденциите в развитието на промишлеността, селското и горското стопанство, търговията и услугите, туризма. Анализът на всеки отделен сектор изяснява мястото на сектора в развитието на общината, посочени са характерните тенденции и проблеми на съответния отрасъл.

Извършен е секторен анализ на образованието - образователна структура и образователна инфраструктура; на здравното обслужване, на социалната инфраструктура и социални услуги и на спорта в общината.

В третата част на ситуационния анализ на ПИРО е анализирано инфраструктурното развитие, свързаност и достъпност на територията, в следните направления : транспортна инфраструктура - пътна мрежа, транспортна мрежа и транспортно обслужване; водоснабдяване; енергийна инфраструктура и енергийна ефективност; телекомуникационна инфраструктура. Оценено е екологичното състояние и рисковете за околната среда и населението на общината от антропогенната дейност на хората и обективните природни фактори. Приведени са подробни данни, подкрепящи направените изводи. Изводите, изведени на база анализа, подчертават отсъствието на вредни за околната среда процеси, липсата на сериозни промишлени източници на замърсяване на околната среда. Това, заедно с благоприятните климатични условия, е

фактор за развитие на земеделие и животновъдство, както и на интегриран културно-исторически, селски, еко туризъм, ловен туризъм и др.

Отделено е внимание на административния капацитет на общинската администрация за реализация на Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021 – 2027 г.

В аналитичната част на ПИРО е направен анализ на културно-историческото наследство в общината, и е акцентувано на анализа на елементите на градското културно наследство.

В аналитичната част на ПИРО е анализирана още връзката на общината със съседните територии извън административните й граници, с потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината, и е оценено влиянието на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината (строителството на автомагистрала „Русе – Велико Търново“)

За целите на стратегическата част на ПИРО, е извършен SWOT-анализ, който е разработен по основни сектори на социо-икономическата система на общината – стопански сектор, човешки ресурси, инфраструктурно развитие и опазване на околната среда. Такава детайлизация на SWOT-анализа позволява по-реалистичното формулиране на визията и приоритетите на ПИРО, както и по- голямата конкретизация на отделните мерки и дейности. В края на аналитичната част на ПИРО са изследвани взаимовръзките на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие.

В така представения ситуационен анализ са обхванати основните статистически данни, моментното състояние и главните тенденции в развитието на всеки един от анализираните сектори. Направени са важни изводи, които са отправни точки за извършването на SWOT- анализа и формулирането на приоритетите за развитие. Планирани са действия за развитие на потенциала и конкурентните предимства на общината за преодоляване на посочените дефекти, въз основа на анализа на силните и слабите страни, възможностите и заплахите.

Стратегическата част на ПИРО е в съответствие с аналитичната и между двете има тясна и ясно изразена връзка и зависимост. Предвидените цели, приоритети и мерки в стратегическата част на ПИРО са насочени към решаване на проблемите и задоволяване на идентифицираните в анализа нужди на целевата територия и нейното население. В дългосрочен аспект изпълнението на ПИРО трябва да доведе до икономическо съживяване на района, намаляване на безработицата, ръст на доходите и жизнения стандарт, преодоляване на демографската криза, подобряване на инфраструктурата и др. положителни въздействия.

2.3. Външна съгласуваност с принципите и целите на европейската и националната регионални политики и с документите от по-високо ниво

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е разработен съгласно изискванията на Закона за регионално развитие / в сила от 31.08.2008 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г./ и Правилника за неговото приложение, съгласно които той е неразделна част от системата документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие.

Оценката на съответствието установява наличие на логическа съгласуваност на предложените цели, приоритети и мерки/дейности и висока степен на обвързаност с основните цели и приоритети на разработените стратегически документи на национално ниво, попадащи във времевия хоризонт на ПИРО, като: Националната концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г. (актуализация 2019 г.),

Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., и Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен регион на планиране за периода 2021 – 2027 г. Освен това, Планът изцяло е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла е разработен и в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. и с изискването този документ да допринася в максимална степен за постигането на цел 5 на кохезионната политика: „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г. е разработен също в съответствие с Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., определящи унифицирани процедури за изработване, оценка, одобряване и прилагане на плановете за интегрирано развитие на община.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Реализирането на разработените в Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г стратегически цели ще доведе до:

- Подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическия растеж – привличане на инвестиции, намаляване на безработицата, по-висока заетост, доходи и жизнен стандарт;
- Развитие на конкурентноспособна местна икономика;
- Съхраняване на демографския потенциал и осигуряване на необходимата среда за развитие на човешките ресурси в общината;
- Развитие на инфраструктурата като фактор за стабилизиране на икономическите и социалните процеси в населените места на общината;
- Подобряване на средата на обитаване – по-добра вътрешна свързаност между населените места в общината, подобрена инфраструктура, достъпни здравни, социални и образователни услуги, запазване и утвърждаване на природното богатство и културно-историческото наследство;
- Повишаване ролята на местната власт за ускоряване развитието на общината;
- Изграждане на ефективна и прозрачна администрация и финансов мениджмънт в община Две могили.

В Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. ясно са очертани възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии и предпоставките и условията за оптимизиране на функциите на общинския център, който ще играе все по-важна роля за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и устойчивото развитие на общината. Изпълнението на приоритетите, мерките и дейностите, предвидени в ПИРО ще допринесат за изпълнение на целите на Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

В Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. е постигната съгласуваност с принципите и целите на европейската регионална политика, свързани с конвергенция, регионална конкурентоспособност и заетост и териториално сътрудничество. При формулирането на целите в стратегическата част на ПИРО са

отчетени особеностите на района за планиране и основните направления на европейската регионална политика.

По този начин реализацията на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. и постигането на неговите стратегически цели директно ще допринесе за реализацията на регионалните, национални и европейски цели, дефинирани в плановите и стратегически документи от по-високо ниво.

3.Оценка на въздействието на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. върху процесите на социално-икономическо развитие на общината

Като цяло, аналитичната част на ПИРО дава относително пълна картина за текущото състояние на социално-икономическото развитие на община Бяла към края на 2019 г. Плановият документ е балансиран както по отношение на обхвата, структурата и съдържанието, така и по отношение на обема и представената статистическа информация.

Общата оценка на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. в частта анализ на социално-икономическото развитие е следната:

– изследвани са главните аспекти на местното развитие;

– откроени са основните приоритети и проблеми, което е позволило обвързването и обобщаването им в анализа на силните и слабите страни, възможностите и заплахите;

– отразени са специфични области като икономическо развитие, конкурентоспособност, развитие на човешките ресурси, заетост и безработица;

– не са налични противоречия между текстове в отделните раздели, отразени са взаимовръзките между отделните сектори;

– представената статистическа информация е актуална, като са използвани данни на НСИ, Главна дирекция „Грао“, ТСБ – Русе и данни от други достоверни местни източници – общинска администрация и др. официални местни институции.

На база на извършения анализ на социално-икономическото състояние на общината и предвид заложените в Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението, може да се направят съответните изводи за въздействието на документа. Стойностите на ключовите индикатори позволяват да се сравнят и преценят очакваните социални и икономически ефекти и въздействия от реализацията на ПИРО.

Ако Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. и заложените в него мерки и конкретни проекти станат реалност, по безспорен начин може да се твърди, че както социалните, така също икономическите и екологичните показатели на община Бяла до края на плановия период (2027 г.) ще регистрират ръст, доближаващи я до стандартите за устойчиво развиваща се територия, в която на населението е осигурен по-висок жизнен стандарт и доходи, по-добри обществени услуги, по-уютна жизнена и околна среда.

Очакваните положителни въздействия върху социално-икономическото развитие на общината са следните:

- Икономическо съживяване и растеж, чрез рационално използване на всички разполагаеми в общината ресурси за промишлено и селскостопанско производство, логистика, туризъм и съпътстващи дейности и услуги;

- Преодоляване на демографската криза - увеличаване на раждаемостта, намаляване емиграцията и привличане на нови жители на територията на общината, повишаване броя на населението, броя на учениците в училище и броя на децата в детските градини до 2027 г.;

- Намаляване на безработицата, повишаване коефициента на заетост и коефициента на икономическа активност;
- Постигнато по-високо качество на административни, образователни, здравни и социални услуги;
- Подобряване инфраструктурата на общината;
- Увеличаване дела на обработваемата земеделска земя и залесените горски площи;
-Развитие на културата, културните институции и традиции, на спорта и младежките дейности;
- Повишаване на енергийната ефективност и увеличаване дела на ВЕИ;
- Увеличаване дела на населението с подобрено водоснабдяване, третиране на отпадъчните води и осигурен широколентов достъп до интернет;
- Ремонтирани пътища, улици, площади и обновен общински сграден фонд;
- Увеличаване на доходите на населението, и др. положителни въздействия.

При определяне на приоритетите за развитие на община Бяла успешно е постигната връзка с набелязаните стратегически цели, като всеки един от тях допринася за постигането им и ще окаже определено положително социално-икономическо въздействие върху целевата територия и нейното население. Идентифицираните основни проблеми, потенциал и предимства в развитието на община Бяла са позволили да се определят приоритети, които да доведат до едно балансирано и устойчиво развитие с оптимален ефект през следващите седем години.

Като цяло, формулираните стратегически цели, приоритети, мерки и дейности, както и финансовата им обвързаност чрез индикативен бюджет позволяват да се направи извода, че успешното изпълнение на ПИРО ще доведе до значителен икономически ръст и съществено подобрение на качеството на живот в община Бяла в края на плановия период. Набелязаните приоритети и мерки, с които трябва да се постигне визията и стратегическите цели в стратегическата част на ПИРО са уместни от гледна точка на стимулирането на икономическия и социален живот в района.

Анализът на социално-икономическото въздействие на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. показва, че той може да даде значителен тласък на икономиката на общината през периода 2021-2027 г. и да доведе до решаване на демографските и социални проблеми в община Бяла.

Очакванията са, чрез реализацията на заложените мерки и дейности в дългосрочен период да се разшири обхвата на местната икономика и усвои потенциала й за създаване на работни места, генериране на доходи и повишаване на жизнения стандарт, което да доведе до повишаване на равнището и развитие на човешкия капитал.

В Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. са отразени конкретни количествени очаквания по отношение на индикаторите за мониторинг и това дава възможност да се прецени очакваното социално-икономическо въздействие на ПИРО и да се установи точно дали то ще оправдае изразходването на планираните финансови ресурси.

4. Оценка на финансовите въздействия на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г.

Предвидените финансови средства за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. са съобразени със социално-икономическото и инфраструктурно развитие на общината, което през новия програмен период ще се осъществява под комбинираното влияние на две групи фактори - стимулиращи и задържащи развитието й. От друга страна, разпределението между необходимите

финансови средства по отделните приоритети е премерено чрез значимостта и капиталоемкостта на отделните дейности.

Финансовите ресурси за изпълнение на ПИРО са представени в индикативния бюджет в Приложение № 1. Изразът „Не е приложимо“, както и празните клетки в индикативния бюджет за някои мерки и дейности означават, че или за тези мерки индикативен бюджет към момента на разработване на ПИРО не може да бъде определен, или че изпълнението на тези мерки ще се включи в обхвата на служебните задължения на общинските служители в Община Бяла. При обоснована необходимост от допълнително заплащане, както и от други разходи, свързани с тези мерки, като източник на финансиране ще се използва общинският бюджет или одобрени разходи по проектите, изпълнявани от общината.

В Програмата за реализация на ПИРО на община Бяла за периода 2021 – 2027 : описание на предвидените мерки и дейности **(**Приложение № 1), финансовите ресурси са детайлизирани в достатъчна степен по мерки, проекти и дейности, по години и срокове за реализация и прогнозни източници за финансиране.

В стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. са посочени основните източници на финансови средства, които условно могат да се обособят в следните групи – Общинско финансиране, Външно публично финансиране и Частно финансиране.

Необходимите финансови ресурси по отделни приоритети, и общо за целия ПИРО, са обобщени в Приложение № 2 – Индикативна финансова таблица, и детайлно описани в Приложение № 1. В Приложение № 2 е направено аргументираното уточнение, че поради смесения характер на финансирането по отделни мерки, определянето на относителния дял на финансовите ресурси по източници на финансиране ще се извършва текущо, в процеса на реализация на ПИРО в рамките на плановия период 2021 -2027 г.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. предвижда най-големи инвестиции за реализиране на Приоритет 2 „Развитие на инфраструктурата, опазване на околната среда и природното богатство“.

На второ място по обем на предвидените инвестиции е Приоритет 4 „Подобряване на качеството и достъпа до административни, образователни, здравни, социални и културни услуги“

На следващо място по обем на предвидените средства е Приоритет 1 „Икономическо развитие на общината, насърчаване на предприемачеството, инвестициите и иновациите в секторите на общинската икономика, с приоритет - промишленост, селско стопанство, логистика и туризъм”, а на четвърто - Приоритет 3 „Преодоляване на демографската криза, подобряване качеството на живот и жизнената среда, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в общината”

За реализация на мерките и дейностите по всички приоритети на ПИРО основната част от финансовите средства ще бъдат с източник фондове на ЕС и Републикански бюджет. От разпределението на публичните разходи в бюджета на община Бяла по функции е видно, че тя няма финансов капацитет за самостоятелно финансиране на голямата част от мерките и дейностите в ПИРО.

В бюджета няма възможност и за заделяне на много средства за разработване, управление, изпълнение и съфинансиране на проекти и дейности от ПИРО. Трудностите пред общината в голяма степен ще са при осигуряването на собственото финансиране. Един европейски проект изисква доста голям собствен ресурс да бъде реализиран преди средствата по него да бъдат възстановени. Собственият финансов принос на бенефициентите в повечето случаи е задължителен и ще се движи в различни граници, според финансиращата програма. Това налага общините да осигуряват самостоятелно съответния процент от средствата за съфинансиране от други

източници. В тази връзка община Бяла трябва да има готовност за структуриране на едно сложно финансиране, което да обезпечи реализирането на икономически рентабилни проекти. Важно е, че в ПИРО се отделя внимание и върху реализиране на проекти чрез публично-частни партньорства (ПЧП), което е модерен и алтернативен начин за финансиране. Неговите форми, структуриране и механизми са нормативно уредени със Закона за концесиите в сила от в сила от 01.01.2018 г.

От гледна точка на ресурсите, Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. е много голяма финансова програма, годишните разходи по която в отношение към БВП са доста високи. ПИРО предвижда големи инвестиции в инфраструктурата и растеж на икономиката на общината, постигане на конкурентоспособност, намаляване на безработицата и подобряване стандарта на живот на хората, и по-малки по размер разходи за развитие на социалната сфера, на човешките ресурси и подобряване на жизнената среда, както и за изграждане на ефективна и прозрачна администрация в община Бяла.

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, ПУДООС, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет.

5. Оценка за реалистичност приложимост и изпълнимост на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г.

5.1. Оценка на реалистичността на целите и индикаторите за измерване на резултатите

Реализацията на ПИРО на община Бяла през плановия период 2021 – 2027 г. е обвързано с постигането на три основни стратегически цели, на които съответстват 4 приоритета.

Заложените приоритети отразяват изчерпателно специфичните конкурентни предимства на общината за планиране на нейното развитие за периода 2021-2027 г и водят до постигане на стратегическите цели и реализиране на дългосрочната визия за развитие на общината.

Като цяло заложените цели в Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. са реалистични и изпълними, насочени към решаване проблемите на целевата територия и нейното население, съобразно наличните ресурси, потенциал и възможности за привличане на инвестиции.

За измерване на степента на изпълнение и постигане целите на ПИРО е изградена добре структурирана система от индикатори.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано за развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. отговарят на изискванията на “ Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., а също така отразяват и спецификата на района.

Избраните индикатори са:

- ✓ ***Конкретни –*** ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;
- ✓ ***Измерими*** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ✓ ***Достъпни*** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ✓ ***Адекватни*** - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ✓ ***Обвързани са с времето*** - на базата на периодична информация, позволяват сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г., както и Списъка на общите индикатори, съгласно проектите на Регламенти на ЕС за периода 2021-2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на ПИРО, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

За целите на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. са използвани два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Избраните индикатори за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Избраните индикатори за резултат ще отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие ще се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Наличието на добре подбрани индикатори позволява да се изгради ефективна система за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. Те са конкретни, ясно формулирани, добре подбрани, лесно измерими. Заложените целеви стойности за всеки индикатор са адекватни на ситуацията и възможностите за развитие на общината, което от своя страна е гаранция за реалистичност и приложимост на ПИРО.

5.2. Оценка на реда и начина за наблюдение, оценка, прилагане принципа на партньорство и публичност

Механизмите за оценка и наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г се позовават на действащите нормативни документи, методически указания и добри практики от предишния програмен период 2014-2020 г.

В стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г са уточнени основните компоненти на системата за наблюдение и оценка на ПИРО и нейните основни задачи. Системата за наблюдение включва предмета на наблюдението, участниците в този процес, източниците на информация, реда и начина за наблюдение, оценка, и прилагане принципа на партньорство и публичност.

Предмет на наблюдение на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е изпълнението на целите и приоритетите, заложени в ПИРО.

Основни участници в процесите на наблюдение, оценка и актуализация на Плана са Общинският съвет на Община Бяла, Кмета на общината, специализираните дирекции в местната администрация, различните институции, осигуряващи необходимата информация и заинтересованите страни – представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, заедно с отделните жители на общината. Кметовете и кметските наместници в селата също са част от системата за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Те наблюдават осъществяването на общите дела на общинското развитие в рамките на селищата и осигуряват информация за състоянието и тенденциите в развитието на техните землища.

В документа, на базата на нормативните изисквания, залегнали в Закона за регионалното развитие и Правилника за неговото прилагане, изчерпателно са описани ролята и отговорностите на Общинския съвет и на Кмета на общината по отношение управлението на ПИРО, в т.ч. по отношение на реда и начина за наблюдение, оценка, прилагане принципа на партньорство и публичност.

Източниците на информация за наблюдение и оценка на регионалното развитие са определени в Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие. Наблюдението, оценката и актуализацията на Плана за интегрирано за развитие на община Бяла 2021 – 2027 г се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, Агенция по заетостта към МТСП, АПИ, Дирекция регионална служба по заетостта - Русе, Дирекция Бюро по труда-гр. Бяла, информационния портал за европейските фондове в България, данни от отделни фирми и лични стопанства в общината, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общината.

Обвързването на изброените звена в единна система за взаимодействие позволява всеобхватно наблюдение на ПИРО и точна оценка на неговия прогрес и на ограничаващите го фактори.

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. се извършват междинна и последваща оценка. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата общинска политика. Тя осигурява на управлението механизми за контрол чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага съответните органи на местното самоуправление да преценят въздействието от изпълнението на ПИРО, да го подобрят като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране. Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности, тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на ПИРО и да насърчи повишаването на отговорността на местната власт пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади, които съдържат информация за: общите условия за изпълнение на ПИРО и в частност - промените в социално-икономическите условия и политиките за развитие на национално, регионално и местно ниво; постигнатия напредък по изпълнението на целите и

приоритетите на ПИРО въз основа на индикаторите за наблюдение; действията, предприети от местната власт с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка.

Положителен момент при формулиране на механизмите за изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г е препоръчителното създаване на специална експертна група за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност може да се разгледа в следните аспекти:

- <u>В процеса на изготвянето на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г</u>

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г е разработен чрез прилагане на принципа на партньорство, който включва и информиране на всички заинтересовани страни. Дадена е възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и информация е осъществен и чрез провеждане на анкети, фокус-групи, допитвания и справки с щирок кръг участници.

Проведени са консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересованите страни.

- <u>По време на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г</u>

В процеса на изпълнение на ПИРО основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на ПИРО. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност, и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на страницата на Община Бяла в интернет.

В рамките на всеки проект, предвиден за изпълнение до 2027 г. ще бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информиране и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се постигне по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на инвестиции и допълнителни финансови средства.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. Чрез тях той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в местното самоуправление.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на ПИРО се осъществява от Кмета на община Бяла и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано

развитие на Община Бяла 2021 – 2027 г следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинското ръководство и общинската администрация е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на ПИРО.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие.

Заключение

Общото заключение от Предварителната оценка на Плана за интегрирано развитие на Община Бяла 2021 – 2027 г е, че документът е разработен в съответствие с нормативната база и по-конкретно Закона за регионалното развитие, Правилника за неговото прилагане и Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г.

Документът отговаря на националната политика в областта на регионалното развитие и съответства на Европейската регионална политика.

Общите цели на Плана за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г са насочени към постигане на висок и устойчив икономически растеж, висок жизнен стандарт, устойчиво и балансирано развитие при съхраняване на природната и развитие на селищната среда. Като цяло целите на ПИРО са оправдани предвид реалните условия; връзките между избраните приоритети и цели са кохерентни и добре развити.

От гледна точка на ресурсите, Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. е ресурсоемък и максимално напрегнат, но като цяло е реалистичен и изпълним. Бюджетните ресурси на община Бяла са ограничени и е необходимо ежегодно да се прави преглед на мерките и дейностите, включени в ПИРО и да се преоценява тяхната приоритетност и възможности за реализация.

Индикаторите като цяло са адекватни и измерими, като дават възможност за по-всеобхватна и задълбочена оценка на изпълнението, макар да са свързани със събирането на голям обем информация за изпълнението.

Планът за интегрирано развитие на община Бяла 2021-2027 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

На разработения План за интегрирано развитие на община Бяла 2021 – 2027 г. основателно може да се даде висока оценка. Той може да бъде реално работещ инструмент, позволяващ на общинското ръководство да взема оптимални управленски решения, които да са в унисон с формулираната визия на общината: „ ***Община Бяла – утвърден промишлен и транспортно - логистичен център в Северна България, привлекателен за инвестиции, с плодородна земя, съхранено природно и културно богатство и развит интегриран туризъм”.***

П Р И Л О Ж Е Н И Я

Приложение № 1

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 : ОПИСАНИЕ НА ПРЕДВИДЕНИТЕ МЕРКИ И ДЕЙНОСТИ

ПРИОРИТЕТ	**МЯРКА**	**Дейност/ Проектна идея[13]**	**Кратко описание**	**Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона на въздействие)[14]**	**Индикативен бюджет (лв)**	**Източник на финансиране**	**Срок за изпълнение**	**Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката**
Първи основен приоритет: **Икономическо развитие на общината, насърчаване на предприемачеството, инвестициите и иновациите в секторите на общинската икономика, с приоритет - промишленост, селско стопанство, логистика и туризъм**								
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
I.	1.1.		Създаване на нови и разрастване на съществуващите предприятия в промишлеността, търговията, услугите и туризма					
I.		1.1.1.	Създаване на нови предприятия сферата на в	Цялата територия	Не е приложимо [15]	Бизнес	постоянен	Общ.администрация

[13] Мярката и дейността съвпадат, когато мярката включва само 1 дейност. Различни дейности и проектни идеи се посочват само в случай на комплексни мерки, които се осъществяват чрез повече от 1 дейност

[14] Посочва се дали съответната мярка ще се осъществява само на територията на определена зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие), в друга територия извън зоните или на цялата територия на общината. В случай, че мярката ще се реализира в приоритетна зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие) се посочва само наименование/номер на зоната

[15] Изразът „Не е приложимо“, както и празните клетки означават, че или за тези мерки индикативен бюджет към момента на разработване на ПИРО не може да бъде определен, или че изпълнението на тези мерки ще се включи в обхвата на служебните задължения на общинските служители в Община Бяла. При обоснована необходимост от допълнително заплащане , както и от други разходи, свързани с тези мерки, като източник на финансиране ще се използва общинският бюджет или одобрени разходи по проектите, изпълнявани от общината.

			промишлеността, търговията, услугите и туризма					
I.		1.1.2.	Разрастване и модернизация на съществуващите предприятия сферата на в промишлеността, търговията, услугите и туризма	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.2.		Изграждане на логистични центрове на територията на общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.3.		Разработване на екшън план за привличане на инвестиции и реализация на публично-частни партньорства	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.4.		Изготвяне и разпространение на информационни материали, ориентирани към потенциални инвеститори, промотиращи общината и възможностите за инвестиции	Цялата територия	7 500	Общ. бюджет Проект	2021	Общ.адми-нистрация
I.	1.5.		Насърчаване на предприемачите за развитие на иновативни и творчески индустрии	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.6.		Провеждане на регулярни срещи на ръководството на общината с представители на бизнеса при изготвяне на инвестиционните програми	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
I.	1.7.		Разширяване на публично – частното партньорство в секторите на общинската икономика	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.8.		Използване на сградния фонд на бившия завод за печатни платки за производствени, търговски или логистични дейности, с оглед създаване на работни места	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	2027	Общ.адми-нистрация
I.	1.9.		Насърчаване стартирането на неселскостопански дейности в селските райони на общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Бизнес	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.10.		Предоставяне на пасища, мери и ливади от общинския поземлен фонд за насърчаване създаването на специализирани животновъдни ферми	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021 - 2023	Общ.адми-нистрация

I.	1.11.		Осигуряване на терени за постоянни и временни пчелини на пчеларите	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.12.		Подобряване на научно-техническото, информационното и пазарното обслужване на местните селскостопански производители					
I.		1.12.1.	Организиране, съвместно с Областна дирекция по безопасност на храните - Русе на информационна кампания за въвеждане и сертифициране по HACCP на животновъдните ферми в общината	Цялата територия	7 000	Общ.бю джет проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация ОДБХ
I.		1.12.2.	Организиране, съвместно с ОДБХ - Русе на информационна кампания за внедряване на стандарти за качество и изисквания за хуманно отглеждане на животните	Цялата територия	7 200	Общ.бю джет проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация ОДБХ
I.		1.12.3.	Осигуряване на необходимите площи за реализация на земеделската продукция	Цялата територия	10 000	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
I.	1.13.		Съдействие на общината за развитие на рибовъдство и риболовен туризъм на язовир Дряновец и язовир Босилковци					
I.		1.13.1.	Съдействие на общината за развитие на рибовъдство на язовир Дряновец и язовир Босилковци	Цялата територия	Не е прило-жимо	Проект Бизнес	2022 - 2027	Общ.адми-нистрация
I.		1.13.2.	Съдействие на общината за развитие на риболовен туризъм на язовир Дряновец и язовир Босилковци	Цялата територия	Не е прило-жимо	Проект Бизнес	2022 - 2027	Общ.адми-нистрация
I.	1.24.		Институционална подкрепа на ТП «Държавно горско стопанство Бяла» и на ловно-рибарското дружество за ефективно използване на горското богатство при осъществяване на дейностите по залесяване, подобряване стопанисването и опазването на горите, създаване на ловни бази, събиране на билки и други съпътстващи дейности					
I.		1.14.1.	Оказване на съдействие от страна на Общината при осъществяване на дейностите по залесяване, подобряване	Цялата територия	Не е прило-	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация

			стопанисването и опазването на горите		жимо			Заинтересовани институции
I.		1.14.2.	Оказване на съдействие от страна на Общината при осъществяване на дейностите по създаване на ловни бази, събиране на билки и други съпътстващи дейности	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация Заинтересовани институции
I.	1.15.		Провеждане на ежегодни празници на строителя	Гр. Бяла	10 500	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация
I.	1.16.		Доразвитие на изградения туристически информационен център	Гр. Бяла	25 000	Проект Общ. бюджет	2024	Общ.администрация
I.	1.17.		Разработване на годишни програми за развитие на туризма	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация
I.	1.18.		Създаване на нови туристически продукти	Цялата територия	25 000	Проекти	постоянен	Общ.администрация
I.	1.19.		Разширяване легловата база на туризма в общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	постоянен	Общ.администрация
I.	1.20.		Разработване на проекти по Оперативни програми на ЕС с туристическа насоченост, в.т.ч. и на съвместни проекти по въпросите на туризма с други общини	Цялата територия и други общини	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация
I.	1.21.		Разработване на интегрирани проекти с други общини по Програма „Региони в растеж“	Цялата територия и други общини	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация
I.	1.22.		Участие на общината с проекти по други Оперативни програми и Проекти	Цялата територия и други общини	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация
I.	1.23.		Рекламиране на туристическите продукти на общината на туристически борси и изложения	Цялата територия	30 000	Проект Общ.	постоянен	Общ.администрация

						бюджет		
I.	1.24.		Взаимодействие и членство на общината в туристически организации и сдружения за управление на туристическия район	Цялата територия и извън нея	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.25.		Развитие на международното сътрудничество и икономическите връзки с побратимени градове	Цялата територия и извън нея	Не е прило-жимо	Проекти Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.26.		Организиране на културни събития за популяризиране на интегриран туризъм, базиран на природно-ландшафтните и културни дадености и ресурси и за привличане на туристи	Цялата територия	50 000	Проекти Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.27.		Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири и организиране на срещи с пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти, за популяризиране на туризма в общината	Цялата територия и извън нея		Общ. бюджет Проекти	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.		1.27.1.	Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири	Цялата територия и извън нея	20 000	Общ. бюджет Проекти	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.		1.27.2.	Организиране на срещи с пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти, за популяризиране на туризма в общината	Цялата територия	30 000	Общ. бюджет Проекти	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.28.		Развитие на туристическата инфраструктура в общината					
I.		1.28.1.	Изграждане на екопътеки и велоалеи	Цялата територия	290 000	Проекти Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.		1.28.2.	Подобряване достъпа до историческите, културни и природни забележителности в общината	Цялата територия	150 000	Проекти Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.29.		Разработване на стратегия за управление на общинската	Цялата		Общ.	постоянен	Общ.адми-

			собственост	територия	6 000	бюджет		нистрация
I.	1.30.		Ежегодно изготвяне и приемане на годишни програми за управление и разпореждане с имотите – общинска собственост	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
I.	1.31.		Обособяване в квартал Гара Бяла на зона за прилагане на интегриран подход „Парк „Св. Пантелеймон“	Зона за прилагане на инте-гриран подход	1 200 000	Привл. сред-ства Проект Общ. бюджет	2023	Общ.адми-нистрация
Втори основен приоритет: **Развитие на инфраструктурата, опазване на околната среда и природното богатство**								
II.	2.1.		Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето в Община Бяла и обособяване на зона за прилагане на интегриран подход „Мост на Колю Фичето“	Зона за прилагане на инте-гриран подход	10 000 000	Привле чени сред-ства Проект	2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.2.		Ремонт на общински път Босилковци – Пейчиново (4,4 км)	Цялата територия	3 000 000	Проект Общ. бюджет	2021 - 2022	Общ.адми-нистрация
II.	2.3.		Ремонт на общински път Бистренци-Дряновец-Копривец (12 км)	Цялата територия	7 000 000	Проект Общ. бюджет	2021 - 2022	Общ.адми-нистрация
II.	2.4.		Ремонт и рехабилитация на IV-класен път Стърмен-Ботров (4,5 км)	Цялата територия	3 000 000	Проект Общ. бюджет	2022 - 2023	Общ.адми-нистрация
II.	2.5.		Съдействие от страна на Общината при ремонта и поддръжката на пътищата от републиканска пътна мрежа на територията на община Бяла	Цялата територия	Не е прило-жимо	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани ин-ституции
II.	2.6.		Продължаване реконструкцията на основни улични артерии и участъци в град Бяла	Гр.Бяла	4 000 000	Проект Общ.	постоянен	Общ.адми-нистрация

						бюджет		
II.	2.7.		Ремонт и поддръжка на улична мрежа в село Полско Косово	Село Полско Косово	500 000	Проект Общ. бюджет	2022-2023	Общ.адми-нистрация
II.	2.8.		Ремонт и поддръжка на улична мрежа в село Копривец	Село Копривец	100 000	Проект Общ. бюджет	2022-2023	Общ.адми-нистрация
II.	2.9.		Продължаване реконструкцията на основни улични артерии и участъци в с. Стърмен	Село Стърмен	200 000	Проект Общ. бюджет	2022-2023	Общ.адми-нистрация
II.	2.10.		Ремонт и поддръжка на улична мрежа в село Босилковци	Село Босил-ковци	300 000	Проект Общ. бюджет	2022-2023	Общ.адми-нистрация
II.	2.11.		Брегоукрепване и корекция на речните корита на реките Беленска и Шипа с оглед предотвратяване на бедствия	Цялата територия	500 000	Проект Общ. бюджет	2022-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.12.		Покриване на част от Беленска река	Цялата територия	1 000 000	Проект Общ. бюджет	2023-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.13.		Подобряване на комуникационната инфраструктура чрез осигуряване на широколентов достъп до всички населени места в общината, с цел - подобряване качеството и обхвата на мобилните комуникационни услуги	Цялата територия	350 000	Проект Общ. бюджет	2021-2024	Общ.адми-нистрация
II.	2.14.		Повишаване енергийната ефективност на обществени сгради	Цялата територия	1 600 000	Проект Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.15.		Въвеждане на ВЕИ в обекти на общинската инфраструктура	Цялата територия	900 000	Проект Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.16.		Изграждане на соларни паркове за усвояване потенциала на територията за използване на слънчева енергия	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	2021-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.17.		Ремонт и обновяване на площади в населените места в общината	Цялата територия	1 500 000	Проект Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация

II.	2.18.		Паспортизация на всички общински сгради – описание на сградния фонд, съоръженията и въвеждане на система за наблюдение	Цялата територия	30 000	Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.19.		Ремонт и обновяване на сгради на кметства в общината	Цялата територия	300 000	Проект Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.20.		Рехабилитация на обществени зелени площи-паркове, градини и детски площадки за населените места в община Бяла	Цялата територия	2 100 000	Проект Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.21.		Насърчаване на частните инвестиции за подобряване на жилищната среда	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	2021-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.22.		Изграждане на площи за широко обществено ползване в град Бяла, област Русе, кв. 35, по плана на гара Бяла	Гр. Бяла	600 000	Проект Общ. бюджет	2022-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.23.		Реконструкция и изграждане на площи за широко обществено ползване в с. Босилковци, Община Бяла, област Русе, в с. Копривец, Община Бяла, област Русе, част от УПИ I – 845 – площад с площ 1053 м2 и УПИ II – 845 – градина с площ 1312 м2, кв. 84 и в с. Лом Черковна, Община Бяла, област Русе, кв. 38.	Село Босил-ковци Село Копривец Село Лом Черковна	800 000	Проект Общ. бюджет	2021-2026	Общ.адми-нистрация
II.	2.24.		Подобряване на съществуващите практики и условия за събиране, транспортиране, депониране обезвреждане и рециклиране на битови и промишлени отпадъци	Цялата територия	1 500 000	Общ. бюджет Проект	2021-2024	Общ.адми-нистрация
II.	2.25.		Рекултивация на замърсени територии	Цялата територия	2 000 000	Проект Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.26.		Ликвидиране на нерегламентирани сметища в общината	Цялата територия	200 000	Проект Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.27.		Разработване на дългосрочна енергийна програма на община Бяла периода 2021–2027 г.	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2022	Общ.адми-нистрация
II.	2.28.		Ремонт и саниране на НУ „Св. Св. Кирил и Методий” – гр.	Гр. Бяла	150 000	Проект	2022-2027	Общ.адми-

			Бяла			Общ. бюджет		нистрация
II.	2.29.		Ремонт и саниране на ЦДГ „1-ви юни” – гр Бяла	Гр. Бяла	120 000	Проект Общ. бюджет	2022-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.30.		Извършване на основен ремонт на училище в с. Полско Косово	Село Полско Косово	180 000	Проект Общ. бюджет	2022-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.31.		Ремонт на Дом за стари хора – с. Бистренци	Село Бистренци	405 000	Проект Общ. бюджет	2022-2027	Общ.адми-нистрация
II.	2.32.		„Реконструкция и преустройство на съществуващи сгради в Център за социални дейности” в УПИ № IV в кв. 141А, по регулационния план на град Бяла, област Русе”	Гр.Бяла	350 000	Проект Общ. бюджет	2021-2023	Общ.адми-нистрация
II.	2.33.		Ремонт и оборудване на читалища в малките населени места	Цялата територия	250 000	Общ. бюджет Проект	2021-2024	Общ.адми-нистрация
II.	2.34.		Изграждане на улично осветление, където липсва такова, в населените места на общината	Цялата територия	150 000	Общ. бюджет Проект	2021-2022	Общ.адми-нистрация
II.	2.35.		Надграждане на системата за видеонаблюдение на територията на общината и осигуряване свързаността й с РУ на МВР – гр. Бяла	Цялата територия	50 000	Общ. бюджет Проект	2021-2024	Общ.адми-нистрация
II.	2.36.		Обособяване на места за паркиране встрани от главни улици	Цялата територия	50 000	Общ. бюджет Проект	2021-2024	Общ.адми-нистрация
II.	2.37.		„Изграждане на сграда за културни дейности в УПИ № III-142, зона за обществено обслужване, кв. 35, гара Бяла, обл. Русе“	Гара Бяла	90 000	Проект Общ. бюджет	2020-2021	Общ.адми-нистрация
II.	2.38.		Оборудване на общоселски културен дом в с. Ботров	Село Ботров	80 000	Проект Общ. бюджет	2021-2022	Общ.адми-нистрация
Трети основен приоритет: **Преодоляване на демографската криза, подобряване качеството на живот и жизнената среда, повишаване на заетостта, доходите и задържане на младите хора в общината**								

III.	3.1.		Участие на общината в програми, насочени към осигуряване на заетост на продължително безработни лица					
III.	3.2.		Съдействие на Бюрото по труда за организиране на обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица и лица в неравностойно положение	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
III.	3.3.		Съдействие на бизнеса за осигуряване на адаптирани работни места за нуждите на хора с увреждания	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
III.	3.4.		Осигуряване на редовен обществен транспорт за насърчаване на трудовата мобилност в общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Бизнес	2021-2027	Общ.адми-нистрация
III.	3.5.		Съдействие на Бюрото по труда при организиране на обучения на безработни лица и на обучения за стартиране и управление на собствен бизнес	Цялата територия	Не е прило-жимо	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.6.		Насърчаване на работодателите за наемане на работа на младежи до 29 години	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.7.		Разработване на мерки за мотивиране на млади специалисти и семейства да работят и живеят в общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
	3.8.		Разработване и провеждане на активни политики за интеграция на етническите общности	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.9.		Отпускане на безвъзмездна финансова помощ от общината на родителите при раждане на деца	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.10.		Разработване и провеждане на активни политики за обхващане на всички деца в детските градини на общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.11.		Развитие на жилищната политика, в т.ч. закупуване на жилища за нуждите на общината от специалисти в областта на образованието, здравеопазването и спорта	Гр. Бяла	220 000	Общ. бюджет Проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.12.		Разработване на политики за подобряване на социалния	Цялата	Не е	Общ.	постоянен	Общ.адми-

			статус на рисковите групи	територия	прило-жимо	бюджет Проект		нистрация
III.	3.13.		Подпомагане на социално слаби граждани	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.14.		Изграждане на детски площадки в населените места	Цялата територия	100 000	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.15.		Изграждане на кътове за отдих и игри на открито	Цялата територия	30 000	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.16.		Адаптиране на съществуващите детски площадки и спортни съоръжения в детските градини и училищата към изискванията за безопасност и функционалност	Цялата територия	20 000	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.17.		Благоустрояване на централната част и на паркови територии в населените места	Цялата територия	180 000	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.18.		Разработване на общинска стратегия за развитието на спорта	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.19.		Поддържане и модернизация на спортните бази на територията на общината	Цялата територия	150 000	Проект Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.20.		Кандидатстване по европейски програми за развитие на спорта в общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.21.		Разширяване дейността на спортните клубове с деца и юноши	Цялата територия	200 000	Проект Общ. Бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация, Заинтересо вани институ-ции

III.	3.22.		Осигуряване на целогодишен достъп до спортни съоръжения за масов спорт и игра на децата и младежите	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация,
III.	3.23.		Финансово подпомагане развитието на масов детско – юношески спорт и участието в турнири	Цялата територия	90 000	Общ. бюджет /проект Спонсори	постоянен	Общ.администрация,
III.	3.24.		Финансиране на дейности от ежегодния Спортен календар	Цялата територия	400 000	Общ. бюджет /проект Спонсори	постоянен	Общ.администрация,
III.	3.25.		Подкрепа за спорта в училищата и обхващане на всички възрастови групи	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет /проект Спонсори	постоянен	Общ.администрация Заинтересовани институции
III.	3.26.		Разработване на дългосрочни програми за развитие на основните културни институции в общината	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация Заинтересовани институции
III.	3.27.		Стимулиране дейността на читалищата в малките населени места на общината	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.администрация
III.	3.28.		Разработване на политики за превенция на социалното изключване на хората в неравностойно положение и за активизиране на гражданското общество за толерантност и съпричастност към тях	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет /проект	постоянен	Общ.администрация Заинтересовани институции
III.	3.29.		Разработване на политики за преодоляване на изолацията	Цялата	Не е	Общ.	постоянен	Общ.адми-

			на маргинализираните групи и интегрирането им в обществото;	територия	прило-жимо	бюджет проект		нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.30.		Осъществяване на програми за превенция на всички форми на насилие и подкрепа на жертвите на насилие	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.31.		Поддържане в добър вид на християнските и мюсюлмански гробищни паркове	Цялата територия	106 000	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
III.	3.32.		Поддръжка на общинската дълготрайна декоративна растителност	Цялата територия	53 000	Проекти Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	3.33.		Ежегодно разработване и организиране на изпълнението на Годишен план за защита на горските територии на общината от пожари	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.34.		Разработване съвместно с ветеринарните власти на Общинска програма за контрол върху кучешката популация на територията на общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.35.		Осъществяване на контрол при изпълнението на дезинсекции, дератизации и дезакаризации в общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции

III.	3.36.		Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2022	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.37.		Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
III.	2.38.		Провеждане на информационни кампании във всички населени места за подобряване екологичната култура на населението	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
III.	3.39.		Приемане на годишни програми за ограничаване на рисковете от бедствия и аварии	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация Заинтересо вани институ-ции
<u>Четвърти основен приоритет:</u> **Подобряване на качеството и достъпа до административни, образователни, здравни, социални и културни услуги**								
IV.	4.1.		Повишаване капацитета на общинската администрация за управление, изпълнение, наблюдение и оценка на планови стратегически документи					
IV.		4.1.1.	Разработване на програми за обучение на общинските служители, които изпреварващо да посрещат нуждите от обучение на персонала	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.		4.1.2.	Участие в обучителни семинари и специализирани квалификационни курсове	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация

IV.		4.1.3.	Обмен на опит с други общини	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.		4.1.4.	Въвеждане на добри практики за подобряване работата на общинската администрация	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.	4.2.		Повишаване капацитета на общинската администрация за използване на европейски фондове	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.	4.3.		Разширяване обхвата на предоставяните услуги на „едно гише” и електронните административни услуги	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.	4.4.		Повишаване информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията чрез по-широко използване на електронните и печатни медии	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.	4.5.		Включване на гражданите и бизнеса в процеса на планиране на проектите	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.	4.6.		Подобряване на финансовия мениджмънт на общината					
IV.		4.6.1.	Подобряване на контрола и гарантиране на прозрачност при изразходване на публичните средства	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.		4.6.2.	Повишаване събираемостта на местните данъци и такси	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.		4.6.3.	Прилагане на гъвкави форми за повишаване приходната част на бюджета	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.		4.6.4.	Оптимизиране на системата на заплащане на общинските служители, съобразена с квалификацията и периодичното оценяване на резултатите от труда	Община	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ.адми-нистрация
IV.	4.7.		Разработване, съвместно с училищата в общината на програма за превенция на ранното отпадане на децата от	Цялата територия	Не е прило-	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация

			училище		жимо			Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.8.		Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от придобиване на образователен ценз с оглед бъдеща реализация на младежите в рамките на общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.9.		Насърчаване от страна на Общината на сътрудничеството между бизнеса и образователните институции за развитие на професионалните умения на човешките ресурси и обвързването им с потребностите на пазара	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.10.		Създаване на условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.11.		Подкрепа от страна на общината за пълноценна интеграция и социализация на учениците от различните малцинствени групи	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.12.		Насърчаване активното участие на младите хора в превантивни програми и кампании за намаляване на престъпността, насилието и зависимостите	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.13.		Разширяване участието на млади хора в дейности,	Цялата	Не е	Общ.	2021-2027	Общ.адми-

			заложени в Общинския културен календар, Общинския спортен календар, клубна и читалищна дейност	територия	прило-жимо	бюджет проект		нистрация Заинтере-совани институ-ции
IV.	4.14.		Съдействие на МБАЛ „Юлия Вревска“ за увеличаване броя на медицинския персонал	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.	4.15.		Съдействие на лечебните заведения за осигуряване на мобилност на медицинските услуги	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.	4.16.		Осигуряване на облекчен достъп до медицински услуги на всички жители на общината					
IV.		4.16.1.	Създаване на условия за профилактични прегледи по населени места с изнесени центрове	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.		4.16.2.	Изготвяне на график за осъществяване на профилактични прегледи с превантивна цел по селата от общината, съгласувано с МБАЛ – гр. Бяла	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.		4.16.3.	Осигуряване на медицински специалисти в здравните кабинети и в детските градини и училища	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.		4.16.4.	Осигуряване на целодневно медицинско обслужване на деца и ученици в детските градини и училищата	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.	4.17.		Провеждане на информационни и разяснителни кампании за повишаване на здравната култура на населението и превенция на хронични и епидемиологични заболявания	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.	4.18.		Включване на подрастващите в здравно-профилактични и образователни програми за подобряване на здравната, половата и общата култура	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация МБАЛ
IV.	4.19.		Провеждане на общинска образователна и здравна политика, ориентирана към етническите малцинства	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация медиатори МБАЛ

IV.	4.20.		Изграждане на Звено „Приемна грижа“	Гр. Бяла	800 000	Проект Общ. бюджет	2021-2023	Общ.адми-нистрация
IV.	4.21.		Подобряване на качеството и разширяване на услугата Домашен социален патронаж, в населените места на общината	Цялата територия	500 000	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.22.		Администриране на услугата „Личен асистент”	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.23.		Администриране на услугата Обществена трапезария	Цялата територия	Не е прило-жимо	Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.24.		Доизграждане на Дом за стари хора в град Бяла	Гр. Бяла	2 500 000	Проект Общ. бюджет	2021-2023	Общ.адми-нистрация
IV.	4.25.		Създаване на Хоспис в община Бяла чрез ПЧП	Гр. Бяла	Не е прило-жимо	ПЧП Общ. бюджет	2022-2023	Общ.адми-нистрация
IV.	4.26.		Активизиране работата на социалните работници в областта на образованието и здравеопазването на територията на общината	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.27.		Изготвяне на карта на потребностите от социални услуги	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.28.		Участие на общината в програми и проекти със социална насоченост	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.29.		Обсъждане с НПО, граждани, заинтересовани лица и институции, на възможности за разкриване на нови социални услуги	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.30.		Изготвяне на база данни за лица с тежки увреждания, за включване в бъдещи проекти или включване на съответна услуга за финансиране като държавно делегирана дейност	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.31.		Стимулиране дейността на читалищата в малките населени места на общината					

IV.		4.31.1.	Ежегодна оценка на потребностите на читалищата по обективни критерии	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.		4.31.2.	Включване на читалищата в проекти за подобряване на тяхната ефективност и материално-техническа база	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.32.		Ежегодно подпомагане дейността на културните институции, чрез финансиране на културния календар на Община Бяла	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.33.		Организиране на местни културни празници и инициативи, свързани с местните обичаи и традиции	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.34.		Обогатяване на интернет страницата на общината с информация за младежки проекти, програми, стипендии, обучение, стажуване, конкурси, мобилност на младите хора и др. възможности за развитие	Гр. Бяла	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.35.		Насърчаване дейността на самодейните художествени състави	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.36.		Културен обмен с различни културни институции от страната и чужбина	Цялата територия и извън нея	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.37.		Сключване на договори за партньорство с други общини в страната и в чужбина	Цялата територия и извън нея	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.38.		Участие на общината в съвместни културни мероприятия с партньорски организации в страната и в чужбина	Цялата територия и извън нея	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация
IV.	4.39.		Увеличаване броя на спечелените проекти и относителния дял на привлечените средства от ЕС за съхраняване и развитие на културно-историческото наследство, традициите и занаятите	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет	2021-2027	Общ.адми-нистрация

IV.	4.40.		Полагане грижи за опазване на религиозните храмове на територията на община Бяла	Цялата територия	Не е прило-жимо	Общ. бюджет Проект	2021-2027	Общ.адми-нистрация

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в Плана за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021 – 2027 г.

Прио-ритет	Мяр-ка	Проекти	Проектна готовност	Индика-тивен срок на изпъл-нение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в лв.)	Допълнителна информация
II.	2.6.	Проект „Ремонт на участъци от уличната мрежа на територията на Община Бяла“	Предстоящо изпълнение	Предвижда се проектът да се реализира в периода 2021-2023 г.	3 600 000,00 лв.	Източник на финансиране: Републикански бюджет и общински бюджет По проекта се предвижда: Ремонт на участъци от 30 улици по индикативен списък, на територията на Община Бяла.
II.	4.24.	Проект: “SoBy - Improved Coordination and Social Policies between Municipality of Byala and Commune Gradinari for Effective Cross-border Region“ "SoBy - Подобрена координация и социални политики между община Бяла и община Градинари за ефективен трансграничен регион", , project code 16.5.2.015, eMs code ROBG-278	В процес на изпълнение	Предвижда се проектът да се реализира за срок от 24 месеца: от 01.02.2019 г. до 01.02.2021 г.	962 125,80 евро	Източник на финансиране: Програма за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania- Bulgaria. Проектът предвижда: доизграждане на Дом за стари хора в град Бяла, доставка и монтаж на обзавеждане и оборудване, доставка и монтаж на специализирани оборудвания за лекарски и зъболекарски кабинети, телемедицина, вертикална планировка на околното

						пространство около сградата.
II.	2.19.	„Ремонт и оборудване на общински административни сгради в гр. Бяла, с. Копривец и с. Лом Черковна, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност“.	В процес на изпълнение	Проектът ще се реализира в рамките на 36 месеца: от 22.11.2019 г. до 22.11.2022 г.	48 705,20 лв.	Източник на финансиране: Програма за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. Одобрено е финансирането само на административната сграда на Кметство Лом Черковна.
II.	2.21.	„Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето в Община Бяла“	В готовност за изпълнение	2020-2022	9 501 521 лв	„Региони в растеж“ 2014-2020 г., Приоритетна Ос 6: Развитие на туристическите атракции, процедура за финансиране BG16RFFOP001-6.002.

Общ индикативен бюджет на всички проекти: 13 150 226, 20 лв
962 125, 80 евро

Приложение № 2.

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

План за интегрирано развитие на община Бяла за периода 2021-2027 г.

Период 2021 - 2027	Собствени средства – Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикан-ски бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Приоритет I									**1 868 200,00**
Приоритет II									**43 355 000,00**
Приоритет III									**1 549 000,00**
Приоритет IV									**3 800 000,00**
ОБЩО									**50 572 200,00**

Забележка:

Към момента на съставяне на ПИРО, графи 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8 и 9 остават празни, тъй като не могат да бъдат попълнени с точност, поради следното:

1. В Приложение № 1 - Програма за реализация на ПИРО на община Бяла за периода 2021 – 2027 : описание на предвидените мерки и дейности, е уточнено, че: „*празните клетки означават, че или за тези мерки индикативен бюджет към момента на разработване на ПИРО не може да бъде определен, или че изпълнението на тези мерки ще се включи в обхвата на служебните задължения на общинските служители в Община Бяла. При обоснована необходимост от допълнително заплащане , както и от други разходи, свързани с тези мерки, като източник на финансиране ще се използва общинският бюджет или одобрени разходи по проектите, изпълнявани от общината“*. Следователно за тези мерки и дейности към момента на разработване на ПИРО не са предвидени съответни суми и последните не участват в графи 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9 и 10 на настоящото Приложение № 2;

2. Почти за всички мерки/ проекти, заложени в ПИРО, се предвижда смесено финансиране – от общинския бюджет, от републиканския бюджет, от проекти по оперативните програми и от други източници, като предварително не е определен процентът на съучастие. Следователно, и в настоящото Приложение № 2 не може да се отграничат сумите и относителния дял на собствените средства, на средствата от републиканския бюджет, на средствата от ЕС и на средствата от други източници;
3. За проектите в готовност за кандидатстване и изпълнение, с които общината ще кандидатства по различни оперативни програми и фондове през плановия период 2021-2027 г., не е определен индикативен бюджет.

Определянето на точния размер на сумите и относителният им дял за графи 2; 3;4;5;6;7;8 и 9 ще се извършва текущо, в процеса на реализация на ПИРО в рамките на плановия период 2021 -2027 г.

Приложение № 3

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЯЛА ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

Индикатори за продукт					
Приоритет, мярка	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Източник на информация**	**Период на отчитане**	**Целева стойност** [16]
Приоритет I.					
Мярка 1.1.	Създадени нови и разширени съществуващи предприятия в промишлеността, търговията, услугите и туризма				
Дейност 1.1.1.	Създадени нови предприятия	Бр.	Община Бяла	5 г.	4
Дейност 1.1.2.	Разширени и модернизирани съществуващи предприятия	Бр.	Община Бяла	4 г.	5
Мярка 1.2.	Изградени логистични центрове	Бр.	Община Бяла	4 г.	2
Мярка 1.3.	Разработен екшън план	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 1.4.	Изготвени и разпространени видове информационни материали	Бр.	Община Бяла	2 г.	4
Мярка 1.5.	Брой предприемачи, насърчени за развитие на иновативни и творчески индустрии	Бр.	Община Бяла	2 г.	5
Мярка 1.6.	Проведени срещи с представители на бизнеса	Бр.	Община Бяла	1 г.	5
Мярка 1.7.	Нараснал брой ПЧП	Бр.	Община Бяла	4 г.	3
Мярка 1.8.	Осъществени дейности	Бр.	Община Бяла	7 г.	х
Мярка 1.9.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 1.10.	Предоставени площи	дка	ОбС „Земеделие“	4 г.	30
Мярка 1.11.	Осигурени терени	дка	ОбС „Земеделие“	4 г.	10
Мярка 1.12.	Подобрено научно-техническо, информационно и пазарно обслужване на местните селскостопански производители				
Дейност 1.12.1.	Организирани информационни кампании	Бр.	Община Бяла,ОДБХ	3 г.	3
Дейност 1.12.2.	Организирани информационни кампании	Бр.	Община Бяла,ОДБХ	3 г.	4

[16] Знакът „Х“ в някои от клетките означава, че целева стойност не може да бъде определяна предварително, поради липса на информация за измеренията на потребностите от съответната мярка през плановия период

Дейност 1.12.3.	Увеличени площи	%	Община Бяла	4 г.	20
Мярка 1.13.	Осъществени дейности за подкрепа на рибовъдството и риболовния туризъм на язовир Дряновец и язовир Босилковци				
Дейност 1.13.1.	Осъществени дейности	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Дейност 1.13.2.	Осъществени дейности	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 1.14.	Институционална подкрепа на ТП «Държавно горско стопанство Бяла» и на ловно-рибарското дружество за ефективно използване на горското богатство при осъществяване на дейностите по залесяване, подобряване стопанисването и опазването на горите, създаване на ловни бази, събиране на билки и други съпътстващи дейности	%		4 г.	20
Дейност 1.14.1.	Увеличени залесени площи	%	ТП «Държавно горско стопанство Бяла»	4 г.	15
Дейност 1.14.2.	Създадени нови ловни бази	Бр.	ТП «Държавно горско стопанство Бяла»	5 г.	2
Мярка 1.15.	Проведени ежегодни празници	Бр.	Община Бяла	4 г.	4
Мярка 1.16.	Доразвит туристически информационен център	Бр.	Община Бяла	1 г.	х
Мярка 1.17.	Разработени годишни програми	%	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 1.18.	Създадени нови туристически продукти	Бр.	Община Бяла	4 г.	6
Мярка 1.19.	Разширена леглова база	%	Община Бяла	4 г.	15
Мярка 1.20.	Разработени проекти	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 1.21.	Брой участия	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 1.22.	Брой участия	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 1.23.	Осъществени участия	Бр.	Община Бяла	4 г.	3
Мярка 1.24.	Брой членства	Бр.	Община Бяла	4 г.	4
Мярка 1.25.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	5 г.	4
Мярка 1.26.	Брой културни събития	Бр.	Община Бяла	3 г.	3
Мярка 1.27.	Участие в регионални, национални и международни туристически борси, изложения и панаири и организиране на срещи с пътнически агенти, туроператори, автори на пътеводители, журналисти, за популяризиране на туризма в общината		Община Бяла		
Дейност 1.27.1.	Брой участия	Бр.	Община Бяла	3 г.	3
Дейност 1.27.2.	Брой срещи	Бр.	Община Бяла	3 г.	5
Мярка 1.28.	Развита туристическа инфраструктура				

Дейност 1.28.1.	Брой екопътеки и велоалеи	Бр.	Община Бяла	3 г.	4
Дейност 1.28.2.	Брой обекти с подобрен достъп	Бр.	Община Бяла	2 г.	2
Мярка 1.29.	Разработена стратегия	Бр.	Община Бяла	3 г.	1
Мярка 1.30.	Изготвена програма	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 1.31.	Обособена зона за прилагане на интегриран подход	Бр.	Община Бяла	3 г.	1
Приоритет II.					
Мярка 2.1.	Обособена зона за прилагане на интегриран подход	Бр.	Община Бяла	4 г.	1
Мярка 2.2.	Ремонтиран път	Км	Община Бяла	2 г.	4.4
Мярка 2.3.	Ремонтиран път	Км	Община Бяла	2 г.	12
Мярка 2.4.	Ремонтиран път	Км	Община Бяла	2 г.	4,5
Мярка 2.5.	Ремонтиран и поддържан път	Км	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 2.6.	Реконструирани улични артерии и участъци	Км	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 2.7.	Ремонтирана улична мрежа	Км	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.8.	Ремонтирана улична мрежа	Км	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.9.	Реконструирани улични артерии и участъци	Км	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.10.	Ремонтирана улична мрежа	Км	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.11.	Укрепени речни корита	Км	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 2.12.	Покрита част от река	м.	Община Бяла	6 г.	х
Мярка 2.13.	Населени места с осигурен широколентов достъп	Бр.	Община Бяла	2 г.	12
Мярка 2.14.	Санирани обществени сгради	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.15.	Въведени ВЕИ	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.16.	Изградени соларни паркове	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.17.	Ремонтирани и обновени площади	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.18.	Паспортизирани общински сгради	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.17.	Ремонтирани сгради	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.20.	Рехабилитрани паркове, градини и детски площадки	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 2.21.	Размер на инвестициите	Хил. лв.	Община Бяла	6 г.	х
Мярка 2.22.	Изградени площи	Кв. м.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.23.	Реконструирани и изградени площи	Кв.м.	Община Бяла	3 г.	3065
Мярка 2.24.	Подобрени практики	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 2.25.	Рекултивирани територии	Бр.	Община Бяла	4 г.	х

Мярка 2.26.	Ликвидирани сметища	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.27.	Разработена програма	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 2.28.	Ремонтирано училище	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 2.29.	Ремонтирана ЦДГ	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 2.30.	Ремонтирано училище	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 2.31.	Ремонтиран Дом за стари хора	Бр.	Община Бяла	3 г.	1
Мярка 2.32.	Реконструирани сгради	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.33.	Ремонтирани читалища	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 2.34.	Населени места с изградено улично осветление	Бр.	Община Бяла	1 г.	х
Мярка 2.35.	Надградена система	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 2.36.	Обособени паркинги	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 2.37.	Изградена сграда	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 2.38.	Оборудван културен дом	Бр.	Община Бяла	3 г.	1
Приоритет III.					
Мярка 3.1.	Брой програми	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.2.	Брой курсове	Бр.	Бюро по труда	3 г.	х
Мярка 3.3.	Брой работни места	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.4.	Брой транспортни линии	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.5.	Организирани обучения	Бр.	Бюро по труда	3 г.	х
Мярка 3.6.	Наети младежи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.7.	Брой семейства	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 3.8.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.9.	Брой деца	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.10.	Брой инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.11.	Брой жилища	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 3.12.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 3.13.	Брой подпомогнати лица	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 3.14.	Изградени детски площадки	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.15.	Изградени кътове за отдих	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.16.	Адаптирани площадки и съоръжения	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 3.17.	Благоустроени обекти	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.18.	Разработена стратегия	Бр.	Община Бяла	2 г.	1

Мярка 3.19.	Поддържани спортни бази	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.20.	Брой проекти	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.21.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.22.	Брой обекти с осигурен достъп	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.23.	Размер на финансовото подпомагане	Лв.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.24.	Размер на финансиране	Лв.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.25.	Обхванати възрастови групи	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 3.26.	Разработени програми	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.27.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.28.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.29.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.30.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.31.	Поддържани гробищни паркове	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 3.32.	Поддържани площи	Дка	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.33.	Разработен план	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 3.34.	Разработена програма	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 3.35.	Осъществени проверки	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 3.36.	Изготвени планове	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.37.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.38.	Осъществени кампании	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 3.39.	Брой програми	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Приоритет IV.					
Мярка 4.1.	Повишен капацитет на общинската администрация за управление, изпълнение, наблюдение и оценка на планови стратегически документи				
Дейност 4.1.1.	Разработени програми	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Дейност 4.1.2.	Осъществени семинари и курсове	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Дейност 4.1.3.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Дейност 4.1.4.	Брой практики	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.2.	Брой проекти	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.3.	Брой нови услуги	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.4.	Брой публикации	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.5.	Брой проекти	Бр.	Община Бяла	3 г.	х

Мярка 4.6.	Подобрен финансов мениджмънт на общината				
Дейност 4.6.1.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Дейност 4.6.2.	Повишена събираемост	%	Община Бяла	3 г.	5
Дейност 4.6.3.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Дейност 4.6.4.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 4.7.	Разработена програма	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 4.8.	Брой кампании	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.9.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.10.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 4.11.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.12.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.13.	Осъществени дейности	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 4.14.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.15.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Мярка 4.16.	Осигурен облекчен достъп до медицински услуги на всички жители на общината				
Дейност 4.16.1.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	2 г.	х
Дейност 4.16.2.	Изготвен график	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Дейност 4.16.3.	Осигурени обекти	Бр.	Община Бяла	1 г.	х
Дейност 4.16.4.	Осигурени обекти	Бр.	Община Бяла	1 г.	х
Мярка 4.17.	Проведени кампании	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.18.	Брой програми	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.19.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.20.	Изградено Звено	Бр.	Община Бяла	4 г.	1
Мярка 4.21.	Разширена услуга	%	Община Бяла	3 г.	10
Мярка 4.22.	Брой лица, ползващи услугата	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.23.	Брой лица, ползващи услугата	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.24.	Изграден Дом за стари хора	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 4.25.	Създаден Хоспис	Бр.	Община Бяла	4 г.	1
Мярка 4.26.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.27.	Изготвена карта	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 4.28.	Реализирани участия	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.29.	Осъществени обсъждания	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.30.	Изготвена база данни	Бр.	Община Бяла	2 г.	1
Мярка 4.31.	Стимулиране дейността на читалищата в малките населени места на общината				

Дейност 4.31.1.	Извършена оценка	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Дейност 4.31.2.	Разработени проекти	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.32.	Размер на финансирането	Лв.	Община Бяла	1 г.	х
Мярка 4.33.	Организирани празници и инициативи	Бр.	Община Бяла	4 г.	х
Мярка 4.34.	Обогатена интернет-страница	Бр.	Община Бяла	1 г.	1
Мярка 4.35.	Осъществени инициативи	Бр.	Община Бяла	3 г.	х
Мярка 4.36.	Осъществени партньорства	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.37.	Сключени договори	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.38.	Осъществени участия	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.39.	Спечелени проекти	Бр.	Община Бяла	5 г.	х
Мярка 4.40.	Поддържани религиозни храмове	Бр.	Община Бяла	6 г.	х

Индикатори за резултат						
Стратегическа цел	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Източник на информация**	**Период на отчитане**	**Базова стойност**	**Целева стойност**
Стратегическа цел 1 Развитие на конкурентоспособна местна икономика, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността, туризма и съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване	1. Обем на произведената продукция	Хил. лв	НСИ, Общината	1 г.	135 661	140 409
	2. Приходи от дейността	Хил. лв	НСИ, Общината	1 г.	221 278	230 129
	3. Печалба	Хил. лв	НСИ, Общината	1 г.	19 073	20 027
	4. Добавена стойност	Хил. лв	НСИ, Общината	1 г.	57 443	60 315
	5. Обем ДМА	Хил. лв	НСИ, Общината	1 г.	161 588	169 640
	6. Разходи за възнаграждения	Хил. лв	НСИ, Общината	1 г.	21 717	23 338
	7. Средна брутна месечна заплата	Лева	НСИ, Общината	1 г.	1 077	1 169
	8. Заети лица [17]	Брой	НСИ, Общината	1 г.	2 609	2 739
	9. Наети лица[18]	Брой	НСИ, Общината	1 г.	2 146	2 254
	10. Чуждестранни преки инвестиции	Евро	НСИ, Общината	3 г.	1 497,5	1 688,3

[17] Показателят се изчислява по методология на Структурна бизнес статистика

[18] Данните се изчисляват в еквивалент на пълна заетост

на доходите						
Стратегическа цел 2 Балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социална инфраструктура и жизнената среда, съхраняване и опазване на природното богатство и културно-историческо наследство.	1. Увеличаване дължината на пътищата: а) в отлично състояние б) в добро състояние 2.Подновена водопроводна мрежа 3. Изградени нови ВЕИ 4. Осигурен широколентов интернет 5. Съхранена природна среда 6. Развитие на културата, културните институции и спорта	 км км км бр. Бр.селища	 Общината Общината Общината Общината Общината Общината Общината	 4 г 4 г. 4 г. 7 г. 3 г. 3 г. 3 г.		
Стратегическа цел 3 Развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.	1. Подобрено здравеопазване 2.Осигурена заетост на работната сила 3.Развита образователна система 4. Развитие на социалната инфраструктура и социалните услуги 5.Подобрено качество на административните услуги 6.Електронно управление 7.Разширяване на партньорството с бизнеса и организациите на гражданското общество 8.Интеграция на малцинствените групи		Общината Общината Общината Общината Общината Общината Общината Общината	3 г. 3 г. 4 г 4 г. 4 г. 5 г 4 г. 6 г.		

Приложение № 4

Реализирани проекти в община Бяла през периода 2014-2020 г, фннансирани по различни програми, фондове, национални проекти, републикански бюджет и др.външни източници на финансиране

№ по ред	Проекти	Обща стойност лева	Период на изпълнение	Източник на средства – програма, фонд, бюджет
1	Проект по подмярка 19.1. „Помощ за подготвителни дейности“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014-2020 г.	48 896	2016-2017	ПРСР 2014-2020
2	„GRADe- „Съвместна система за превенция и управление на риска за общините Градинари-Малу-Бяла, за безопасен и развит трансграничен регион“. Проектът се изпълнява от три общини: Община Бяла от РБългария и Общините Малу и Градинари от РРумъния.	523 609	2016-2019	Програма за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania- Bulgaria
3	B-TEN: Подобрени пътни възли в общините Гюргево-Бяла за по-добра свързаност с инфраструктурата на TEN-T мрежата“. Проектът се изпълнява в партньорство с Окръжен съвет Гюргево от РРумъния, който е и Водещ партньор по проекта.	5 361 254	2018-2023	Програма за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania- Bulgaria
4	"SoBy - Подобрена координация и социални политики между община Бяла и община Градинари за ефективен трансграничен регион", , project code 16.5.2.015, eMs code ROBG-278 Проектът се изпълнява в партньорство с Комуна Градинари от РРумъния, като Община Бяла е водещ партньор.	1 881 726	2019-2021	Програма за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania- Bulgaria
5	„Създаване на биологична орехова и лешникова градина и закупуване на земеделска техника за поддръжка от Сав Комерс ЕООД”	158 710	2015-2016	ПРСР 2014-2020
6	Създаване на насаждения от Био орехи и закупуване на необходимата земеделска техника от „Върбанови” ООД	174 976	2015-2016	ПРСР 2014-2020
7	Създаване на 194 дка. биологична орехова градина и закупуване на специализирана овощарска техника на „Евро Нътс” ООД	158 984	2015-2016	ПРСР 2014-2020
8	Финансиране на 12 проекта за модернизиране на земеделски стопанства в община Бяла	2 265 884	2013-2015	ПРСР 2007-2013
9	Финансиране на 5 проекта за създаване на нови стопанства на млади фермери в община Бяла	244 475	2015-2016	ПРСР 2014-2020
10	Инвестиции в модернизация на пчеларско стопанство за производство на биопродукти на ЕТ "ИВ-Стел" - Елиза Лазарова	131 553	2015-2016	ПРСР 2014-2020
11	Основен ремонт и реконструкция на	30 169	2014	Републикански

	инфраструктура „Черни дол” - Бяла			бюджет
12	Основен ремонт на път с.Босилковци-кв.гара Бяла	48 858	2014	Републикански бюджет
13	Ремонт на път Ботров – Стърмен от 7+987 до 13+237	27 906	2014	Републикански бюджет
14	„Рехабилитация на част от общински път RSE 1003 /Ботров-Стърмен-Бяла/ от км 13+237 до км 15+959, община Бяла”	3 758 350	2013-2015	ПРСР 2007-2013
15	Основен ремонт на път Бистренци-Дряновец-Копривец	52 414	2014	Републикански бюджет
16	“Реконструкция и изграждане тротоари, площади и улично осветление в гр. Бяла” за обектите: пл. „Славейков”, ул. „Ст. Стамболов”, ул. „Отец Паисий”, ул. „Княз Борис I”, ул. „П. Волов”, ул. „В. Левски”, ул. „Цар Освободител”, ул. „Братя Миладинови”, ул. Хаджи Димитър”, ул. „11 декември”, ул. „Плевен”	1 128 989	2010-2014	ПРСР 2007-2013
17	„Реконструкция и рехабилитация на част от IV-класен път VTR1233 (№IV-40964) „Павел – Босилковци – Гара Бяла“ от общинската мрежа, от км. 2+000 до км. 12+000 с обща дължина 10 000 метра“.	5 518 107	2017-2020	Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от ПРСР 2014 – 2020 г.
18	Основен ремонт на улица „Васил Левски” на обща стойност 261 500.00 лева. Улица „Васил Левски” е част от път III-501 Русе-Иваново-Две могили- Бяла, представляващ част от републиканската пътна мрежа, за чието поддържане отговаря Агенция „Пътна инфраструктура”	261 500 43 618	2017	Републикански бюджет и Общински бюджет
19	„Реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици, тротоари и принадлежностите към тях в град Бяла“	1 376 018	2018-2020	Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от ПРСР 2014 – 2020 г.
20	„Интегрирано управление на водите на територията на гр. Бяла, обл. Русе- Етап 1”	40 804 785	2012-2016	ОП „Околна среда” 2007-2013
21	„Устойчиво управление на горите и опазване на околната среда чрез създаване на система за откриване на горските пожари в ранен стадий – Строителство и подобряване на наблюдателни пунктове, закупуване на средства за наблюдение и комуникация”	458 969	2014-2015	ПРСР 2007-2013
22	Възстановяване потенциала на горското стопанство и въвеждане на превантивни мерки	229 500	2013-2015	ПРСР 2007-2013

23	„Повишаване на енергийната ефективност чрез използване на възобновяеми източници на енергия в общинско болнично заведение МБАЛ „Юлия Вревская” ЕООД”	676 601	2015-2016	Програма BG 04 „Енергийна ефективност и възобновяема енергия”
24	„Ремонт и оборудване на общински административни сгради в гр. Бяла, с. Копривец и с. Лом Черковна, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност“. Одобрено е финансирането само на единия обект от 3-те, с които Община Бяла кандидатства:Административ-ната сграда на Кметство Лом Черковна.	48 705	2019-2022	Подмярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ райони“ от ПРСР 2014 – 2020 г.
25	„Реконструкция на съществуваща сграда за съблекални към спортен комплекс и въвеждане на мерки за ЕЕ“ с местона-хождение: 7100, град Бяла, община Бяла, област Русе, ул. „Цар Симеон” № 5, ПИ 501.910(910), кв. 52 по регулационния план на град Бяла, одобрен със Заповед № 117 от 12.05.1983 год. на Председателя на ИК на ОНС-Русе.	180 000	2017	Проект „Красива България“, Кампания 2017 г. към МТСП, мярка М01 „Подобряване на обществената среда в населените места“
26	„Ремонт на сградата на ДГ „Пролет“ и въвеждане на мерки за ЕЕ, с местонахождение на обекта: ул. „Капитан Ат. Бендерев“ № 8, гр. Бяла, п. к. 7100, Община Бяла, обл. Русе, ЕКАТТЕ: 07603 по КК и КР, одобрени със Заповед № РД-18-130/27.12.2016 г. на ИД на АГКК, поземлен имот с идентификатор 07603.501.1731 от 3378,00 кв. м.	215 000	2020	Проект „Красива България“, Кампания 2020
27	Изработване на Общ устройствен план на Община Бяла.	131 820	2016-2020	МРРБ на основание сключено Споразумение и общински бюджет /70 980/
28	Реконструкция на градски плувен басейн – част от Спортен комплекс – град Бяла“, находящ се на ул. „Цар Симеон” № 5, ПИ № 910, квартал 52 по регулационния план на град Бяла	300 000	2016	Проект „Красива България“, Кампания 2016 г.
29	Ремонт, реконструкция и консервация на храм и реконструкция на сграда за провеждане на църковни тържества и църковно-просветан дейност при храм „Св. Георги", ПИ 579 - Църква, кв. 46, гр. Бяла, общ. Бяла, обл. Русе	537 454	2015-2017	ПРСР 2014-2020
30	Проект на Кметство с.Бистренци, Община Бяла	10 000	2015	ПУДООС
31	Проект на Кметство с.Дряновец, Община Бяла	10 000	2015	ПУДООС
32	Проект на НУ „Св.Св.Кирил и Методий” гр.Бяла	5 000	2015	ПУДООС

33	Проект на Кметство с.Ботров, Община Бяла	10 000	2016	ПУДООС
34	Проект на ЦДГ „Пролет” гр.Бяла	5 000	2016	ПУДООС
35	«Почистване, озеленяване и облагородяване на парк в Кметство Стърмен, Община Бяла»	9 999	2017	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2017 г.“
36	„Да играем на воля с грижа за чиста природа” - Обособяване на площадка за детски игри и отдих,облагородяване и озеленяване на междублоково пространство на блокове „Латекс“ 1, 2, 3 и 4 в квартал 27, УПИ I, /гара Бяла/ в град Бяла, Община Бяла	9 995	2018	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2018 г.“
37	Моята детска площадка-моят малък рай” - Възстановяване детска площадка и благоустрояване на зелена площ в село Босилковци, Община Бяла	9 987	2018	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2018 г.“
38	„Почистване, озеленяване и облагородяване на парк с паметник на Кина Василева „Бойка“ в Кметство Лом Черковна, Община Бяла“.	10 000	2019	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2019 г.“
39	„Моето училище-кътче природа за мен всеки ден“. гр. Бяла, Община Бяла, Област Русе. Обектът се намира в НУ «П. Р. Славейков», ул. „Стефан Стамболов” № 52, част от УПИ VII и VIII в квартал 177, по регулационния план на град Бяла на територия от 760 кв. м. (0,760 дка).	4 942	2019	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2019 г.“
40	„КЪТЧЕ ПРИРОДА В МОЯТА ДЕТСКА ГРАДИНА“, ДГ „РАДОСТ“ – с. Полско Косово, филиал на ДГ „Стадиона“ – град Бяла	4 998	2020	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2020 г.“
41	„Почистване, озеленяване и облагородяване на парк в двора на Кметство Дряновец, Община Бяла“	9 996	2020	ПУДООС по Национална кампания „За чиста околна среда–2020 г.“
42	Доизграждане на регионална система за управление на отпадъците на регион Борово (Бяла, област Русе)	14 577 622	2016-2019	ПУДООС
43	Проект „Обучения и заетост за младите хора“	189 882	2016	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020
44	„Повишаване ефективността на общинските администрации чрез стратегическо планиране на организационното развитие и оптимизация на работните процеси и административни структури/ звена в Община Бяла и Община Ценово”.	175 880	2012-2014	ОП „Административен капацитет” 2007-2013
45	Община Бяла - ефективна и компетентна в полза на гражданите	94 543	2014-2015	ОП „Административен капацитет” 2007-2013
46	„Подобряване на енергийната ефективност в част от обектите на образователната инфраструктура на Община Бяла, Област	414 739	2014	Публичната инвестиционна програма "Растеж и

	Русе" – ОДЗ „Стадиона" – град Бяла, Област Русе, с. РЗП – 2068,91 кв. м."			устойчиво развитие на регионите"
47	„Въвеждане на мерки за енергийна ефективност, газоснабдяване, ОВ и вертикална планировка на бл. А, бл. Б и бл. Д на СУ „Панайот Волов" – гр. Бяла" на обща стойност:	3 682 672	2017-2019	Републикански бюджет
48	Преустройство на съществуваща масивна сграда в ДСХ	397 771	2014	Републикански бюджет
49	„Газифициране на сградата на Дом за стари хора в с. Бистренци, Община Бяла, Област Русе" на Община Бяла, Област	29 826	2018	Фонд „Социална закрила"
50	„И аз имам семейство"	363 533	2011-2015	ОП „Развитие на човешките ресурси"
51	„Услуги за деца до 7 години и техните семейства" в град Бяла"	385 617	2011-2015	Проект „Социално включване" подкрепен и финансиран от Световната банка за развитие
52	„Създаване на звено за услуги в домашна среда и помощ в дома на територията на Община Бяла"	168 790	2012-2014	ОП „Развитие на човешките ресурси" 2007-2013
53	"Социални услуги и грижа за децата на Бяла"	211 140	2014-2015	ОП „Развитие на човешките ресурси" 2007-2013
54	„Личен асистент" по проект „Подкрепа за достоен живот"	93 430	2014-2015	ОП „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020
55	„Осигуряване топъл обяд"	20 479	2015	ОП за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България 2014-2020
56	„Независим живот и услуги в домашна среда на територията на Община Бяла".	497 419	2016-2017	ОП „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020
57	Предоставяне на услугите: „Личен асистент", „Домашен помощник" и „Социален асистент" след приключването на проект „Независим живот и услуги в домашна среда на територията на Община Бяла".	34 853	2018-2019	ПМС 332 от 22.12.2017 г.
58	Предоставяне на социалните услуги: «Личен асистент», «Домашен помощник» и «Социален асистент»	Общо изразходени средства за двата етапа: 235 723	I етап: 01.01.2019 г. до 31.08.2019 г.; II етап: 01.09.2019 г. до 31.12.2019	Услугите са предоставени по реда на ПМС 344/21.12.2018 г. и ПМС 180/18.07.2019 г.

59	„Приеми ме 2015“	236 623	Етап 1: от 01.01.2016 до 31.10.2016	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020
60	„Приеми ме 2015“	918 326	Етап 2: от 01.11.2016 до 31.12.2020	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020
61	„Предоставяне на услуги за ранно детско развитие на територията на Община Бяла, Област Русе“	516 306	2016-2020	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020
62	„Патронажна грижа в Община Бяла“- Компонент 3	99 735	16.03.2020 г. до 31.12.2020	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020, приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“,
63	„ Осигуряване топъл обяд – 2016 г.”	207 046	2016-2020	Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България 2014-2020,
64	Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация	26 796	2020 г.	Фонд «Социална закрила» към МТСП,
65	Осигуряване на технически средства за провеждане на онлайн обучение на учащите деца, настанени в ЦНСТДБУ-град Бяла	2500	2020 г.	Фонд «Социална закрила» към МТСП
66	Ремонт и реконструкция на НЧ „Пробуда 1927”- с. Дряновец	313 509	2013-2015	ПРСР 2007-2013
67	Закупуване на ново оборудване и обзавеждане за културната дейност на Народно читалище „Трудолюбие 1884“ – град Бяла, област Русе	362 119	2017-2020	ПРСР 2014-2020,“
68	„Подобряване на съществуващ център за предоставяне на културни услуги за населението на територията на село Полско Косово, Община Бяла, чрез ремонт на Народно читалище „Развитие 1899“	338 885	2013-2015	ПРСР 2007-2013, мярка 321 „Обновяване и развитие на населените места“
69	Изграждане на православен храм „Св. ВМЧК ПАНТЕЛЕЙМОН“ в квартал гара Бяла	347 052	2016-2018	Републикански бюджет, дарения, общински бюджет
70	Изграждане на нова закрита Спортна зала в двора на новооткритото крило на СУ „П. Волов“ – град Бяла. Проект:„Инженеринг (проектиране, строителство и авторски надзор) на нова Многофункционална	2 985 600	2019-2020	Републикански бюджет, капиталови разходи

	спортна зала в гр. Бяла“			
71	„Заедно в Европа – Великденски турнир по футбол на малки врати-Община Бяла 2018 г. в подкрепа на БПСЕС“	2 998	2018	Републикански бюджет, чрез НСОРБ

Приложение № 4А

Справка за реализираните и в процес на реализация проекти в община Бяла през 2020 г., финансирани от фондовете на ЕС, национално финансиране, финансиране със средства от общински и държавен бюджет

№ по ред	Наименование на проекта	Обща стойност в лева	Период на изпълнение	Източник на средства – програма, фонд, бюджет	Резултати
1.	B-TEN: Подобрени пътни възли в общините Гюргево-Бяла за по-добра свързаност с инфраструктурата на TEN-T мрежата“. Проектът се изпълнява в партньорство с Окръжен съвет Гюргево от РРумъния, който е и Водещ партньор по проекта.	5 361 254	2018-2023	Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania-Bulgaria	Проектът предвижда реконструкция и рехабилитация на улици, тротоари и ул. осветление на 8 участъци от улици в град Бяла с трансграничната транспортно мрежа, а именно: ул. "Р. ДИМИТРИЕВ"; ул. "М. ПАПАСЧИКОВ"; ул. "5-ти ОКТОМВРИ" -- от ул. "ИЛАРИОН ДРАГОСТИНОВ"; ул. "11-ти ДЕКЕМВРИ"; ул. "Н. ВАПЦАРОВ"; ул. "ВАСИЛ АПРИЛОВ"; ул. "АЛЕКСАНДЪР СТАМБОЛИЙСКИИ“; ул. "В. АПРИЛОВ"
2.	"SoBy - Подобрена координация и социални политики между община Бяла и община Градинари за ефективен трансграничен регион", project code 16.5.2.015, eMs code ROBG-278 Проектът се изпълнява в партньорство с Комуна Градинари от РРумъния, като Община Бяла е водещ партньор.	1 881 726	2019-2021	Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg V – A Romania-Bulgaria	Проектът предвижда: доизграждане на Дом за стари хора в град Бяла, доставка и монтаж на обзавеждане и оборудване, доставка и монтаж на специализирани оборудвания за лекарски и зъболекарски кабинети, телемедицина, вертикална планировка на околното пространство около сградата.
3.	„Консервация и реставрация на Моста на Колю Фичето в Община Бяла“ на 16.03.2020 г. BG16RFFOP001-6.002–0013	9 501 521	2020-2022	„Региони в растеж“ 2014-2020 г., Приоритетна Ос 6: Развитие на туристическите атракции, процедура за финансиране BG16RFFOP001-6.002. и собствено участие, чрез финансов инструмент	- Извършване на СМР в 3 основни направление: 1. Консервация и реставрация на Беленския мост; 2. Изграждане на двуетажна сграда с цел туристическото обслужване на обекта; 3. Изграждане на техническа прилежаща инфраструктура и облагородяване на зоната около Беленския мост; - Осъществяване на Строителен надзор по смисъла на ЗУТ по време на изпълнение на СМР; - Изпълнение на дейности за Информация и публичност, с цел популяризирането на проекта, неговите цели и резултати, в това число подкрепата от ЕФРР на ЕС и Фонда за градско развитие; - Осъществяване на Авторски надзор по смисъла на ЗУТ по време на изпълнение на СМР - Организация и управление на проекта;

					- Доставка на оборудване и обзавеждане, в това число интерактивни атракции; 4- Популяризиране на новата туристическа дестинация в Община Бяла; - Създаване на маркетингова стратегия за реализация на поставените цели на проекта; - Организиране на двудневен културен фестивал за официално откриване на обекта; - Осъществяване на дигитален маркетинг и реклама на новия туристически обект.
4.	„Реконструкция и рехабилитация на част от IV-класен път VTR1233 (№IV-40964) „Павел – Босилковци – Гара Бяла“ от общинската мрежа, от км. 2+000 до км. 12+000 с обща дължина 10 000 метра“.	5 518 107	2017-2020	Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г.	Реконструкция и рехабилитация на част от IV-класен път VTR1233 (№IV-40964) „Павел – Босилковци – Гара Бяла“ от общинската мрежа, от км. 2+000 до км. 12+000 с обща дължина 10 000 метра
5.	„Реконструкция и рехабилитация на съществуващи улици, тротоари и принадлежностите към тях в град Бяла“	1 376 018	2018-2020	Подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г.	Реконструкция и рехабилитация на 6 големи улици в град Бяла: „Цар Освободител“; „Г. Бенковски“; „П. Волов“; „Ив. Папазов“; „Отец Паисий“; „Железничарска“
6.	„Ремонт и оборудване на общински административни сгради в гр. Бяла, с. Копривец и с. Лом Черковна, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност“. Одобрено е финансирането	48 705	2019-2022	Подмярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби	Саниране и рехабилитация на Сградата на Кметство Лом Черковна, в която се предоставят административни услуги на граждани.

	само на единия обект от 3-те, с които Община Бяла кандидатства:Административ-ната сграда на Кметство Лом Черковна.			инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г.	
7.	„Ремонт на сградата на ДГ „Пролет“ и въвеждане на мерки за ЕЕ, с местонахождение на обекта: ул. „Капитан Ат. Бендерев“ № 8, гр. Бяла, п. к. 7100, Община Бяла, обл. Русе, ЕКАТТЕ: 07603 по КК и КР, одобрени със Заповед № РД-18-130/27.12.2016 г. на ИД на АГКК, поземлен имот с идентификатор 07603.501.1731 от 3378,00 кв. м.	215 000	2020	Проект „Красива България“, Кампания 2020	Ремонт на сградата на ДГ „Пролет“ и въвеждане на мерки за ЕЕ
8.	Изработване на Общ устройствен план на Община Бяла.	131 820	2016-2020	Министерство на регионалното развитие и благоустрой-ството на основание сключено Споразумение и общински бюджет /70 980/	Изработен Общ устройствен план на Община Бяла
9.	„КЪТЧЕ ПРИРОДА В МОЯТА ДЕТСКА ГРАДИНА“, ДГ „РАДОСТ“ – с. Полско Косово, филиал на ДГ „Стадиона“ – град Бяла	4 998	2020	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда по Национална кампания „За чиста околна среда–2020 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“.	Рехабилитация и облагородяване на зелена площ, намираща се в двора Детска градина „Радост“ – с. Полско Косово, както и за оформяне на цветно пространство в еко-кът и кът за отдих и игри на децата, които се възпитават в детското заведение.
10.	„Почистване, озеленяване и облагородяване на парк в двора на Кметство Дряновец, Община Бяла“	9 996	2020	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда по Национална кампания „За чиста околна среда–2020 г.“ на тема: „Обичам природата-и аз участвам“.	Рехабилитация и обновяване на парк, намиращ се в двора на Кметство Дряновец, зад административната сграда на кметството, НЧ „Пробуда 1927“ и Пенсионерския клуб на селото.
11.	„Приеми ме 2015“	918 326	Етап 2: от 01.11.2016 до	ОП „Развитие на човешките ресурси”	Проектът е за реализация на услугата: „Приемна грижа“ за настаняване на деца в приемни семейства.

			31.12.2020	2014-2020 Бенефициент е АСП, а Община Бяла е партньор по проекта	
12.	„Предоставяне на услуги за ранно детско развитие на територията на Община Бяла, Област Русе“	516 306	2016-2020	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020	Проектът е за предоставяне на услуги за ранно детско развитие: здравна консултация за деца, семейно консултиране и подкрепа, ранна интервенция на увреждания, формиране и развитие на родителски умения, лятно училище.
13.	„Патронажна грижа в Община Бяла“- Компонент 3	99 735	16.03.2020 г. до 31.12.2020	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020, приоритетна ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“, процедура BG05M9OP001-2.101 “Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3” за изпълнение на проект BG05M9OP001-2.101 – 0136	Чрез изпълнение на дейностите по процедурата ще се подкрепят мерките по време на въведеното извънредно положение и съпътстващия го наложителен период на социална изолация на територията на цялата страна, чрез ограничаване контактите между хората, като бъдат подкрепени лицата, които са застрашени в най-голяма степен от COVID-19
14.	„ Осигуряване на топъл обяд – 2016 г.”	207 046	2016-2020	Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България 2014-2020, Операция 3 „Осигуряване на топъл обяд“	Предоставяне на услугата на 80 потребители
15.	Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация	40 194	2020 г.	Фонд «Социална закрила» към МТСП, Целева програма «Топъл обяд у дома в условията на извънредна ситуация».	Осигуряване на топъл обяд на най-нуждаещите се лица – 110 от град Бяла във връзка с възникналата пандемия от разпространението на COVID 19.
16.	Осигуряване на технически	2500	2020 г.	Фонд «социална	Подпомагане на децата, настанени в

	средства за провеждане на онлайн обучение на учащите деца, настанени в ЦНСТДБУ-град Бяла			закрила» към МТСП по Целева програма за подпомагане образователния процес на децата и младежите, настанени в социални услуги, делегирана от държавата дейност от резидентен тип и домове за деца, лишени от родителска грижа от I до XII клас по реда на чл. 27, ал. 1, т. 2 от Закона за социално подпомагане	ЦНСТДБУ-град Бяла при провеждане на дистанционно обучение, във връзка с възникналата пандемия от разпространението на COVID 19.
17.	Закупуване на ново оборудване и обзавеждане за културната дейност на Народно читалище „Трудолюбие 1884“ – град Бяла, област Русе Бенефициент е читалищното настоятелство на НЧ «Трудолюбие».	298 517	2017-2020	ПРСР 2014-2020, подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ от мярка 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“	Проектът предвижда да се закупят: носии за певческите състави към него – стари градски и народни песни, за коледари, сценични костюми за театралния състав, музикални инструменти за малък духов оркестър, декори за сцена, оборудване за библиотеката и гримьорните, система за осветление, озвучаване и видео-наблюдение, мобилна сцена със система за озвучаване и осветление.
18.	Частично доизградено читалище „Пробуда 1928“ в село Ботров	65 496	2015-2020	Капиталови разходи и собствени средства	Изграждане на културна инфраструктура в община Бяла
19.	Преустройството на сграда, предназначена в миналото за детска градина /нефункционираща/ в момента в Многофункционален културно-образователен център – Филиал на Исторически музей- град Бяла, Община Бяла, намираща се в центъра на квартал гара Бяла	734 400	2019-2020	Капиталови разходи, общински бюджет	Изграждане на културна инфраструктура в община Бяла
20.	Инсталиране на безплатен, безжичен Интернет по инициативата на ЕС WIFI4EU	29 337	2020	Европейския съюз	Подобряване на мобилната инфраструктура и комуникации
21	Изграждане на нова закрита Спортна зала в двора на новооткритото крило на СУ „П. Волов“ – град Бяла. Проект:„Инженеринг	2 985 600	2019-2020	Държавен бюджет, капиталови разходи	Подобряване състоянието на спортната инфраструктура в община Бяла

	(проектиране, строителство и авторски надзор) на нова Многофункционална спортна зала в гр. Бяла“				
29 946 602 лв.					